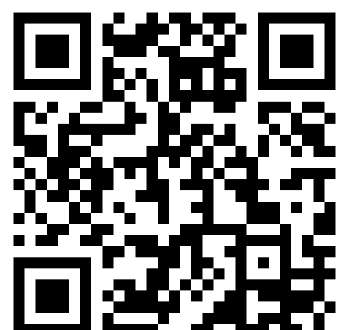
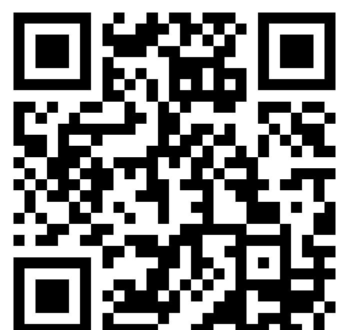

EX ELECTORALI BIBLIO-
THECA SERENISS. VTRIVSQ:
BAVARIAE DVCVM.

<36610786930013

Honorius

Fiche

Patres latini
Honorius Solitarius
sec. XII flor. 1130.
pag. 2162.

D·HONORII

AVGVSTVDVNENSIS PRESbyteri Libri septem. Quorum Primus est:

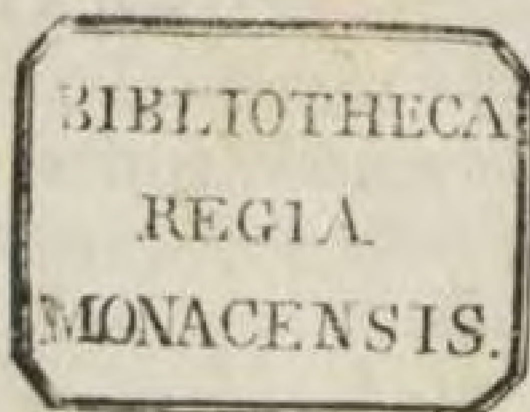
ANTE hac in lucem non editi.

CVM præfatione, argumenta librorum clarè exponente, perutili.

Cumque INDICE Capitum & Vocum copiosissimo.

BASILEAE,
AN. M. D. XL IIII.

Cum gratia & priuilegio.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

ROCHIO MARTIO A STAPFELFELDEN VIRO Clariſſimo Ioannes Herold Acropolita S. D.

ONORII hos libellos, Rochi Patrone hono rande cui inſcriberem, cum diu mecū ipſe cō-ſultarē, unus tu occurrebas, quem eorum argumenta tutorem depoſcere uidebantur. In primo enim libello, Imaginem Mundi, id eſt Geographiam exactam: in ſecundo, de Temporibus Matheſiā iuſtam docet. Tertius uerò, quem autor Philoſophiam mundi appellat ipſam cōtinet Phyſicam, ac quicquid apud Philoſophos uel de Cœlo, uel de Mundo, uel de re ulla creata, imò etiam de Creatore ipſo tradiderunt, ceu indiculus breuiſſimè oſtendit. Quartus omnes affectiones Solis, Horologiorum uarietates, Hemiſperia, ac cætera uaria, ſolis ſtatum declarantia, oſtendit. Tradit quintus, qui

Chronicωp uocatur temporum ac anno rū uerā rationē, qui sequit liber Sextus De Luminaribus Ecclesiæ, is est, nempe Catalogus earum, qui de religione rectè senserunt, remq́; Christianam scriptis iuuarunt. Septimum addit author, in quo Hæreses omnes adusq; sua tēpora summatim perstringit. Ac (ut uno uerbo rē omnem complectar) ceu ex naufragio excerpta, onustaq́; gemmulis arcula, tibi libellus hic, conseruatus offertur. Noui equidem, quantum tu dicendo ualeas, mi Rochi nec de nihilo iterum ad te detorsum uetus prouerbium, Iouem si hominum Germanorum lingua loqui uellet, quàm te, elegantiorem sermonē unquam habiturum. Quæ innata tua facūdia, cum extemporalis uigeat plurimū, tamen ut non ieiuna, non inanis, sic generi statu, argumentis, probationibusq́ue legitimis inniti, ac multarum rerum discursu uariegari dulcorariq; solet. Qui uerę legittimus artis usus, nomē tuum nō tam illustrauit, quàm summis Monarchis cæterisq; Principibus charum

rum fecit. Demum eò euexit, quod instar Ciceronis, familiam tuam charam, multò clariorem effeceris. Sed ne uirtutum tuarum Præco uideri uelle uidear, unica hac Epistola, quibus uel à doctioribus uix aliquid addi, à maleuolis omnino detrahi potest nihil; tamen hoc præterijsse rebar, quod in tantis negocijs, quibus undiq; obrueris, otium solum, esse tibi persuades, quantulumcunq; temporis libris autoribusq; bonis impendere potes. Est in te ἐνέργεια, impellens quædam uis, ut rerum naturam, quantum fieri possit, indageris: quod quidem nō parum tedij, laboris permultum, otiū sempiternum exigit. Quis enim tot obrutis negotijs Platonicorum profundam sapientiam haurire, Aristotelicorum acrimoniam rimari, Senecæ confusionem discernere, Neotericarum chaos explicare posset? Vnicus hic Honorius, exactissimam tibi, breuissimāq; dabit rationē: & quod multis annis uix odorari posset quisquam, aliorum in uoluminibus, ceu ex indiculo per horam hic memoriæ tradi po

poteſt. Delectaris ſcio, recordatione malorum præteritorum, quorum peregrinationes tuæ, primam ſibi uendicãt partem: quid iucundius, quàm quæ itinera, quos inflexus, quos anfractus, uel aqua uel terra circumegiſti in tabula depicta cernere uiſam, ex libellulo breuiſſimo qualiter demetienda omnia, ediſcere? ne interim dicam, quàm facilè aſtra adhuc corpore tectus, aëra ſecare poſſis, memoriæ tradito, quod hic autor paucis deſcribit. Iam uide, ſi (ut fit) de temporum ratione incidit autorum uarietas, nonne pulchrum eſt, ad manum habere quem inſpicias, imò quem memoriter recitare poſſis de re qua controuertitur, certiora indicantem? Adde quàm præſentanea tibi demonſtret ἀντίδοτα, cum qui legendi ſint pro Eccleſiaſticis, iudicet ac ceu προφυλακτικόν τι Hæreticorum nomina offerat. Hæc omnia, mi Rochi, etiamſi aliena, tamen noſtrorum amicorum liberalitate ijs donatus, poſſidere potuiſſem priuatus, niſi tuus erga meliora ſtudia obſtitiſſet

ſtitiſſet amor, quem tot in me tua collata
beneficia, quibus poſſum, adiuuare coē-
gerunt. Hinc acceptum tibi referant om
nem, ſi qui ſtudiorum ſuorum prouen-
tum, ex his libellulis exuxerint, oportet.
Emendandi enim prouinciam abiecif-
ſem, me hercle, niſi tua iuſſa quoq; acceſ
ſiſſent: quippe uix inemendatius legi ali
quid. At tibi ut gratificarer, Exemplar
primum quamprimum nactus fueram
ex quodam noſtro amico, qui à Braſsica
no id habuerat, nimirum Braſsicanus
ex Bibliotheca Budenſi fortè fortuna a-
micorum uiſendi gratia Burgundiam
intraram, ac Mecænas noſter [redacted], &c. totius Bur-
gundiæ decus, aliud nobis dedit, quod
æquè corruptum in multis locis, cū ter-
tio ſingularis cuiuſdam amici munuſcu
lo contuli, repurgaui, emendaui multis
in locis Copia quoque nobis oblata fuit
quarti cuiuſdam Prototypi, quā ex Con
ſtantia uir piētiſsimus Gregorius Man-
gold Bibliopola miſerat, ſed manci, in
quo uel tres libri deſyderabantur: qua

de re eius usus non multum nobis profuit. Dein cum Augustam Vindelicorũ uocarer, ac munere concionatorio inauguratus, editioni interesse integrę nequirem, studio uigilantissimum, necnon iudicij elegantissimum uirum Conradum Schreck, ad Diui Theodori Basileæ Pædagogum, Vicarium selegi, qui operis residuo manum admouens, operã præstitit non pœnitendam. Quem si quid effugit, ex quinto Exemplari, quod in Bibliotheca Augustana famosiss. repertum est, castigatius proxima æditione nos daturos pollicemur. Non ignoro autem, quosdam Imaginem Mundi sub Anshelmi nomine citari, inter quos Irenicus nobilis rerum Germanicarũ Scriptor, at falsus est uir doctiss. uulgata ædi tione, qua, Anshelmi Cãtuariensis Episcopi operibus, hic libellus additus est, inemendatus mutilusq́ꝫ. Sed hoc facile, non Anshelmi esse, uel Trithemij, uel Beluacensis testimonio, conuincet aliquis. Etenim Trithemius nulli Anshelmorum, quorum quatuor enumerat, ta-

le ali-

se aliquid tribuit nec Vincentius. Quid quod in inſcriptione æditi libri Titulus hic ſit: Liber Honorij incluſi, de Imagine Mundi. Cum paginarum Tituli id falſò dent Anshelmo. Dein etiam Trithemius nulli Hugoni, quod alij faciūt, cum tamen ὁμονύμων numerum Anshelmis parē habeat, nulli tamē neq; Philoſophiā Mundi adſcribit nec ex ſtylo uarietas ulla cōprehēdi poteſt, á phraſi Honorij diſſentiens. Hinc puto apparere pluribus, quod nihil non rectè in his Honorio adſcribatur. Hoc igitur opuſculum, tu mi Rochi, in tuam tutelam ſuſcipe, me, quem partem doloris tui iuſtiſs. ex morte primæ coniugis, accepti, de morte comperiſti, felicitati tuæ non congratulari indignum eſſet. Et dum alij precioſis lætitiam teſtantur, munuſculum hoc literario tantum ludere mihi conceſſum eſt, quo tibi æquè gratū ſcio nihil. Igitur ut ſoles bona ſtudia, bonosq; amare perge, ac uale, Rochi Germanorū Cicero eloquentiſs. Auguſtæ Vindelicorum. Cal. Martij. Anno à nato Chriſto 1544.

CAPITA SIVE TITVLI, OMNIVM LIBRO. qui in hoc opere comprehenduntur.

Libri primi de Imagine Mundi capita, quorum prior numerus Capita, posterior Paginas indicabit.

De

Quid iris,

LIBRI PRIMI FINIS.

CAPITVM

LIBRI SECVNDI DE TEMPORIBVS Capita siue Tituli.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBRI TERTII, DE PHILOSOPHIA Mundi primi, Tituli siue Capita.

De

Libri de Philosophia primi, finis.

LIBRI DE PHILOSOPHIA MVNdi secundi Capita.

Libri secundi de Philosophia Mundi finis.

LIBRI

CAPITVM

LIBRI DE PHILOSOPHIA MVNdi tertij Capita.

Libri de Philosophia Mundi tertij

FINIS.

LIBRI DE PHILOSOPHIA MVNdi quarti Capita.

De

Libri de Philosophia mundi quarti & ultimi

FINIS.

LIBRI QVARTI DE SOLIS affectibus Capita.

Libri quarti Capitum finis.

LIBRI QVINTI CHRONICON siue de Aetatibus mundi tituli.

Regnum

Libri quinti Titulorum finis.

REGVM

REGVM, IVDICVM SACERDOTVM, PONTIFICVM, EPIscoporum, ac cæterorum, qui ab origine mundi, nostra usque tempora inclusiuè, regnauere, tam in ueteri, quàm noua lege, de quibus hijs, quinto & sexto libris, mentio fit,

INDEX.

h 5 Agrippa

Antiochus

Caleph

Conon

rusus

Fabianus

Ioan

Martinus

Rethicius

Tullius &

Zacharias

Libri Chronicon & de Luminaribus Ecclesiæ Indicis FINIS.

LIBRI SEPTIMI ET VLTIMI, HAERESIVM Omnium, de quibus hic mentio fit, breuis Indiculus.

Cirinthiani

Ophitæ

FINIS.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRAESBYTERI, Liber primus, De Imagine mundi.

CAPVT PRIMVM.

VNDVS dicitur quasi undiq; motus. Est enim in perpetuo motu. Huius figura est in modũ pilæ rotunda: sed instar oui, elemẽtis distincta. Ouũ quippè, exterius testa undiq; ambit: testæ albumẽ, albumini uitellũ, uitello, gutta pinguedinis includit. Sic mundus undiq; cœlo, ut testa circũdatur: cœlo uerò purus ether, ut albumẽ: ethere turbidus aër, ut uitellus: aëre terra, ut pinguedinis gutta includit.

Quot modis mundus formetur. Cap. II.

CReatio mundi quinq; modis scribitur. Vno, quo ante secularia tempora uniuersitas mundi in mente concipi-

tur diuina, quæ conceptio archetypus mundus, dicitur. Vnde ſcribitur: Quod factum eſt in ipſo, uita erat. Secundo, cũ ad exemplũ archetypi, hic ſenſilis mundus, in materia creatur, ſicut legitur: Qui manet in æternum, creauit omnia in ſimul. Tertio, cum per ſpecies & formas, ſex diebus hic mundus formatur, ſicut ſcribitur: Sex diebus fecit Deus opera ſua bona ualde. Quarto, cum unum ab alio, utputa, homo ab homine, pecus à pecude, arbor ab arbore, unumquodq; de ſemine ſui generis naſcitur: ſicut dicitur Pater meus uſq; modo operatur. Quinto, cum adhuc mundus innouabitur, ſicut ſcribitur: Ecce noua facio omnia.

De quatuor Elementis. *Cap.* III.

ELemẽta dicuntur quaſi hyle ligamẽta. ὕλη autem, eſt informis materia. Sunt autem quatuor elementa, ex quibus conſtant omnia: ſcilicet Ignis, Aër, Aqua, Terra: quæ in modum circuli in ſe reuoluuntur, dum ignis in aërẽ, aër in aquam, aqua in terrã conuertitur. Rurſus

ſus terra in aquam, aqua in aërem, aër in ignem commutatur. Hæc ſingula proprijs qualitatibus, quaſi quibuſdam brachijs, ſeinuicem tenent, & diſcordem ſui naturam, concordi fœdere uiciſſim commiſcent. Nam terra arida & frigida, frigidæ aquæ connectitur. Aqua frigida et humida, humido aëri aſtringitur Aër humidus & calidus, calido igni aſſociatur. Ignis calidus et aridus aridæ terræ copulatur. Ex his terra grauiſſima, imũ: ignis utputa leuiſſimus, ſupremum obtinet locum: alia duo, medium quaſi quoddam ſoliditatis uinculum, quorum aqua grauior, terræ proximũ: aër leuior, igni proximum poſſidet locum. Deputantur uerò terræ gradientia, aquæ natantia, aëri uolantia, igni radiantia.

De nominibus terræ. Cap. IIII.

IMum elementum ſeptem modis denotatur: quia terra, tellus, humus, arida, ſicca, ſolum, ops, nominatur. Terra, à terendo dicitur, & totum elementũ intelligitur. Tellus, quaſi tollens fructus,

quæ est frugibus apta: uel uinetis frugiferisq; arboribus cõsita. Humus, ab humore quæ est palustris, & inarabilis. Arida, inaquosa: quæ semper feruore solis aret, ut Lybia. Sicca, quæ aliquando cõpluta, citò exsiccatur, ut Iudæa. Solum, à solitudine: ut sunt montana. Ops, ab opibus, ubi diuitiæ, scilicet, aurum & gemmæ abundant, ut in India.

De forma terræ. Cap. V.

TErræ forma est rotunda, unde et orbis est dicta. Si enim in aëre quis positus, eam desuper inspiceret, tota enormitas montium, & concauitas uallium, minus in ea appareret, quàm digitus alicuius, si pilam prægrandem in manu teneret. Circuitus autem terræ, centum & octaginta milibus stadiorum mensuratur, quòd duodecies mille miliaria, & quinquaginta duo cõputantur. Hęc centrum in medio mũdo, ut punctus in medio circuli, æqualiter collocatur, & nullis fulcris, sed diuina potentia sustẽtatur, ut legitur: Nec timetis me, ait dominus,

qui

qui suspendi terram in nihilo? Fundata est enim super stabilitatem suam, sicut aliud elementum, occupans suæ qualitatis metam. Hæc in circuitu Oceano, ut limbo cingitur. ut scribitur: Abyssus sicut uestimentum eius amictus. Interius meatibus aquarum, ut corpus uenis sanguinis penetratur, quibus ariditas ipsius utiq; irrigatur, unde ubicunq; terræ infoditur, aqua reperitur.

De quinque Zonis. *Cap. VI.*

QVinq; autem zonis, id est, circulis quinq;, terra distinguitur; quorum duo extremi sunt inhabitabiles algore, medius inhabitabilis calore, à quo sol nunquam recedit, ad illos nunquam accedit medij duo habitabiles, hinc ardore, inde frigore temperati. Verbi gratia, Si ignis in hyeme sub diuo accenditur, quinque lineas efficere scitur: unam in medio feruidam, duas circum gelidas, duas inter has temperatas. Qui si ut sol circuiret, nimirum quinq; circulos redderet. Ex his circulis, primus Se-

ptentrionalis, ſecundus Solſtitialis, tertius Aequinoctialis, quartus Brumalis, quintus Auſtralis, nominatur: ſed ſolus. Solſtitialis inhabitari à nobis noſcitur.

De habitabili Zona. Cap. VII.

HAbitabilis zona, quæ à nobis incolitur, in tres partes Mediterraneo mari dirimitur, quarum una Aſia, altera Europa, tertia Africa dicitur. Aſia à ſeptentrione per oriẽtem uſq; ad meridiẽ, Europa ab occidente uſq; ad ſeptentrionem, Africa à meridie uſque ad occidentem extenditur.

Vnde dicatur Aſia, & quæ ſit prima eius regio. Cap. VIII.

ASia à Regina eiuſdem nominis appellatur, cuius prima regio in oriente, eſt Paradiſus, locus uidelicet omni amęnitate conſpicuus, inadibilis hominibus, quia igneo muro uſq; ad cœlum eſt cinctus. In hoc eſt lignum uitæ, uidelicet arbor, de cuius fructu qui cọmederit, ſem

ſemper in uno ſtatu immortalis perma-
nebit. In hoc etiam fons oritur, qui in
quatuor flumina diuiditur.

De fluminibus Paradiſi.
Cap. VIII.

QVæ quidem flumina, infrà Paradiſum terra conduntur, ſed in alijs longè regionibus, funduntur. Nam Phiſon qui & Ganges dicitur, in India, de monte Orcobares naſcitur, & contra orientem fluens Oceano excipitur. Geon, qui & Nilus, iuxta montem Athlantem ſurgēs, mox à terra abſorbetur, per quam occulto meatu currens, in littore rubri maris denuò funditur, Aethyopiam circuiens, per Aegyptum labitur, in ſeptem oſtia diuiſus, magnum mare iuxta Alexandriam ingreditur. Tygris autem & Euphrates, in Armenia de monte Parcoatra funduntur, & contra meridiē uergētes, mediterraneo mari iunguntur. Poſt paradiſum, ſunt loca multa deſerta & inuia, ob diuerſa

ſerpentium & ferarum animalia.

De India. Cap. X.

DEinde eſt India ab Indo flumine di cta, quòd ad Septētrionem de mō te Caucaſo naſcitur, & ad meridiem cur ſum ſuum dirigens, à rubro mari excipi tur. Hoc India ab occidente clauditur, et ob hoc Indicus Oceanus dicitur, in quo eſt ſita Taprobane inſula, decem ciuitati bus inclyta. Hæc duas æſtates, & duas hyemes uno anno habet, & omni tempo re uiret. In hac ſunt etiā Criſſa & Arge- re inſulæ, auro & argento fœcundæ, & ſemper floridæ. Ibi ſunt et montes aurei, qui ꝓpter dracones & Gryphes nō poſ ſunt adiri. In India eſt mons Caſpius, à quo Caſpium mare, uocatur. Inter quē & mare Gog & Magog, gētes ferociſſi mæ, à Magno Alexandro incluſæ ferun tur, qui humanis carnibus, & crudis be- ſtijs ueſcuntur. India habet quadraginta regiones, populos multos, Garmanos, Oreſtas, Coatras, quorum ſidera tangūt ęthera. In montanis Pigmeos duorū cu- bitorum

bitorum homines, quibus bellum est cō tra grues, qui tertio anno pariunt, octauo senescunt. Apud hos crescit piper, colore quidem albo, sed cum ipsi serpētes, qui ibi abundant flamma fugantur, nigrum colorem trahit de incendio. Item Macrobios, duodecim cubitorū lōgos, qui bellant contra gryphes, qui corpora leonum, alas & ungulas præferunt aquilarum. Item Agroctas & Bragmanos, qui se ultrò in ignem mittunt, amore alterius uitę. Sunt alij, qui parentes iam senio confectos mactant, & eorum carnes ad epulandum parant, isq; impius indicatur, qui hæc facere abnegat. Sunt alij, qui pisces ita crudos edūt, & salsum mare bibunt. Sunt ibi, & quædam monstra quæ quidam hominibus, quidam ascribunt bestijs. Et sunt ibi, qui aduersas habent plantas, & octo in pedibus digitos & alij qui canina habent capita, & ungues aduncos, quibus est uestis pellis pecudū, & uox latratus canū. Ibi etiā quædam matres semel pariunt, canos partus edūt, qui in senectute nigrescunt, & lon-

ga nostræ ætatis tempora excedunt. Sũt aliæ, quæ quinquennes pariunt, sed partus octauum annum nõ excedit. Ibi sunt & monoculi, qui & Arimaspi, & Cyclopes. Sunt & Scenopedæ, qui uno tantũ fulti pede, auram cursu uincunt, & in terra positi, umbram sibi planta pedis erecta faciunt. Sunt alij absque capite, quibus oculi sunt in humeris, pro naso & ora, duo foramina in pectore, setas habent ut bestiæ. Sunt alij iuxta fontem Gangis fluuij, qui solo odore cuiusdam pomi uiuunt, qui si longius eunt, pomũ secum ferunt, moriuntur enim, si prauum odorem trahunt. Sunt ibi serpentes tam uasti, ut ceruos deuorent, & ipsum Oceanum tranatent. Ibi est etiam bestia Ceucocrota cuius corpus asini, clunes cerui, pectus & crura leonis, pedes equi, ingens cornu bisulcum, uastus oris hiatus usque ad aures, in loco dentium os solidum, uox penè hominis. Ibi est alia bestia, quæ dicitur Eale, cuius corpus equi, maxilla apri, cauda Elephãtis, cubitalia cornua habens, quorum

unũ

unum poſt tergum reflectit, cum alio pugnat, illo obtuſo, aliud ad certamen uibrat: nigro colore horret, in aqua & in terra æqualiter ualet. Ibi ſunt fului tauri, uerſis ſetis horridi, grande caput, oris rictus ab aure ad aurem patet: hi etiam cornua uiciſſim ad pugnam producunt, uel deponunt, omne miſſile duro tergo repellunt: qui ſi fuerint capti, nulla poſſunt arte domari. Ibi quoque Manticho ra beſtia, facie homo, cui eſt triplex in dentibus ordo, corpore leo, cauda ſcorpio, oculis glauca, colore ſanguinea, uox ſibilus ſerpentium, fingens diſcrimina uocum, uelocior curſu quàm auis uolatu, humanas carnes habens in uſu. Ibi ſunt & boues tricornes, pedes equinos habentes. Ibi quoque Monoceros, cuius corpus equi, caput cerui, pedes Elephantis, cauda ſuis, uno cornu in media fronte armatum, quatuor pedum longum, ſplendens & mirè acutum: hæc beſtia nimis ferox, diros habet mugitus, omne quod obſtat cornu tranſuerberat,

capta

capta poteſt perimi,non poteſt domari. In Gange quoque ſunt anguillæ, trecentorum pedum longæ. Ibi ſunt quidā uermes,qui inſtar cancri bina habent brachia,ſex cubitorum longa, quibus elephantes corripiunt,& undis immergūt. Indicum quoq; mare,gignit teſtudines, de quarū teſtis.capacia ſibi faciunt homines hoſpicia. India quoq; Magnetem lapidem gignit,qui ferrum rapit Adamantem etiam,qui non niſi hircino ſanguine frangi poterit.

De Parthia. Cap. XI.

AB Indo flumine, uſq; ad Tigrim, eſt Parthia,triginta tribus regionibus diſtincta .Dicitur autem Parthia,à partis uenientibus à Scytha. Eſt in ea regio Aracuſia,ab oppido Aracuſa dicta. Eſt in ea & Aſſyria,ab Aſſur filio Sem, qui eam primus incoluit,nominata. Eſt in ea quoq; Media , à Medo rege dicta: qui ciuitatem conſtruens , Mediam nominauit,de qua & regio nomen mutuauit. In ea eſt Perſida,à Perſeo rege dicta,

qui

qui ciuitatem Persepolim ædificauit, de qua & regio nomen accepit. In hac primum orta est ars Magica. Persida lapidem Pyritē mittit, qui manum præmentis urit & Smeliten, cuius candor cum luna crescit & decrescit.

De Mesopotamia. Cap. XII.

A Tygri flumine, usq; ad Euphratē est Mesopotamia: à duobus fluuiis Grecè ita dicta, eo quòd in medio duorum fluminum sit constituta. In hac est ciuitas Niniuæ, itinere dierum trium, â Nino rege constructa & nominata. In hac est regio Babylonia, à ciuitate Babylone nominata: hāc Nemroth gigas fundauit, sed Semiramis regina reparauit. Cuius muri latitudo est, quinquaginta cubitorū: altitudo ducenta cubitorū, ambitus ciuitatis quadringenta octoginta stadiorū, Centum portis æreis firmata, fluuio Euphrate per mediū eius currente, irrigua. Huius arx Babel, quatuor milia passuum alta scribitur. In ea est quoq; Chaldea, in qua primum inuenta est Astronomia

Aſtronomia. In ea eſt etiam Arabia, quę etiam Saba dicitur: à Saba filio Chus. In ea thus colligitur, & in hac eſt mons Sinai, qui et Oreb: in quo lex à Moyſe ſcribitur. iuxta quem urbs Madian fuit, in qua Iethro ſacerdos præfuit. In ea ſunt gentes multæ, Moabitæ, Ammonitæ, Idumei, Sarraceni, Madianitæ, & aliæ multæ.

De Syria. *Cap.* XIII.

AB Euphrate uſque ad mare mediterraneum, eſt Syria: à quodam Syro rege dicta: in qua eſt Damaſcus, à Damaſco ſeruo Abrahæ conſtructa & dicta. Ibi & Antiochia, ab Antiocho rege cognominata, olim Reblatha uocata. Eſt in ea Comagena prouincia, eſt & Phænitia à Phœnice aue, quæ ſola in hac terra inuenitur, ſiue à Phœnice Rege, filio Agenoris dicta. In hac ſunt Tyrus & Sidon ciuitates ſitæ. In hac etiam eſt mons Libanus, ad cuius radices oritur Iordanis fluuius. Eſt in ea etiam Palæſtina

ſtina, à ciuitate Palæſtin, quæ nunc Aſca
lon uocatur dicta. Eſt in ea Iudæa à Iu-
da filio Iacob, de cuius tribu reges erant,
nuncupata. Hæc etiam Chananea, à
Chanaan filio Cham eſt dicta. In hac
eſt etiam Ieruſalem, quam Sem filius
Noë conſtruens, Salem nominauit, ſed
Iebuſeus filius Chanaan, inhabitauit.
Vnde à Iebus & Salem, dedit ei nomen
rex Dauid Ieruſalem, quaſi Iebuſalem:
quam Salomon filius eius, auro &
gemmis decorauit, & Ieroſolymã, qua-
ſi Ieruſalemoniam appellauit: quam à
Babylonijs ſubuerſam, Zorobabel re-
ædificauit, ſed Romanus exercitus fun-
ditus deleuit. Hanc poſtmodum Aeli-
us Adrianus Imperator reparauit, Ae-
liamq; nominauit. Eſt etiam in Palæ-
ſtina, regio Samaria dicta, à ciuitate Sa-
maria, quæ nunc eſt Sebaſtia nuncupa-
ta, olim Sichima, à Sichem uocata. In
hac quoque eſt Galilæa, in qua eſt ci-
uitas Nazareth, iuxta montẽ Thabor ſi
ta. In hac eſt et Pentapolis regio à quinq;
ciui-

ciuitatibus dicta:in qua olim fuit Sodoma & Gomorra. In hac est mare mortuum. à quo fluenta Iordanis absorbētur. In hac quoq; Sarraceni, à Sarra dicti, qui et Agareni ab Agar, idem Hismahelitæ, ab Ismaël nuncupati. In hac et Nabathei, à Nabaioth filio Hismaël dicti, quorum et gentes sunt duodecim.

De terra Aegypti. Cap. XIIII.

HAe superius dictæ regiones, ab oriente incipientes, recta linea, ad mediterraneum mare extendūtur: quibus uersus Austrum Aegyptus cōnectitur, in qua uigintiquatuor gentes esse feruntur. Hæc in oriente à Rubro mari surgit. terminum suum uersus occidentē in Libya figit. Hæc prius εὐξαία uel bona copia dicta: postea ab Aegypto rege. fratre Danai, Aegyptus est uocata. Hæc fluuio Nilo undiq; cincta, in modum literę Deltæ est formata, centum milibus uillarum inclyta: hanc nubes non obscurant. pluuiæ non irrigant, sed Nilus inundās eam fœcundat. In hac est prouincia Thebaida

baida, à ciuitate Thebæ cognominata, quam Cadmus Agenoris filius, in Aegyptum ueniens, ædificauit & Thebas, secũdum illam quam in Boœtia cõstruxit, nominauit, regioq; ab illa nomẽ mutuauit. In hac Mauricius principabatur, & ab hac Thebæi dicuntur. Huic adiacet maxima solitudo, in qua olim cõuerſabatur monachorum multitudo. Cambyſes rex Aegyptum ſuperans, ciuitatẽ condidit, cui nomen Babylon indidit, quæ nunc caput illius regni exiſtit. In hac etiam uictor Alexander ciuitatem ædificauit, quam ex ſuo nomine Alexandriam nuncupauit.

Quæ regiones ſupraſcriptis regionibus annectantur. Cap. XV.

SVpraſcriptis regionibus uerſus Aquilonem, annectuntur hę regiones: mons Caucaſus à Caſpio mari orientis attollitur, & per Aquilonem uergens, penè uſq; ad Europam porrigitur. Hãc inhabitant Amazones fœminæ uidelicet, ut uiri prælìantes. His cohabitant

Maſſagetæ, & Colchi, & Sarmatæ. Se-
res eſt oppidum orientis, à quo Serica re
gio, & gens & ueſtis eſt dicta. Poſt hanc
eſt Bactria, à Bactrio amne uocata. Huic
coniungitur Hyrcania, ab Hyrcania ſyl
ua nominata, in qua ſunt aues, quarum
pennæ ſplendent per noctes. Huic iun-
gitur Scythia, & Hunnia, quarũ gentes
ſunt quadraginta quatuor. Ibi ſunt Hy-
perborei montes. Hanc ſequitur Alba-
nia à candore populi dicta, eo, quòd albo
crine ibi naſcãtur. Cui cõnectitur Arme
nia, in qua eſt mõs Ararath, ſuper quẽ ar
cha Noẽ poſt diluuiũ requieuit; cuius uſ
que hodie ligna ibi uidenť. Huic copulať
Hiberia, illi uerò Capadocia, à ciuitate ei
uſdẽ nominis dicta. In hac equę à uẽto cõ
cipiũt, ſed fœtus nõ amplius trięnio uiuũt

De minore Aſia & regionibus eius. Cap. XVI.

ASia minor conſtituitur poſt hanc,
quæ penè undiq; mari cingitur. In
hac eſt Epheſus, ciuitas ab Amazonibus
conſtructa, in qua requieſcit Ioannes E-
uangeliſta. Prima prouincia Aſiæ mino
ris eſt Bithynia, prius Berica, poſt Myg-
donia

donia, mox à Bithinio rege, est Bithynia appellata, in qua est ciuitas eiusdē nominis. In hac est etiā ciuitas Nicea, in qua est magna synodus facta. In hac etiā est ciuitas Nicomedia, à Nicomede rege cō structa & dicta. Bithinia quoq; dicitur maior Phrigia, in qua est ciuitas Smirna à Theseo cōstructa. Huic iungit Galatia à Gallis dicta, quos Bithinius rex, in auxiliū euocauit, & post uictoriā eis terrā diuisit. Hāc sequitur Phrigia, à filia Europæ Phrigia nominata. Hæc & Dardania, à Dardano in Iouis filio dicta. Est in ea ciuitas eius nominis ab eodē constructa. In hac est etiā ciuitas Troia, à Troio rege cōstructa & nominata. Hęc et Iliū ab Ilo rege est dicta: huius mœnia dicuntur Pergama: huic adiacēt Lycaonia, & Caria, ubi fluit Hermes fluuius aureis harenis famosus. Inde est Lydia, à Lydio rege fratre Tyrrheni appellata. In hac est ciuitas Tiathira, deinde est Ysauria, ab aura quā undiq; perflatur dicta. Post hāc est Cilicia à ciuitate eiusdē nominis nūcupata; quā Cilix filius Agenoris

construxit, & ab illa regio nomen accepit. In hac est mons Amanus, qui & Taurus. In hac & Tharsus ciuitas, à Perseo constructa, Pauli apostoli inhabitatione gloriosa. Deinde Lycia est & Pisidia, & Pamphilia. Exinde Pontus regio multarum gentium, á qua & ponticum mare appellat: in qua Ouidius, & postea Clemens relegantur exilio. Post decursam Asiam, transeamus ad Europam.

Vnde dicatur Europa. Cap. XVII.

EVropa ab Europe rege, uel ab Europa filia Agenoris est nominata: in qua in primis uersus septētrionem sunt Ryphæi montes, & Thanais fluuius, à Thanao rege dictus, & Meotides paludes, magno mari, iuxta Theodosiam urbē se iungētes. A Thanai fluuio est Scythia inferior, quæ uersus meridiem, usq; ad danubium porrigitur. In hac sunt istę prouintiæ: Alania, Datia, Gothia.

De superiore Germania. Cap. XVIII.

A Danubio usq; ad Alpes est Germania superior: quæ à germinando

do populos dicitur uersus occasum Rheno, uersus aquilonem Albia fluuio terminatur. In hac est regio Sueuia, à monte Sueuo dicta: hęc & Alamania, ab Alemanno lacu appellata. Hæc & Rhætia dicta. In hac Danubius nascit, & septuaginta præcipuis fluuijs augetur, & in septem ostia, ubi Nilus diuisus, Ponticum mare ingreditur. Est in ea Noricus, quæ & Bauaria, in qua est ciuitas Ratispona. Est & orientalis Francia, cui coniungitur Turingia, quam sequitur Saxonia. Ab Albia est Germania inferior: quæ uersus Aquilonem Oceano excipitur. Inde est Dania, & Noruegia.

De Mœßia & inferiore Pannonia. Cap. XIX.

A Danubio, imò circa Danubiũ, uersus orientẽ, usq; ad mediterraneũ mare, est Mæsia, à messiũ ꝓuentu dicta: deinde Pãnonia inferior, & Vngaria. Inde Thratia à Tyras filio Iaphet dicta: hęc habet Hebrũ fluuiũ, et urbẽ Cõstãtinopolim, à Cõstãtino cõstructã et dictã.

De Græcia unde sit dicta, & in qua parte sita sit. Cap. XX.

A Mediterraneo mari est Græcia, à Græco rege dicta: terra Cethim olim uocata, & uersus austrũ magno mari terminatur quæ etiam Illyricus nominatur. Est in ea, ꝓuincia Dalmatia, à Dalmi ciuitate uocata. Est & Epirus, à filio Achil. Pyrrho sic dicta. In Epiro est fõs in ꝗ faces accẽsę extinguũtur, et iterũ extinctæ accẽdũtur. Est & Chaonia, à ciuitate eiusdẽ nominis appellata, ꝗ Helenꝰ frater Hectoris ædificauit, & ob amorẽ fratris sui Chaonis, Chaoniam uocauit. Hęc et Molosia, à ciuitate Molosa dicta, ꝗ Molosus filius Pyrrhi construxit, & à nomine suo Molosiã uocauit. Est ibi & Helladia, ab Hellade rege, filio Deucalionis et Pirrhæ dicta. Ipsa est & Attica ab Athi rege, ipsa & uera Græcia. In hac est ciuitas Athenæ, à Cecrope rege constructa. Ibi est & Boœtia, à boue dicta: quia Cadmus filius Agenoris illo ueniẽs, bouem repit, quẽ diis immolãs Thebas construxit, ꝓuinciam Boœtiam nũcupauit. De hac dicitur Thebani, de alia Thebei.

Eadē ꝓuincia dicitur etiã Aonia, à fonte Aon Musis cõsecrato. Ibi est & Peloponesus, à Pelope rege, & à ciuitate eiusdē nominis dicta. Ibi & Thessalia, à rege Thessalo dicta. Ibi & Macedonia, à Macedõe rege appellata. Hęc et Aemathia, ab Emathio rege uocata. In hac est mons Olympus, qui excedit nubes. In hac est Thessalonica, à Thessalo rege filio Græci cõstructa. Ibi est & Achaia, ab Acheo rege, & à ciuitate eiusdē nominis dicta. In hac est Corinthus, à Corintho filio Orestis dicta. Ibi & Archadia, quæ et Sicionia, à Sitiõe rege nuncupata. Archadia, Arbestõ lapidē mittit, qui semel accēsus extingui nõ poterit. Pãnonia est deinde superior, usq; ad Apenniũ montē. Ad aquilonē eius Histria, ab Istro amne, qui et Danubius nominatur, uersus austrũ. Ab illa est Italia olim magna Græcia dicta, postea à Saturno est Saturnia appellata, mox Latiũ, eo quòd Saturnus à Ioue pulsus, ibi latuit, dicta. Deinde Ausonia, ab Ausone rege uocata; tandem ab Italo rege Siculorum, Italia nominata.

Hæc ab alpibus ſurgit, & in magno mari terminum figit. In hac eſt urbs Roma à Romulo rege conſtructa, & ſic dicta. Antiqui ciuitates ſecundum præcipuas feras, ob ſignificationem formabant: unde Roma formam leonis habet, qui cæteris beſtijs, quaſi rex præeſt: huius caput eſt urbs à Romulo cõſtructa, latera uerò eius, ſunt ædificia utrobiq; diſpoſita: unde & Lateranis dicitur. Brunduſium autem formam cerui, Carthago bouis, Troia equi figuram habet. Eſt in Italia Tuſcia prouincia, à thure et ſacrificijs dicta. Eſt & Campania à ciuitate Capua dicta, à Capuo rege conſtructa. Ibi eſt & Apulia: eſt & Vmbria inde dicta, quòd imbribus tempore diluuij ſuperfuit. Eſt & Etruſcia, ab Etruſco rege dicta: eſt & Longobardia, à longis barbis uocata. Padus, qui & Eridanus, Italię fluuius ab alpenninis montibus oritur, ac mari immergitur. Venetia, à Beneto rege, prius Benetia dicta, deinde Venetia. Gallia à candore populi uocata. γάλα enim Græcę, lac dicitur Latinè. Rhenus ab alpibus naſci

nascitur, & contra aquilonem uergens sinu Oceani excipitur.

De Gallia Belgica. Cap. XXI.

A flumine Rheno est Gallia Belgica, à ciuitate Belgis dicta. Hæc à mõte Iouis surgit, & uersus aquilonẽ, Britannicum Oceanum incidit. Hæc & Francia, à Franco rege est dicta: qui de Troia cum Aenea ueniens, Troiam iuxta Renum condidit, terram Franciam cognominauit. Hanc uersus occidẽtem accipit Lugdunensis Gallia, quæ & Comata, ob longas comas est dicta: quę uersus austrum habet Narbonensem Galliam, à ciuitate Narbona dictam, quæ & togata, à longis uestibus est dicta: uersus occidentem Aquitaniã, ab aquis Rodano, & Ligere dictam. Inde est Hispania, ab Hispano rege dicta: prius Hiberia, ab Hibero flumine, & Hesperia ab Hespero rege nominata: hæc uersus occasum Oceanum terminatur. Sunt in ea sex prouinciæ, Tarracona, Cartago, Lusitania, Gallitia, Bethica, Tinguita-

nia,à proprijs ciuitatibus dictæ. Contra Hiſpaniã uerſus occaſum, ſunt in Oceano hæ inſulæ. Britannia, Anglia, Hibernia, Tanathos, cuius terra quouis gentiũ portata, ſerpentes perimit. Inſulæ, in quibus fit ſolſtitiũ per triginta tres dies, Orcades, Scotia, Thyle, cuius arbores nunquã folia deponunt, & in qua ſex diebus uidelicet æſtiuo tẽpore, continuus dies, ſex hyberno continua nox. Vltra hanc uerſus aquilonem, eſt mare congelatũ, & frigus perpetuum. Europam perambulauimus, ad Africam trãſmigremus.

De Africa. Cap. XXII.

AFrica ab Afer, uno ex poſteris Abrahæ eſt dicta. Hæc in oriente à Nilo flumine ſurgit, & per meridiẽ uergens, in occidentẽ tendit. Huius prima prouincia eſt Libya, à regina eiuſdẽ nominis dicta. Hæc à Parethonio ciuitate & mõtibus Cathabathmon initiũ ſumit & in harenis Philenorũ finit. De hac Libycũ mare dicitur. Inde eſt Cyrenaica à ciuitate nominata, ſed à regina eiuſdẽ

nominis

nominis constructa, & dicta. Hæc & Pẽtapolis, à quinqꝫ ciuitatibus dicta est, scilicet, Berenice, Arsinoë, Ptolomaide, Appollonia, Cyrene, à proprijs cõditoribus ita dictæ. Inde est Tripolis, à tribus ciuitatibus dicta, quæ sunt Occasa, Berithe, & Leptis magna. Post hãc Bisace, a duabus urbibus dicta, id est, Adromeus, & Bizantium. Demũ est Zeusis, in qua est magna Carthago à Didone, quæ & Elysa constructa, & Cartbada, à Carta oppido nominata, sed à Romanis deleta & denuo reædificata: Cartago est appellata. Huius muri latitudo fuit septemdecim cubitorum. Post hãc est Getulia, inde Numidia, in qua regnauit Iugurta. In hac est ciuitas Hyppone, in qua fuit Augustinus Episcopus. Inde est Mauritania, à nigredine dicta. In hac prouincia Stiphensis, à Siphi oppido: alia Cæsariensis, à ciuitate Cæsaria dicta, tertia Tingitania à Tingi ciuitate nuncupata. Versus meridiem uerò Aethiopia, ab Etham dicta, una in oriente, in qua est urbs Saba, de qua fuit illa regina: altera

altera in occidente,in qua ſunt Garamã tes,à Garama ciuitate dicti: apud quos eſt fons tam frigidus diebus, ut non bibatur: tam feruidus noctibus, ut non tangatur. Quibus uerſus orientem cohabitant Troglodytæ,qui celeri curſu feras capiunt. Vltra Aethyopiam, ſunt maxima loca deſerta, ob ſolis ardorem, et diuerſi generis ſerpentia, hominibus incognita. Deinde eſt maximus Oceanus, qui ſolis calore dicitur feruere ut cacabus. In extremis finibus Africæ, uerſus occidẽtem, eſt urbs Gades, a Phenicibus conſtructa, de qua Gaditanum mare dicitur. In ipſo uerò Oceano eſt mons Athlas altiſſimus, unde Athlanticum mare dicitur. Athlas autem erat rex Affricæ, frater Promethei, à quo mons nomen accepit: quia in eo reſidẽs, deſcripſit Aſtrologiam, unde et cœlum ſuſtinere dicitur. Peragratis Aphricæ finibus, ad inſulas maris tendamus.

De Inſulis. Cap. XXIII.

INſulæ ſunt dictæ, quaſi in ſalo ſitæ. In mediterraneo mari eſt Cyprus inſula, contra

contra Syriam, à Cypro ciuitate dicta: hæc & Paphus, à ciuitate eiusdē nominis. Creta, à Creto rege, hæc et Centapolis, à centum ciuitatibus nuncupatur: hæc sita est contra Libycum mare, quod et Adriaticū, ab Adria ciuitate dicitur. Abydos est insula in Hellesponto, in Europa. Ellespontum ab Elle ciuitate dicitur. Chous insula Atticæ. Cyclades dicūtur, quòd in rotūdo sunt positę, κύκλον enim orbis, uel rotundum, dicitur. Sunt autē quinquaginta quatuor contra Asiā positæ. Harum prima Rodos, à ciuitate eiusdem nominis dicta, ad orientem est posita. In hac fuit olim æreus collossus, septuaginta cubitorum altus. Tenedon ad septentrionem eius posita, à ciuitate Tene, et eiusdem cōstructore eiusdē nominis est dicta. Carpathos, ad meridiem ipsius posita contra Aegyptū, unde Carpathiū mare, et Carpatiæ naues. Cytherea ad occasum eius sita, à Cythero monte dicta: hæc et Porphiris dicitur. Delos, in medio Cycladum sita, à ciuitate eiusdem nominis dicta. Hæc tempore dilu-

uij

uiĳ ſub Ogige facta, prima apparuit, un de & delos nomen accepit. quia δῆλος manifeſtum ſonat. Hæc et Ortygia dicitur, ab ὀρτυγίαι maris, id eſt coturnicibus quia ibi ſunt multæ. Icaria, inſula à puero Cretenſi ibi naufrago eſt dicta, à quo Icaréum mare dicitur. Naxon, inſula Dionyſiĳ, qui & Bacchus. Melos quæ et Storia rotunda inſula. Paron inſula, à ciuitate eiuſdem nominis eſt dicta: à Paro Iaſonis nepote conſtructa. Hæc gignit marmor candidiſſimũ, quod & Parium dicitur, & Sardiũ lapidẽ. Cidon eſt inſula, in hac Maſtix naſcitur. Samos inſula eſt, á Samo ciuitate dicta, in Aegeo mari eſt ſita: de hac fuit Sybilla, & Pythagoras: in hac fuſilia uel fictilia uaſa ſũt reperta. Sicilia à Siculo rege, fratre Itali dicta. Prius Sicania, à Sicano rege cognominata: contra Italiã ſita. Hęc et Trinacia, à trib. acris, id eſt altis ꝓmontorijs dicta. In hac eſt mons Aethna, cuius ſulfurea exæſtuant incendia. In huius freto eſt Scylla et Caribdis. In hac inuẽta eſt Comœdia. Aeoliæ in-

insulæ, ab Aëolo rege dictæ, iuxta Siciliam positæ: hæ & Vulcaniæ, quia incendio sunt plenæ. Sunt nouem Stechades insulæ, contra Massiliam sitæ. Sardinia á Sardino rege, Herculis filio dicta, contra Numidiã est sita: in hac nec serpens nec lupus gignitur: in ea est solifugũ animal, ut aranea morsu homines perimẽs. In ea est etiam herba, similis Apiastro, quæ comedentibus rictus contrahit, & quasi ridentes interimit. In hac sunt fontes calidi, infirmis medelam, furibus inferentes cęcitatem. Corsica, à Corsia muliere dicta: contra Liguriam sita, quæ primitus Taurum suum quæsitura illuc uenit. & referens loci fertilitatem, á Liguribus inhabitari cepit. Hæc & Cyrne à Cyrino Herculis filio est dicta: quia ab eo est inhabitata. Hebosus insula contra Hispaniam, hanc fugiunt serpentes. Ibi etiam est Colubria, anguibus plena. Ibi & Baleares insulæ, in his inuentæ sunt fundæ. Gorgones insulæ, in Oceano iuxta Athlantem, in his olim habitauerunt Gorgones.

Iuxta

Iuxta has Hesperidæ,à ciuitate Hesperæ dictæ. In his sunt oues albi uelleris, quæ ad purpurã optimè ualebant: unde dicitur fabulosè, aurea mala habuisse, μαλλὸν enim lanam dicunt. Vltra has fuit illa magna insula, quæ Platone scribente, cũ populo est submersa, quæ Africã & Europam sua uicit magnitudine: ubi nunc est concretum mare. Meroë est insula, in Nilo flumine, in capite Aethiopiæ, in qua absumitur umbra in æstate. In hac est lignum Hebenum. Iuxta quam est ciuitas Syene, in qua est puteus à Philosophis factus sexaginta cubitorum altus, in cuius fundum splendet sol recto radio in mense Iunio. Est quædam Oceani insula dicta Perdita, amœnitate et fertilitate omnium rerũ præ cunctis longè præstantissima, hominibus incognita, quæ aliquando casu inuenta, postea quæsita non est reperta, et ideo dicitur perdita. Ad hanc fertur Brandanus uenisse.

Insulas circuiuimus, nunc inferna etiam petamus.

Quid

Quid sit infernus. Cap. XIIII.

INfernus ideo dicitur, quia inferius est positus. Sicut enim terra est in medio aëre, ita est infernus in medio terræ. Vnde & nouissima terra dicitur. Est autem locus igne & sulphure horridus, inferius dilatatus, superius coangustatus. Hic lacus, & terra mortis dicitur: quia animę illuc descendentes, ueraciter moriuntur. Hic & stagnum ignis dicitur, quia ut lapis mari, ita illic animæ immerguntur. Hic terra tenebrosa uocatur, quia fumo & fœtoris nebula obscuratur. Hic terra obliuionis nuncupatur, quia sicut obliti sunt Dei, ita eorum obliuiscitur misereri Deus. Hic dicitur Tartarus, ab horrore & tremore: quia ibi est fletus & stridor dentium. Hic & Gehenna, id est, terræ ignis nominatur. ṽn terra dicitur, cuius ignis, noster ignis umbra esse dicitur Huius profunditas & recessus dicitur Herebus: dracōibus & igneis uermibus plenus. Huius patens os, dicitur Barathrũ, quasi atra uorago. Huius loca fœtorem exhalantia, dicuntur Acheronta,

id eſt,ſpiracula,ſcilicet,immundos ſpiritus eminentia. Hic etiam Styx dicitur: quòd græcè ſonat triſtitiam. Phlægeton eſt infernalis fluuius,ob uicinitatẽ ignis & ſulphuris,fœtore & ardore horribilis. Sunt & alia multa loca ſiue in terris, ſeu in inſulis pœnalia, aut frigore, ſiue uẽtis horrẽtia: aut igne & ulphure iugiter feruentia. Ignea inferni loca inſpeximus,ad refrigeriũ aquarũ cõfugiamus.

De aqua quæ eſt ſecundum elementum, & Occeano. Cap. XXV.

AQua quæ ſecundum elementum ponitur,ab æquitate dicitur: unde & equor,quod ſit planum. Hæc in mari colligitur,in flumina diffunditur,in fontes diuiditur,per amnes connectitur,per terras diſſipatur,per aëra attenuatur: totam terram cingit, omnes regiones & prouincias diuidit. Huius immenſa profunditas dicitur abyſſus, quaſi abſens fundus. Hinc tamen fundum, quaſi nimis profundum. Occeanus dicitur quaſi ocyor amnis, uel quaſi zonarũ limbus. Quinque enim zonas mundi, in modũ

limbi

limbi ambit. Aestus occeani, id est, accessus & recessus, lunā sequitur, cuius aspiratione retro trahitur, eius impulsu refunditur. Cotidie autem bis effluere & remeare uidetur. Cum luna crescēte crescit, cum decrescente decrescit. Cum luna est in æquinoctio, maiores Occeani fluctus surgunt, ob uicinitatē lunæ: cum in solstitio, minores, ob longinquitatem eius. Per decem & nouē annos, ad principia motus, & paria incrementa, ut luna, reuertitur. ἀμπώτης quoq;, id est, uorago in Occeano, in exortu lunæ, maiori æstu fluctus inuoluit. Hæc autem uorago, quæ totas aquas & naues absorbet, hinc fit: Est interra abyssus profundissima, de qua scribitur: Rupti sunt omnesfontes abyssi magnæ.

Vnde uenti oriantur. *Cap.* XXVI.

IVxta hanc sunt cauernosa loca, & speluncę latē patētes. In his uenti de spiramine aquarū cōcipiunt: qui etiā spiritus procellarū dicūtur; & hi suo spiramine, aquas maris, p patētes terrarū cauernas

introrſus in abyſſum attrahunt, et ea ex-undante, iterũ magno impetu repellũt.

De terræ motu & eius hiatu. Cap. XXVII.

DE his uentis, fit terrę etiam motus. Nam uenti, concauis locis incluſi, cum erumpere geſtiunt, terram horribili fremore concutiunt, eamq́; tremere faciunt. Hinc etiam terræ fit hiatus, dum loca caua, & continuis aquis fragilia uẽtis concuſſa, rumpuntur, & introrſus cadentia in hiatum aperiuntur: de quibus & multæ ciuitates deuoratæ leguntur. Hoc eſt autem in terra tremor, quod in nube tonitruum: Hoc hiatus facit, quod ibi fulmen. Fiunt autem cum terræ motu inundationes maris, eodem uidelicet ſpiritu infuſi, uel reſidentis ſinu recepti. Vnde tellus Siciliæ, quæ cauernoſa, & ſulphure ac bitumine ſtrata, uentis penè tota & ignibus patet, ſpiritu introrſus cum igne concertante, multis ſæpe locis fumum, uel uapores, uel flãmas eructat: uel etiam uento acrius incumbente, harenarum lapidumùe moles egerit.

De

De incendio montis Aethnæ. Cap. XXVIII.

INde montis Aethnæ, ad exemplū gehennæ, ignium tam diutinū durat incendium, quòd insularum Aeolidum dicitur undis nutriri, cum aquarum concursus spiritum in unum secum profundum rapiens, tam diu suffocat, donec uenis terræ diffusus, fomēta ignis accēdat.

Quid Scyllæi canes. Cap. XXIX.

HInc Scyllei canes latrare fingūtur, dum procul nauigantes, undarum fremore terrentur, quas sorbente uoragine colligit æstus. Simili de causa, in alijs etiam terris, incendium surgit: & gehennam præostendit.

De partibus Occeani calidis & frigidis. Cap. XXX.

SIcut calor de igne, ita frigus nascitur de aqua. Vnde extremæ partes Occeani, rigido gelu, & perpetuo frigore horrent: quia calore solis carent. Pars autem Occeani, quæ medium orbem diuidit, ideo iugiter calore feruet, quia solis iter super se habet.

Quare Occeanus perduret salsus. Cap. XXXI.

OCceanus fluuiorum cursu non augetur, quia fluenta dulcia, partim salsis uadis consumuntur, uel uentis, aut uapore solis arripiuntur: partim per occultos meatus, in suos amnes reuertuntur. Idcirco perdurat salsus, tot fluminibus ac pluuijs irrigatus, exhaustoq; à sole, dulci tenuiq; liquore, quē facilius ignea uis trahit, omnis asperior crassiorq; linquitur. Ideo summa maris unda est dulcior, profunda amarior. Lunæ autem alimentum, est in dulcibus aquis: solis uerò in amaris. Mare rubrum, de Occeano exit, sed roseum colorem de terra trahit, quæ tota sanguineo colore rubet, ac uicina littora inficit.

De *mari.* Cap. XXXII.

MAre dicitur, quòd sit amarū. Hoc per uenas terræ, occulto meatu discurrit, amaritudinem in terra deponit, dulce in fontibus erūpit, in se ipsum iterum reffluit, ut scribitur: Ad locū unde exe-

exeunt flumina reuertuntur, ut iterum fluant, & omnia flumina intrant mare.

De natura aquarum, & quare fontes in hyeme sint calidi, in æstate frigidi. Cap. XXXIII.

DIcitur tamen, quòd aquę natura ſit duplex: ſcilicet ſalſa & dulcis. Salſa maris eſt grauior: dulcis, fontium & fluminum eſt leuior. Et cum legatur, quòd Deus fontem in Paradiſo produxerit, & in quatuor diuidens, totam terrã in quatuor partibus mundi rigare præceperit, dicitur quòd eruptio omniũ fontium & fluuiorũ dulcis aquæ, de illo fonte & fluuijs decurrit, & in matricem abyſſum eiuſdem fontis refluat. Quæ licet uniuerſa, mare influant, amaris tamen aquis nõ miſcetur, ſed utputa leuis ſuper graues aquas labitur, & in occultum curſum ſuum reuertitur. Hinc eſt quòd mare non redundat, quamuis omnia flumina intrẽt, & quòd ſuprema maris unda, nõ eſt adeò amara, quàm ea quę in imo eſt poſita. Quòd fontes in hyeme ſunt calidi, in æſtate autem frigidi, hæc cauſſa eſt:

In æſtate calor aëris repellit frigus in terram, & inde fit aqua calida.

Vnde aqua calida uel pudita.
Cap. XXXIIII.

ET cum omnis aqua aut dulcis ſit, aut ſalſa, uidendum tamen, unde quædam erumpat calida uel putida. Sūt quidam ſpecus ſubterranei, naturaliter ſulphure pleni, in his cum uentus concipitur, eius afflatu ſulphur accenditur: quod incendium etiam eructant quædā loca, ut fit in Sicilia: cum ergo aqua per hæc ignea currit, calorem & putorem inde trahit: & ſi prope hunc locum erumpit, flammiuomam aquam ebullit, ſi autem longius receſſerit, uix tepeſcit, deinde penitus frigeſcit.

De aqua ueneno infecta. Cap. 35.

SVnt alia loca ſerpentibus plena, qui uicinam aquam inficiunt ueneno. Quæ dum de terra exſurgit, bibentes interemit, ut fons Styx facit.

De

De mortuo mari & natura bituminis.
Cap. XXXVI.

QVod aqua maris mortui à uentis non mouetur, & in se nihil uiuere patitur, fit ex fontibus bituminis, quibus ædificata est Babel turris. Bituminis autem natura, resistit aquæ, & nõ diuiditur, nisi menstruo sanguine.

De piscibus & auibus. Cap. 37.

PIsces & aues ideo in aquis commorantur, quia de aquis facta leguntur. Quòd autem aues in aëre uolant, & in terra habitant, ideo fit: quia & aër est humidus ut aqua, & terra est aqua permixta. Quòd quædam uerò animalia de terra creata, in aquis possunt morari, ut sunt Crocodilli & Hyppopotami, hoc ideo fit: quia aqua est terris ualde permixta.

Quando tempestas fiat in mari.
Cap. XXXVIII.

CVm in nocturna nauigatione luna scintillat ad remos, tempestas erit: & cum delphini undis sæpius exiliunt,

quo illi feruntur, inde uentus exsurgit, et inde nubes discussæ cœlũ aperiunt. De profundis aquarum emigramus, & scriptoriam pennam, in aërē suspendamus.

Quid sit aer. Cap. XXXIX.

AEr est, omne quod inani simile à terra usq; ad lunam conspicitur, de quo uitalis spiritus hauritur. Et quia est humidus, ideo uolant in eo aues, ut in aqua natant pisces.

Vbi dæmones sunt. Cap. XL.

IN hoc cõmorantur Dæmones, cũ tormento diem iudicij præstolantes: Ex quo sibi corpora assumunt, dum hominibus apparent.

De uentis. Cap. XLI.

DE hoc procreantur uenti. Ventus enim est aër commotus & agitatus, et nihil aliud, quàm aëris fluctus, qui in duodecim diuiditur, et quisq; propriũ uocabulum sortitur. De quibus, quatuor sunt Cardinales, alij illorum collaterales. Primus cardinalis Septentrio, qui &

ἀπαρκτίας faciēs nubes et frigora. Huius dexter Circius, qui & θρασκίας faciens niues & grandines. Eius ſiniſter Aquilo qui & Boreas cōſtringens nubes. Secundus cardinalis Subſolanus, qui & ἀπηλιώτης tēperatus: cuius dexter Vulturnus qui & καικίας cuncta deſiccans: eius ſiniſter Eurus, nubes generans. Tertius cardinalis Auſter, qui et nothus, humorem, calorē, atq; fulmina gignēs huius dexter Euroauſter calidus: eius ſiniſter Euronothus tēperatus. Auſtrales uenti faciūt maiores tempeſtates in mari, quia ex humili flāt. Quartus cardinalis Zephirus, qui & Phauonius, hyemem reſoluēs, floresq; producens: huius dexter Affricus, qui & λίβς tempeſtatem, tonitrua generās & fulmina. Eius ſiniſter Chorus, qui & ἀργέστης in oriēte nubila, in India faciēs ſerena. Extra ſunt duo uēti, Aura & Altanus: aura in terra, altanus in Pelago.

Quid nubes & unde dicantur, & tonitrua & fulgure. Cap. XLII.

VEnti ſuo ſpiramine aquas in aëra trahunt,

trahunt, quæ conglobatæ in nubes, densantur. Dicuntur autē nubes, quasi nimborum naues, quibus dum uenti inclusi erumpere nituntur, magno murmure concrepant, & nubibus collisis, ignē terribilem excutiunt. Crepitus ergo nubiū & uentorum est tonitruus, ignis inde excussus, est fulgur. Qui ignis, ideo quæq; penetrat quæ tangit, quia nostro est subtilior, & magna uētorum ui impellitur. Ab aquilone fulgur, & ab euro tonitruus tempestatem, & ab austro flatus æstū protendit.

Quid Iris sit, & de hymbre. Cap. XLIII.

ARcus in aëre quadricolor, ex sole & nubibus formatur: cum radius solis cauæ, nubi immissus, repulsa acie, in solem restringitur, sicut dū sol in uas aqua plenum fulget, splēdor in tecto redditur. De cœlo igneum, de aqua purpureum, de aëre Hyacincthinū, de terra trahit gramineum. Hymber ex nubibus descendit, dum enim guttulę in maiores guttas coëunt, aëris amplius natura non ferente.

ferente,nec uento impellente,nec ſole diſſoluente,ad terras dilabuntur. Lenta autem & iugis defluxio,pluuia:repentina & præceps,nimbus & ymber uocatur. Quæ licet, de amaris aquis maris ſit hauſta,de ſolis igne in aëre decocta dulceſcit,ut marina aqua humo infuſa, dulcem ſaporem ſumit

Quid grando ſit. Cap. XLIIII.

S Tillæ pluuiæ, uentis & frigore conglaciatæ,in aëre coagulantur, & in lapillos grandinis mutãtur.

Quid ſit nix. Cap. XLV.

NIx aquarum uapore,necdum denſato in guttas,ſed gelu præcipiente formatur:quę in alto mari non cadit.

Quid ſit ros. Cap. XLVI.

ROs de aëre uenit,quando aër aquis grauatur, frigore noctis, & lunæ ſplendore,diſtillat.

Pruina quid. Cap. XLVII.

S I uehementius frigus eſt noctis, ros in pruinam uerſus, candidior gelu inalbeſcit.

Quid

Quid nebula. Cap. XLVIII.

NEbula fit: dum humidæ exhalationes, uaporaliter in aëra trahuntur, uel radijs ſolis ad terram repelluntur.

De fumo. Cap. XLIX.

FVmus etiam aſcendit de aqua. Omne nanque corpus conſtat ex quatuor elementis: Lignum autem eſt corpus, quod igni iniectum, ignis materies quæ ei ineſt, ardet, terræ uerò materies uertitur in cinerem, aëris & aquæ materies per fumum euaneſcit in aërem. Ideo aũt eſt amarus fumus, quia natura aquæ eſt ſalſa, ſiue quia terræ permixta.

Quid ſit quod ſtellæ in nocte uidentur cadere.

Cap. L.

QVòd in nocte uidentur ſtellæ cadere, non ſunt ſtellæ, ſed igniculi, à flatu uentorum, ab æthere in aërem tracti, & mox in madido aëre extincti.

Vnde naſcitur peſtilentia. Cap. LI.

PEſtilẽtia naſcitur, aëre, ſiccitate, uel calore uel tempeſtate corrupto, qui ſpi-

rando uel edendo conceptus, luem uel mortem generat. Hoc totum quod dixi, infra lunā in aëre fit. ſuperius uerò ſemper ſerenum exiſtit. Aërem tranſuolauimus, iam ætheris ignem aſcendamus.

De igne. Cap. LII.

IGnis, qui quartum elementum ſcribitur, quaſi non gignens dicitur: & à luna uſq; ad firmamentum extenditur. Is tantum eſt aëre ſubtilior, quantum aër aqua tenuior, terra rarior. Is etiam ether qui purus aër dicitur, naturaliter nominatur, & quia perpetuo ſplendore letat̃.

Vnde angeli corpora ſumunt. Cap. LII.

DE hoc angeli corpora ſumunt, cū ad homines miſſi ueniunt.

De ſeptem Planetis. Cap. LIIII.

IN hoc ſeptem ſtellæ, ſingulis circulis, contra mundum feruntur: & ob uagum curſum, πλανῆται, id eſt, erraticæ dicuntur. Hæc immenſa celeritate firmamenti, ab oriente in occidentē raptātur, tamē naturali curſu, contra mundū ire compro-

comprobātur: ſicut muſca, ſi in rota mo lendini circumferretur, ipſa tamen, pro prio motu, contra reuolutionem eius ire uideretur. Hæc nunc inferius, nunc ſuperius, propter obliquitatem ſigniferi uagantes, radijs autem ſolis præpeditæ anomalæ, uel retrogradæ, uel ſtationariæ fiunt.

De luna. Cap. LV.

LVna eſt primus Planetarum, & minima ſtellarum: ſed ideo maior cęteris uidetur, quia proxima terræ. In primo circulo fertur, Huius corpus eſt globoſum, natura igneum, ſed aqua permixtum: unde & proprium lumen non habet, ſed in modum ſpeculi, â ſole illuminatur. Et ideo luna, quaſi Lucina, id eſt, à luce nata nominatur. Quòd autē, quaſi nubecula in ea uidetur, ex aquæ natura creditur. Dicitur em̄, ſi aqua permixta non eſſet, terrā ut ſol illuſtraret, immò ob uicinitatem maximo ardore uaſtaret. Globus nanq; eius, multo terræ eſt amplior, licet ob altitudinem circuli ſui, uideatur uix modij fundo maior. Luna ea

na ea parte lucet, qua ſoli eſt oppoſita, ea autem parte eſt obſcura, qua à ſole eſt auerſa: à ſole uerò longius remota, lucet tota. Non enim creſcit nec minuitur, ſed obiectu terræ, lumine quod à ſole accipit, induatur. Hæc licet cotidie uiolentia firmamenti, ab oriente in occidentem feratur, tamen contra mundum nitẽs, omnia zodiaci ſigna, uigintiſeptem diebus peruagatur. Circulum autem ſuum, decem & nouem annis perambulare affirmatur. Luna quarta, ſi rubeat quaſi aurum, uentos oſtendit: ſi in ſummo cornu maculis nigreſcit, pluuidum menſis exordium: ſi in medio, pleniluniũ ſerenũ.

Secundus Planeta. Cap. LVI.

SEcundus planeta eſt Mercurius, qui & *σιλβων*, forma globoſus natura igneus, lunam magnitudine uincens, lumẽ à ſole accipiens, ſigniferum percurrens, trecentis triginta nouem diebus.

Tertius planeta. Cap. LVII.

TErtius Planeta eſt Venus, Auroræ & Cephali filia, q ui & Heſperus, Lucifer, & ueſper: rotundus, igneus, cõ-

tra mundum nitens ut Mercurius, signiferum percurrit trecentis quadraginta octo diebus.

Quartus Planeta. Cap. LVIII.

QVartus Planeta est Sol: inde dictus, quòd solus luceat, cæteris stellis obscuratis: uel, quòd sit super omnia lucens, qui & Sphæricus, natura igneus, magnitudine octies terrā uincens, omnibus stellis lumen præbens. Hic ab oriente in occidentem impetu firmamēti fertur, sed contra mundum nitens, per totum Zodiacum trecentis sexaginta quinq; diebus graditur, circulum autē suum uigintiocto annis perambulare traditur. Huius præsentia diem, absentia uerò eius efficit noctem. Sicut enim tota die super terram, sic tota nocte lucet sub terra. Aquilonalem partē cœli peragrans, facit nobis longos dies, & æstatē: australem uerò percurrens, inducit nobis breues, & hyemem. Sol in ortu suo maculosus, uel sub nube latens, pluuialē diem præsagit: si rubeat, sincerum: si pallet, tempestuosum: si concauus uidetur, ita

ita,ut in medio fulgẽs,radios ad austrũ & ad aquilonem emittat, tempestatem humidam & uentuosam signat:si pallidus in nigras nubes occidat,aquilonarẽ uentum.

Quintus Planeta. Cap. LIX.

QVintus Planeta est Mars, qui & πυρόεις dicitur:globosus,igne feruidus,percurrit signiferũ duobus annis.

Sextus Planeta. Cap. LX.

SExtus Planeta est homo à Prometheo conditus Iouis,qui & φαναῖος rotundus,temperatus,zodiacum peragrãs duodecim annis.

Septimus Planeta. Cap. LXI.

SEptimus Planeta est Saturnus, qui & φαεθιον Sphericus,gelidus,contra mũdum,ut superiores gradiens,signiferum triginta annis percurrens.In exortu Saturni,post triginta annos,qui imaginem de ære fundet,loqui ut hominem comprobabit.

Item de septem Planetis,et harmonia quæ circulorum circuitione peragitur.

Cap. LXII.

OMnes autem Planetæ, post quingentos & triginta duos annos, circulos suos peragunt, & eosdem ut prius repetunt. A terræ centro ἀψῖδες, id est, circuli planetarum, altissimæ sunt Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno, Lunę in Ariete, medijs omnium partibus: & econtrario ad terræ centrum humillimę atque proximæ. Suus cuique color est. Saturno candidus, Ioui clarus, Marti igneus, Lucifero gaudens, Vespero refulgens, Mercurio radians, lunæ blandus, Soli ardēs. Mutant autem colores à propinquis circulis: nam frigidior in pallorem, ardentior in ruborem, uentosus in horrorem, à terra & in obscuritatem. Signifer primus circulus duodecim signorum, diuiditur in duodecim partes, per latum: sub his feruntur septem Planetę: Sol sub medijs tantum duabus. Luna per totam latitudinē, Venus excedens cum binis partibus. Mercurius sub octo partibus, duabus in medio, quatuor supra

pra eum, duabus infra. Mars ſub quatuor medijs, Iouis ſub media, & ſupra duabus. Saturnus ſub duabus medijs, ut ſol. Hi ſeptem orbes, cum dulciſona harmonia uoluuntur, ac ſuauiſſimi concentus eorum circuitione efficiuntur. Qui ſonus ideo ad noſtras aures non peruenit, quia ultra aërem fit, & eius magnitudo noſtrum anguſtum auditū excedit. Nullus enim ſonus à nobis percipitur, niſi qui in hoc aëre efficiť. A terra aūt uſq; ad firmamentum cœleſtis muſica menſuratur, ad cuius exemplar, noſtra inuenta affirmatur. In terra nanq; ſi r, in Luna, A, in Mercurio B, in Venere C, in Sole D, in Marte E, in Ioue F, in Saturno G, ponitur, profectò menſura muſicæ inuenitur: unde à terra uſq; ad firmamentum, ſeptem toni reperiuntur. A terra enim, uſq; ad Lunam, eſt tonus: à Luna uſque ad Mercurium, ſemitonium: à Mercurio uſq; ad Venerem, ſemitonium: inde uſque ad Solem, tria ſemitonia: à Sole uſque ad Martem tonus, inde ad Iouem ſemitonium: inde ad Saturnum ſemitoni-

um: inde ad signiferũ ita semitonia, quæ simul iuncta, septẽ tonis efficiũt. Tonus aũt habet quindecim millia sexcenta uiginti quinq; miliaria: semitoniũ uerò septem milia, octingenta duodecim miliaria, & semissem: unde Philosophi nouẽ Musas finxerũt, quia à terra usq; ad cœlum, nouem consonantias deprehenderunt, quas huiusmodi insitas naturaliter inuenerunt. Sicut enim hic mundus, septem tonis, & musica nostra septem uocibus distinguitur: sicut compago nostri corporis, septem modis coniungitur, dũ corpus quatuor elementis, animalia tribus uiribus copulantur, quæ musica arte naturaliter recõciliantur. Vnde & homo μικροκόσμος, id est, minor mundus dicitur, dum sic consono numero cœlesti musicæ par cognoscitur. A terra usq; ad Lunam sunt cẽtum uiginti sex millia stadiorum, quæ sunt quindecim millia sexcenta uigintiquinq; miliaria. A Luna ad Mercurium septẽ millia nongenta duodecim miliaria & semissis: inde ad Venerem tantum. Inde ad Solem uiginti tria millia quadringẽta triginta sex miliaria.

A sole ad Martē quindecim millia sexcēta uiginti quinq; miliaria. Inde ad Iouē septē millia, octingēta duodecim miliaria. Inde ad Saturnū tātū. Inde ad firmamentū uiginti tria milliaria, quadringēta triginta sex miliaria. Sunt itaq; à terra usq; ad cœlū, miliaria centū milia, et nouē milia, et trecēta septuaginta miliaria.

Ignem per globos Planetarum transcendimus, nunc cœlestia penetremus.

De cælis & stellis & duodecim signis, & his quæ sunt supra firmamentum. Cap. LXIII.

COelū dicit̃ quasi κασας ἡλίου, id est, domus solis, uel quasi uas cælatū, q̃a est stellis insignitū. Est aūt cœlū, subtilis igneæq; naturæ, rotundū, & à cētro terræ æquis spacijs undiq; collectū. Vnde & cōuexū mediūq; ubiq; cernit̃, & inenarrabili celeritate, cotidie circūagitur. Cœlū si uespe rubet, serenū diē: si mane, tēpestuosum significat. Duæ sunt ianuæ cœli, oriens, quā sol exit: occidēs, quam sol intrat. κλίματα, id est, plagæ cœli sunt quatuor: Orientalis, ab ortu solstitiali ad brumalem: australis inde ad occasum

brumalem: occidentalis exhinc, uſq; ad ſolſtitialem: ſeptẽtrionalis ab occaſu ſolſtitiali, ad ortum eiuſdem: oriens ab ortu ſolis, occidẽs ab occaſu eius uocatur. Meridies quaſi medidies dicitur. Septentrion autem à ſeptem ſtellis appellatur. Trion dicitur bos, quaſi terion, inde ſeptentriones, quaſi ſeptem teriones, id eſt, boues. Hæ plagæ, græcè dicuntur ἀνατολή, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρία. De quibus nomen Adam componitur, qui eſt minor mundus. Superius cœlum, dicitur Firmamentum: eo quòd ſit inter medias aquas firmatum, hoc eſt forma ſphericũ, natura aquarum aqueum, ſtellis undiq; ornatum. Eſt autem ex aquis inſtar glaciei, immò Criſtalli, ſolidatum, unde & firmamentum dicitur. In hoc ſunt duo poli, à poliendo dicti, unus Borealis, qui à nobis ſemper uidetur: alter Auſtralis, qui nunquam à nobis cernitur, quia in diuerſo orbis poſiti, terræ tumore impedimur: in his cœlũ ut rota in axe uoluitur. Cœlum eſt undiq; ſtellatum, ſed ideo in die non apparent, quia fulgore ſolis ui-

ctæ latent, sicut sol nube tectus nobis nō lucet. Stella, quasi stans luna dicitur, stāt enim stellæ firmamento infixæ, & nō cadunt, eo mira celeritate currēte. Vna autem dicitur stella, multæ simul, astrū uel sydus. Sydera dicuntur à considero, eo quòd nauigantes, uel itinerantes ea considerant. Sunt autem omnes stellę rotundæ & igneæ, quarum stellarum dispositio, soli Deo est cognita. Qui stellas numerat, quarum scit nomina solus, signa, potestates, cursus, loca, tempora nouit. Sapientes enim mundi, nomina animalium uel hominum eis imposuerunt, ut ab hominibus dignosci possint. In medio firmamenti sunt duodecim signa, per transuersum disposita, æqualiter per circuitū distincta. Horum dispositio dicitur græcè Zodiacus, latinè signifer, eo quòd fert signa quæ animalium habent nomina: ζώδιον enim dicitur animal. Primum signum est Aries, extās ex pluribus stellis, secundum fabulam is, qui aureo uellere Phryxum & Hellen transmare ad Colchos uexit, qui inter sydera transla-

tus est. Pro signo autem ponitur, quia si cut aries tota æstate in dextro latere, ac tota hyeme in sinistro cubat, sic sol sub illo signo gradiens, dextram partem cœli perambulat. Secundum est Taurus, ob id Iupiter in raptu Europæ, in taurum est uersus, & inter sydera translatus, ob significationem autem, quòd sol sub illo signo positus, radios suos, ut taurus, cornua fortius exerit, & terram arabilē reddit. Tertiū sunt Gemini, scilicet, Castor et Pollux filij Iouis, á Troia reuersi, inter sydera trāslati. Pro signo autem ponuntur, quia sol sub hoc signo, duobus diebus amplius moratur, q̄ sub alijs. Quartum est Cancer, qui maximū Herculem percussit, dum hydram Nereis occidit, et ideo sydera promeruit. Significat autē, quòd sicut cancer retro cedit, sic sol ad illud signum ueniens, cursum suum retro flectit. Quintum est Leo, qui maximus ab Hercule occisus, inter sydera est trāslatus: designat aūt, quòd sicut Leo in anteriore parte calidæ naturæ, in posteriore frigidæ, ita sol in illo signo, Augustum

men

mẽſem prius facit calidum, ad extremũ tepidum. Sextum eſt Virgo, ſcilicet Erigone, filia Ichari ſacerdotis, inter aſtra rapta: ob ſignum ante ponitur, quòd ſicut uirgo nõ parit, ſic ſeptember illius ſigni menſis, nihil gignit. Septimum autem eſt Libra, quam tenet uirgo, ſcilicet, Balance Aſtrei regis filia, ob æquitatem iuſtitia uicta, & inter ſydera translata, merita hominum penſat, & in libra Ioui repræſentat. Hæc pro ſuperiore uirgine ponitur. Signat autem, quaſi ſol æquinoctium faciat, cũ ſub illo ſigno ambulat. Octauũ eſt Scorpius, qui maximus Orionem percuſſit, dum beſtias terræ occidit, & ob terræ gratiam aſtra meruit. Pro ſigno autem grandinum ponitur, qui illo menſe, uidelicet nouembri, in quibuſdam terris crebrius fiunt. Nonus eſt Sagittarius, qui & arcitenens, ſcilicet Alcon cretenſis, qui ſcorpionem, qui filium ſuũ rapuit, ſagitauit, nec filiũ tetigit, & ideo ſydera meruit. Deſignat autem crebros fulminum ictus, qui in Decembri contingũt in aliquibus locis, quòd in

fer-

ferina mēbra desinit, significat, quod tūc sol infera petit. Decimum est Capricornus, Iouem paruulum à patre proiectū, capra clam aluit, quam ipse post inter sydera transtulit: est autē signaculo, quòd sicut capra alta petit, ita tunc sol ad alta cœli conscendit. Extrema pars eius desinit in piscem, designat finem illius mensis esse pluuialem. Vndecimū est Aquarius, scilicet, Ganymedes Troili regis filius, Iouis amasius, ab ipso inter astra locatus, & pincerna deorum factus: significat autē, quod solutis niuibus, undosum est illud tēpus. Duodecimum est Pisces, cum dij Typhœum gigantem insequentem fugerent, in Aegyptum, Venus & Cupido filius eius, uersi in pisces, latuerūt in aquis. Cumq; homines diu pisces deuitarent, ne fortè Deos deuorarent, illi duo translati sunt inter sydera: designant uerò illud tempus esse pluuiale. ὑάδες dicuntur pluuiales. ὑια enim græcè, latinè pluuia: unde latinè dicuntur succulæ à succo. Sunt autem septem stellæ, in fronte tauri. Pleiades dicuntur quasi
pleres

plures. πληειον enim est plura. Sunt nanque septem stellæ in genu tauri. Fuerũt autem Filiæ Athlantis regis. A Patre ergo Athlantides, à matre Pleiades, quasi plaides, ab insula Hesperides. Hæ etiam Vergilię dicuntur, quia uerno tempore oriuntur. Ex his una fuit Maia Mercurij mater. A dextris zodiaci uersus aquilonem, sunt hæc signa: Iuxta axem Arcton, scilicet, plaustrum, quod sydus etiã septẽtrio, & Elice nominatur, cuius stellæ sole maiores traduntur. Fuit autem Calisto Licaonis regis filia, à Ioue oppressa, sed à Iunone in ursam uersa, à Ioue rapta inter astra. Sequitur sydus Boothes, id est, custos plaustri, quòd & Artophilax. Erat autem Calisto filius, à Ioue inter sydera positus. Deinde est Arcturus, scilicet minus plaustrum, quod et Cynosura dicitur, hęc etiam à Ioue oppressa, à Iunone in ursam uersa, â Ioue inter astra translata. Inter duo plaustra est serpens Phyton, quem maximum Apollo post diluuium Latone à Iunone immissum, occidere, & ob insigne inter sydera

dera transtulit. Iuxta quem est Corona à Vulcano facta, à Baccho uerò Ariadnæ Minoi, & Pasiphæ filiæ data, et inter astra locata. Inde Herculis sydus: cum gigantes contra Deos pugnarent, Dijs in unam partem cœli uenientibus, cœlum ruere uoluit, sed Hercules hoc cum Athlante sustinuit, ideo cœlum promeruit. Hanc iuxta est Lyra, à Mercurio inuenta. Prope hanc Cygnus: Iupiter ob amorem Ledæ reginæ, in cygnum est uersus & inter sydera raptus. Huic coniungitur Cepheus rex, & Casiopea uxor eius. Cui associatur Perseus Iouis filius, & Danaes, habens iuxta se sydus Andromedæ uxoris eius, filiæ Cephœi regis. Quibus admiscetur Delton, quod est sydus triangulum, uidelicet forma Aegypti, quia deos seruauit à facie Tiphæi. Iuxta quod locatur Serpentarius, scilicet Ericthonius, qui & auriga dicitur, qui primus quadrigam iunxit, eo quòd serpentinos pedes habuit. Vnde & Grecè ὀφιοῦχος dicitur, ὄφις enim est serpens. Huic iuxta ponitur Pegasus, scilicet equus alatus,

tus, & cornutus, igneum halitum, & ferreos pedes habens, à ſanguine Gorgonis creatus. Cui coniungitur Delphin, qui Neptuno Amphitidem in coniugium adduxit, & ideo ſydera promeruit. Deinde eſt aquila: Iupiter in aquilam uerſus, Ganymedem rapuit, quem inter ſydera tranſtulit. Huic ſubeſt ſagitta, ab Hercule Philocleti data, per quam expugnata eſt Troia. A ſiniſtris zodiaci, uerſus auſtrum ſunt hæc ſigna. Hydra quæ habuit nouem capita, ab Hercule occiſa et ob inſigne inter aſtra translata. Super hãc Crater, in quo ταγατον, id eſt, ſummus Deus paſtam cõ miſcuit, de qua animas fecit, de quo adhuc animæ Lœtheum poculum bibunt, cum corpora introëunt. Super hac etiam Coruus, ab Apolline dilectus, & inter aſtra raptus. Inde eſt Orion, qui ab urina natus, inter ſydera eſt translatus. Huius ſtellæ ſi fulgent, ſerenum erit: ſi obſcurantur, tempeſtas. Iuxta hunc Prochyon, quòd & Anticanis dicitur, qui canis Orionis fuiſſe fertur,

&

& ob insigne meritũ, inter sydera locatͬ. Hinc cõnectitur canicula, quæ & Sirius dicitur, & ab hac dies caniculares nominãtur. Fuit aũt canis Erigonis filiæ Zythari sacerdotis, quæ dolẽs patrem necatum, laqueo se suspendit, dum eum canis ducatu inuenit. Ambo autem sunt inter sydera rapti. Deinde est Lepus, qui à Ganymede agitatus, à Ioue est inter astra translatus. Sequitͬ Eridanus fluuius, qui et Padus: erat aũt Phaëton Phœbi filius qui currum patris regere inscius, mundum incendit, & ideo fulmine Iouis, in hoc flumine interijt, qui in Eridanũ mutatus, inter sydera est translatus. Cui associatur Cœcus, quem Perseus occidit, dum Andromedã deuorare uoluit, quẽ Iupiter ob insigne filij, inter astra locauit. Iuxta hũc est Centaurus, scilicet, Chiron magister Achillis, ob nimiam uirtutem in cœlo locatus. Sacrarium etiam, id est, altare, in quo dij iurauerunt, cum sacratus & Iupiter contra se pugnauerint. Inde est Argo, uidelicet prima nauis apud Argos ciuitatem Antiphi facta,

cta, & in cœlum rapta. Ad extremum est Pistrix, siue Chymera, quæ bestia capite leo, medio capra, draco fuit cauda, ab Bellerophonte occisa, & inter sydera est translata. Est & Canopus sydus Aegypti, præclarum, quod & á nobis minime uidet̃, sicut nec à Troglodytis iuxta Aegyptum septẽtrio. Ex his signis semper dimidia pars super terram, dimidia est sub terra: & pars cœli quæ super terram apparet, hemisperium uocatur, id est dimidium cœlum. Lactea autem zona, ideo est candida, quia omnes stellæ fundunt in eã sua lumina. Cometæ sunt stellæ flãmis crinitæ, in lactea zona uersus aquilonem apparentes, regni mutationem, aut pestilentiã, aut bella, uel uentos, uel famem, æstusúe portendentes. Cernuntur autem septem diebus, si diutius octaginta. Sydera fabulis inuoluta, immò polluta, perlustrauimus, altius scã dentes astra matutina, solemq; solis inspiciamus. Supra firmamentum sunt aquæ instar nebulæ suspẽsæ, quæ cœlũ in circuitu ambire tradũtur, unde & aque-

um cœlum dicuntur. Super quod est spirituale cœlum, hominibus incognitum, ubi est habitatio angelorum per nouem ordines dispositorum. In hoc est paradisus paradisorum, in quo recipiuntur animæ sanctorum. Hoc est cœlum quod legitur in principio cum terra creatum, huic longè super eminere dicitur cœlum cœlorum, in quo habitat rex angelorum.

Libri primi finis.

IN LI-

IN LIBRVM SECVNDVM PRAEFATIO.

PRIORI Libello globum totius mundi oculis corporeis repræsentauimus, sequenti iam tempus in quo uoluitur, oculis cordis ante ponamus. Aeuum est ante mundum, cũ mundo, post mundum. Hoc ad solum Deum pertinet, qui non fuit, nec erit, sed semper est. Tempora æterna sub æuo sunt, & hoc ad archetypum mundum, & angelos pertinent, qui ante mundum esse ceperunt, & cum mundo sunt, & post mundum erunt. Tempus autem mundi, est umbra æui. Hoc cum mundo incepit, & cum mundo desinit, ueluti si funis ab oriente in occidentem extenderetur, qui cotidie plicando collectus, tandem totus absumeretur. Post hoc extenduntur secula, sub hoc currunt in hoc mundo uniuersa posita, hoc uniuscuiusq; uita mensuratur, hic series dierum & annorum terminatur. Tempus autem dicitur à temperamento, & nihil aliud quàm uicißitudo rerum intelligitur. Hoc quoq; in athomos, ostenta, momenta, partes, minuta, punctos, horas, quadrantes, dies, ebdomadas, menses, uicißitudines, annos, cyclos, ætates, secula diuiditur.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRAESBYTERI Liber secundus, De Temporibus.

DE ATHOMIS ET HORIS CAPVT PRIMVM.

τομ@ dicitur insecabile: est em̃ minus quàm illud quod in sole uolat, est autem minimũ temporis spacium: sicut motio palpebræ oculi, quod & ictus oculi dicitur trecentesima septuagesima sexta pars unius ostẽti. Ostentũ est quod aliquid ostendit aspiciẽtibus. Est aũt sexagesima pars unius horæ, habens in se trecentos septuaginta sex athomos. Momentũ est motus syderũ unde dicit̃, et est quadragesima pars horæ, cõtinens ostentum & dimidiũ. Partes dicuntur à partitione Zodiaci, qui in tricenos dies, per singulos menses partitur. Est aũt uicesima

ma pars horæ,habens in ſe duo momenta,& duas partes momenti. Minutum eſt minus interuallum in horologio .Eſt aūt decima pars horæ , cōtinens partem unam & dimidiam.Punctus eſt paruus tranſcenſus puncti in horologio.Eſt aūt quarta pars in ſole, aliquando in Luna quinta horæ, habens duo minuta & dimidium.Hora eſt terminus cuiuſq; rei. Eſt autem hora, quàm diu ſtans aqua à iactu lapidis mouetur,& eſt duodecima pars diei,conſtans ex quatuor punctis, minutis decem,partibus quindecim,momentis quadraginta, oſtentis ſexaginta,athomis uigintiduobus quingentis ſexaginta.Hora dicitur ſeries uel umbra, & dicitur ab horologio,& eſt certus limes temporis in horologio. Quadrans eſt quarta pars diei,habens tres horas,naturalis autem diei,ſex horas.

De diebus. *Cap.* II.

DIes eſt ſeptimæ pars Hebdomadæ uulgaris,continens duodecim horas,naturales autem uiginti quatuor.Dicitur autem dies à diſcernendo,eo quòd

 lucē

lucẽ ac tenebras discernat. Est aũt dies, aër sole illustratus. Cũ em̃ sol est sup̱ terrã, est hic dies, cũ sub terra, ibi est dies: cũ aquilonalẽ partẽ cœli circuit, nobis in diuexo terræ positis, citius surgit, & tardius occidit, et ideo lõgiores dies facit. Cũ uerò australẽ perambulat, nobis tardius surgere, & citius occidere uidetur, q̃a tumor mediç terræ, quæ rotunda est, uisui nostro obijcitur, & tũc quidẽ nobis dies breuiores, illi aũt parti lõgissimos facit. Zodiacus nanq; ex duodecim signis cõstãs, ab aquilone in austrum porrectus, flexuoso lapsu cœlum cingit, sub quo sol currens, mundum in octo pararellos, id est circulos diuidit, quibus singulis diuersum diem facit. Longitudo autẽ zodiaci in trecenta sexaginta partes secatur. Latitudo eius in duodecim partitur. Partiũ autẽ sectio, nihil aliud est, quàm solis unius diei progressio. Vnumquodque ergo signum, per duas horas oritur, per duas occidit, & in unoquoq; sol triginta diebus immoratur, qui dũ flexuoso draconis meatu, sub signis obliqui zo

dia

diaci currit, mundum in octo circulis distinguit. Primus circulus ab India uersus ad austrū, per mare rubrū ad Affricam, ad colūnas Herculis peruenit. Hercules enim orbē pertransiens, ibi columnas fixit, ubi finē mundi esse putauit. In hoc ergo circulo æquinoctij, die medio gnomon, id est, radius horologij septem pedum, umbram quatuor pedum longā reddit. Dies longissimus quatuordecim horas æquinoctiales habet. Secūdus ab occasu Indiæ per Medos uadit et Persas, Arabiam, Syriam, Cyprū, Cretam, Lilibeum montem Siciliæ, & septentrionalia Affricæ pertingit. Vmbilicus æquinoctio triginta quinq; pedū, umbram uiginti tres pedū longā reddit. Dies maxima est duodecim horarū, & quinta parte unius horæ. Tertius orit̃ ab Indis Imao proximis, et per Caspias portas, Taurū, Pāphiliā, Rodū, Cycladas, Syracusas, Catinā, & Gades tēdit. Gnomones cunctæ umbram triginta octo unciarum faciūt. Lōgissimus dies quatuordecim horæ & dimidia, ac tricesima unius horæ.

Quartus ab altero latere Imai per Ephesum, mare Cycladum: septētrionalia Siciliæ, Narbonensis Galliæ, exortiua Africæ maritima tendit ad occasum. Gnomon uiginti quinq; pedū facit umbrā uiginti pedū. Lōgissimus dies habet uiginti quatuor horas, et tertias duas unius horę. Quinto circulo ab introitu Caspij maris, cōtinentur Bactria, Armenia, Macedonia, Tarentū, Tuscū mare, Baleares, Hispania, Media. Gnomon septē pedū umbram sex reddit pedum longā: maximus dies horarum quindecim. Sextus complectitur Caspias gētes, Caucasum Samothratiam, Illyricos, Campaniam, Ethruriā, Massiliam, Hispaniam Tarraconensem. Mediam, & inde per Lusitaniam uadit. Gnomon pedes nouem, umbra octo pedum, longissimus dies horas quindecim, ac nonam partem horæ. Septimus ab altera Caspij maris ora, incipit, & per Thraciæ auersa, Venetiā, Cremonam, Rauennam, Transalpinā Galliam, Pyreneum, Celtiberiā uadit. Gnomoni triginta quinq; pedes, umbræ triginta

ginta sex. Amplissima dies horarũ quin decim, & quintarum partium horæ trium. Octauus à Thanai, per Meotium lacum, & Sarmatas, Dacos, partemq; Germaniæ Gallias ingreditur. Longissimus dies est horarum sedecim, Gnomon ut suprà. Extra hos facit sol quatuor circulos, duos in austro, & duos in aquilone. Vnum in austro per insulam Meroēn & Ptolomaidam rubri maris urbē, ubi longissimus dies est horarum duodecim dimidia hora amplior. Alterum per Syenem Aegypti, qui est horarũ tredecim. Vnum in aquilone, per Hyperboreos montes, & Britanniam, horarũ septemdecim, alterum Scythicum à Riphæis iugis in Tilen, in quo sex mēsibus est dies, sex alteris est nox. Adhuc in alijs terrarũ locis sol uariat umbrã: nã umbilici qui gnomon dicitur umbra, in Aegypto æquinoctiali die meridie, paulò plusquã dimidiã gnominis mēsurã efficit, in Roma nona pars gnomonis deest umbra, in Ancona superest quinta tricesimæ. In Venetia hisdē horis, umbra gnomo-

ni par fit. In Siene solstitiali medio die, nulla fit umbra, ibiq; puteus à Philosophis ad hoc ipsum factus, totus interius illuminatur. In Meridie sunt populi φοῦσκοι dicti, q umbrã ex utroq; latere mittunt. In Media super flumen Hypasim, in solstitiali die, umbra absumit. Apud Trogloditas quadraginta quinq; diebus ante solstitiũ, & postea totidẽ, umbra penitus absumitur, & his nonaginta dieb. umbra in meridie accitur. In Meroē insula Nili, bis in anno absumitur umbra, cũ sol est in duodecima parte tauri, & in decimaquarta leonis. In India sunt loca, ἄσκια dicta, ibi nõ sunt umbræ, & septẽtrio ibi nõ uidetur. Dies uulgaris habet tres dimẽsiões, mane, meridiẽ, supremũ. Mane ab ortu solis, usq; ad quartã horã, dictũ à mano q̃d est bonũ: nihil eñ melius luce, uel à manibus, id est, dijs infernalibus, qui diẽ tota nocte inclusum, mane emittũt. Meridies est media dies, & dicitur quasi mera, id est, pura dies. Supremũ est ab hora nona, usq; ad solis occasum, & dicitur inde, q̃d opprimat solis cursum.

cursum. Hebræi, Chaldei & Persæ, diē à mane inchoantes, in mane finiūt. Aegyptij, ab occasu usq; ad occasum. Romani à medio noctis, usq; in mediū. Vmbri & Athenienses, à meridie usq; ad meridiē. Christiani à uespera usq; in uesperā. Sic autem Hebræi nominant dies: Vna sabbeti, uel sabbatorum, uel prima sabbati, secūda sabbati, tertia sabbati, quarta sabbati, quinta sabbati, sexta sabbati, sabbatum. Pagani uerò sic: dies Solis, dies Lunæ, dies Martis, dies Mercurij, dies Iouis, dies Veneris, dies Saturni. Sed cum hæc nomina à Planetis habeant, uidendum cur non eundem ordinem seruent. Sed hæc causa est: Dies naturalis diuiditur in uiginti quatuor horas, ex quibus si unicuique Planetæ per circuitum, ter una hora tribuitur, expensis omnibus, cui Planetæ prima iterū obuenerit, huic & nomen diei ascribitur, Christiani autem sic dies nominant: Dominica dies, secunda feria, tertia feria, quarta feria, quinta feria, sexta feria, Sabbatum.

De

De nocte. Cap. III.

NOx dicitur à nocendo, eo quòd noceat oculis. Est autem nox solis absentia, terræ umbra. Fit autem umbra à corpore & luce. Dum enim lux solis est sub terra, corpus terræ, umbram superius parit, quæ usque ad lunã pertingit. Dicitur autem umbra, quasi ob radium, scilicet solis, ubi lux est par corpori, ibi est & par umbra. Vbi lux maior est corpore, ibi umbra deficit. Vbi lux corpore exilior, umbra ibi in infinitũ crescit. Cũ sol australem plagam, uel partem cœli perlustrat, nobis noctem prolongat. Cũ uerò aquilonalem, eam nobis breuiat: cum luna umbram noctis incidit, à luce deficit. Et is defectus eclipsis dicitur. Sol uerò obiectu lunæ Eclipsim patitur, dũ uidelicet luna sub sole, in eadẽ linea graditur. Habet autem nox septem tempora, uidelicet crepusculum, uespertinum, conticinium, intempestum, gallicinium, matutinum, diluculum. Crepusculũ est dubia lux: creperum enim dicitur dubium: est enim inter tenebras & lucẽ. Vesperum

ſperum à ſtella, quæ Veſper nominatur. Conticinium, cum omnia conticent, id eſt, ſilent. Intempeſtum, id eſt media nox cum non eſt tempus operandi. Gallicinium, cum galli cantant. Matutinum, cum mane aurora aduētat. Diluculum, incipiens diei lux.

De Hebdomadis. Cap. IIII.

HEbdomada eſt quarta pars lunaris menſis. Dicitur autē græcè à ſeptenario numero ἑπτὰ enim dicitur ſeptē: Latinè autem dicitur ſeptimana, quaſi ſeptem menſes, id eſt, ſeptem dies. Hæc habet ſeptem ſpecies. Prima eſt hebdomada diuina, in qua Deus ſex diebus cuncta condidit, & in ſeptimo requieuit. Secunda eſt in qua hic mundus uoluitur, in qua nos exemplo Dei ſex diebus operamur, in ſeptima requieſcimus. Tertia eſt, ſeptem Hebdomadæ in ſimul, poſt quas Pentecoſtes celebratur, in quo lex Iudæis, ſpiritus ſanctus Chriſtianis datur. Quarta eſt, ſeptē mēſium, poſt quos tabernaculorum feſtiuitas ſeruabatur.

Quinta

Quinta est septem annorum, post quos annus remissionis agebatur, in quo populus ab opere cessare uidebatur. Sexta est septies septem annorum, post quos annus Iubeleus feriabatur. Septima est septuagies septem annorum, post quos Christus nasci à Daniele, immò à Gabriele dicebatur.

De mensibus. Cap. V.

MEnsis est duodecima pars anni. Dicitur autem à mensura, uel â μήνη quod est luna. Lunaris autem mensis, uiginti nouem diebus, & duodecim horis impletur: solaris uerò triginta diebus, ac tredecim semis horis. Lunaris mensis est à noua luna, usque ad nouam. Luna autem peruolat zodiacum uiginti nouē diebus, & duodecim horis. Bis duodecim sunt uigintiquatuor, quòd est integer dies. Hic quia non potest diuidi, uni mensi ascribitur. Inde est quòd unus mensis habet tricesimam, altera uicesimamnonam lunam. Solaris mensis, est unius signi progressio. Sol in unoquoque

que ſigno moratur triginta diebus & dimidium. Qui dimidius, in duobus ſignis, efficit integrum diem. Hic quia non poteſt in duo partiri, uni aſcribitur menſi, & ideo unus menſis habet triginta unum, alter triginta. Hebræi autore Moyſe ſic menſes nominant, incipiẽtes ab Aprili in quo paſcha celebrant,

נִיסָן אִיַּיר סִיוָן תַּמּוּז אָב אֱלוּל תִּשְׁרִי
מַרְחֶשְׁוָן כִּסְלֵיו טֵבֵת שְׁבָט אֲדָר

Aegyptij uerò autore Abraham, menſes à ſeptembri computant, ſicq́ eos uocant, θώθ, παωφί, ἀθύρ, χοιάκ, τυνί, μεχίρ, φαμενώθ, φαρμουθί, παχών, παωνί, ἐπιφί, μεσωρί. Græci autem Phoroneo autore, à Decembri menſes inchoant, quos ſic appellant: ἀπελλαῖος, ἀυδυναῖος, περιτίος, δύστρος, ξανθικός, ἀρτεμίσιος, δέσιος, πάνεμος, λώϊυς, γορπιαῖος, ὑπερβερεταῖος, δῖος. Romulus Romanis decem menſes ordinauit, quorum primum Marcium à Marte, qui in hoc menſe in Phrygia natus eſt nominauit, cuius

ſe ſi

se filium falsò prædicauit, decimum uero decembrem nominauit. Numa uerò Pompilius, duos Ianuarium scilicet, & Februarium adiecit. Sunt autem menses Romanorum, ab idolis, à rebus, à regibus dicti & à numeris. Primus Ianuarius dicitur ab idolis, à Iano deo principij, eo quòd hic mensis est principiũ anni. Dicitur etiã à rebus, à ianua, eo quòd per eum intret annus. Secundus Februarius, à Februo, id est ab idolis, à Plutone deo infernali, cui hoc mense sacrificabãt, dum ciuitatem in eius honore luminibus lustrabant. Dicitur etiam à Febre, id est à frigoribus, à rebus, quia frigidũ est illud tẽpus. Tertius Martius, à Marte deo belli, patre Romuli, autoris Romanæ gentis: cui Marti milites hoc tempore sacrificabant. Dicitur etiam à maribus, eo quòd tunc cuncta animantia mares desiderent. Quartus Aprilis, quasi ἀφροδίλις, ab ἀφροδίτη, id est Venere dea amoris, cui consecratus erat hic mensis. Dicitur etiam quasi Aperilis, eo quòd aperiat terram in flores. Quintus Maius, à Maio

à Maio, id est, à Ioue, quasi à maiestate, siue à Maia matre Mercurij, cui mercatores hoc mense sacrificabant. Dicitur autẽ à maioribus, scilicet, principibus Romanorum, qui hoc mense Ioui immolabant. Sextus est Iunius à Iunone dea regni dictus, cui erat consecratus: dicitur etiam à minoribus, qui armis Romam defendebant, & regni fastigium à Iunone affectabant. Septimus Iulius à Iulio Cæsare, qui in hoc mense Imperator creatus, et in hoc in deum relatus. Hic prius Quintilis dicebatur, eo quòd quintus esset a Martio, qui primus erat institutus à Romulo. Octauus, Augustus ab Augusto Cæsare, qui in hoc mense uictor extitit, & Romanorum Imperium adauxit: ideo deitatem promeruit. Hic prius Sextilis est dictus, eo quòd à primo esset sextus. Nonus September, quasi septimus imber. Decimus October, quasi octauus imber. Vndecimus Decẽber, quasi decimus imber. Sunt enim menses pluuiales, & ideo à numero & imbre nomen habent.

De Calendis Nonis, & Idibus.
Cap. VI.

CAlendæ à uerbo καλέω quod est uoco dicuntur. Pontifex nāq; nouam lunā nunciare Regi debuit, post cuius sacrificium, καλῶ quinquies uel sexies clamauit, per hocq; signum populum in curiam, ob hoc Cambriam dictam, ad sacrificium conuocauit. Et ab hoc uerbo καλέω primam diem mēsis Calendas uocari placuit. Inde post nouem dies, uulgus de rure conuocatum, in urbem conuenit, & ibi feriarum seruandarum scita, à Rege uel Pontifice accepit, & inde Nonæ dicuntur. Dicuntur etiam à nundinis, id est, mercimonijs, quam uel in urbem deferebant, uel ibidem emebant. Idus dicuntur dies, qui menses diuidunt, ab iduare, quod est diuidere. Dicuntur etiam ab idea, quæ est species, quia luna plenam sui speciē in medio mense monstrat. Hebræi, & Græci, & Aegyptiaci, nec Calendas, nec nomen Idus obseruāt sed tantum dies à noua luna, ad nouam lunam computant.

De

De uicißitudinibus anni. Cap. VI.

VIcißitudo in quatuor tempora anni diuiditur, & unũquodq; tribus mensibus distinguitur. Dicta autem uicißitudo, quia uices mutat in mundo. Ver est quarta pars anni, constans tribus mensibus, dicitur autem Ver à uernando, quòd tũc prata uirent, syluę frondent: hoc est humidum & calidum, & in hoc fit æquinoctium. Aestas est quarta pars anni, constans mensibus quoq; tribus, & dicitur ab æstu, id est calore: hæc est calida & sicca, hic et meßis uocatur, & in hac solstitium celebratur. Autumnus est quarta pars anni habens tres mẽses, & dicitur ab autumo, id est colligo, scilicet fructus terræ: hic est siccus & frigidus, hic etiam uindemia uocatur, & in hoc æquinoctium libra æquatur. Hyems quarta pars anni, tribus mensibus perficitur, & à rigore dicitur uel sterilitate: est enim frigida & humida, & in hac agitur solstitialis dies. Hæc autem uicißitudo, in nostris tãtum partibus agitur: in India uerò ubi sunt alij ortus syderum

ſunt binæ in anno æſtates, binæ meſſes: in medio hyems placida. In Aegypto quoq; noſtra media hyeme, campus her bis, floribus: ſylua frondibus ueſtitur & arbor pomis onuſtatur. Quatuor quoque elementa, qualitatibus quatuor tem porum connectuntur. Terra nanq; ſicca & frigida autumno. Aqua frigida & humida hyemi, aër humidus & calidus ueri, ignis calidus & ſiccus æſtati colligatur. Eiſdem qualitatibus eſt humanum corpus temperatum, unde et μικροκόσμος id eſt, minor mundus appellatur. Sanguis nanq; qui in uere creſcit, eſt calidus & humidus, & hic uiget in infantibus. Colera rubea creſcens in ęſtate, etiam calida & ſicca, & hæc abundat in iuuenibus. Melancholia, id eſt colera nigra creſcens autũno, eſt in prouectioribus. Flegma quòd hyeme dominat̃ in ſenibus. In quibus ſanguis pollet, ſunt hilares, miſericordes, ridẽtes, loquaces. In quib. colera rubea regnat, ſunt macilẽti, uoraces, ueloces, audaces, iracũdi, agiles. In quib. nigra colera, ſtabiles, graues, compoſiti moribus

moribus & dolosi sunt. In quibus Flegma, tardi sunt, somnolenti, obliuiosi.

De annis & cyclis, olympiadibus & lustris, indictionibus. Cap. VIII.

Annus dicitur ab innouando, eo quod in se reuoluit ut circulus. Annus autem multis modis accipitur: Primò lunaris quinquefariè dicitur. Primus lunaris annus est, cum luna omnia signa zodiaci peruolat, qui uiginti septē diebus & octo horis constat. Secundus tribus diebus & quatuor horis prolixior, post quos luna à sole reaccenditur, qui propriè mensis nominatur. Tertius qui dicitur cōmunis, qui duodecim huiusmodi mensibus, id est tercentum sexaginta quatuor diebus expletur. Quartus ἐμβόλισμός, id est superaugmentum, qui quatuordecim mēsibus, id est trecentū octaginta quatuor diebus conficitur. qui uterque apud Hebræos paschali mense incipit, ibique finit. à Romanis autem à Ianuarij luna inchoatur, ibique terminatur. Quintus est lunaris, cum luna post nouemdecim annos, ad easdem recurrit æ-

rates. Sextus est solaris, cũ sol omnia zodiaci signa perlustrat, qui trecenta sexagintaquinq; diebus & sex horis constat. Septimus est bisextilis, dum quarto anno bisextus inseritur, & uno die longior priori cognoscitur. Octauus item est solaris, cum sol post uigintiocto annos circulum concurrentium complet. Nonus est Mercurialis, qui trecenta trigintanouem diebus completur. Decimus est Veneris, qui trecẽta sexaginta octo diebus completur. Vndecimus est Martis, qui duobus solaribus annis constat. Duodecimus est Iouis, qui duodecim annis constat. Decimustertius est Saturni, qui triginta annis completur. Decimusquartus qui uocatur Magnus Annus, qui trecenta triginta duobus annis reuoluitur. Extra hos, sunt duo legales anni, unus qui dicitur Remissionis habens curriculam septem annorũ, alter Iubeleus quinquaginta annorum. Annum ciuilem, id est solarem, Hebræi ab æquinoctio uerno, Græci à solstitio, Aegyptij ab autumno, Romani à bruma incipiũt. Apud In
dos

dos unus menſis, apud Aegyptios uerò olim erat annus quatuor menſiū. Apud Acharnanes ſeptem menſium, apud Latinos tredecim menſium, apud quoſdam unumquodq; tempus anni, ſcilicet Ver, et alia pro anno computantur. Vnde & Plato ponit nouem millia. Tullius quindecim. Annus ſolaris ut in Horoſcopo horologij eſt inueſtigatum, trecenta ſexagintaquinq; diebus & quadrante conficitur. Quadrans autem eſt quarta pars diei, ſex ſcilicet horæ. In quatuor autem annis quatuor quadrantes, uigintiquatuor horas conficiunt, quod eſt integer dies: hic ergo dies in quarto anno, ſexto Cal. Martij intercalatur, & biſextus nominatur. Hunc Iulius Cęſar interpoſuit, & totius computi errorem, per hunc corr xit. Hunc Aegyptij & Græci in fine anni ſubponunt. Ideo autem non poſt finem menſis, ſed infra mēſem, quia olim ibi integer mēſis intercalabat: Ideo uerò ante annos ſex Calēd. Martij, quia ſeptimo Cal n . Martij, magno tripudio ciuitatē luſtrabant,

 & ni

& nihil eis incipere ante transactam festiuitatem licebat. Ciclus indictionalis, ab Octobre incipiens, quindecim annis complectitur: ciclus bisextilis, quatuor impletur annis. Cyclus decemnouenalis à paschali luna incipiens, nouēdecim annis: cyclus lunaris à ianuario inchoās nouēdceim annis: cyclus solaris à Martio incipiens, uiginti nouē annis. Cyclus magnus quingentis triginta duobus annis perficitur. Olympias sunt quatuor anni, apud Aelidem ciuitatem Græciæ est institutum, post quatuor annos, ad olympium montem conuenire, & ibi palæstrales ludos agere, & inde dicuntur olympiades. Lustrum sunt quinque anni: Romanis enim soluebatur ab omnibus gentibus tributum, quinqꝫ annis æs, quinqꝫ argentum, quinqꝫ aurum. & post quinquennium semper Romani ueniebant, & urbem lustrabant, & inde unūquodqꝫ quinquenniū lustrū dicitur. Oēs aūt simul, indictiōes, ab indicēdo dicunt̃, qa semꝑ post quindecim annos ad primū cēsum, id est ad ęs reuertebantur.

De ætatibus, ſeculis & ſolari cyclo. Cap. VIII.

AEtas uel Generatio, eſt uita uniuſcuiuſq; hominis, uel centum anni. Eſt etiam ætas, cum nullus ſuperfuerit qui nunc uiuit. Sunt quoq; ſex ætates hominis, Prima, Infantia ad ſeptem annos: ſecunda, Pueritia ad quatuordecim annos: tertia, Adoleſcentia ad uiginti unũ annum: quarta, Iuuentus ad quinquaginta annos: quinta, Senectus ad ſeptuageſimũ annũ: ſexta, uita Decrepita ad cẽtum annos, uel uſq; ad mortem. Sunt nihilominus ſex ætates mundi: Prima ab Adam ad Noë: Secunda à Noë ad Abraham: tertia ab Abraham ad Dauid: quarta à Dauid ad Trãſmigrationem Babylonis: quinta inde ad Chriſtum: ſexta uſque in finem mundi. Seculum ſunt mille anni, dicitur autem ſeculum, quia ſe ſequitur, inde ſeculum ſeculi. Seculum tẽpus gratiæ, ſeculi tempus legis: inde, & ſecula ſeculorum. Secula tempora Chriſtianorum, ſeculorum, Iudæorum & paganorum: & eſt ſeculi ſeculum, regnum

cœlorum,quòd ſequitur iſtud ſeculum,ſi
cut ſcribitur: Beati qui habitant in do-
mo tua,in ſeculum ſeculi laudabunt te.
Decemnouenalis Cyclus dicitur, quaſi
decem & nouem annorum circulus,per
tot enim annos peragit luna curſum ſu-
um,nitens contra firmamentum: diuidi
tur autem in duo,in duodecim commu-
nes,& ſeptem emboliſmales annos. Cō
munes dicuntur cum duo æquales, ſcili-
cet duodecim menſium lunarium,á pa-
ſcha concurrens ad aliud paſcha. Embo
liſmus,qui ſupercreſcens dicitur, eſt is,
qui à paſcha ad aliud paſcha, tredecim
menſes,id eſt tredecim nouas lunas ha-
bet. Hoc totum ideo fit,quia paſcha an-
te æquinoctium, & ante decimāquartā
lunam Aprilis,qui apud Hebræos pri-
mus eſt,agi non licet. Diuiditur adhuc
in duo,in ὀγδοὰς & ἐνδέκα. ὀγδοὰς ſunt o-
cto anni, ἐνδέκα undecim. Duo enim
cōmunes,ſemper præcedūt tertium em
boliſmum,in octauo autem loco præce
dit unus communis,emboliſmum. Hic
numerus ogdoas appellatur. Deinde ite
rum

rum ſemper duo communes pereũt, ter tium emboliſmum, in undecimo uerò lo co unus tantum præcedit emboliſmum; & hic numerus endecas uocitatur. Sola ris autem cyclus, uiginti octo annis per agitur, propter ſeptem biſextos. Opor tet enim ut biſextus ſingulos dies ſepti manæ tangat, et ſic per eoſdem recurrat. Septies autem quatuor, fiunt uiginti & octo: biſextus enim in quarto tãtum an no interponitur. Lunarem curſum, ſic in articulis adiunctis unguibus compu tabis: à radice pollicis leue manus incipe & per ſingulos articulos & ungues nu mera, & in fine minimi digiti, nouemde cim annos habebis. Solarem autẽ, ſic in articulis utriuſq; manus, abſque ungui bus computabis: à minimo digito le ue manus inchoa, & per tranſuerſum in quatuor digitis inuerſa, in quarto ſemper biſextum nota, & in altera ma nu ſimiliter, & habebis uiginti annos, quarto deinde in utroque pollice, binos annos, qui prioribus iuncti reddunt, ui ginti octo annos. Geminus eſt autem

ſolaris

ſolaris curſus, unus quo cotidie ab orien te in occidentem firmamentum ſequitur, alter quo contra firmamentū nitens uiginti octo annis gradiť, his cyclis duobus conficitur magnus annus. Nam uigieſocties nouies, uel decies et nouies decē et nouē uigintiocto, ſunt quingenta triginta duo anni, poſt quos oēs Planetę ad primū punctū unde digreſſi ſunt, recurrunt, & per eaſdem lineas ut prius redeunt. Luna nanqꝫ quodlibet zodiaci ſignum duobus diebus, & ſex horis, ac biſſæ unius horæ luſtrat, omnia ſigna uigintiſeptem diebus & octo horis peruolat. Mercurius autem unūquodqꝫ ſignū uigintiocto diebus & ſex horis, totum zodiacum tercentū triginta nouem diebus permeat. Venus uerò quodlibet ſignum uigintinouem diebus & ſex horis, totū ſigniferum tercentū quadraginta octo diebus circuit. Sol triginta diebus ac decē horis & ſemiſſe, ſingula ſigna luſtrat, zodiaci omnem ambitum, tercentū ſexagintaquinqꝫ diebus & ſex horis tranſuolat. Mars unumquodqꝫ ſignum, ſexagin

ta diebus & uigintiunum horis, omnia ſigna duobus annis perlabitur. Iouis ſtella, ſingulis ſignis unum annum immoratur, omnia enim ſigna duodecimo anno peruagatur. Saturnus in uno quoq; ſigno duos annos, & centum octagintaduos dies et quindecim horas, id eſt dimidium annum immoratur, totum autem ſigniferi circulum, triginta annis, propter nimiam altitudinem, contra cœlũ ſicut alij percurrens, perlabitur. Cyclum Euſebius Cæſarienſis primus compoſuit, poſtea Theophilus Alexãdrinus Epiſcopus, rogatu Leonis Papæ lucidius exposuit. Deinde Dionyſius Abbas, Romæ ut hodie habetur, ſcripto protulit.

De æquinoctijs et ſolſtitio. Cap. X.

AEquinoctia & Solſtitia faciũt quatuor zodiaci ſigna, in modum crucis æquali ſpatio locata. Nam ſignũ arietis in quo ſol eſt creatus, in oriẽte eſt poſitum, quòd facit uernale æquinoctium. Libra in qua luna eſt condita, eſt in occidente huic oppoſita, & facit autumnale æquinoctium. Cancer autẽ uerſus aquilonẽ

lonem tenet cœlum, ubi est altissimum, & facit æstiuale solstitium. Capricornus uerò uersus austrum, præmit cœlum ubi est humillimũ, & facit hyemale solstitiũ. Aequinoctium dicitur ab æqua nocte, Græcè uerò ἰσημερία ab æqua, & die, quasi æqui dies. Vernale æquinoctium, non octauo, sed duodecimo Calend. Aprilis habendum. Lex et Euangelium clamat, & horologij manifestè probat inspectio: secundum legem enim, nõ licuit Pascha ante æquinoctium celebrari. Qui autem Euangelium diligenter legerit, dominũ non octauo, sed decimo Calend. Aprilis passum uidebit. Si uerò decimo Calend. Aprili est æquinoctium, tunc Dominus legem non soluere, sed adimplere uenit. Sed & Iudæi contra Patrum morem gesserunt, qui Pascha in inconuenienti termino egerint. Veruntamen cum horum neutrum fuerit, transacto æqui duodecim Calend. Aprilis æquinoctio, Dominus solito more Pascha cum Iudæis undecimo Calendas Aprilis celebrauit, paschali die, quod erat decimus Calendas

Apri

Aprilis, sanguine suo nos redemit, octauo Calendas resurrexit. Autumnale quoque æquinoctium non octauo, sed duodecimo Calendas Octobris habendum, demonstrat horologium. Solstitium non ideo dicitur, quòd sol stet, sed quia altius scandere non ualens, retrogradum faciat. Aestiuale solstitium non octauo, sed duodecimo Calendas Iulij horoscopus horologij clamat habendū, quòd noctem breuissimam, diem facit longissimum, cum sol scanderit Cancri signum. Hyemale quoque solstitium, non octauo, sed duodecimo Calendas Ianuarij habendum, eadem ratione probatur, cum sol in Capricorno positus, breuissimum diem, etiam longissimam noctem facere non ignoratur. Luna à sole recedens, post uiginti & nouem dies & horas undecim eum iterum consequetur, sed hora duodecima nondum peracta, à sole reaccenditur. Restant enim ex hora per singulos menses quatuor momenta,

& un

& uncia unius momenti, & unus athomus. Hæc per singulos annos augmentata, post decem & nouem annos integrum diem perficiunt. Qui dies, numero lunæ subtrahitur, dum prima pro tricesima computatur, isq; Saltus Lunę nominatur. Ideo in decimonono anno, & in Iulio mēse fit lunæ saltus, quia & hæc facit mater Astronomiæ Aegyptus: quia hic sæpius minutiæ ponuntur, quæ forsan à plerisq; minus sciuntur. Sciendum quòd uncia est duodecima pars cuiusq; rei, in duodecim diuisæ: semis uel semisse dimidia pars, cuiusq; rei in duo diuisæ: bissæ duæ partes alicuius rei, in tria partitæ, tertia sublata, quælibet autē illarum trium partium dicitur triens. Rei in quatuor partes diuisæ, quarta pars dicit̄ quadrās, reliquæ tres dodrās.

De regularibus concurrentibus et epactis.
Cap. XI.

REgulares, Feriales, & concurrentes à Martio sumunt initium, à quo olim Romani anni habuerunt principium, à Romanis enim sunt inuenti. Re-

gulares

gulares inde dicuntur, quòd calculatores regnant: concurrentes uerò inde, quod regularibus concurrant. Regulares habent tale exordium, Solaris annus tercẽtum ſexagintaquinque diebus peragitur, ſol autem per ſingula duodecim ſigna triginta diebus immoratur. Duodecies ergo triginta, uel tricesies duodecim, ſunt tercentum ſexaginta. Quinque remanent, hi ſunt regulares Marcij. In cæteris menſibus ſic oriuntur. Præcedentis menſis dies, cum regularibus in ſeptẽ æquas partes partire, quod remanet da ſequenti menſi pro regularibus: uerbi gratia, Martius habet dies trigintaunũ, & quinque regulares, quod ſunt ſepties quinque, & remanet unus, hic erit regularis Aprilis: Aliter, quota feria primo anno fuerit in Cal. menſiũ, tot erũt regulares menſiũ. Verbi gratia: In Cal. Martij eſt feria v. quinque ergo ſunt regulares. Calend. April. prima feria, & prima regularis: ſic in cæteris. Concurrentes autem habent hoc exordium: ſolaris annus habet hedomadas quinquaginta &

g duas

& duas,& unum diem. Hic unus dies, erit primo anno solaris cycli concurrēs, quia cōcurrit regularibus. Ad inueniendam feriam in Calend. mensium, singulis annis adde unum, usq; ad septimum: Quarto anno, bisextus pro concurrente accipitur, ideo quinto anno unà concurrens transilitur. Bisextili anno uerte in Ianuario & Februario, bisexto pro con currente, in reliquis mēsibus concurrūt. Primus annus in creatione mundi fuit sine concurrēte. Quarta feria fuerit in undecimo Cal. April. uel sexto Cal. Martij tot erint concurrentes illo anno. Concurrentes iunge regularibus, si infra septem fuerit, talis erit regula, in Cal. cuiusque mensis. si septem excesserit, septem sublatis, quod remanet erit feria, hi em̄ regulares & concurrentes septenarium non excedunt. Regulares lunæ & epactæ, à septembri sumunt initium, quem Aegyptij ponunt anni principium, ab ipsis enim sunt inuenti, Hi regulares simile habēt exordium ut superiores: & ideo September habet quinque. In mensibus reliquis

reliquis sic inueniuntur. Præcedentis mensis dies, cum regularibus sume, si tricesimam habet lunam, triginta tolle, quod remanet tribue sequenti mensi pro regulari. Si uerò uigintinouem, his sublatis, quod remanet erunt regulares. Epactæ uerò sic oriuntur, Annus solaris habet dies tercentum sexagintaquinque, Lunaris autem tercentum quinquaginta quatuor, qui numerus ab alio undecim diebus superat: hæ undecim ἐπάκται, id est adiectiones nominãtur, quia singulis annis regularibus mensium ad inueniendam lunam adijciuntur. Singulis ergo annis, adijce undecim. si infra triginta fuerit numerus, ipsæ erunt epactæ præsentis anni: si ultrà, tolle triginta quod remanet erunt Epactæ. Verbi gratia: Primo anno undecim, secundo iterum undecim, erunt uiginti duo: tertio iterum undecim, erunt triginta tres: sublatis triginta erunt tres epactæ. Sic deinceps: Regulares adde epactis, si infra triginta fuerit numerus, talis erit luna in Calend. mensium; si ultra, tolle trigin-

ta quod remanet tota erit luna. Nonodecimo anno sunt decem & octo Epactæ: his undecim & dies saltus lunæ adduntur, et erunt triginta Epactæ primo anno. Primus annus decemnouenalis cycli habet tricesimam epactam, sed ideo dicitur, quòd nullũ habeat, quia in singulis mẽsibus triginta reijciuntur, & luna solis regularibus inuenit̃. Quota luna fuerit in undecima Cal. April. tales epactę erunt anni illius. Luna prima lucet, quatuor punctis, secunda octo, tertia duodecim, & sic usq; ad pleniluniũ, cotidie quatuor afferuntur. In plenilunio tota nocte lucet, cum est triginta nihil. In lunari computo quinque puncti faciũt unã horã. De una quaq; ergo die, quatuor punctis acceptis, & quinq; unicuiq; horæ distributis, quot horis luna in nocte luceat, citius uidebis. Notandũ q͂ ligna in decrescente luna, uel post Iuliũ & Augustum mensem præcisa, à uermibus immitibus, & à carie manebit illæsa. Aetatẽ quãcũq; lunæ quater multiplica, huncq; numerũ ter ducito, & q͂t in summa

ma repies, tot partibus zodiaci lunã à ſo le noueris eſſe remotã, & ſolẽ poſt totidẽ dies, ad eundem locum uenturum: ſol cu ilibet ſigno triginta diebus immoratur. Vide ergo in quo ſigno ſit, & quot dies in eo adhuc moraturus erit, tot ex prædi cta ſumma eidem ſigno tribue, reliquos qui de eadem ſumma ſuperfuerint, ſequentibus ſignis per triginta diſperties, & cui ſigno triginta defuerint, in eo lunam eſſe noueris. Ad inueniendum annum Domini, ordines indictionum ab incarnatione eius qui ſunt, ſeptuaginta per quindecim multiplica, addẽs duodecim: quia tres indictiones annum natiuitatis Chriſti præceſſerant, & fiunt mille centũ uiginti. His adde indictiones præſentis anni, & habebis annum Domini. Ad indictionem inueniendam, tranſactos annos Domini, cum tribus indictionibus, quæ eius natiuitatem præceſſerãt per quindecim partire, quot remãſerint, tota eſt indictio, ſi nihil remanſerit quindecim erit. Ad inueniendas epactas, annos Domini per uigintinouem diuide,

quot remanſerint per undecim multipli ca, ſi infra triginta fuerint, epacta illius anni erit, ſi ultra triginta, ſublatis quot remanēt pro epactis habebis: quādo natus eſt dominus undecim epactæ erant. Ad inueniendum ſolarem annum, annis Domini nouem adde, quia tot anni ſolaris cycli eius natiuitatem præceſſerant, hanc ſummam per uiginti & octo diuide, quot remanēt totus eſt: ſi nihil remanet, uiceſimaoctaua eſt. Ad inuenien das concurrentes, annos Dñi ſume, & propter numerum biſexti, quartam partem totius numeri eis adde, & quatuor regulares eis adijce, quia tot concurrentes Chriſti natiuitatem præceſſerāt, hūc totum numerum per ſeptem diuide, & quot ſuperſunt, illius anni concurrentes erunt, ſi nihil, ſeptem exiſtunt.

Ad inueniendum biſextum. Cap. XII.

Annos dñi per quatuor diuide, ꝗt remāſerint, totus annus eſt à biſexto ſi nihil remanſerit, biſextus erit. Similiter ſolarē cyclū, ſublato uno, per quatuor diuide, q remanet annus à biſexto eſt.

Ad

Ad inueniendum lunæ cyclum. Cap. XIII.

DE annis domini duobus ſublatis, qui eo nato, de eodem cyclo reſtabant, decem et ſeptem enim præceſſerāt. cæteros per decem & nouē diuide, quot ſuperfuerint, annus lunaris cycli erit: ſi nihil remāſerit, nonuſdecimus erit. Hic propriè eſt Romanorum, ſicut decemnouenalis Hebræorum. Et ſicut per iſtū Paſcha, ita per illum cognoſcitur quæ lunaris aſcenſio eſt.

Ad inueniendum decemnouenalis cycli annum, & mutationes cyclorum concurrentium Epacta*rum,* Indictionum. Cap. XIIII.

ANnis Dñi unū ſuper adijce, quia ſecūdo eius anno natus eſt Dominus, ac per decem & nouem diuide, qui remanſerit inſtans annus erit: ſi nihil de annis remāſerit, nonuſdecimus erit. Annos ab initio mundi muta in quindecim Calendas Aprilis, quia ibi eſt primus dies ſeculi. Annos Domini muta in octáuo Calend. Ianuarij. Cyclum lunarem in Calendas Ianuarij. Cyclum ſolarem ibidem. Cyclum decemnouenalem,

in noua luna April. Concurrẽtes in Cal. Martij, Epactas in Cal. Septẽb. Indictiones, in viij. Cal. Octobris.

Ad claues terminorum inueniendas. Cap. XV.

S Vmes annos decẽnouenalis cycli, & septem dies hebdomadæ, qui simul iuncti fiũt uigintisex, & hæc est prima clauis. Secũdo uerò anno iunge decem & nouẽ cum prima claue, & fiunt quadraginta quinq;, tolle triginta, & remanẽt quindecim, & hæc est secũda clauis. Sic fac per singulos annos usq; ad decimũ et nonũ annũ. In decimo et nono anno iunge nouẽdecim propter saltũ lunę, & sic inuenies primũ. Hic aũt memor esto, ut cum numerus supradictus quadraginta excreuerit, triginta recisis, remanens est clauis.

De termino paschali. Cap. XVI.

TErminus paschalis est decimaquarta luna Aprilis, & pascha Hebræorum. Ergo post uernale æquinoctiũ, ubicunq; decimaquarta luna occurrerit, ibi absq; dubio terminus paschalis erit, & in sequenti Dominica nostrũ pascha constabit

ſtabit. Si in dominicã termin9 euenerit, in ſequẽti dominica paſcha celebrandũ erit. Hũc terminũ p uerſus Non. Aprilis, ſed & feriã eius facillimè repire poteris. Termini aũt à duodecimo Cal. Aprilis, uſq; ad decimamtertiam Cal. Maij, ſunt requirendi, quos etiam ſic inuenire poteris: Terminum præcedẽtis anni pone in primo articulo pollicis leue manus & per ſingulos articulos, unguesq; digitorum eiuſdem manus, dies terminorũ computa, qui iterum ad primũ articulũ occurrerit, terminus erit. Vel aliter: à termino cuiuſq; inchoa, & retro uſque ad duodecimam literam calcula, & habebis terminum ſequentis anni ſi communis eſt annus. Si autem Emboliſmus eſt, manu computa, uſq; ad uigeſimam literam, & habebis terminũ. Verbi gratia: à termino primi anni, qui eſt nonus Aprilis retro numera, & in duodecima litera quod eſt octauus Cal. Aprilis terminum ſecundi anni qui eſt cõmunis habebis. Ab hinc uſq; in uiceſimã literã inantea, quod eſt Idus April. cõputa, et ter-

minum tertij anni qui est Embolismalis habebis. Aliter: à radice pollicis inchoa, & per singulos articulos trium digitorũ calcula, & in quarto digito terminũ habebis. Verbi gratia. Primo anno dic. Nonæ April. ij. Non. iij. Non. iiij. Non. Cal. April. ij. Cal. iij. Cal. iiij. Cal. v. Cal. vi. cal. vij. cal. viij. cal. occurrit terminus.

Regulares eiusdem termini sic inuenies. Cap. XVII.

CAl. pro prima feria pone, & sic usque per eiusdem anni dies numera, quota feria erit terminus, tot erunt regulares. Verbi gratia. Cal. April. da dominicæ, & Non. April. obuenient quintæ feriæ, & quinq; erunt regulares, sic in cæteris. Porrò si terminus est ante Cal. retro calcula, si post Cal. in antea cõputa retro hoc modo: Dominica, sabbatum, feria sexta, & sic per ordinem in antea, hoc modo: Dominica, feria secũda, feria tertia, & sic per ordinem.

De termino septuagesimæ, quadragesimæ, rogationum & pentecostes. Cap. XVIII.

POst septima idus Ianuarij ubicunque decima luna occurrerit, terminus

nus Septuagesimæ erit, quæ sic reperies Quot diebus terminus paschalis à Cal. Aprilis, siue retro, siue inantea abest, tot diebus terminus septuagesimalis, à quinto Calendas Februarij, uel inantea uel retro erit. Post octauo idus Martij ubi luna secunda obuenerit, terminus quadragesimæ erit, quem à duodecimo Calend. Martij ad instar Paschę distare comperies. Bisextili anno terminum, ab undecimo Cal. Martij require. Septuagesimam quidem omni bisextili anno, quadragesimam tunc tantum, cum terminus ante bisextum euenerit. Terminus Rogationũ est uicesima luna Maij. Hũc require à Non. Maij ut supra. Terminus Penthecostes, est quarta luna Iunij. Hæc uerò à decimotertio Cal. Iunij, require per omnia ut supra.

Ad inueniendam feriam terminorum.

Cap. XIX.

CONcurrentes præsentis anni regularibus iunge, si infra septem fuerit numerus, talis erit feria, si ultra, sublatis septem, quot remanet feria erit.

De

De aduentu Domini & embolis & diebus Aegyptiacis. Cap. XX.

A quinto Cal. Decēb. usq; ad tertio Non. eiusdem, ubicunq; dominica occurrerit, aduentus domini erit. Primus embolismus, quarto Non. Decēb. luna prima, in quarto anno decemnouenalis cycli. Secundus embolismus, iiij. Non. Septemb, in sexto anno. Tertius embolismus, ij. Non. Martij in octauo anno. Eodem anno in Cal. Maij erit luna uigintiseptem, & in Cal. Iulij uigintinouem, epactis mentientibus. Quartus embolismus iij. Non. Iunij in undecimo anno. Eodē anno erit luna uigintiocto in Cal. Martij, epactis mentientibus nisi sit bisextus. Quintus embolismus iiij. Non. Nouemb. in decimotertio anno. Sextus embolismus iiij. Non. Augusti, in quintodecimo anno. Septimus embolismus iij. Non. Martij in decimonono anno. Eodem anno luna erit uigintinouem in Calend. Maij, & in tertio Calendis Augusti, contra epactas lunę saltu facto in Iulio, quòd si quarto Non. Martij embo-

embolifmus lunatio negligit, in decimo nono anno terminus Pafchalis quindecimo Cal. Maij illo anno nõ erit. Dies Aegyptiaci ideo dicunt, quia ab Aegyptijs funt inuẽti. Et quia Aegyptus dicitur tenebræ, ipfi tenebrofi inde nominantur, eo quòd incautos ad tenebras mortis pducere affirmantur. Per defcriptum uolubile tẽpus, fic uoluitur uolubilis mundus. Sed nos temporis uolubilitatẽ poftponamus, & ad ftabilitatẽ æui mente tendamus.

Finis libri fecundi.

IN LI-

IN LIBRVM TERTIVM D. HONORII PRAEFATIO.

VONIAM, ut ait Tullius in prologo Rhetoricorum, eloquentia sine sapientia nocet, sapientia uero sine eloquentia, & si parum, tamen aliquid, cum eloquentia autem maximè prodest, errant qui postposita proficiente, & non nocenti, adhærent nocenti & non proficienti. Id nanq; agere est Mercurij & Philologiæ coniugium, tanta cura uirtutis & Apollinis quæsitum, omnium conuentu deorum approbatum soluere, id etiam est, gladium semper acuere, sed nunquam in prælio percutere. Multos tamen nomen Magistri ibi usurpantes, non solum hoc agere, sed etiam alijs sic esse agendum iurantes, cognoscimus, nihil quippè de Philosophia scientes, aliquid se nescire confiteri erubescentes, suæ imperitiæ solatium quærentes, ea quæ nesciunt, nullius utilitatis, minus cautis prædicant. Sed quia ut ait Terentius, Non est mirũ si meretrix impudenter agit, impudentia illorum post posita, de philosophia aliquid dicere proposuimus, ut diligentibus ipsam pro posse nostro proficiamus, non diligentes uero ad diligentiam excitemus. Incipientes

tes igitur à prima causa rerum usq; ad hominẽ continua bimus tractatum, de ipso homine multa dicentes. Illud autem principium dictionis petentes, ut si aliquid in hoc opere imperfectum uideatur, humanæ imperfecti oni deputetur, nec ideo, quod in eo utile erit, uitupere tur. Neq; enim propter unum maledictum, bona uitu peranda sicut nec propter benedictum, mala laudanda Quandoq; enim uigilat Thersites, & dormit Vlysses. Et operi longo fas est obrepere somnum. De philosophia igitur tractare incipientes, quid sit philosophia di camus.

HONORII AVGVSTV DVNENSIS PRAESBYTERI,

Liber tertius, De Philosophia mundi.

QVID SIT PHILOSOPHIA CAPVT I.

HILOSOPHIA, est eorum quæ sunt & non uidentur, & eorũ quę sunt & uidentur, uera comprehensio.

Quæ sunt & non uidentur. Cap. II.

Sunt & nõ uident̃ incorporalia: sensus em̃ extra subiectã materiã nihil potest.

Quæ sunt & esse uidentur. Cap. III.

SVnt, & esse uidentur corporalia, seu diuinum, seu caducum habeant corpus: corpora nanq; subiacent spiritui. Cum igitur incognitione utrorumq; sit philosophia, de utrisq; disseramus, inchoantes ab eis quæ sunt, & non uidentur: Sunt autem hic: Creator, anima mundi, Dæmones, animæ hominum.

Quid

Quid sit perfectè aliquid cognoscere. Cap. IIII.

SEd quoniam creator omnibus prior est, omnia enim ab ipso habent existere, & ipse à nullo, ab ipso incipiamus. Sed quia dicunt Sancti in hac uita non posse Deum perfectè cognoscere, quid sit perfectè aliquid cognoscere, ostendamus, ut cognoscatur quia creator in hac uita perfectè cognosci non possit. Vndecim sunt quæ inquiruntur circa unamquamq; rem: An sit, quid sit, quantum sit, ad quid sit, quale sit, quid agat, quid in ipsum agatur, ubi sit, qualiter in locum situm sit, quando sit, quid habeat. Perfectè ergo aliquid cognoscere, est ista undecim de illo scire. Sed quamuis sciamus Deum esse, quid sit perfectè non cõpredendimus. Quantitas uerò eiusdem, qui omnia implet, angustias nostri pectoris excedit. Relationi illius explicandæ, humana sapientia deficit. Qualitates illius non comprehendit. Actionibus eius enarrandis infinitæ linguæ non sufficiunt. Quid in ipsum agatur, non po

tentia agentis, sed permissio est uolentis. Vbi sit, supra omnia, infra omnia, totus & integer: Qualiter in loco sit, qui localis non est. De tẽpore uerò illius, qui ante omne tempus est. Quid habet, qui omnia palmo continet, nullus perfectè explicare potest. Nec ergo illum omnino ignoramus, quẽ esse scimus: nec perfectè cognoscimus, de quo prędicta ignoramus.

Quibus rationibus probetur quod Deus sit.
Cap. VI.

ET quoniam diximus in hac uita sciri Deum esse, rationes quibus etiã incredulis hoc possit probari, aperiamus. Scilicet per mundi creationem, & cotidianã dispositionem. Cũ enim mundus ex contrarijs sit elementis, calidis & frigidis: humidis & siccis: uel natura operante, uel casu, uel aliquo artifice, in compositione mundi illa coniuncta sunt: sed proprium est naturæ semper contrarium fugere, & simile appetere: non ergo natura contraria elementa cõiunxit. Casu uerò coniuncta non sunt: si enim casus mundũ operatus esset, quare domũ uel

aliquid tale, quòd leuius est non faceret?
Iterum si casus mundum operatus fuisset, aliquæ caussæ præcessissent mundũ, quarum concursus operaretur illũ. Est enim casus, inopinatus rei euentus, ex causis confluentibus. Cũ ergo nihil præcessit mundum præter creatorem, casu non est factus mundus, igitur aliquo artifice. Artifex uerò ille homo non fuit, antè enim mundus est factus quàm homo. Nec angelus quidem, cum angeli cum mundo creati sint. Deus igitur est qui mundum fecit. Per cotidianam uerò dispositionem, idem sic probatur. Ea quæ disponuntur, sapienter disponuntur. Ergo aliqua sapientia: nihil enim sine sapientia, sapienter disponitur. Sapientia autem illa, uel diuina, uel angelica, uel humana. Humana uerò non est, quæ res facit uiuere & loqui. Nam si humana sapientia formam hominis, uel alterius animalis operatur, motum illi & uitam conferre non potest. Angelica uerò sapientia, quomodo angelos ipsos disponeret? Diuina igitur sapientia est, quæ hoc

facit. Sed omnis ſapientia alicuius ſapientia eſt? Eſt: ergo, cuius eſt illa ſapiẽtia, nec idem eſt angelus nec homo: Deus ergo. Sic per cotidianam diſputationem peruenitur ad diuinam ſapientiam, per ſapientiam ad diuinam ſubſtantiam. Vnde diuina ſapientia dicitur ſignaculum, & imago diuinitatis. In hac diuinitate omnium conditrice, & omnia gubernante, dixerunt Philoſophi ineſſe potentiam operandi, ſapientiam, uoluntatem. Si em̃ potuit & neſciuit, quomodo tã pulchra fecit? Si iterum fecit & noluit, uel ignorans, uel coactus fecit. Sed quid ignoraret, qui etiam nouit cogitatiões hominum? quis cogeret illum qui omnia poteſt? Eſt ergo in diuinitate potentia, ſapientia, uoluntas: quas Sancti tres perſonas uocant, uocabula illis à uulgari, propter affinitatem quandam transferẽtes, uocantes potentiam diuinam patrem, ſapientiã filiũ, uoluntatẽ ſpiritũ ſanctum.

Quare potentia dicatur pater. Cap. VI.

POtentia dicitur Pater, quia omnia creat, & paterno affectu diſponit.

Quare

Quare ſapientia Filius. Cap. VII.

SApientia uerò dicitur Filius à Patre ante ſecula genitus, & tamen illi coæternus: quia ut filius temporaliter eſt à Patre, ita ſapientia æternaliter & ſubſtãtialiter eſt à potentia.

De genitura Filij. Cap. VIII.

ET quoniam diximus filium genitũ è Patre, & tamen illi coæternum eſſe, de illa genitura aliquid dicamus: illud ante orantes, ne ſi inúeniatur illud: Generationem eius quis enarrabit? putetur nobis officere. Illud enim dictũ eſt, non quia impoſſibile eſt, ſed quia difficile eſt. Pater ergo genuit Filium, id eſt diuina potentia genuit ſapientiam, quando prouidit qualiter crearet res, & creatas diſponeret, & quia ante ſecula hic prouidit, ante ſecula ſapientiam, id eſt Filium genuit: & hic ex ſe, nõ ex alio: quia neq; alicuius doctrina, neq; uſus experientia, ſed ꝓpria natura hoc ſcire habuit, ex quo ante fuit, ſi fas eſt dicere, de æterno, ex quo hoc ſciuit, non fuit quin iſta ſciret. Sic ergo æternus eſt, quia ſapiẽtia

æterna eſt. Sic igitur Pater genuit filium coæternum, ſibi conſubſtantialem.

Quare uoluntas ſpiritus ſanctus. Cap. IX.

VOluntas uerò diuina dicitur Spiritus ſanctus. Eſt autem propriè ſpiritus halitus. Sed quia in ſpiritu & anhelitu, ſæpe uoluntas hominis perpēditur, aliter enim ſpirat letus, aliter iratus, diuinitatem translatiuè uocauerunt ſpiritū, ſed ἀντονομαστικῶς ſanctum.

Quare à patre & filio procedat. Cap. X.

SPiritus iſte à Patre & filio procedit, quia uoluntas diuina & bonitas inde, quòd ita potens, & ſapiens Deus eſſe ctu oſtenditur: nihil enim eſt Spiritum ſanctum à patre & filio procedere, aliud quam diuinam uoluntatem ex potentia & ſapiētia uſq; ad creationem & gubernationem rerum extendere.

De coæternitate ipſorum. Cap. XI.

HAec bonitas & uoluntas, Patri coæterna eſt & filio. Non enim fuit potens & ſapiens, ita quòd nō eſſet bonus & creare uolens: quia idem eſt Deo et eſſe, et bonum eſſe, & ante tēpora uoluit,

quod

quod fecit. Nulla enim est in eo mutabilitas, coæterna est ergo prædictis uoluntas diuina & bonitas. Sed hæc personarum Trinitas, est essentiæ unitas, una enim est substantia, potentia diuina, & sapientia, & bonitas.

Quare quidam uni de personis attribuantur, cum sine alia nihil operetur. Cap. XII.

QVæ quamuis in omnibus cooperetur (nunquam enim diuina potentia aliquid agit sine sapientia & uoluntate, nec sapientia sine potentia & uoluntate, nec uoluntas sine potentia & sapientia) tamen quædam opera referuntur potentiæ, & sic patri: quædam sapientiæ, & inde filio: quædam uoluntati, & ideo spiritui sancto. Attribuitur potentiæ, id est Patri, filij missio: quam tamen operata est sapientia & uoluntas.

Quare filio attribuitur incarnatio. Cap. XIII.

ATtribuitur sapiẽtiæ, id est Filio, incarnatio: quã tamen operata est potentia & uoluntas, & merito sapientiæ ascribitur. Cũ eñ tã potens esset, quod de potestate diaboli humanũ genus sola

uoluntate eripere possfet, maluit tamen diuinitatem coniungere humanitati, ut qui Deum & hominem reconciliaret, in se, quòd hominis est & Dei haberet: si enim Deus tantũ esset, nunquã diabolus in eum manus iniiceret: quippe quomodo seruus in filium potentis domini cognitum, manum iniiceret? Vnde scriptũ est: Si cognouissent nunquam filiũ Dei crucifixissent. Si iterum tamen homo esset, quomodo captiuus homo captiuum liberaret? Omnes enim peccauerunt, & egent gratia Dei. Redemptor igitur noster Deus fuit & homo, & adhuc est: ut ex diuinitate saluare posset, & ex humanitate diabolum lateret, ut cum præter ius & fas diabolus innocentem inuaderet, potestatem sibi commissam iustè amitteret.

Quare spiritui sancto peccatorum remißio.

Cap. XIIII.

VOluntati uerò & bonitati diuinæ, Remissio peccatorum attribuitur: quia ex uoluntate & bonitate cõdonat, quòd ex potentia & sapientia quàm citò

factum

factum est punire posset. Sed quia dum loquimur de diuinitate, angustias nostrę scientiæ transgressi sumus, tacentes interim de ea ad reliqua transeamus, illud orantes: Ne si aliquid quod scriptum non sit alibi hic inueniatur, hęresis iudicetur: non enim quia scriptum non est, Hæresis est, sed si contra fidem est. In particula superiori, de his quæ sunt & nõ uidentur primum posuimus Creatorem Deũ, Animam mundi. Finito igitur tractatu de Creatore, de Anima mundi aliquid dicamus.

De Anima mundi. Cap. XV.

ANima mundi, secũdum quosdam Spiritus sanctus est. Diuina enim bonitate & uoluntate quæ Spiritus sanctus est, ut prædiximus, omnia uiuunt quæ in mundo uiuunt. Alij dicunt Animam mundi esse naturalem uigorem, rebus à Deo insitum, quo quædam uiuunt tantum, quędã uiuũt & sentiũt, & discernũt: nõ est aliquid quod uiuat & sentiat & discernat. in q̃ ille naturalis uigor non sit. Tertij dicunt, Animam mundi esse

quandam incorpoream ſubſtantiā, quæ tota eſt in ſingulis corporibus, quamuis propter quorundam tarditatem corporum, non idem in omnibus exercet uel operatur: ꝙ uolēs ſignificare Virgil. ait:

Quantum non noxa corpora tardant.

In homine ergo eſt illa propria anima. Si aliquis cōcludat, Ergo in homine ſunt duæ animę: dicimus non, quia non dicimus Animam mundi eſſe animam: ſicut non dicimus, caput mundi, eſſe caput. Hanc dicit Plato ex diuidua & indiuidua ſubſtantia eſſe excogitatam, & ex eadem natura & diuerſa. Cuius expoſitionem ſi quis quærat, in gloſulis noſtris ſuper Platonem inueniet. Tertium genus de eis quæ ſunt & nō uidentur, diximus dæmones eſſe: de quibus tractare incipientes, dicamus quot illorum ſunt ordines, & quare uocati ſunt dæmones.

Quid ſit cœleſte animal & æthereum. Cap. XVI.

TRes igitur dæmonum ordines uoluit Plato eſſe, à ſuperiori uſq; ad imū, nihil ſine rationali creatura eſſe affirmans. Dicit enim in firmamento eſſe

quoddam

quoddam rationale animal, quod ita dif finit. Animal rationale, immortale, cœle ste, impatibile: ſtellas uidelicet in firma mẽto, de quibus in ſuo loco dicemus: ſũt enim de eis quæ ſunt, & uidentur. Dein de dixi in æthere eſſe quoddam genus in uiſibilis animalis, id eſt á firmamento uſ que ad lunam, primum in ordine dæmo num, quod ita diffinitur: Animal ratio nale, immortale, impatibile, æthereum. Cuius eſt officiũ ſoli diuinæ contẽplatio ni uacare, & de eius contẽplatiõe uiuere.

Quid aerium. Cap. XVII.

IN inferiori uerò loco, ſcilicet circa ſu periorem partem aëris, uel uicinæ lu næ, dicit aliud eſſe genus, cuius hæc eſt diffinitio: Animal aërium, rationale, im mortale, patibile, diligentiam hominib. impertiens. Cuius eſt ſecundũ idem offi cium deferre preces hominum Deo, & uoluntatem Dei hominibus, uel per ſo mnia, uel ſigna, uel intimam aſpirationẽ uel uocalem ammonitionem, dicitur pa tibile: quia cũ diligat bonos congaudet il lorũ proſperitati, cõpatitur aduerſitati.

Quid

Quid humectum. Cap. XVIII.

TErtius ordo est, in hac humecta parte aëris, quòd ita difinitur: Animal humectum, rationale, immortale, patibile. Cuius est officium humanitati inuidere, ex inuidia insidiari; quia unde descendit per superbiam, homo per humilitatē ascēdit, & est ita luxuriosum, quòd alioquin commiscet se mulieribus, & aliquādo generat. Vnde Incubi dicuntur dæmones, qui sic concubunt. Qui differunt ab aliĳs dæmonibus, in hoc quòd duo primi ordines dicuntur καλόδαίμωνη, id est bonum scientes: καλός enim est bonum, δαίμον sciens. Isti uerò dicuntur κακοδαίμωνη, id est malum scientes. κακός enim malum est. Ne abhorreas nominis communitatem, quòd illi & isti dicuntur dæmones, quasi scientes: cum illi & isti angeli dicantur, unde malus angelus & bonus. Inferiorem partem mundi, id est terram habitat animal rationale, mortale, id est homo, de quo in suo loco dicemus.

Vtrum

Vtrum corpora ſint uel ſpiritus. *Cap.* XIX.

DE prædictis dæmonibus quærit: utrum corpora habeãt, cum animalia ſint, & omne animal dicatur corpus, an ſint ſpiritus ut ait Propheta: Qui facit angelos ſuos Spiritus. Inde dicũt quidam quòd corpora ſint, ſed ita ſubtilia, quòd ſenſu percipi non poſſint. Vnde reſpectu noſtrorum, quæ ſpiſſa ſunt & groſſa, dicuntur ſpiritus: quemadmodũ aër quamuis corpus ſit, propter ſubtilitatem uocatur ſpiritus, & hic affirmante autoritate beati Gregorij qui in Moralibus loquens de angelis ait: Comparatione quidem noſtrorum corporum angeli dicuntur ſpiritus, ſed comparatione illius ſummi & incircumſcripti ſpiritus, corpora ſunt dicenda. Hoc iterum probat autoritas beati Auguſtini, qui in Enchiridion quoddam tale ponit capitulũ: Qualia corpora angeli habeant. Alij dicunt illos non eſſe corpora ſed ſpiritus, ſed quia ubiq; non ſunt, & de loco ad locum mouentur, cõparatione ſummi ſpiritus, qui ubiq; totus & integer eſt, à bea

to Gregorio corpora dicti sunt: nec inde sequitur quòd sint corpora: sicut est illud: Sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum: non quia Deus sapientiam huius mundi stultitiam reputet, sed quia ad comparationem Dei sapientiæ, stultitia est: nec inde ideo sequit̃ quòd sit stultitia. De illo capitulo beati Augustini qualia corpora habeant angeli, dicunt beatũ Augustinũ ibi loq de corporibus quæ assumunt, quãdo hominibus apparent, utrũ uera sint corpora an non: nec tamen dicit ea esse corpora. Nos uerò plus illorũ sentẽtię accedimus, q dicunt esse spũs

De dæmonibus. Cap. XX.

NEc uideatur esse alicui inconueniens, quod Plato dicit duo esse genera caledęmonium, cum etiam scriptura dicat nouem esse ordines angelorum. Plato enim diuisit ea secundum loca: sed diuina Pagina secundum officia. In duobus ergo illis generibus cõtinentur nouem ordines angelorũ, & èconuerso. Post tractatũ de Creatore et anima mundi, & de dæmonibus, restat tractare de

anima

anima hominis. Sed quia de homine locuturi sumus, usq; ad illũ locum, de eius anima loq differamus, ut sit unus et cõtinus tractatus de homine & eius anima. Hactenus de illis q̃ sunt, et nõ uidenť nostra disseruit oratio, nũc ad ea q̃ sunt et uideť, stilus conuertať. Sed anteq̃ initiũ dicẽdi faciamus, petimus ut si loquẽtes de uisibilibus, ꝓbabile & non necessariũ dicamus, uel necessarium & non ꝓbabile, non inde uituperemur: ut Philosophi eñ, necessariũ, et si nõ ꝓbabile ponimus: ut Physici uerò, ꝓbabile, & si nõ necessariũ adiũgimus. Sed illud uideať, si aliqui inter modernos probabilius inde tractauerũt. Tractaturi igiť de his q̃ sunt et uidẽtur, qa corpora sunt, et omnia corpora ex elemẽtis constãt, ab elemẽtis sumať exordiũ, & ostẽdamus qd sit elemẽtum: & cur quatuor sint elemẽta nec pauciora: q; fuit chaos elemẽtorũ: & qualiter solutũ.

De elementis. Cap. XXI.

Elemẽtũ ergo, ut ait Constãtin9 in παντεγνῆ, est simpla et minima pars alicuius corporis: simpla ad qualitatẽ, minima

ad quantitatem cuius expositio talis est: Elementũ est pars simpla, cuius nõ sunt contrariæ qualitates. Sed quia hic totum uidentur habere ossa, & similia, ut remoueat illa, addit minima, id est quæ ita est pars alicuius, quòd nihili est pars illarũ eiusdem. Vnde literæ persimile dicũtur elementa, quia ita sunt partes syllabæ, quod nihili pars illarum est. Voluit autem iste Constantinus ex elementis quatuor constare humores, ex humoribus spissatis, partes tam ὁμοιομερῆ, id est consimiles, ut est caro & ossa: quám organicas, id est officiales: ut manus, pedes, & similia. Ex utrisque uerò partibus, humanũ corpus constare. Ergo secundum eum, nullum ex his quatuor quæ uidentur, & à quibusdam elementa reputata sunt Elementum est, neque terra, nec aqua, nec aër, nec ignis: nullum quippè eorum est simplum qualitate, minimum quantitate. Etenim in terra aliquid est calidi, aliquid frigidi, aliquid sicci, aliquid humidi. quòd quia patens est lippis & tonsoribus, probationem illius prætermittamus.

mus:neq; enim aperta uera,neq; aperta falsa,probanda sunt, sed de quibus aliquadubitatio est. Non est terra simpla qualitate,minima quantitate: nec ergo elementum. Similiter de aqua,& igne & aëre potest probari. Elementum ergo est simplæ & minimæ particulæ, quibus hic quatuor constãt, quæ uidemus: quæ elementa,nõ quod uidentur, sed ratione diuisionis intelliguntur. Diuiditur enim ut figuraliter dicatur humanũ corpus in organica, scilicet in manus,& cætera. Organica uerò in ὁμιομερείας,id est cõsimilia:uidelicet in particulas carnis et ossis,& cætera. ὁμιομερείαι autẽ in humores Melãcholiæ,& humores in elemẽta, id est,simplas et minimas particulas. Cuius dictionis pars actu sola ratione & cõditione fieripotest. Corpus enim humanum,in membra,in onnomira, actus diuidere potest: sed onnomira in humores, humores in elementa, solus intellectus diuidit. Quia ut ait Boëtius in commentario super Porphyriũ: Vis est intellectus animi, coniuncta disiungere, &

disiuncta coniungere. Sed quæret aliquis, ubi sunt elementa? nos uerò dicimus, in compositione humani corporis & aliorum: sicut litera est in compositione syllabæ, etsi non per se. Sed sunt quidam, qui ut rustici, nesciunt aliquid esse nisi sensu possint illud comprehendere: Quia animal homo non percipit quę spiritus sunt: cum sapienti plus sint inquirenda insensibilia, quàm sensibilia. Cum ergo illæ simplæ & minimæ particulæ elementa sint, quæ est frigida & sicca, terra est: quæ frigida & humida, aqua est: quæ calida & humida, aër: quæ calida & sicca, ignis. Cum igitur hæc quatuor quæ uidentur, ex illis composita sint, in quo particulæ frigidæ & siccæ dominantur, illius elementi dicitur terra: in quo frigidæ & humidæ: aqua: in quo calidæ & humidæ, aër: in quo calidæ & siccæ, ignis. Si ergo illis uelimus imponere digna nomina, particulas prædictas dicamus elementa: ista quatuor quæ uidentur elementata. Sunt quidam, qui neque Constantini scripta, ne que

que alterius Physici unquam legerunt, ex superbia ab aliquo discere indignantes, & ex arrogantia, quæ nesciunt confingentes, ne nihil dicere uideantur: dicunt elementa esse proprietates uel qualitates istorum quæ uidentur, scilicet siccitatem, frigiditatem, humorem, calorē. Clamant eadem ore Platonis uocantis elementa materias, cum nullę qualitates materia alicuius esse possint: est & enim materia, quòd accepta forma transit in aliud. Reclamant iterum ore Ioannicij, qui in usagogis suis ait: Aliud esse elementa, aliud commixiones eorum, quo sunt calidæ & siccæ, & sic de alijs. Iterū reclamant ore Macrobij qui dicit: Cum in singulis elementis essent diuersæ qualitates, talem dedit unicuique, ut in eo cui inhærent & cognatam & similem reperiret, ut aqua cum terra frigiditatem aër cum aqua humiditatem, ignis cum aëre calorem. Vnde & elementa dixit non esse qualitates, sed qualitates esse in elementis. Si ergo quod alicui inest, diuersum est ab eo cui inest, non sunt

qualitates elementa. Sint alijqui dicunt quæ uidentur esse elementa, comproban tes hoc autoritate Iuuenalis, qui & gulo sis loquens ait:

Interea gustus elementa per ompia quærunt,

scilicet in terra, uenationes: in aqua, pisces: in aëre, aues: & quia ista sententia uera est, nec autoritati Constantini contraria, qualiter cum ista stare non possit, exponamus. Constantinus ergo ut Physicus de naturis corporum tractans, sim plices illorum & minimas particulas, ele mēta, quasi prima principia uocauit. Phi losophi uerò de creatione mundi agentes, non de naturis singulorum corpo rum, ista quatuor quæ uidentur, elemen ta mundi dixerunt: quia ex istis constat, & ista primò creata sunt, uel creantur, ut in sequentibus ostenditur. Nulla ergo in ter hos cōtrarietas. Sed dicit contra: Nul lum istorum elementum est, quia nullū horum est, quòd ex quatuor istis elemen tis factum non sit, quod probant sic: In terra aliquid de aqua est, quia humiditatis aliquid uidemus exire: in eadem est

aliquid

aliquid aëris, quod probat fumus inde euaporans: & aliquid caloris, quòd tactu percipimus. Similiter de alijs probatur: hoc idē probant autoritate Platonis qui ait: Cum hic transeat in aquam, & aqua in terrā, quare magis dicatur terra quàm aqua? Nos dicimus contrà, in unoquoque illorum, aliquid de alijs esse, nec tamen in ea esse facta, quia non substantialiter, sed accidentaliter inest. Cum ergo terra porosa sit, & aquis circundata sit, aliquid humoris subintrat eam, & aliquid aëris. Cum uerò in medio mundi sit, & ignis ab ea æqualiter ex omni parte distet, quid miru m si aliquid inde caloris recipiat? Sed quia breuitatem in hoc opere sectamur, quid in alijs & alijs sit, & qualiter accidat eis, ingenijs aliorum inquirere dimittamus: etenim principiū à magistro, sed perfectio debet esse ab ingenio. Quòd iterū dicunt Platonē quæsisse, quur magis dicat̃ terra quám aqua cum sic dissoluatur? sic intelligimus illum non loqui de elemento ibi, sed de parte elementi, quæ sic dissoluitur: Nun

quam enim totum elementum dissolui-
tur. Dicit ergo, quod soluitur, non terrā
sed terreum, id est partē terrę, sed quod
remanet retinens proprietatem terræ, di
cunt terram & elementum: sed de hoc
Deo annuente, satis dicemus. Sunt ergo
elementa corporum prędictæ particulę,
ut ait Constantinus. Sed elementa mun
di quæ uidentur: de quibus huiusmodi
tractatus habendus uidetur, quare unū-
quodque factum sit, quare quatuor, nec
pauciora. Sed quia infirmior est illorum
sententia quæ autoritate sapientis inniti
tur, quid inde Plato senserit ostēdamus.
Diuini, inquit, generis uel decoris est ra
tio, ut talem mūdum creare disponeret,
quippe, qui uisum pateretur & tactum:
ac si diceret: Cum Deus sola bonitate, nō
indigentia, mundum creare disponeret,
quippe qui perfectè bonus est, talem uo-
luit illum fieri, qui & uideretur & tange
retur: ut homo etiam oculis rerum crea-
tione, & gubernatione diuinam potenti
am, & sapientiam & bonitatem percipi
ens, & potentiā timeret, & sapientiā ue-
uenera-

neraretur, bonitatẽ imitaretur. Deinde ſubiungit. Conſtabat autem nihil poſſe uideri ſine ignis beneficio, neque tangi ſine ſolido, neque ſolidum eſſe ſine terra quomodo uiſus ſine igne eſſe non poſſit, nec tangibile ſine terra, loquentes de ſen ſibus corporis, oſtẽdemus. Poſtea addit: Idcirco iecit Deus quaſi fundamentũ ignẽ & terrã, ſed quoniã in eis ſunt contrarietates, quippe terra eſt corpulenta, obtuſa, immobilis: ignis ſubtilis, mobilis, acutus. Vidit Deus ſine medio ea non poſſe coniungi, & ideo inter ea medium creauit. Et quoniam de coniunctione illorum fecimus mentionem, dicamus quid ſit commixtio, quid coniunctio contrariorum. Commixtio ergo contrariorum eſt, quando ex duobus ita fit unum, quòd neutrum remanet id quod ante fuerat: ut ſi calidiſſimum frigidiſſimo miſceatur, fit tepidum, neque calidiſſimo, neque frigidiſſimo remanente. Coniunctio ergo contrariorũ eſt, quando ex duobus ita fit unum, quòd utrumque remanet id quòd antea fuerat,

quòd in contrariis habentibus agentes qualitates, sine medio esse non possunt. Sunt autem agentes qualitates, calor, frigiditas, de qua re loquentes, de homine dicemus. Si enim unus alteri opponatur repugnāt, dissoluit unum aliud, oportet ergo ut subsistant, medium esse: quòd si tale fuerit, quòd plus habeat se ad unum quàm ad aliud, paulatim transit in aliud ad quod plus se habet, & sic uel illa coniunctio: ut si inter calidissimum & frigidissimum aliquid ponatur, plus habens se ad calidum, peribit frigidum, & dissoluetur illa coniunctio. Sed si tale fuerit mediū, quod æqualiter habeat se ad duo extrema, non plus transiens in materiā unius quàm alterius, coniunctionem illius obseruabit. Volens ergo prædicta duo elementa non commisceri, sed iungere, ut utrumque, id quod est, remaneret, medium inter illa duo creauit, non unū tantum, sed duo, scilicet aquam & aërē. Si enim solam aquam inter ea posuisset, cum plus ad terram quàm ad ignem se habeat (habet enim cum terra coniun-

ctionem,

ctionē, secundū corpulentā & obtusitatem: cum igne mobilitatem) coniunctio illa nō duraret. Similiter si solum aëra, habet enim commune cum igne subtilitatem & mobilitatem: cum terra obtusitatem. Sed dicet aliquis, & si unum istorum non sufficeret, potuit Deus facere quod sufficerent: sed dicimus nos nō ponere terminum in diuina potentia, sed dicimus de his quæ sunt, nullū posse sufficere, nec iuxta naturam rerum posse aliquid esse, quod sufficeret. Sed quia iā ostendimus quare unum ex istis nō sufficeret, quare aliquid esse non posset, aperiamus. Cū igitur inter aliqua duo, sunt duæ contrariæ qualitates, quia binarius in duo æqua potest diuidi, potest esse aliquid, qui proprietatem uniuscuiusq; retinens, in medio sufficiat: ubi cum terra & aër duas contrarias habeant qualitates (est etenim terra frigida & sicca: aër calidus & humidus) aqua habens omnē cum terra frigiditatem, cum aëre humiditatē, inter illa sola aqua frigida & humida sufficit. Sin autem aliquorum con-

trarietas in tribus sit qualitatibus, sicut nec ternarius in duo æqua diuidi potest, nullũ mediũ, quod ad ea se æqualiter habeat potest inueniri, oportet enim, quòd de uno unam accipiat, de alio duas: sic enim, nec aliter integra potest diuidi, ternarius. Qualitas uerò per medium non diuiditur, non potest ergo esse medium, nisi participãs una & duabus. Iterum dicet; etsi secundum hanc συζυγίαν qualitatum unum medium esse potest, scilicet illam quæ fit duabus qualitatibus, illud habere potuerunt. Si enim inter ignem & aquã, quę cõtrarias habent qualitates est aër, qui participat: una unius, alia alterius, quare int̃ ignẽ & terrã, quæ in zinzugia duarum qualitatum, nõ habẽt omnino eas cõtrarias, unum mediũ, nisi utrique unũ acciperet, esse nõ potuit. Est etenim ignis calidus, terra frigida & sicca. Nos uerò dicimus, Nec secundum hanc mediũ fuisse necessariũ cũ in aliq̃ cõueniant, scilicet in siccitate, nec esse potuit. Si ẽm aliqd tale mediũ esset, q̃d ab utroq; aliqd acciperet, uel ab igne acciperet calorem

lorē,à terra ſiccitatē,et ſic idē eſſet ꝙd ter ra:uel ab igne calorem,à terra frigidita- tem,prçter hoc ut opinor,nihil poteſt cō fingi:ſed impoſſibile eſt aliquid eſſe cali dū & frigidū. Cū em̄ ſint elemēta quatu or,& quatuor illorū qualitates,inde fiūt ſex cōplexiōes,quarū quatuor ſunt poſ- ſibiles,duæ impoſſibiles. Sunt aūt quatu or poſſiblles,calidū et ſiccū,calidū & hu midū,frigidū & humidū,frigidū & ſic- cū. Duæ uerò impoſſibiles ſunt, calidū et frigidum,humidum & ſiccū. Duo er- go elemēta Creator in medio poſuit,ꝗa unum prædictis rationibus in medio ſuf ficere non potuit. Elementorum talis eſt diſpoſitio, ꝙ inferiorē locū obtinet terra deinde aqua. poſtea aër: ſupior eſt ignis. Si em̄ aliqd inferius eſſet,ꝗa natura gra- uis ad illud tēderet:grauia em̄ naturalit tendūt deorſum. Si uerò aliquid ſupra i- gnē eſset,ex leuitate ad illud tēderet, & diſsolui ab alijs quæreret. Iuxta terrā po ſita eſt aqua, quia cū naturaliter grauis ſit aqua,etſi nō quantū terra,ſecundū lo cū obtinere debuit. Deinde aër qui gra- uior eſt igne,et leuior eſt aqua,meritò in

utrumque ponitur. Et quoniã quid ſit ele mentum docuimus, & quot ſint, & quare plura non ſint, & cauſam ordinationis ſignificauimus, de Chao, id eſt elemẽ torum confuſione, quæ fuit in principio dicamus, communem ſententiam proponentes, deinde probãtes, ad ultimum probationem noſtram confirmãtes. Dicunt omnes ferè elementa in prima creatione certa loca non obtinuiſſe, ſed in unam maſſam mixta fuiſſe, & ob hoc modo ſimul aſcendere, modo ſimul deſcendere: ſubiungunt & rationem quare, ut Creator, uidelicet oſtenderet: niſi ſua potentia & ſapientia & bonitate res ordinaret, quanta rerum confuſio foret. Deinde autoritate Platonis hic probant, qui in Timeo ait: Deum ex inordinata iactatione, elementa redigiſſe in ordinem. Nos uerò, dicimus falſam eſſe ſententiã quam ponunt, probantes non conuenientem rationem quam inducunt, nec bene eſſe intellectam autoritatem quã prætendunt. Prius ergo probemus ſententiam eſſe falſam, poſtea rationem inconue

nientem

nientem,deinde autoritatem non bene intellectam.Dic ergo quiſquis affirmas: Elementa tunc erant corpora, an non? ſi corpora non erant,erant ſpiritus, uel proprietates ſpiritus aut corporis erant: ſi neq; ſpiritus,neque proprietas aliqua ſpiritus,materia eſſe poteſt: nec igitur elementa. Corpora igitur & loca obtine ant:omne enĩ corpus in aliquo loco eſt: ſi in loco erant,uel ibi ſunt,uel alibi, ſed extra elementa nullus locus eſt. Erãt ergo elementa ubi nunc ſunt, etiã ſi eſſent ſic diſpoſita ut nunc ſunt, in his quatuor locis erant:aliquando ergo elementa obtinebant inferiorem locum,aliquando ſuperiorem locum, duo media loca. Si ergo ut affirmas, ſimiliter deſcendãt inferius,cum aliqui deſcendant,ſed non eſt locus quò deſcendant:ſimiliter ſi aſcẽderent ſuperius,cum aliquis aſcenderet, ſed non eſt locus quò aſcenderet:nec ergo ſimul aſcendebant,nec ſimul deſcendebant:falſa ergo eſt illorum ſententia. Inconueniens eſt ratio,quam inducunt, ſcilicet Deum ad hoc feciſſe,ut oſtenderet

ret quanta rerum confusio foret, nisi bo nitas eius ordinaret: cui ostenderet, Angelo: sed angelus ex natura & gratia diuinam uoluntatem innotescit homini: sed nondum erat homo, ut homini osten deret facta eorum, nisi usq; ad hominē seruarentur: sed ante hominis creationē ordinata sunt. Inconueniens hæc esset ra tio. Autoritas uerò Platonis, non bene intellecta est ab eis: cum enim dicit Plato: Deum inordinata iactatione elementa reduxisse in ordinem: non ideo dicit, quòd unquam inordinatè iactarentur. Quis eñ locus esset inordinationi, Deo cuncta disponente? sed si qua essent, nisi sic ut non sint, ordinata à Deo essent. Cũ enim terræ naturæ naturale sit deorsum tendere, ignisq; sursum, nisi inferiorem locum terra obtineret, & ignis superiorem, hæc quærerct semper inferiorē, hic superiorem: & sic esset inordinata iactatio. Hanc redegit Creator in ordinem, conferendo terræ locum inferiorem, igni superiorem: ut hic non habeat quò descendat, nec hic quò ascendat. Ex inor
dina

dinata igitur iactatione, quæ non fuit, ſed eſſe potuit, Deus elementa redegit in ordinem: ueluti ſi monitu alicuius amici noſtri, aliquid quod contingeret, niſi ipſe eſſet, effugiamus: dicimus, iſte liberauit nos ab hoc malo: nō quia hoc malum primū fuiſſet, et poſtea nos inde liberaſset, ſed quia iſte nobis niſi eſset accideret. Fuerunt in prima creatione ubi nunc ſunt: etenim terra cooperta erat aquis, aqua uerò ſpiſſior, aër item ſpiſſior et obſcurior ꝙ modo ſit: quippe cum neque ſol, neque luna, neque aliæ ſtellæ eſsent quibus illuminarentur. Ignis ſpiſsior quàm modo ſit: id uerò, quòd terra aquis cooperta, nec aliquo lumine illuſtrata, nec ædificijs diſtincta, nec ſuis animalibus repleta: nec aliquo gramine ornata: quòd aqua & aër, & ſpiſsi, & obſcuri erant: quod in ſuperioribus ſtellæ non apparebant, uocauerunt χάος, id eſt confuſionem elementorum. Vnde Moyſes: Terra, inquit, inanis & uacua, & terra erat ſuper faciem abyſsi hæc diſsoluit.

Cum

Cum aqua uſq; ad maximam partẽ aërís eleuata eſt, aër uerò ſpiſſus, & ignis ſimiliter in ea ſpiſsitudine aliquid terræ & aquæ ſub ſe inerat, quæ ex calore ignis ſimiliter & ſiccitate coagulata, & durata, corpora ſtellarum uiſibilia & lucida creauit. Quód uero in compoſitione ſtellarum, de inferioribus & ſuperioribus elementis aliquid ſit, ratione tali poteſt probari. quòd uiſibilia ſint & ſplendida, et mobilia: Quod em̃ uiſibilia ſunt, ex uiſibili ſunt, ex uiſibili & inuiſibili habent, ſed ab inuiſibili nihil poteſt eſse uiſibile, ut Lucretius dicit:

Ex inuiſibili ne credas uiſibile eſſe.
Ex inſenſibili ne credas ſenſile eſſe.

Macrobius: Omnis qualitas geminata creſcit nunquam contrarium operatur. Beatus Paulus ad Hebræos: Fide intelligimus aperta eſse ſecula uerbo Dei, ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierent. Nõ ergo ex igne & aëre habent quòd uiſibilia ſunt: quòd autem uiſibilia ſunt, ex uiſibili, id eſt à terra & aqua ſimul, quod ſplendida ſunt & mobilia, ex obſcuro & immobili:

mobili: non habent ergo ex ſplendido et mobili, ſcilicet, ex aëre et igne: facta ſunt igitur ex quatuor elementis, ſed de inferioribus dominatur in eis aqua, de ſuperioribus ignis: ex hoc affectu poteſt probari, quòd calorem terris conferunt, ad nutrimentum ſui, humorem attrahunt: ſimilia nanque ſimilibus congaudent. Hic ſubijciet aliquis: Cum in aëre ſit humor ſuperior quàm eſſet in igne, & calor, & ſi non tantus, quare in aëre corpora ſtellarum facta nō ſunt? Nos uerò dicimus: Quòd quamuis aër ſit calidus, eſt tamen & humidus: non potuit ergo non deſiccando ſpiſſare, & ſic lucidum & uiſibile creare: ueluti ſi aqua ſpiſſa ſupponatur igni, ſpiſſatur ſæpe & uertitur in lapideam ſubſtantiam: ſi autem ſupponatur alicui calido & humido, ſicut aqua bullienti, ita quod ab illo ſolo recipiat calorem, non ſpiſſatur. Vel ſecundum Conſtantinum: Cum ſint iſta quatuor, & in unoquoque duæ qualitates, unam habent ſingularem ex ſe, aliam ex alio. Ignis ex ſe calidus eſt, ſiccus ex terra: aër humidus

k ex

ex se, calidus ex igne: aqua humida ex aëre, sed frigida ex se: terra uerò est sicca, sed ex aqua est frigida. Quod uerò in unoquoque est, ex se, plus in eo præualet, quàm quod ex alio est. Cum uerò in aëre humiditas sit ex se, calor ex alio, quia ex igne: ergo præualuit in eo humiditas nec poterat desiccando corpora stellarũ creare. Iterũ quod maius est, fuit uolũtas creatoris, stellas in aëre esse: cum enim uicinus sit terræ, si in eo stellæ essent, ex uicinitate terram incenderent, nec aliquid in ea uiuere posset.

De creatione piscium & auium. Cap. XXII.

CORporibus stellarum creatis, quia igneæ sunt naturæ, cœperũt mouere se, & ex motu aëris subditum calefacere: sed mediante aëre aqua calefacta est. Ex aqua calefacta, diuersa genera animaliũ creata sunt: quorum quæ plus habuerunt superiorũ elemẽtorũ, aues sunt. Vnde aues modo sunt in aëre, ex leuitate superiorum: modo descendunt in terram, ex grauitate inferiorum. Aliæ uerò quæ plus aquæ habuerunt, pisces sunt. Vnde in

in hoc ſolo elemento, nec in alio uiuere poſſunt. Sic ergo piſces & aues facti ſunt. Vnde ſcriptum eſt: Magnæ Deus potẽtiæ, qui ex aquis ortũ genus, partim remittis gurgiti, partim leuas in aëra.

De creatione cæterarum animalium et hominis, & quo tempore mundi creatio facta ſit. Cap. XXIII.

IStis ſic creatis ex effectu ſuperiorum, ubi tenuior fuit aqua, ex calore & creatione prædictorum deſiccata tantũ, & apparuerunt in ea quaſi quædam maculæ, in quibus habitant homines, & alia animalia. Sed cum terra ex ſuperpoſita aqua eſſet lutoſa, ex calore bulliens, creauit ex ſe diuerſa genera animalium: & ſi in aliqua plus abundauerit ignis, cholerica nata ſunt animalia, ut leo: ſi terra, Melancholica, ut bos & aſinus: ſi uerò aqua, Phlegmatici, ut porci. Ex quadam parte uerò, æqua elementa æqualiter conueniunt, humanũ corpus factum eſt. Et hoc eſt, quod diuina pagina dicit: Deum feciſſe hominem de luto terræ. Non enim credendum eſt, animam quaſi ſpiritus, et

leuis, & munda, ex luto factam esse: sed à Deo homini collatã. Vnde ait scriptura: Formauit Deus hominem ex limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum uitæ. Vnde cum diuersa animalia Melãcholica creata sunt, & infinita phlegmatica et cholera, unus solus homo creatus est, quia ut ait Boëtius in Arithmetica: Omnis æqualitas pauca est et finita, inæqualitas numerosa & multiplex. Sed quemadmodũ quod est primum æquali tati, & si minus, tamen aliquantum temperatum, & ex uicino limo, corpus mulieris esse creatum ueri simile est, & ideo nec penitus inde quòd homo est, nec penitus diuersa ab homine, nec ita temperata ut homo, quia calidissima frigidior est frigidissimo uiro: & hoc est, quod diuina pagina dicit: Deum fecisse mulierẽ ex latere Adæ. Non enim ad literam credendus est, cõstasse primum hominem. Sed dicet aliquis: eadem ratione plures homines & fœminas esse creati, & adhuc posse? Nos dicimus, uerum esse, si diuina uoluntas esset, quia ut aliquid fit natura ope-

tura operante, necesse est diuinam praecedere uoluntarem. Item dicet hoc esse diuinae potestati derogare, sic esse hominē factum dicere: quibus respondemus ecō trario, id ei cōferre, quia ei attribuimus, & talem rebus naturam dedisse, & sic per naturam operantem, corpus humanum creasse. Nam in quo diuinae scripturae contrarij simus, si quòd in illa dictum est esse factum, qualiter factum sit explicemus. Si enim Iulius sapiēs mihi dicat, aliquid factum esse, & non explicet qualiter, & alter dicat hoc idem & exponat, quasi in hoc contrarietas. Sed quoniam ipsi nesciunt uires naturae, ut ignorantiae suae omnes socios habeant, nolunt eos aliquid inquirere, sed ut rusticos nos credere, nec rationem quaerere, ut iam impleatur propheticum: Erit sacerdos sicut populus. Nos autem dicimus, in omnibus rationem esse quaerendam, si antè alicui deficiat, quod diuina pagina affirmat, sancto Spiritui & fidei est mandandum. Vnde ait Moses: Si agnus non potest comedi, non statim igne combu-

ratur, sed prius conuocet uicinum qui coniunctus est domui suę, etsi nec ita sufficiant ad æsum igni, tunc demum igni comburatur: quia cum de diuinitate aliquid quærimus, si ad illud comprehendendum non sufficimus, uicinum domui nostræ conuocemus, id est, manente in eadem fide Catholica, inquiramus. Si autem neq; nos, neq; ille ad id comprehendendum sufficiamus, tunc igne fidei comburamus. Sed isti uicinos multos habentes domui suæ coniunctos, ex superbia nolunt aliquem conuocare: malūtq; nescire, quàm ab alio quęrere: & si inquirentem aliquem sciant, illum esse hæreticum clamant, plus de suo caputio præsumentes, quàm sapientiæ suæ confidentes. Sed quæso, ne habitui credas, iam enim impletum est quod ait Satyricus:

Fronti nulla fides, quis enim non uicus abundat,
Tristibus obscœnis?

Et iterum:

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi.

Et quoniam de prima creatione fecimus mentionem, quàm diuersis rationibus dicunt

dicũt esse factum, doceamus: qui in quo tẽpore, & quibus rationibus hoc dicant. Hebrei igitur & Latini dicunt in Vere principium mundi fuisse. Vnde Vergilius loquens de diebus Veris, ait:

Non alios crediderim prima origine mundi
Illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem.

Deinde subiungit:

Ver illud erat, Ver tempus agebat.

Horum ratio talis est: Quicquid oritur proportionũ ex qualitate creari: sed nullum tempus preter hoc temperatum est. In Vere ergo, non in alio tempore anni, creatio rerum facta est. Aegyptij uerò dicunt, in Iulio factam esse creationem: quos secutus Macrobius dicit in natali die mundi, cãcrum gestasse Lunam: leonem Solem. Quorum hæc est ratio: In prima creatione tãtum fuisse humorem, quòd terra erat cooperta aquis, tãtusq; humor sine maximo calore non potuit temperari. Ergo in tẽpore anni, in quo est maximus calor, id est, in æstate, facta mundi creatio est.

Finis libri Tertij.

IN LIBRVM QVARTVM D. HONORII PRAEFATIO.

IN SVPERIORI particula de eis quæ ſunt & non uidentur, & de elementis quæ quidã uiſibilia docuerunt, pro paruitate noſtri ingenij ſummatim perſtrinximus, nunc uerò de unoquoque & ornatu eiuſdem dicere ſatagamus. Sed quamuis multos ornatum uerborum quærere, paucos ueritatem ſcire cognoſcamus, nihil de multitudine, ſed de paucorum probitate gloriantes, ſoli ueritati inſudabimus: maluimus enim promittere nudam ueritatem, quàm palliatam falſitatem. Si quis tamen eſt, cui ariditas noſtri ſermonis diſpliceat, ſi noſtri animi occupationes cognouerit, nõ tantũ ornatũ ſermonis nõ quæſierit, ſed de illo quod agimus ſtupebit. Quis enim ullus reliquus locus poteſt eſſe ornatui, cũ oporteat quid, & qualiter legamus excogitare, demum legendo exponore, in diſputationibus contra falſa declamare, de aliorum inuentis iudicare, contra inuidorum detractiones linguam acuere, ut iam in nobis impletum ſit illud de filijs Iſraël: Qui reædificantes templum, in una manu gladium, in alia lapidem

lapidem habebant. Sed hæc hactenus. Nunc de singulis elementorum & ornatu uniuscuiusque dicere incipiamus, à superiori, id est, ab igne, incipiendo.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRAESBYTERI, Liber Quartus.

QVID SIT AETER ET ORNATVS ILLIVS. CAPVT I.

GNIS igitur est spaciũ à Luna sursum, quod idem æther dicitur. Ortus uerò illius est, quicquid super Lunã uidetur, scilicet, stellę tam infixæ, quàm erraticę.

Quod aquæ congelatæ super æthera non sint. Cap. II.

SEd fortè quæret aliquis, Vtrũ aquæ congelatæ sint ibi, super quas sunt aliæ aquæ. Dicunt enim quidam, su

per æthera eſſe aquas cõgelatas, quæ in modũ pellis extenſæ, occurrũt oculis noſtris, ſuper quas aquæ ſunt confirmatæ, hac autoritate diuinæ paginæ, quæ ait: Poſuit firmamentum in medio aquarum. Et iterum: Diuiſit aquas quæ ſunt ſub firmamento ab his quæ ſunt ſuper firmamentum. Sed quoniam iſtud contra rationem eſt, quare ſic eſſe non poſſit, oſtendamus: & qualiter diuina ſcriptura in ſupradictis intelligenda ſit. Si ibi ſunt aquæ congelatæ, ergo aliquid ponderoſum & graue: ſed primus locus ponderoſorum & grauium eſt, terra. Si iterum ibi ſunt aquæ cõgelatæ, uel igni coniunctæ, uel non: ſi igni coniunctæ ſunt, cũ ignis calidus & ſiccus ſit, aqua cõgelata, et frigida, et humida, cõtrariũ ſine medio ſuo cõtrario cõiunctũ eſt: nunquam ergo ibi cõcordia, ſed cõtrariorũ repugnãtia. Amplius: Si aqua cõgelata coniuncta eſt igni uel diſſoluetur ab igne, uel extinguit ignẽ: cũ ergo ignis et firmamentũ remanent, ubi ſunt aquæ congelatæ, coniunctæ igni ſi: cõiunctæ non ſunt, aliquid

aliquid inter eas et ignẽ est? Sed quid? ele mentũ, sed nullũ supius igne factũ est ex elemẽtis, uisibile ergo. Vnde igit̃ non ui det̃. Restat ibi nõ esse aquas congelatas.

Quomodo intelligendus sit, Diuisit aquas quæ sunt sub firmamento. Cap. III.

Sed scio quid dicẽt. Nos nescimus qua liter hoc sit, scimus Deum posse face re. Miseri. Quid miserius q̃ dicere istud est? qa deus illud facere potest, nec uide re sic esse, nec rationem habere quare sic sit, nec utilitatẽ ostendere ad quã hoc sit. Nõ em̃ quicquid potest deus facere, hoc facit. Vt autem uerbis rustici utar, potest Deus facere de trũco uitulũ: fecit'ne un quã? Vt igit̃ ostẽdant rationẽ, uel utilita tẽ ad quã hoc sit, uel sic esse indicare desi nãt. Si ergo aquæ ibi cõgelatæ nõ sunt, nec super eas aliæ. Cũ aũt diuina pagina dicat: Diuisit aquas quæ sunt sub firma mẽto, ab his quæ sunt supra firmamẽtũ. Aëra firmamẽtum uocauit, quia firmat et temperat terrena. Super hanc aquã sunt, uaporaliter in nubibus suspẽsæ (ut in sequentibus ostendetur) quæ diuisæ

sunt

ſunt ab his quæ ſunt ſub aëre. Similiter exponatur: poſuit firmamentum in medio aquarum, quamuis hoc plus allegoricè, quàm ad literam dictum credimus.

Quod ſuper æthera nihil uideatur. Cap. IIII.

ITerum dicent: Quid eſt ergo, quid ibi uidemus ſpiſſum & aquei coloris: Ignis non eſt. Si enim aër ex nimia ſua ſubtilitate non poteſt uideri, multo minus ignis qui ſubtilior eſt? Deinde talis igneus color non eſt? Ad quod dicimus: Nihil ibi uideri, ſed uiſum ibi deficere, et ex defectu uiſus, quoddam ſpiſſum ibi confingere. Cũ enim radius ille interior qui operatur uiſum, ad ſuperiora dirigatur, nec eſt ibi obſtaculum quo repercutiatur: deficit, & deficiendo ſpiſſatur. Sed quia tranſit per oculũ, in quo eſt aqueus humor, & cryſtalleidos (ut de cõpoſitione oculi loquentes oſtendemus) cum deficit, nec alius color ibi occurrit, talem, id eſt, aqueũ ſibi cõfingit: Hic ſubijcient. Si nihil ibi uidetur, quomodo dictum eſt: Cœlũ tegit omnia? Stellas eſſe in firmamento

mẽto, in eodem eſſe duodecim circulos, in uno, quorum ſunt duodecim ſigna, dicimus'ne defectũ eſse noſtri uiſus? Huic ergo quia autoritas uidetur, ex parte illius iſta reſpondeamus.

Quot modis authoritas loquatur de ſuperioribus. Cap. V.

TRibus igitur modis autoritas loquitur de ſuperioribus: fabuloſè, Aſtrologicè, Aſtronomicè. Fabuloſè loquitur Nemroth. Hyginus Aratus, Taurum illum eſse translatum, & in ſignum mutatum dicentes: & ſic de alijs. Quod genus tractandi, maximè eſt neceſsarium. Eo enim ſcimus de uno quoq; ſigno, in qua parte cœli ſit ſitum. Aſtrologicè uerò tractare, eſt, dicere ea quæ uidentur in ſuperioribus, ſiue ita ſint uel nõ. Multa ibi nempe uidentur eſse, quæ nõ ſunt ibi, quia fallitur ſicut tractat Marcianus Hyſpaicus. Aſtronomicè uerò tractare, eſt, ea quæ ſunt de illis dicere, ſiue ita uideatur, uel nõ: qualiter inde tractãt Iulius Firmicus, Ptholompeus. Cũ ergo dictũ eſt, cœlum tegit omnia; aſtrologicũ eſt

est, quia sic uidetur, uel æther dicitur cœlum, quia diuersis stellis cœlatum est.

De firmamento & stellis. Cap. VI.

Dicitur firmamentum, quia suo calore & effectu stellarum firmat & temperat subdita. Cœlũ igitur tegit omnia, quia sub æthere uel in æthere omnia continẽtur. In æthere dicũt stellæ infixæ, ut gemma in auro, sed quia in eodẽ existentes, semper in eadẽ parte eiusdem uidentur. Aliæ dicuntur Erraticæ, quia modo in hac, modo in illa parte cœli uidentur. Et quoniam de infixis fecimus mentionem, quæramus utrum moueantur, uel omnino careant motu, & si mouentur, qualiter moueantur.

De infixis stellis utrum moueantur. Cap. VII.

SVnt qui eas non moueri asserũt, sed à firmamento, ut in eo infixas, ad ortum & occasum referri. Alij dicunt eas etiã ꝓprio motu moueri, quia igneæ sunt naturæ, nec aliquid in æthere uel in aëre sine motu possit sustineri, sed semper in eodem loco & circum se moueri. Tertij dicunt, easdem de loco ad locum moueri,

moueri, nullũ tamẽ eorum motũ ab oculis nostris sentiri, quia tm̃ spacij in peragatione suorũ circulorum consumunt, quod uita humana, quæ breuis est, & ad breuem punctum tam tardæ accessionis cõprehendendum, non sufficit. Quãuis huic sententiæ, quòd de loco ad locũ moueantur, consentimus: aliam tamẽ rationem prætendimus, quare motus earum non sentiatur, quæ talis est: Omnis motus discernitur, uel per mobile, uel minus mobile. Cum em̃ aliquid mouetur, si aliquid mobile, uel minus mobile uidemus, cum illud præteriri uel appropinquari uidemus, motum sentimus. Si aũt aliquid moueatur extra ipsum, neq; aliquid uel immobile, uel minus mobile uideamus: motus non sentitur, quod potest probari per nauim in mari currentem. Motus ergo stellarum, uel per immobile, uel minus mobile superpositum sentitur, nũquam uerò per suppositum: ut per signa motum Planetarum discernimus, quia modo sub hoc signo, modo sub alio uident̃. Supradictas uerò stellas

nihil

nihil est uisibile, nec est ideo quod motus illarum discrimini prosit. Mouentur ergo, sed infixæ dicuntur, quia motus earum prædicta ratione nō sentitur.

Quot circuli dicantur esse in firmamento. Cap. VIII.

IN eodem firmamento Philosophi dixerunt duodecim esse circulos, quorū duo sunt uisibiles, alij inuisibiles. De uisibilibus disseremus.

Qui sint uisibiles. IX.

DVo igitur sunt uisibiles, γαλαξίας, id est, lacteus circulus. γάλαξ enī est lac, xyos circulus, & zodiacus circulus.

Vbi incipiant galaxias. Cap. X.

INcipiunt galaxias iuxta Septentrionem, ex parte Orientis, & obliquando per Cancrum & Capricornum, reuertitur ad principium. Dicitur autem sic propter notabilem sui claritatem. Si quis uero, unde in illa sit parte ille notabilis splendor, scire desiderat, Macrobium legat.

De Zodiaco, & unde dicatur. Cap. XI.

ZOdiacus uerò à Capricorno per arietem ad cancrum aſcendit: de Cancro uerò per libram ad Capricornum deſcendit. Deſcendere uerò & aſcendere iuxta ſitum noſtrum intellige: hic in duodecim æquales partes, per fluxum aquæ, ut refert Macrobius diuiſus eſt, quarum unaquæq; dicitur ſignum, quia eis ſignamus, in qua parte cœli Sol ſit et alij Planetæ, & qua exierint, & ad quam debeant pertranſire. Sed quoniam illa nominibus animalium titulata ſunt, ut Aries, Taurus, & cætera, circulis quem continent, Zodiacus dicitur: ζῶον enim eſt animal. Siquis autem cauſas nominum quærat, Helpericum legat.

De diſpoſitione ſignorum. Cap. XII.

SIgnorũ uerò talis eſt diſpoſitio: quòd propinquus nobis eſt Cancer, ſcilicet, in confinio noſtræ zonæ habitabilis & torridæ: deinde Leo obliquando deſcendit, pòſt Virgo, deinde Libra exiſtens in medio torridæ zonæ, ultra q̃ eſt Scorpio: deinde Sagittarius; poſtea eſt Capricornus à nobis remotiſſimus.

Deinde obliquè ascendendo, est Aquarius, pòst Pisces: deinde Aries in medio torridę zonæ Libra, oppositus suprà est Taurus, Gemini postea, deinde Cancer. Quod signum cuius mensis sit, & quare loquendo de Sole docebimus.

De inuisibilibus circulis. Cap. XIII.

NOuem alij circuli inuisibiles sunt, quorũ sunt quinq; Paralelli, unus quorum Equinoctialis dicitur, hic est, qui per medium torridæ zonæ uadens, per Arietem & Libram diuidit cœlum in duo hemisperia. Qui ideo dicitur ęqui noctialis, quia quando sol ad ipsum peruenit, æquat dies noctibus: de quo in sequentibus dicemus. Alter de paralellis dicitur, coniunctio nostræ habitabilis & torridæ. Tertius coniunctio eiusdem frigidæ. Quartus ex altera parte coniunctionibus, & alterius habitabilis. Quintus, eiusdem coniunctio & alterius frigidæ, ut in posteriori apparet figura. Sed quia autoritas clamat in cœlo esse zonas, utrum in æthere uel in aëre sint, tractantes de aëre dicemus. Isti quinque circuli dicuntur Paralelli, id est, æquè distã

tes, quia à medio, id est, æquinoctiali æqualiter distant. Tantũ em̃ distat hæc cõiũctio nostræ habitabilis et corridę quantũ & alterius. Similiter & cõiunctio nostræ habitabilis & frigidæ & alterius.

De duobus coluris. Cap. XIIII.

POst hos sunt duo Coluri, quorum principium in medio septentrionis est, sed alterũ inde ascēdit p̱ Cancrũ & ascendit p̱ Capricornũ, rediens ad idē principium. Alter uadit per orientem & Arietē, reuertitur per Occidentē, ad suũ principiũ, & ita in summo septētrionis se intersecant, & cœlum in quatuor quadrantes diuidũt. Dicuntur aũt Coluri quasi colon uri, id est, mēbrũ bouis syluestris, dicti sic propter imperfectionē, nõ quia imperfecti sint, sed quia pars illa alterius poli quę intersecāt, nunquę uidetur.

De Orizonte & meridionali circulo. Cap. XV.

DVo qui ad prædictũ numerum supersunt, meridianus & Orizõ. Meridianus dicitur linea, designans illam partem cœli, in qua sol existēs, æqualiter distat ab ortu & occasu. Orizon uerò ui-

detur cœlũ cũ terra iũgi, dictus orizon quasi luminãs. Isti duo ultimũ scribũt in Sphæra, quia pro diuersitate circunspicientium uel habitantium uariantur.

De motu firmamenti, & de polis. Cap. XVI.

MOtus uerò ætheris, uel ignis, qui prædictis rationibus cœlum & firmamentum dicitur, talis est: Cum ignis naturaliter semper sit in motu, nec supra ipsum sit quò ascendat ubi ostendimus, nec descendere potuit, quia hoc cõtra naturam eius est, & omnia inferiora loca ab inferioribus elementis occupata erant. Item inutile fuit illum descendere, descendendo terram, nempe incẽderet, nec in ea aliquid uiuere posset; ergo in q̊ possit & habet motum, et mouetur in circuitu, & est in circuitu, non occupando diuersa loca, se mouere, sed partes aliter atq; aliter sitas in eodem loco habere: sic uero in circuitu se uertendo ab ortu per occasum, refert secum stellas, tam erraticas quàm infixas. Quamuis tamen circa terram uoluatur non recto modo, sed oblique circa nostram habitabilem uoluitur,

tur, quod per ſolos polos uideri poteſt. Eſt autem polus ſtella immobilis, una in hoc capite, alia in alio. Axis uerò eſt linea intelligibilis de polo ad polum, per medium terræ directa, circa quam uoluitur firmamentum. Si ergo recto modo uolueretur firmamentum, unus de polis recto modo eſſet ſuper terram, & alter ſub terra, uel in lateribus terræ. Cũ uerò unus ſit inter medium cœli elatus ex noſtra parte, ſimiliter alter ex alia. Linea quæ dicitur Axis, obliqua eſt, & circa ipſam obliquè uoluitur firmamentũ. Et quoniam falſam ſententiam quorundam de firmamento ſatis improbauimus: noſtram uerò ponentes probauimus, & de ſtellis infixis in eo, & de circulis, & motu eiuſdem non tacuimus. De Planetis dicere incipiamus ergo à ſummo Planetarum ſumamus exordium.

De Saturno, et quare aliqua ſtella dicatur frigida, et quot modis nomina qualitatum rebus attribuantur. Cap. XVII.

SVmmus itaque Planetarum Saturnus dicitur, in peragratione zodiaci,

triginta annos consumens. Vnde in fabulis senex dicitur. Hæc stella frigida & nociua dicitur esse. De frigiditate ergo primum, deinde de nociuitate disseramus. Stellam istam esse frigidam & siccam, antiqui Astrologi probauerunt cum scirent solem existentem in Cācro, terras adurere uidebant in aliquo anno minus solito. Scientes nubem ex natura solis hoc non contingere, quæsierunt quis Planeta in eodem signo esset cum Sole, reperientesq; Saturnum, dixerunt ex eo causam frigiditatis esse. Sed dicet aliquis: Cum omne corpus stellarum igneæ sit naturæ, quod probat motus & splendor, unde una stella dicitur frigida, alia calida? Neq; enim probamus ex ratione illa quia dicunt quidam ex uicinitate aquarum congelatarum Saturnum esse frigidum, sicut & Luna est ex uicinitate terræ & aquæ. Probauimus enim aquas congelatas, in superioribus esse nō posse. Sunt qui inde dicunt plures esse qualitates ignis, quæ in quibusdam corporibus sunt coniunctæ, in quibusdam

diuisæ.

diuisæ. Quemadmodum ergo est quoddã igneum & calidum, & non splendidum, ita est quoddam splendidum, nec calidum. Dicunt enim quod ignea non sint calida, nisi quæ coniuncta sint alicui spissæ & humidæ naturæ, quam in sui substantiam commutent. Vnde si alicui igneo desit uicinitas spissi humoris, deficit in eo calor. Hoc autem probant per solem, quia in conuallis montium, ubi est aër spissior, magnum exercet calorẽ, in superioribus propter aëris subtilitatẽ non exercet. Huius rei sunt indiciũ perpetuæ niues existẽtes. Sed de hoc loquẽtes de situ terræ satis dicemus. Volunt etiam isti super lunam nullũ esse sensum caloris, præ nimia ætheris subtilitate. Nos uerò dicimus nomina qualitatum tribus modis rebus attribui: uel propter effectum, unde uinum dicitur calidum, quia efficit calorẽ, etsi frigidũ sentiat: uel propter sensum, ut cũ aquã bullientem dicimus calidã, etsi naturaliter sit frigida uel propter signum, ut cũ dicimus sanũ bene dormire, sine difficultate spirare.

Cum enim aliqua ſtella dicitur frigida, effectui deputatur. Quamuis ergo in ſe ſit calida, ſi efficiat frigus dicitur frigida. Inde quia Saturnus iunctus ſoli minuit calorem, propter effectum dicitur frigidus, etſi in ſe ſit calidus. Sed quæret forſan aliquis: Si corpora ſtellarum ignea ſunt, unde cõtingit quòd quædam efficiunt frigus? Omnes enim in omnibus poſſe inueniri rationem, ſed in quibuſdã recurrendum ad creationem, quamuis poſſumus hanc rationem inde reddere, quòd diuerſa ignea, ex propinquitate et remotione, magis & minus calefaciunt. Vnde Saturnus quia remotior à nobis eſt, non calefacit terram: Sol uerò quia propinquius terræ eſt, magis incẽdit eã: uel dicamus quòd quamuis aliqua ſtella calida ſit, ſunt in ea aliæ qualitates nobis ignotæ, à quibus calor non poteſt deſcendere. Sed quia in medio propoſuimus quæſtionem: Nõ omnia poſſumus omnes, ſit ingenij cuiuſq; inquirere, quid pro ſoluenda hac quæſtione poſſit inuenire. Hæc eadem ſtella ex frigiditate dicitur

tur nociua, & maximè quando est retrograda: unde in fabulis dicitur, falcem deferre. Deferens enim falcem plus nocet recedendo, quàm accedendo.

De Ioue. Cap. XVIII.

POst Saturnũ est Iupiter, in peragratione zodiaci duodecim annos consumens: hæc stella beniuola est, quippe ita temperata in suis qualitatibus, quòd per coniunctionem eius, cum sole probatum est. Sed quando media est inter Saturnum & Martem, si existat in superiore abside sui circuli, uel in inferiori, temperatur eorum nociuitas eius beniuolentia. Inde est quòd in fabulis dicitur: Iupiter patrem Saturnum à regno expulisse, quia Saturno uicinior factus, naturalem nociuitatem ei aufert. Dicitur etiam adulterando diuersos genuisse, quia coniungendo se prædictis, in terrenis diuersa efficit.

De Marte. Cap. XIX.

TErtius est Mars stella, scilicet, calida & sicca, & inde nociua, in biennio peragrans zodiacum: sed positus in-

ter Iouem & Venerem, quæ sunt stellæ beniuolæ, uicinitate minuit suam nociuitatem, & illorum beniuolentiam. In prælijs dicitur dominari, quia calorẽ confert & siccitatem, ex quibus est animositas. Calidi enim & sicci animosi sunt.

De Venere. Cap. XX.

QVartus scilicet, Platonicos Venus calida & humida stella, unde est & beniuola, in anno ferè zodiacum circuiens. Dicitur adulterata cum Marte, quæ existens in superiori circuli sui abside, facta uicina Marti est minus beniuola. Dea luxuriæ dicitur esse, quia cõfert calorem & humorem, & in calidis et humidis uiget luxuria. Vt enim propter Venerem breuius dicamus, quod prolixius loquentes de homine exponemus; calidi & sicci multum appetunt ex calore luxuriam, sed ex siccitate non sustinẽt effectum, & si faciunt maximè eis nocet. Frigidi & humidi, econtrariò malè appetunt, sed sustinent: sed frigidi & sicci nec app tũt, nec habent effectum, maximè corpori eorũ prodest effectus eorũ.

Quomodo eadem stella dicatur Lucifer & Hesperus. Cap. XXI.

LVcifer, quando ante Solē uidetur, Hesperus, quādo post eum in uespere uidetur. Vnde est quæstio: An in eodem tempore anni possit esse Lucifer et Hesperus? Dicunt quidam hoc esse non posse. Cum enim sit pars uelocitatis cum Sole, & ferè in eodem spacio cursum suum perficiens, quomodo in una & eadē nocte, in uespere sequeretur Solem & in mane præcederet. In uno ergo anni tempore præcedit Solem, & tunc est Lucifer: in alio subsequitur, & tunc est Hesperus. Alij dicunt in uno eodemq́ tempore anni, illam ante ortum Solis uideri, & post occasum eiusdem, non tamen præcedere & subsequi: hoc nanq; impossibile est. Dicunt enim stellam illam altiorem esse Sole, unde diutius uidetur in uespere, etiāsi nō subsequatur Solē, citius in mane etiāsi illū non antecedat. Dicit lucifer & hesperus, in eodē tempore anni, nō quia præcedat et subsequatur, sed qa antè et pòst, ex sui altitudine uidetur.

Tertij dicunt

dicunt Venerem & Mercurium esse ferè eiusdem coloris & quantitatis, semperq; solē comitari: cū ergo sic comitant̄ illū, quòd una præcedit, alia subsequitur: præcedēs in uespere, propter splendorē solis nō uidetur, sed subsequens post occasum eius apparet. Contrà autem est in mane, præcedens nempe uidetur, sequēs uerò splendore diēi occultat̄. Sed quia unius sunt coloris, & quantitatis, una & eadem stella reputatæ sunt.

De Mercurio. Cap. XXII.

QVintus est Mercurius, ferè in anno cursum suū similiter peragēs, cum quo Venus legitur adulterata esse: quia quando est in inferiore abside sui circuli, qualitatibus illius se miscet.

De statu et retrogradatione prædictarum stellarum, et quòd uerum sit Solem esse sub Mercurio et Venere, et de circulis ipsorum. Cap. XXIII.

SExtus est Sol. Sed antè de statu & retrogradatione stellarum prædictarum doceamus, deinde cur Chaldæi, & eorum sequaces dixerint, Solem

ſem eſſe in medio Planetarum, ſuper Venerem & Mercurium. Aegyptij quos ſecutus eſt Plato, eundem Sextum dixerunt, & ſuperpoſitum Mercurio & Veneri. Dicunt quidam, quòd eſt quædam pars in circulo uniuſcuiuſque, ad quam unaquæq; peruenerit, Sol facit eam ſtare uel retrò ire, ſed non dicunt quare. Nos dicimus eas nunquam uideri ſtare, quia cũ ſint igneæ naturæ, eſt quod ſemper ſint in motu, uidentur tamen aliquãdo ſtare, ex ἄρσι & θέσι, id eſt, eleuatione & depreſſione. Conſtat enim inter omnes Aſtrologos unumquenq; de Planetis aliquando plus ſolito remoueri à terra, & tunc eleuatur aliquando plus deſcendere uerſus terras, quòd deprimi dicimus. Cum ergo eleuantnr uel deprimuntur, ſi recto modo hoc fit, ſub eadẽ parte ſigni uidentur, & ſtare creduntur. Sin autem retro obliquent, ire retro uidentur. Huius ergo eleuationis uel depreſſionis cauſa eſt Sol. Cum enim ſit fons totius caloris, aliquando plus deſiccat ſuperiora & inferiora, Vnde deſiccata corpo-

ta corpora ſtellarum plus ſolito leuia a-ſcendunt. Si item ad nutrimentum ſui plus ſolito humores attrahat, grauia deſcendunt. Quod ergo dicuntur ſtare, Aſtrologum eſt, quia ſic uidetur. Deinde dicendum eſt, cur Chaldæi dicant Solẽ eſſe quartum, Aegyptij & Plato ſextũ. Verum eſt Solem eſſe ſub Mercurio & Venere, iuxta lunam. Cum enim Luna frigida & humida ſit, neceſſe fuit, ut ei Sol, qui eſt calidus et ſiccus, uicinus eſſet, quatenus ex calore Solis, frigiditas lunæ ex ſiccitate humiditas temperaretur, ne cum uicina eſſet terræ, eam diſtemperatam redderet. Item cum luna proprio lumine careat, ut oſtendimus, & à ſole incipiat, ratio eſt, ut fonti ſui luminis ſit ſuppoſita, ſine medio. Sed quãuis hoc ita eſſe uerũ ſit, Chaldæis tamẽ aliter uiſum eſt, ex hoc ꝙ dicemus: Sol & Mercurius et Venus, ita coniũcti ſunt, ꝙ ferè in eodẽ ſpacio tẽporis, ſcilicet, in anno, plus minus'ue, curſus ſuos ꝑficiãt. Ferè ergo ſunt æquales eorũ circuli, ſed iuxta quãtitatem circulorum Planetæ breuius uel

lem

plixius tempus in pagratione zodiaci cõ ſumũt: cũ ergo ferè ęquales ſint, unus ab alio totus nõ poteſt contineri. Interſecãt ergo ſeſe, ita q̃d circulus Veneris, inferi ori parte ſui circuli interſecat, ſuperiores partes circulorum Mercurij et Solis plus comprehendit de Mercuriali, q̃ de Solari. Circulus uerò Mercurij ſuperiori parte ſui interſecat Veneriũ, ſcilicet in feriori ſolarẽ. Circulus uerò ſolaris ſupiori ſui parte interſecat Mercurialem & Veneriũ plus Mercurialẽ, minus Veneriũ Sed quia facilius illabiť animo, oculis ſubiecta deſcriptio interſecationem illã oſtendamus.

Venus.
Mercurius.
Sol.

Quando circuli Veneris et Mercurij liberius appareant. Cap. XXIIII.

Cum circulus Solis, ab inferioribus partibus ambiatur, iuſtè inferior illis dicitur. Solem tm̃ nõ obſcurat ſubiecta, quãtum ſuppoſita. Reputatus eſt ergo ſol illis ſuperior, ſed iã tractatum ad ſolem, & ad alios Planetas trãsferamus.

Sed

Sed quoniam cæteri Planetæ, quemadmodum & Sol mouentur, de motu solis loquamur, ut similia de alijs intelligātur.

Vtrum Planetæ moueantur cum firmamento uel contrà. Cap. XXV.

GEneralis ergo sententia omnium Philosophorum est, firmamentum ab ortu ad occasum uolui, solem uerò & alios Planetas contrario motu, ab occasu ad ortum moueri, quod ostenditur oculis per signorum dispositionem.

Cum enim Aries sic sit positus, quòd quan

quando in medio cœli, inter illum & ori
entem, Taurus est: deinde Gemini, pòst
Cancer: inter eundem & occidentē sunt
Pisces, pòst Aquarius, deinde Capricor-
nus, ut in hac figura apparet. Si ergo Sol
uersus occidentem tenderet, de Ariete
in signum uersus occidentem positum
transiret, scilicet, in Pisces: deinde in cæ-
teros. Cum ergo signa uersus orientem
posita, de Ariete trāseant, scilicet, in Tau
rum, deinde in cætera sine dubietate cō-
tra firmamentum mouerentur. Subne-
ctunt etiam rationem, quare necesse fuit
sic esse. Cum firmamentum ab ortu in
occasum uoluatur, si Planetæ similiter
mouerentur, esset tantus impetus, quod
in terra nihil stare uel uiuere posset. Vt
ergo radio motui obuiarent, & impetū
illius temperarent, in cōtrarietatem mo
tus illius retorta sunt. Sed quamuis con
tra firmamentum deferantur, firmamen
tum tamen defert eas secum ad occasum
& inde ad ortum, ut si aliquis existens in
naui, contra quem currat nauis, se moue
at, tamen à naui quocūq; uadit, defertur,

non ideo à contrario motu quiéscen-
tem. Ergo quod paulatim uadunt ad
orientem, naturalis cursus est, quod
occasum & ortum, ex alterius impe-
tu. Helpericus dicit hoc esse non posse.:
Cum enim sol non sit de stellis infixis in
firmamento, qualiter ab ipso refertur. Si
enim aliquis extra nauim est, quomodo
ab ipsa defertur? De eo uerò, quod sol ua
dit ad signa uersus orientem posita, dicit
sic uideri, non uerò sic esse. Cum enim,
ait, firmamentum & sol, naturali motu
ab ortu ad occasum tendant, ita quod est
sub prima parte Arietis, quia firmamen
tum aliquando uelocius sole transit, cum
in uicesima parte unius signi est: ergo ue
rè sol uenit ad ortum, non illa pars signi
quæ antè uidebatur, supra solem uide-
tur, sed posterior: & ita per singulos dies
transeundo, uidetur quod ad signa
posteriora, cum tamen non uadat, quod
potest quilibet probare per lunã. Cũ em̃
certũ sit lunã ad septẽtrionẽ, nõ currere,
si nubes ipsam præcurrãt, quãdo trãseũt
lunã, uidetq́; quod ad posteriora currat.
Sed

Sed cum priori sententiæ doctissimus omnium Philosophorum consentit, & uerum est, illi concordamus. Cōtraq; hoc, ille dixit, solem à firmamento non posse referri cum in eo non sit, etsi possumus dicere, quod est infirmum secundum nostram sententiam, quam dicimus firmū, uocari æthera, tamen dicimus, & si non sit in firmamento, tamen posse referri ab eo. Vt enim in eodem exemplo de naui persistamus, si aliquid leue iuxta nauim sit, impetu illius refertur, & si in ea non sit. Ergo cum Sol leuis & igneæ sit naturæ, à firmamento, etsi in eo non sit, potest referri.

Quare Sol obliquè moueatur, & de hyeme & Vere.
Caput XXVI.

MOuetur ergo Sol & alij Planetæ ab occidente in orientem, non ecto modo, sed obliquēdo modo, scilicet, descendendo ascendendo ad orientalia secundum prædictam signorum dispositionem. Sed dicet aliquis: Quæ necessitas fuit, quod sol obliquendo, non recto modo mouetur? respondetur. Magna

quantã ostendemus. Sed prædoceamus, quas diuersitates obliquè meãdo operetur à remotiori, id est, à Capricorno incipientes. Cũ ergo sol intrat Capricornũ, quod cõtingit in medio Decẽbris, unius mẽsis intrat signũ, et in medio Ianuarij exit, cuique attribuitur in quo illud intrat, quia tunc remotissimus à nostra habitabili, illa frigore cõstringitur. Terra enim & aqua naturaliter frigidæ sunt, nisi á Sole calefiant. Itẽ cum non sit quo arescat, aẽr spissatur in nubes, quæ dissoluuntur in pluuias. Inde fit quædam uarietas anni, quæ uocatur hyems. Est enim hyems tumida & frigida, extenditurque donec sol transeat Aquarium & Pisces, quorum primum intrat in medio Ianuarij, & in medio Februarij. Constat ergo hyems tribus mensibus, & hoc est unum de quatuor anni temporibus. In hoc ex frigore constringuntur pori, superficiẽi terræ, nec potest calor euaporare, quod remanens intus, nutrit radices herbarum & arborum, uicemque matris prægnãtis obtinet. Incrementum autem non confert: quia

quia nec calor,nec humor,ex quibus omne incremētū est,potest ascendere, propter cōstrictionis frigus. Sed unde gelu, unde niues,unde grandines, unde pluuiæ,unde tonitrua,unde fulmina contingant,in tractatu de aëre dicemus. Huic tempori consimilia sunt,aqua,phlegma, ætas decrepita,hæc etenim frigida & humida sunt. In eodē se melius habēt Cholerici: peius Phlegmatici: melius iuuenes peius decrepiti. Pessima est infirmitas, quæ ex Phlegmate,cotidiana febris: minus mala, quæ ex colera,ut tertiana: utile est in eodem augmentare cibum. Pori enim humani corporis, ex frigiditate constringuntur,unde calor intus permanens,plus consumit. Contra igitur interiorē defectionē, oportunū est infundere exteriorē refectionem. Inde quod apud antiquos Deus hyemis,pinguis uenter pingebatur, & ab immundicia paludis Spurius uocabatur. In eodem bonū est uti calidis & siccis. Cū uerò Sol ascendendo usq; ad Arietē peruenit,quem in medio Marcij intrat, nec minus remo-

tus, nec minus propinquus eſt, utpote in medio torridæ zonæ poſitus. Vnde aër noſtræ habitabilis, nec minus calidus, nec minus frigidus, nec minus ſiccus, nec minus humidus, ſed inter quatuor qualitates temperatus. Ex hac temperie pori terræ aperiunt, euaporatq́ꝫ fumus humidus, qui per radices arborũ & herbarũ ſcandens, confert eis augmentũ, et uegetationẽ. Vnde qdã menſis huius tẽporis dicitur Apri. lquia tunc terra aperitur in flores. Eſtq́ꝫ huius tẽporis propriũ inconſtans eſſe, ſcilicet modo pluuioſum ex uicinitate hyemis, modo ſiccum ex uicinitate æſtatis, modo eadem ratione calidum, modo frigidum. Inde eſt quod in Marcio ſæpe infirmantur homines, quia corpora humana aperta ſunt ex calore, ſtatim corrumpuntur ex ſubito frigore. Sed ſi aliquis ſe in hoc tempore conſeruet, tardius in eo, quoniam in alio tempore infirmitatem incurret.

Vnde altius mouentur infirmi in aere, & in autumno, & de quatuor anni temporibus. Cap. XXVII.

HIc ſubijciet aliquis: Vnde ergo eſt: quod ſi aliquis intret aliquẽ, cũ ali-

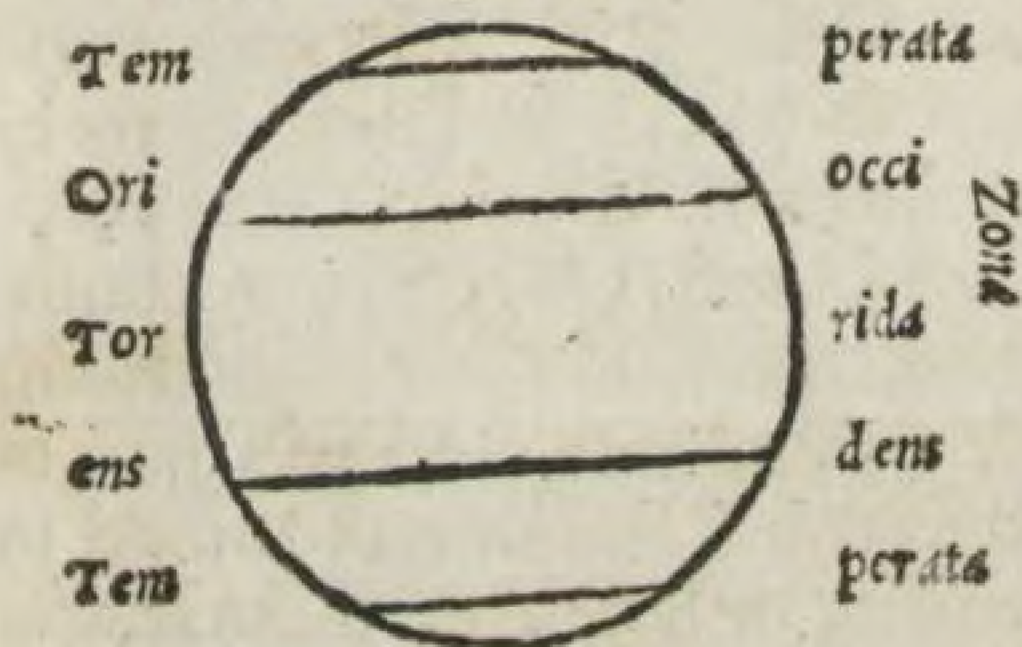
qua in infirmitate, nō tā sæpe moritur in hyeme, quàm in Vere. Cum infirmitates oriãtur ex malo humore p mēbra se diffundente: ex frigiditate hyemis cōstringūtur humores, nec potest defluere. Ex calore aūt Veris, itidē dissoluūtur, qbus decurrentibus per membra, succumbit homo & moritur. Hæc tēperies ab Ariete incipiens extenditur, dū sol est in Tauro & Geminis. Primum medio Aprilis, secundum medio Maij intrat. Huic tempori cōsimiles sunt aër, sanguis, pueritia qa calidi & humidi sunt. In eo se melius habent Melãcholici, peius Sanguinei, melius senes, peius pueri. Pessima infirmitas est, quæ uenit ex sanguine, minus mala quæ ex Melancholia, ut quartana. In eodē est conueniens, uti frigidis & siccis. Cū aūt usq; ad cãcrū ascendit, ex propinqtate sua terrã incendit, & desiccat. Vnde est æstas calida et sicca, quæ incipiens medio Iunio, quando sol intrat Cancrū, extēditur donec in leonē quē intrat medio Iulio, & donec est in uirgine, quã intrat medio August. huius tēporis est et

herbarum & arborum radices exiccare. Consimile est igni cholerae iuuentuti: haec enim calida & sicca sunt, in eo se melius habent Phlegmatici, peius Cholerici: melius decrepiti, peius iuuenes. Pessima est infirmitas, quę uenit ex Cholera, minus mala quae ex phlegmate est. In eodem est utile, uti frigidis & humidis. Augmentandus est potus, & minuendus est cibus. Cum enim ex calore aperti sunt pori corporis, euaporat calor naturalis, ex quo non ita bene digeritur cibus, sed quia potus citò transit in sanguinē, augmentādus est. Hic oritur quaestio, Cum istae diuersitates in praedictis temporibus ex propinquitate & remotione solis habeant contingere, sol uerò existens in Leone, tātum distat à nostra habitabili, quantum existens in Geminis, in Virgine quantum in Tauro, in Libra quantum in Ariete, quare in illis tribus operetur calorem & humorem, in his duobus calorem & siccitatem? Cui respondendum est: Quod existens in tribus uernalibus, ex hoc quod propinquus est operatur calorem, ex uicinitate

hyemis præcedentis operatur humorẽ. Cũ uerò sol est in Leone, & uirgine ex proquinquitate operatur calorem. Sed quoniam ex calore ueris & æstatis, iã humor desiccatus est, non est quo temperetur calor, nec unde sit humiditas. Inde est aũt tempus calidum. Cum uerò est in Libra: quia iã omnino desiccatus est humor & extinctus est calor, oritur autumnus, frigidus & siccus, in quo fructus habentes intus humores, ut racemi & cætera colliguntur ex gemina siccitate æstatis, & autumni maturi. Incipit autem autumnus in medio Septembris, sole intrãte Librã, durans dum sol est in Scorpione & Sagittario, quorũ primum intrat medio Octobre, uel medio Nouembre. Assimilatur huic tempori terra, melancholia, senectus, quia frigidæ & siccæ sunt. In eò melius se habent sanguinei, peius Melancholici, melius pueri, peius senes. Pessima est infirmitas quæ nascitur ex Melancholia, minus mala quæ ex sanguine. Vt enim generaliter dicamus in omni tempore anni, pessima est infir

mitas, quæ fit ex humore simili tempera ti: qualitatibus enim temporis augmentatur materia morbi, minus mala quæ fit ex humore tempori cõtrario. Minuitur nanq; qualitate tẽporis materia morbi. In eodem utile est uti calidis & humidis. Inæquale est hoc tempus, ex uicinitate præcedentis æstatis, & subsequentis hyemis, ex quo succis fructuum habentium, indiscretim homines periclitantur. Hic oritur quæstio similis præcedenti. Cum sol existens in scorpione, tantum distet à nobis, quantum in piscibus, in sagittario, quantũ in Aquario, quare alias operetur in illis qualitates, alias in istis? Huius solutio facilis est: In præcedentibus nempe, id est, in Scorpione, & sagittario, quia æstate desiccatus est humor. iamq; sol medium torridæ zonæ transiuit, est frigus & siccitas. In istis alijs, quia similiter est sol remotus, est frigiditas: sed quia iam dudum defecit calor, qui aẽra desiccat, paulisper spissatur aër in nubes, et fit tempus humidũ. Quamuis, ut prædiximus, hyems sit frigida & humi-

da, in principio tamen magis est frigida, minus humida, in fine magis humida, minus frigida, in medio æqualiter. Verũ autem in principio magis humidum, minus calidum, in fine magis calidum, minus humidũ, in medio æqualiter. Aestas uerò in principio magis calida, minus sicca, in fine magis sicca, minus calida, in medio æqualiter. Autumnus in principio magis siccus, minus frigidus, in fine magis frigidus, minus siccus, in med.o

æquali ter. Notandũ uerò est quãuis istæ sint quatuor tẽporum ꝓprietates, exaccidente tamen uariantur, ut si cum hyemalibus signis sit aliquis calidus Planeta, ut Mars est, propter naturã calida et sicca.

Similiter, si in æstate sit aliquis frigidus & humidus, plus solito est humida & sicca. Ideo prudenti Physico semper prouidendum est, quæ signa sol obtineat, & quis Planeta cum eo sit in eodem signo, ut scias qualis futura sit ætas, & alia tempora, ut contra futuram qualitatem, præsto sit medicamen.

Cum igit Sol has diuersitates operet, oblique ascendendo & descendendo, uideamus quid mali sequeretur, si semper recto modo uolueretur: & de hoc nullus dubitat, quod si semper ita propinquus nobis moueretur, ut in æstate, semper æstum habemus nec aliquid crescere posset. Similiter si semper remotus esset, ut in hyeme semper rigor frigoris esset, nec extra fructus

& herbæ naſcerentur. Sed dicet aliquis: Si ita ſe moueret, Ver eſſet in Ariete, quod æqualiter diſtaret, quod æqualiter nobis ſemper temperiem faceret ueris, nec aliquid mali inde proueniret. Nos dicimus contrà, peſſimum inde proueni re malum. Nunquam enim terra intus conciperet, quod agit in hyeme, neque fructus ſi aliqui naſcerentur, ad maturitatem tenderent, ſine quibus numerus animantium uiuere non poſſet. Et quoniam de naturali motu ſolis diximus, de his quæ agit relatus à firmamento dicamus. Cum igitur ſol naturali motu, ab occidente in orientem, contra firmamen tum nitatur, cotidie à firmamento, dum refertur ad occaſum, exiſtenſque ſuper ter ram agit ſplendorem, qui dies dicitur. Sub terra uerò eodem exiſtente, in ſupe riori parte eſt obſcuritas, quæ nox uocatur. Attendendumque eſt, quod dies alius natu ralis, alius uſualis ſit. De naturali ergo prius, deinde de uſuali diſſeramus.

Quid ſit naturalis & uſualis dies, & de diui ſionibus eorum. Cap. XXVIII.

Naturalis

NAturalis uerò dies, uigintiquatuor horarũ ſpacium continet, ſcilicet, uſualem diem & noctem. Vnde dicimus triginta dies eſſe in menſe, cũ in eo ſint dies & noctes. Hũc in quatuor Physici diuiſerunt, à nona parte noctis, uſq; ad tertiam diẽi uſualis, calidum & humidum eſſe dicentes, à tertia diei uſualis, uſque nonam calidum & ſiccum, à nona eiuſdem uſq; ad tertiam noctis, frigidũ & humidum. Inde contingit, quod quædam infirmitates in diuerſis partibus eiuſdem peius & melius ſecundum prædictam rationem de temporibus habeant. Vſualis uerò dies eſt ſpacium, quo ſol ab ortu ad occaſum refertur. Hunc ut naturalem, quatuor modis diuiſerunt. Prima enim parte illius, ſol rubet, deinde ſplendet, poſtea calet, ad ultimum deſcendit & tepet. Inde eſt quod in fabulis quatuor equi Phœbo attribuuntur, nomina prædictis rationibus conuenientia obtinentes. Primus nempe dicitur exactus id eſt, rubeus, ſecundus acteus, id eſt, ſplẽdens, tertius lampas, id eſt, ardens, quartus

tus

tus Philogeus, id est, amans terram. In istis usualibus tertio in anno contingūt diuersitates, aliquando nanque sunt æquales noctibus, aliquando prolixiores, aliquando breuiores.

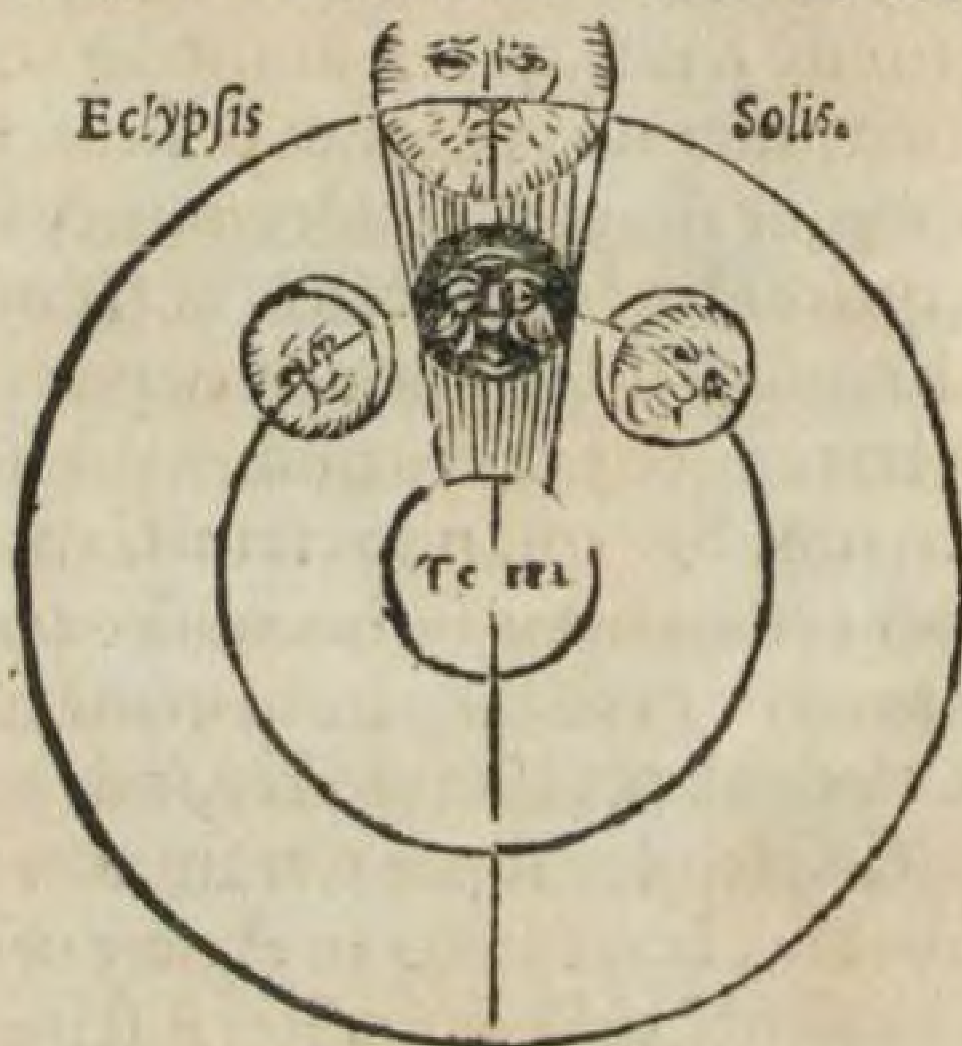
Vnde æqualitates & inæqualitates dierum.
Cap. XXIX.

HArum diuersitatum hæc causa est. Cum sol in hyemalibus signis est tumor terræ, qui est in medio torridæ zonæ, inter nos & illum positus, aufert nobis, ne illum citò uideamus, & causa est, quare ab oculis nostris auferatur, inde breuius est splendor eius apud nos super terram: & sic dies umbra prolixa, & ideo nox. Sed quando est in Cancro, & in alijs æstiualibus signis, quia citra tumorem terræ nascitur, citò in mane uidetur, & tarde ab oculis aufertur, inde prolixius est splendor super terram, & breuius umbra. Eodē uerò in Ariete uel in libra existente, quia æqualiter distat á nobis, æqualiter super terram, & sub terra est; inde est æqualis splendor, & æqualis obscuritas.

Vnde

Vnde Eclypsis solis sit, et quod singulis mensibus non contingat. Cap. XXX.

A Solis, tam ex naturali, quàm ex accidentali motu, de Eclypsi eius dicamus unde, & quo tempore contingat. solem esse in medio zodiaci, qui locus Eclypticus dicitur. Luna uerò sub eodē sic posita est, q̃d si linea dirigeretur, iret per medium solaris & lunæ & terreni

corporis sic. Tunc luna facit radios suos elidi, nec ad terrā obtectu lunaris corpo

ris

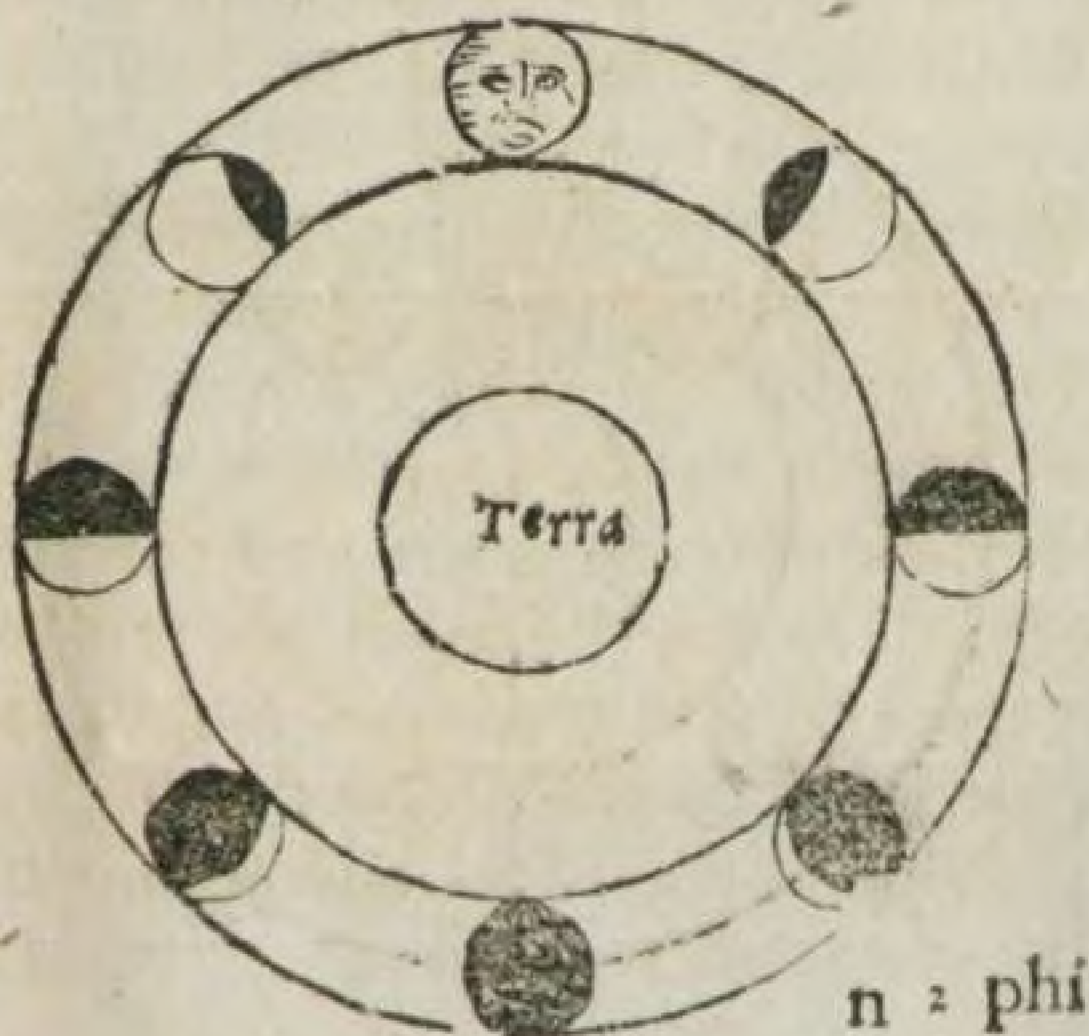
ris possit descendere. Inde est quod nunquã nisi in triginta luna contingat, quia alio die, non est recto modo supposita soli. Non tamen omni tricesima luna hoc contingit. Sed quotienscunq; contingit, in ea contingit. Si enim in tricesima die luna, ita opposita soli, quod sit aliquantũ uersus cãcrũ, alterum uersus Capricornum, non potest luna Solis uisum & descensum radiorum nobis aufferre. Sed quia de sole pro posse nostro disseruimus, deinde de luna disseramus.

Quare luna non habeat splendorem & calorem, et de nouilunio et plenilunio. Cap. XXXI.

LVna igitur ex propinquitate aquæ et terræ spissius habet corpus, quàm cæteræ stellæ, unde non habet proprium splendorem & calorem, sed à sole accenditur. Si enim proprium haberet calorem, cum uicina sit terræ, per singulos menses, æstum caloris, frigus hyemis in terram ageret, tanquam continuis inæqualitatibus, nihil uiuere posset. Caruit ergo splendore & calore, à sole tamen superposito illustratur, nõ tamẽ semper

æqualiter, ſed modo poſt nouiluniũ, modo plenilunium modo interlunium hoc ita fieri. Dicunt quidam, quod non eſt ſuppoſita ſoli, in eodem ſigno, præ nimio ſplendore eam obſcurari, nec poſſe apparere. Sed quando elongatur à ſole in parte incipit ſplendor apparere. Vnde cum plus remouetur à ſole, maior in ea ſplendor apparet. Cum enim primum appareat ex parte ſolis, falſa uidetur eorum ſententia. Nobis uidetur quod omne luminoſum ſuppoſito aliquo obſcuro, in oppoſita ſui parte facit umbrã, in parte ſui ſplendorem. Cum igitur luna, quæ, ut prædiximus, naturaliter eſt obſcura, ſoli ſuppoſita in parte ſui, id eſt, ſupra ſolem ponit ſplendorem, in oppoſita parte, id eſt, uerſus terram facit umbram, unde à nobis luna non uidetur. Sed quando elongatur à ſole, incipit ſplẽdor ad modum gracilis cornu apparere, diciturq́ μονοειδής. Quãtoq́ plus elongatur, plus ſplendens deſcẽdit, ita quod in ſeptimo die dicothomos dicitur, id eſt, diuiſa per mediũ. Et eſt notandum quod quando

quãdo ſplendor deſcẽdit umbra aſcẽdit, et ecõuerſo; poſt ſeptimũ uerò diem uſq; ad decimumtertium eſt ἀμφίκυρτος, id eſt minus plena, & maior dimidia, decimaquarta uerò die quia per diametrum remota eſt à ſole, quod poteſt probari ex hoc quod ſole occidente ipſa oritur, iam tota umbra aſcendit, & deſcendit totus ſplendor, eſtq; πανσέληνος, id eſt, plenilunium. Poſtea uerò incipit appropinquare ſoli, & umbra deſcendere, ſplendorq; aſcendere. Vnde deficit ex noſtra parte ſplendor, & fit primũ deſcendendo Am

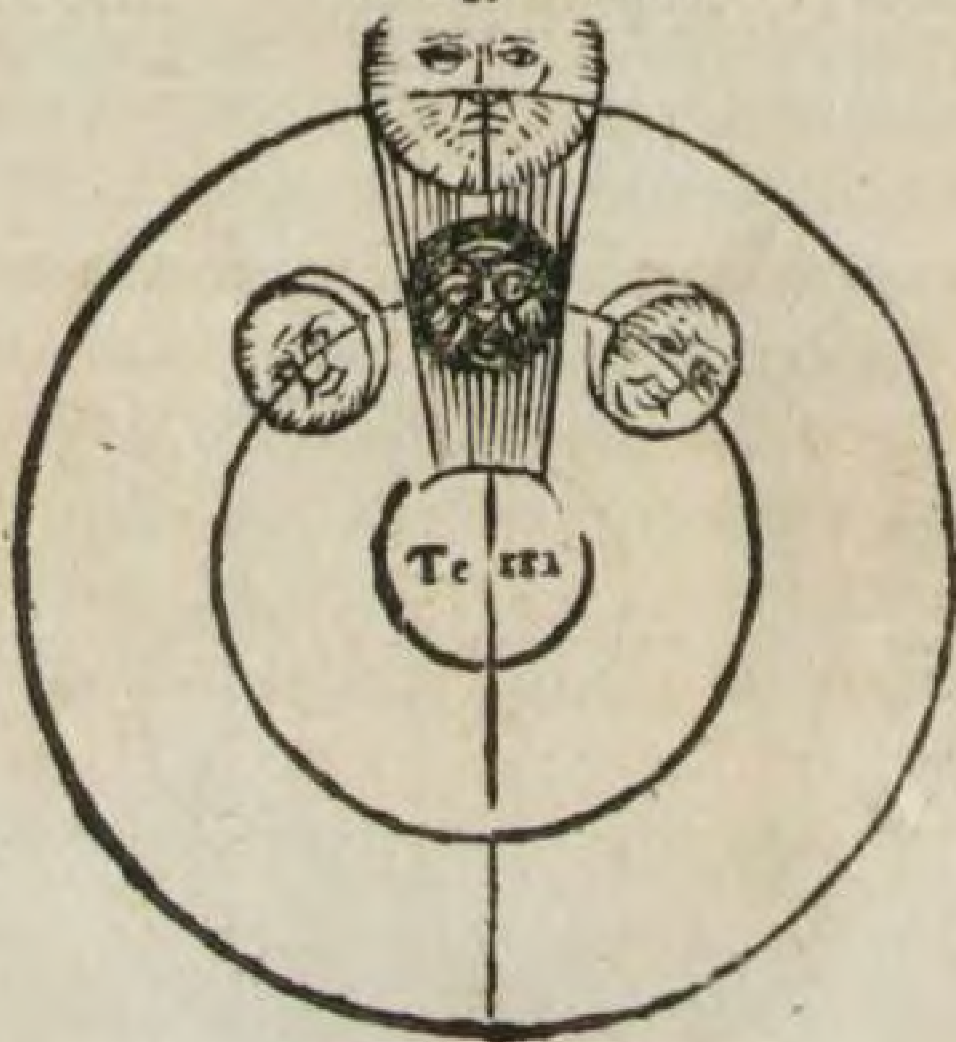

phicirtos, deinde dichotomos, postea monoydes. Hæc omnia erunt apertiora ante oculos præcedente figura posita.

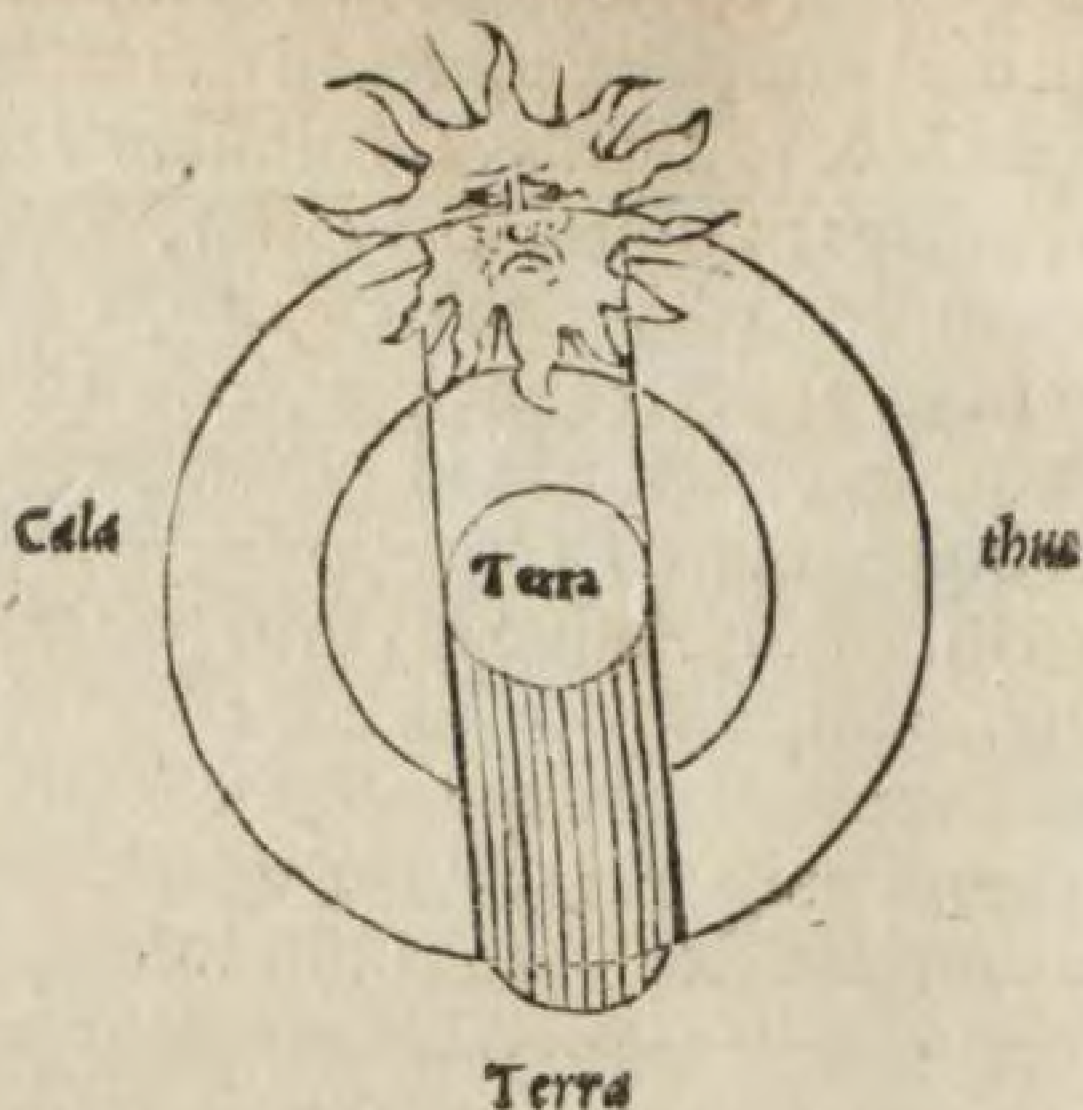
De Eclypsi Lunæ et quare singulis mensibus non contingat, et de figuris umbrarum. Cap. XXXII.

ECIypsis uerò lunæ est ratio. Sole & Luna in prædicta Eclyptica linea, sic dispositis, quod sol est in inferiori hemisperio, luna in superiori, terra uerò in medio: sic quod si linea descenderet à medio lunaris corporis, transiret per medium terreni & solaris, ad hunc modum.

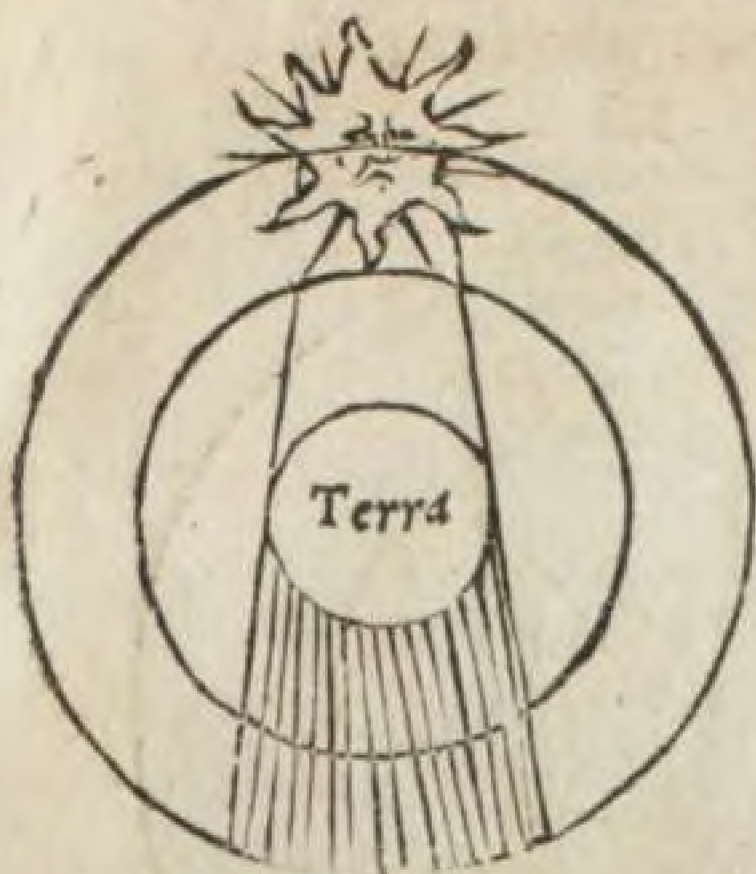
Eclypsis Lunæ.

Tunc tumor terræ altius interpositus, dirigit umbram, scilicet, usque ad ipsam lineam, unde & radij solis, non possunt eam accendere: patiturque Eclypsim, donec mouendo se, tumorem transierit, & splendor in ea apparere incipiat. Inde est quod nunquam deficit nisi in quintadecima luna, quia tunc est soli opposita, non tamen in omni quindecima luna hoc contingit. Sed quotienscuique hoc contingit, in ea contingit. Sed quia hoc contingit ex figura umbræ terræ. De figuris umbrarum quæ ex aliquo rotundo corpore opposito splendori eiusdem fiunt præ doceamus. Omnis talis corporis umbra uel est cilindroides, uel conoides. Sed cilindrus est figura lõga & rotunda, æqualiter crescens, neque lineas in summum accingens. Inde dicitur cilindroides umbra quæ talis figuræ est. Quæ fit quotiẽs luminosum corpus & obscurum eiusdem quantitatis ad hunc modum:

Cum ergo corpus ſolis & terræ æqualia non ſint, quippe cum ſit ſol octies maior quàm terra, umbram terræ κυλίνδρος eſſe non poteſt. Calathus uerò eſt figura ab acuto in altũ rediens. Vnde & καλαθοειδὴς dicitur huius figuræ umbra, hoc fit, quãdo luminoſum corpus minus eſt obſcuro ad hunc modũ. Sed figura umbræ terræ

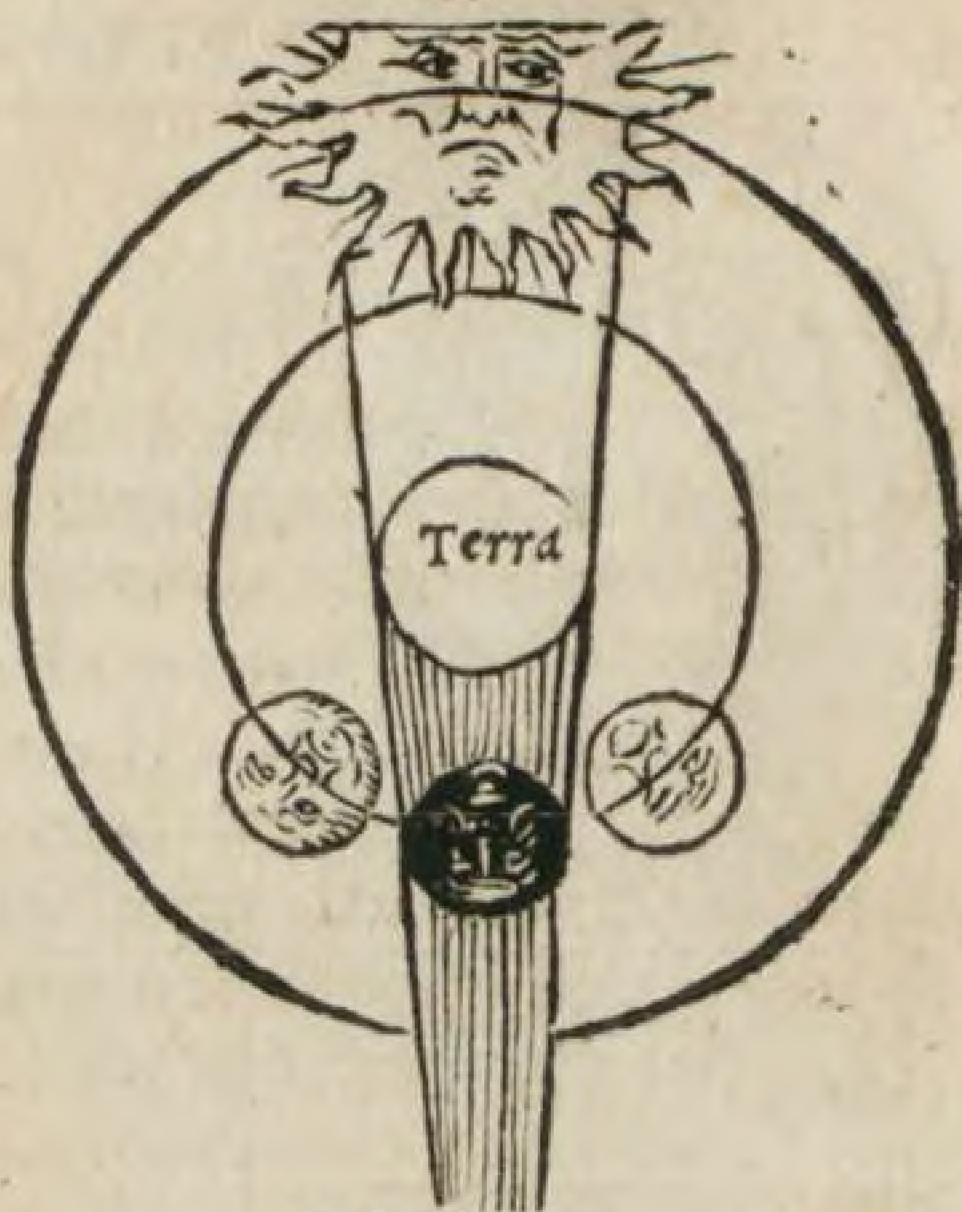

Vmbra terræ.
καλαθοειδης

terrę calathoides esse nō potest, quia sol, ut probat Macrobius, maior est terra. Chonoides uerò umbra dicitur: quia ex lato in acumē tēdit, quæ fit si luminosum corpus maius fit obscuro, ut monstratur in subiecta descriptione. Ergo quia solare corpus maius est terra, umbra illius Conoides est: cum sol & luna, ut prædiximus, conus umbræ terræ recto modo ad lunā tendit, eamq; inficit, nec radios à sole accipit, donec conum umbræ transierit.

Si autem in quintadecima luna non sit sic disposita, sed alterum sit aliquantulū uersus septentrionem, alterum uersus Austrum, conus umbræ non recto modo ad lunā dirigitur, nec eam inficit, sed

iuxta illam ad hunc modum.

Eclypsis Lunæ

Viso unde Eclypsis lunæ contingat, & quare nō in singulis mēsibus, de umbra quæ semper in medio eius uidetur, quid nobis inde uideaт̄, dicamus. Cū luna frigida & humida sit, quāuis à sole illuminetur, aliqua parte sui retinet, quæ aliquid obscuritatis naturaliter inibi semper apparet.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRESBYTERI. DE PHILOSOPHIA MVNDI.

Libri Tertij PRAEFATIO.

Etsi studijs docendi occupati, parum spacij ad scribendum habeamus. Quoniam inde multas uestes Philosophiæ abscindentes, & cum panniculis arreptis, totam sibi eam cessisse credentes, abisse dinoscimus, uoce ipsius clamantis excitati, ne nuda remaneat, particulas abscissas stilo nostræ paruitatis censuimus, non ignari morsibus inuidiæ in nos subiacere: nosq; hodie est periculum innoscere, & habere. Sed quoniam, ut ait quidam: Iustius inuidia nihil est, quæ protinus ipsum actorem rodit, excrucians animum. Et Hora.

Inuidus alterius rebus marcessit opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.

De tormentorum illorum certi, & si de multis morsibus uenenatorum, non dubitantes, quasi Catonem per æstum Lybiæ feritatem sectantes, rationibus diuersis pusillorum muniti, ad sequentia transeamus.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRESBYTERI, DE PHILOSOPHIA MVNDI. DE AERE. LIB. III.

CAPVT I.

ET quoniam de æthere & ornatu eiusdem, quæ nobis uisa sunt, nostro proposito congruè docuimus, de aëre illi coniuncto, et subdito, doceamus, quæ, & unde in illo contingant, ostendentes. Aër igitur est à Luna usque ad terram, qui quanto terræ propinquior, tãto humidior & spissior: quanto remotior, siccior & splendidior. Hic cum sit suppositus soli, ex eo calorem & humorem accipit. Sed quoniã sol terminos torridæ zonæ nunquam excedit, illam partẽ aëris ex uicinitate accẽdit & remotã expertẽ sui caloris relinquit.

Qualiter quinq; Zonæ sint in aere. Cap. II.

SVnt ergo in aëre quinque diuersitates ab antiquis zonæ dictæ sunt, non ut qui-

q̃dã æſtimant ſup̃ lunã. Illic nẽpe omnia immutabilia ſunt, quia illic nulla eſt con trarietas. Cũ em̃ ibi æther, q ignis dicit̃, corporaq́ ſtellarũ ignea, unde in aliqua parte erit frigus? Sed ſcio iſtos ex uerbis Philoſo. erraſſe, qui quinq́ zonas eſſe in cœlo, pronuntiãt. Cõtra hoc geminã ha bemus defenſionẽ. Prima eſt, q̃d aër ſæ- pe uocat̃ cœlũ, unde aues dicũt̃ cœli. Se- cunda eſt: Quod quinq́ partibus aëris, quinq́ partes ætheris ſuppoſitæ ſunt, uo caturq́ pars ætheris nomine partis aẽris ſit ſuppoſiti: diciturq́ pars ſuppoſita fri- gidæ, frigida: q̃uis in ea nullũ ſit frigus. Pars ſuperpoſita torridæ, torrida: non quod in ęthere aliquis ſit feruor caloris.

Quæ diuerſitates ex aere in terra ſint Cap. III.

EST ignis ſup̃ior ita ſubtilis, q̃ accẽde re aliquid nõ poteſt, donec humido ſe miſceat, & ſpiſſo. Iſtæ eædẽ diuerſita- tes ex aẽre ſuppoſito in terra ſunt. Quali tas q̃ppe aẽris, terrã ſubiectã inficit. Sũt igitur quinq́ zonę in aẽre, quinq́ in ter ra. De aẽre ergo ſuppoſito noſtrę habita bili, diſſeramus, oſtendentes quid in eo

& unde

& unde sit, & à diuersitate pluuiæ, quia est omni tẽperiẽi cõmunis, incipiamus.

Vnde sint pluuiæ. Caput IIII.

PLuuiarum ergo diuersæ sunt causæ. Aliquando nanque fumus spissus, & humidus euaporat: qui cum ascendit, minutissimæ guttæ se inuoluũt, quæ grossiores & grauiores factæ, cadunt, fitq́ pluuia. Aliquando uerò aër ex frigiditate terræ & aquæ spissatur, trãsitq́ in aqueam substantiam, quæ ex calore Solis, ut glacies ab igne desiccata, cadit per minutissimas particulas. Aliquando ad nutrimentum sui caloris solem attrahere humorem contingit, & quia in illo liquidius est, in igneam transit substantiam. Quod uerò grauius deorsum cadit, ubi post acutissimum calorem uidemus contingere pluuiæ inundationem. Habet autem quæstionem.

Quare solis radij & calor ad terram tendant. Cap. V.

CVm proprium sit ignis, tendere sursum, unde est quod radij solis & calor ad terram tendunt? Ad quod dicimus,

mus,quia ſol igneæ naturæ ſit,non quia ex ſolo igne conſtet,ſed quia in eo dominatur. Prædocuimus em̃ corpora ſtellarũ ex quatuor elementis eſſe facta,dominante tamen igne: Cũ ſol ex quatuor elementis cõſtet,quãuis igne dominante,q in eo ex terra & aqua eſt,ad ſimile,id eſt ad terrã & aquã tendit. Sed quia à caloris fonte procedit,ſecum aliquid caloris defert,quo terra & aqua calefiũt,& quoniã natura eſt caloris aſcẽdere, calor qui prædicto modo deſcenderat, reuertendo ſecum aliquid humoris eleuat, quod ebulliendo in ſui ſubſtantiã tranſmittat.

Quare ſol calefacit terram, & ignis ſuperior non. Cap. VI.

SI ergo propriè poſſimus loqui, dicamus quod ſol ſurſum humorem eleuat,non attrahat. Ideoq; fons caloris dicitur,quia ſic ſubdita calefacit: ignis uerò ſuperior non. Cũ em̃ ſit elementum nõ ex elementis factum,nihil eſt in eo quod ad inferiora deſcẽdat. Inde uerò eſt quod pars Arietis, & terræ, Soli ſubdita eſt feruida. Remota autem frigidæ, etſi ſit

æther

ætheri ſubiecta. Sed dicet aliquis. Nonne ignis ubicunque eſt, calidus eſt? Cui dicimus, Non, niſi humido & ſpiſſo iunctus. Quamuis ergo ſuper lunam ſit ignis, non ibi feruor eſt: deficit enim humida & ſpiſſa materia, qua accendatur ignis, neq; frigus, neq; obſcuritas, ſed unus & continuus ſplendor, neq; aliqua mutabilitas. Sed dicet ad hoc quod Ariſtoteles ait: Impoſſibile eſt ignem non calere. Reſpondemus ibi loquutum fuiſſe Ariſtot. de inferiori igne, quid ſemper alicui ſpiſſæ materiæ mixtus, nunquam calere deſinit. Dicimus ignem calere, nõ actualiter, ſed naturaliter. Quarta cauſa eſt pluuiarum, uentus eleuans humorẽ, de ſtagnis & fluuijs, & lacubus. Inde eſt quod ranunculi & piſces, à multis uiſi ſunt de aëre cadere. Cum enim, ut diximus, aqua uento ſuſtollitur, contingit quod ranunculos & piſces ſecum eleuat, quibus ex naturali grandine deſcendentibus, ſtupent ignorantes. Nullum ergo tempus anni immune eſt à pluuia. In omni nanq;

ni nanq; uel fumus humidus euaporat, aër ex frigiditate spissatur, uel humor calore, uel uento eleuatur.

Quod ante finem mundi guttæ sanguinis cadent, uel quare sanguis dicatur fluere.
Cap. VII.

Hæc pluuia quãdoq; plus solito spissata, ex nimio calore incensa, fit ad modũ sanguinis, rubea & spissa. Quod uidentes, rerũ causa, in ignorantes Philosophorum, dicunt sanguinem pluere. Inde ueri simile est dictum esse quod ante finem huius mundi guttæ sanguinis cadent, & cum debeat ex ustione finiri, ut testatur scriptura, quæ dicit: Ignis in conspectu eius exardescet. Et aliâs: Qui uenturus est iudicare uiuos & mortuos, & seculum per ignem. Aquæ ex calore in nubibus expensæ, ex feruore spissabuntur, & incensæ, rubeæq; factæ, ad similitudinem sanguinis cadent. Et psalmo quadragesimonono: Deus noster manifestè ueniet, Deus noster & non silebit.

Est

Est quando in pluuioso tempore arcus discolor in nubibus apparet, unde existant, & unde in eo tot appareāt colores, dicamus.

Cum, ut suprà diximus, calor solis humorem eleuet, uel fumus humidus euaporet, aquæ in nube, ut in uitreo uase, & ub est tenuior & calidior, rubeum ostendit colorem, ubi spissior, purpureum uel nigrum. Inde est, quod arcus ille nunquā ut in opposita parte Solis relucet. Aër enim ex splendore Solis ita irradiatur, quod diuersi in eo colores apparent.

Vnde grando & nix. Cap. VIII.

VIsis ergo causis pluuiarum, & arcus cœlestis, de grandinibus disseramus. Cum igitur prædicto modo humor eleuetur, contingit sæpe in superioribus uentum frigidum & siccum fieri, qui guttas aquæ ex frigiditate congelās, transmutat eas in lapideam substātiam: et quia guttæ rotundæ sunt (quod potest probari per rotūda foramina, quæ agūt in lapide, assiduitate cadendi) grando rotunda descendit. Vnde carmen:

Gutta

Gutta cauat lapidem nō ui sed sæpe cadendo.
Ita homo doctus fit non ui, sed sæpe studendo.

Niues uerò sunt supradictæ guttæ, antequā grossæ sint, spissatæq́, congelantur.

Quare niues nunquam contingant in æstate, cum in ea contingat grando. Cap. IX.

HIc subijcient: Cū in æstate sæpe grādo contingat, quare in eadem, iuxta inferiora montium nunquā niues cō tingant? Contra hoc dicimus: In æstate humorē ex calore alicuius eleuari, eleuādoq́ guttas inuolui, quæ grossiores factæ, frigoreq́ congelatæ, grandinem gignunt. In hyeme uerò, quia frigus circa terrā est, guttas aquæ, antequam grossæ sint, ex frigiditate temporis constringi, & in niuem transmutari, constat. In æstate uerò, quia frigus circa terrā nō est, donec in altum eleuatæ, grossæ & spissæ fiunt, non congelantur. Nunquā ergo in æstate niues, etsi in ea sunt grandines. De tonitruis & fulminibus, unde & qualiter contingant, disseramus.

De tonitruis et fulminibus. Cap. X.

FVmo igitur, ut prædiximus, ad supe-

ra tendente, cum ad ſummum aëris peruenit, & præponderationem humoris, mouetur aëris ſummitas. Cuius particulæ ad modum undarum aqua ſibi occurrentes, frangorem faciunt. Ex motu uerò aër calefactus, tranſit in igneam ſubſtantiam, fitq́ coruſcatio; quæ quamuis cum fragore fiat, citius tamē ad nos peruenit, quia uiſus uelocior eſt auditu. Cū ergo, ſicut prędiximus, ſparſim ex fumo humido ſpiſſati generātur, impetus qui aſcendit ſurſum, eſt frāgor ſine fulmine. Sin autem impetus ille deorſum tendat, tamen tantus non ſit, quod uſq; ad obſtaculum perueniat, nondum eſt fulmen. Cum uerò ad obſtaculum peruenit, obſtantia findit.

Sed quia proprium eſt motus aëris, tendere ſurſum, nulla materia exire uetante, reuertitur, ſparſosq́ recolligit ignes. Si uerò in hac inferiore parte aëris, multus ſit humor, aër exiſtens, in illo impetu igniri non poteſt, fitq́ fulmen findens, non urens. Si autem ibi non ſit humor, ex motu et ſiccitate igneſcit, fitq́

ful

fulmen urens. Eſt autem fulmen pars aë ris, colliſione aliqua uſq; ad obſtaculum perueniens, cum impetu. Tonitruum ue rò, eſt partium aëris ſibi occurrentium ſonus. Choruſcatio autem pars eſt aëris ex impetu ignita & ſplendens. Non eſt ergo fulmen lapidea ſubſtantia, ut quidã aſſerunt. Si enim lapidea eſſet ſubſtantia non huc & illuc diſcurreret, nec ſurſum reuerteretur, & cum aliquam feriret car nem, & oſſa comminueret. Ideo fulmen ſæpius alta ſternit, quia cum alto ablato obliquè deſcendit, citius alta repetit. Sed quia quorundam eſt ſentẽtia, quoddam fulmen eſſe lapideam ſubſtantiam, ne ex ignorantia uel inuidia uideamur eam ui tuperaſſe, uel tacuiſſe, breuiter illud de- claremus ſiue exponamus.

Aiunt iſti, quod cum fumus humidus ad ſuperna aſcendit (proprium nãq; eſt fumi humidi ad ſuperna eleuari, ut ſępi us à nobis expoſitũ eſt,) eleuaẽ cũ eo ali- quid terrenæ ſubſtantiæ, quæ ex calore ſolis in lapideam ſpiſſatur ſubſtantiam,

& continetur in concauitate nubis, donec impetu aliquo nubes diuidit, unde lapis ille impulsus, altum aliquid percutit.

Quare in sola æstate contingant fulmina.

Cap. XI.

HIc subijciet aliquis: Cum in omni tēpore anni fumus humidus, ut prædiximus, ascendat, quare in omni nō cōtingunt fulmina & tonitrua? Cui dicimus: Cū ab fumo humido ascēdente habēt esse, nō fiūt tamē inde donec ad summū peruenerint aëris, quod p simile maris potest probari. Cum enim mare, ex fumo ascendente, in fundo cōmouetur, ex spissitudine, nō potest huc uel illuc impelli. Sed cum usq; ad summum commotio illa peruenerit, huc & illuc undæ impelluntur, fitq; tempestas. Quòd uero tēpestas à fundo incipiat, p hoc potest probari, quod Phocas undas agitantes ante tempestatē uidemus. Vnde Plinius ait: Nautæ sunt dormitoriæ, quæ in fundo maris dormiunt. Fumo tamen, ut prædiximus, fundum maris commouente, excitati ad summum ascendunt. Quod uidentes

dentes Nautę, experimento certi, etsi de Physica incerti, tempestatem futuram prædicunt, quippe iam incipit tempestas in fundo. Simile uerò est in aëre. Dũ em̃ inferiores partes aëris obtinet fumus, ex spissitudine non potest huc uel illuc impellere aëra. Sed cum ad summum peruenit, huc & illuc ex labilitate eum impellit, fiuntq́ tonitrua et fulmina. In hyeme uerò, etsi aër spissus sit, non est tamẽ tantus calor, quod spissus fumus usq; ad summum possit erigi, non etiam in aëre. Remanens ergo in inferiori parte aeris, uentos & pluuias gignit. In ęstate, cuius est maximus feruor quo eleuatur, fitq́ partium aëris diuersa incursio: unde cõtingunt fulmina & tonitrua. In Autumno, qui est frigidus & siccus, neq; est humor qui eleuetur, neq; calor q̃ eleuetur.

De eo quod stellæ uidentur aliquando cadere. Cap. XII.

IN eodem aëre uidetur nulla stella cadere, cadente aliqua. Cum igneæ sint naturæ, & proprius stellarũ locus sit æther, nunquam ad terram descendunt. Item

cum maximæ ſint, etſi ex remotione paruæ uideantur, ſi aliqua caderet, totam terram uel maximam partem eiuſdem occuparet, Non ergo cadunt, ſed cadere uidentur. Sæpe etenim in ſuperioribus partibus aëris, eſt uentus & commotio, etſi non ſit in inferioribus, ex ea commotione aer ignitus & ſplendens, per aera diſcurrit. Qui cum iuxta aliquam ſtellã ſplendere incipit, ſuo ſplendore uiſum illius ſtellæ nobis aufert, uideturq́; quod ſtella ceciderit. Sed dicet aliquis: Vnde eſt ergo, quod ſtellam illã nõ uidemus? Huic dicimus: Stellam illam uideri poſſe, ſed eam eſſe, neſciri. Cum enim, ut prædiximus, aer ignitus diſcurrat, aer ſpiſſior & modo tardior ſubſequitur, qui inter nos & ſtellam illam poſitus, uiſum eiuſdem nobis aufert. Sed antequã tranſeat, & ſtella appareat, firmamentũ, quod ad occaſum uoluitur, ſtellam illam ad ulteriora ſecum detulit. Cumq́; apparet, quia in alio loco, quàm antea eſſet, uidetur, alia ſtella putatur.

Quod Cometa non ſit ſtella. Caput XIII.

De

DE Cometa uerò quæ in mutatione imperij apparet, hoc sentimus, quod stella non est: quia neq; de infixis, neq; aliquis Planeta. Quod de infixis nõ est, ex hoc apparet, quod motus illius sentitur. Planeta uerò non est, cum extra zodiacum sæpe uideatur, nec motum Planetarum sequatur. Si item stella esset, esset in aliquo hemisperio. Cum igitur stellæ eiusdem Hemisperij apparent, unde ista, quæ maior uidetur, non apparet? Non est ergo stella, sed ignis, iuxta uoluntatem Creatoris, ad aliquid designandum, accensus.

De refluxionibus Occeani. Caput XIIII.

QVoniam de aëre, et eo quod in eo contingit, pro affectata breuitate transcurrimus, de aqua & situ eiusdem dicere incipiamus. Sapientia ergo diuina, sine calore & humore, nihil posse uiuere, præsciens: terram uerò & aquam esse frigidas, ut in ea uiuere aliquid posset, totius caloris fontem, id est, solem, ut æqualiter hinc & illinc terrã calefaceret, super medium terræ posuit. Sed quia à

solo calore nihil uiuere posset, in medio eiusdem, fontis caloris, fontem humoris supposuit, ex quibus hinc et illinc terra temperaretur. Est ergo fons humoris in medio torridæ zonæ, in medio Aequinoctialis circuli, terram circundans, qui ideo esse à pluribus non creditur, quia per nimium feruorem, ad ipsum nō peruenitur. A Physicis tamen prædicta necessitate esse creditur, uerumq́ mare uel Occeanus appellatur. Hoc uero mare cum usq; ad occidentem uenerit, duas refluxiones ibi facit, quarum una ad Austrum, alia ad Septentrionem uergitur, latera terræ sequentes. Similiter in Oriente duas facit refluxiones, ad prædicta latera se uergentes. Cum Occidentalis uerò refluxio, & illa Orientalis, ad prædicta latera se uergentes, sibimet occurrunt, ex repercussione ingurgitatur retrò mare, fitq́ famosa accessio & recessio maris quæ fluctus maris dicit̃. Similiter aliæ duæ in capite, sibi occurrentes. Sũt alij qui dicunt, fluctus maris montes subditos mari caussam esse. Cum item
usq;

usque ad ipsos mare peruenit, retro cadit, & ingurgitatur, impleturq; retro alueus, sed antè expletur. Si antè uero expletur, retro item reuertitur, & expletur retro, sed impletur ante prædicta Occidentalis refluxio, ad septẽtrionem uergens. Cum iuxta latera terræ tãgens Africam, ad finẽ eius peruenerit, inter Calpem & Athlantem, usq; iuxta Hierusalem, mediterraneũ uocatur, diuersa à diuersis regionibus nomina accipiẽs. Qualiter uerò ascendat & descendat si quis scire desiderat, & quæ nomina, ex quibus regionibus sumpta, Mappam mun

Refluxiones ab Occid. ad Septent.

Refluxiones ab Oriente ad Septent.

Refluxiones ab Occid. ad Austrũ.

Refluxiones ab Oriente ad Austrũ.

di cõſulat. Sed quia facilius illabitur animo ſubiecta deſcriptio, id quod diximus oculis ſubijciamus: in poſita Sphærula Prædicta Occidentalis refluxio ad Septentrionem uergens, ex Athlante monte adiacente, Athlanticum mare uocatur, infra quam eſt Anglia, & uicinæ inſulæ. Ex Orientali refluxione ad ſeptentrionem uergente naſcitur Indicum mare. Similiter ex alijs refluxionibus ad auſtrũ ſe uergẽtibus credẽdũ eſt, maria naſci diuerſa. Sed hoc noſtra atteſtatiõe deſcribi nõ debet, qa ꝓpter torridã zonã interiectã ſitus illarũ nobis incognitus perſeuerat. *De ortu uentorum.* *Cap.* XV.

ET quia noſtra ſententia eſt, ex illis refluxionibus uentos naſci, de ortu eorum diſſeramus, tam Cardinaliũ ꝗ Collateraliũ. Cũ igit̃, ut prædiximus, in Occidẽte ex illo fonte, totius humoris, duæ refluxiones, una ad Auſtrũ, alia ad Septentrionẽ diuidũtur, in illa ſeparatione mouetur aẽr. Sed ſi tantus fuerit impulſus, quod uſq; ad nos peruenerit, generat uẽtum, qui Zephyrus uocatur. Duæ

uerò

uerò Orientales,ſua diuiſione generant uentum,qui Eurus nominatur. Cum uerò Orientalis & Occidentalis ad Septentrionem uergentes,in medios ſibi occurrunt,mouetur aēr,fitq́; uētus ſeptentrionalis,qui dicitur Boreas:qui idcirco frigidus,quia in frigida zona naſcitur. Siccus uerò,quia nubes de hoc angulo terræ ad medium fugat,eſtq́; pluuioſus,iuxta fines torridæ zonæ. Cum uerò tranſit torridam zonam,calefit,etſi nobis ſit frigidus,ibi tamen eſt calidus. Similiter cum duæ uergentes ad Auſtrum,in medio ſibi occurrunt, generatur Auſter: qui etſi ultra torridam zonam ſiccus & frigidus ſit,ut apud nos Boreas, quippe cum in frigida zona oriatur,quia tamen tranſit per torridam zonam, calefactus eſt,& ad nos peruenit calidus, fugādoq́; ante ſe nubes, uſq́; ad angulum terræ,in quo habitamus, generat nobis pluuias, eſtq́; ex accidente nobis calidus & humidus,etſi in ſua origine frigidus et ſiccus. Viſo unde cardinales uenti oriātur,etiā unde ſint, quatuor collaterales uideamus.

Si in duabus refluxionibus ad Septentrionem uergentibus, Boreamq́; prædicto modo generantibus contingat, quod orientalis ex aliquo accidente sit uelocior, ultra mediū Septentrionē & Occidētem occurrit, nasciturq́; uentus Collateralis, inter Boreā & Zephyrum. Si uerò occidentalis, ultra mediū Septentrionalis orientali occurrat, fit uētus Collateralis inter Boreā & Eurū. Similiter si aliæ duæ refluxiones ultra mediū, modo hic modo illic, sibi occurrant, duo Collaterales uentos generant: unū inter Eurū, alterū inter Austrū, & Zephyrū. Sed quia oculis subijciendo figurā, minuemus laborem, unam similem præcedenti faciamus, in qua non in medio sibi refluxiones occurrant. In prima ut ex illa Cardinales, ex hac Collaterales intelligamus. Sed quia in una figura, nō plus q̄ duos possumus

mus ostendere, per simile istarũ, de alijs intelligatur. Quæritur aũt: Si ex prædictis caussis contingãt uenti, cũ cotidie refluxiões diuidãtur, sibiq; occurrãt, quod testantur cotidiani fluctus, quare cotidie uenti non contingant? Cui dicimus: q, et si cotidie contingant, non impetum faciunt, qui usq; ad nos perueniat. Sæpe uerò contingit, quod non putamus uentũ esse, cum in alijs regionibus, uel in superioribus aëris partibus trãsit, non tamen à nobis sentitur. Sunt qui dicunt cauernas terræ caussas esse uentorũ. Cũ enim eas subintrãt, partes aëris ex labilitate, una intrante, & alia exire uolente, fit cõflictus, q aër cõmotus, generat uentũ. Inde est quod Eolia, quia cauernosa est, regio uentorum dicitur. Alij dicunt fumũ humidũ ascendentem, & præponderatione sua aera mouere, uentũq; rigare. Nos uerò primum, & secundum, & tertium, caussam uentorum esse docuimus.

Vnde quædam aqua dulcis quædam salsa. Cap. XVI.

VNde aqua salsa sit, doceamus. Naturalis sapor aquæ insipidus est, unde na-

de naturaliter est insipidum Phlegma, ex accidente tamen fit salsa. Cuius ratio talis est: Cum mare, ut diximus, torridæ zonæ sit suppositum, ex calore spissatur, fitq; salsum. Certum nempe est, per ebullitionem aquam transire in salem. Sed dicet aliquis: Cum ex principio hoc salso, omnes aquæ nascantur, & ad idem reuertantur (teste Salomone, qui dicit: Ad loca unde exeunt aquæ, reuertuntur. Neque enim credendum est, aquas adnihilari, sed circulariter reuerti) unde est quòd quædam aquæ sunt dulces, quædam salsæ?

Quod aqua colata & attenuata fontes dulces gignat. Caput XVIII.

CVius hæc solutio: Cum terra cauernosa sit, aqua ex labilitate sua subintrat, quæ per Cataractas transiens, colatur & attenuatur, salsumq; amittit saporem, quæ ad terræ superficiem erumpens, fontes & diuersos riuulos dulcis saporis inde gignit.

Vnde

Vnde putei habeant humores.

Caput XIX.

SEd de puteis, unde habeant humores, dissensio est. Si enim à Cataractis fontes principium haberent, implerentur & decurrerent? Contra quod dicimus: Etsi à Cataractis principium habeant, non implentur tamen. Coniungit autem Catharactam non ibi finiri, sed hinc & illinc esse. Vnde ultrà trãsit aqua putei, & non ebullit sursum. Vbi enim fons finita est Cataracta: Inde aqua propter spissitudinẽ terræ, non ualens ultrà defluuere, cogitur sursum ebullire. Sũt alij qui dicunt, non esse ex Cataractis principium putei, sed ex sudoribus terræ. Cum enim terra aliquid humoris cõtineat, si perforata sit, descendunt guttæ aquæ ad modum sudoris hominis, & inde est aqua putei. Nobis uidetur ex utroque caussam esse. Quod enim ex Cataractis sinnt, per hoc probatur, quod iuxta flumina statim reperitur aqua putei, & quod cõtingit sępe uni puteo, post alterũ

facto

facto, aquam de primo auferri. Quod uerò ex sudore terræ sint, probatur per hoc quod in siccis & aridis locis, aqua putei reperitur.

Vnde aqua putei & fontis in æstate sit frigida, in hyeme calida. Cap. XX.

QVod aqua putei & fontis in hyeme sit calida, sic contingit: Cum hyems naturaliter sit frigida, ex frigiditate pori terræ constringuntur, nec potest calor euaporare, qui remanēs, intus terram calefacit, & aquam. In æstate uero poris, superficiei terræ ex calore apertis, fumus euaporat, minuiturq́ calor: inde ab intus erumpens, exit frigida. Est ergo aqua putei in ęstate frigidissima: aqua uerò fontis, quia propinquior calido aeri, minus frigida, minus adhuc aqua fluuiorū, minus pluuiarū. Sic ergo dulcis aqua colādo per catharactas terræ fit. Sed aquæ illæ, ex quarum humoribus fontes exeunt, per superficiem terræ, nō per Cataractas, spissæ sunt & salsæ, mariaq́ uocantur.

Vnde

Vnde exustio uel diluuium.
Cap. XXI.

ET quoniam communis Philosophorum sententia, terrena modo diluuio, modo exustione finiri. Vnde utrunque contingat uideamus. Cum sit aqua, ut prædiximus, fonti caloris supposita, contingit humorem paulisper crescere, caloremq; superare, donec ad id peruenerit, quod nullis littoribus detentus, per terras se diffundens, terrena submergit. Qui cum ex calore solis, & ex siccitate terræ desiccatus sit, contingit calorem paulisper crescere, humoremq; superare, donec ad id creuerit, quod per terram diffusus, eas adurat. Sunt qui dicunt, ex communi Planetarum eleuatione, uel depressione eorum contingere. Si enim omnes Planetæ simul eleuantur, plus solito à terra remoti minus de humore sibi assumunt. Vnde humor crescens per te ram se diffundit, fitq; diluuium. Sed si unus, uel duo, uel tres, eleuentur, sine alijs, nõ tamen excrescit. Quod enim crescit ex illorum eleuatione, desiccatur ex

aliorum propinquitate. Sic uerò ex uicinitate omnes adurunt terras, fitq́ exustio: quia quod iste ex propinquitata maius faciunt, aliæ remotæ minus faciunt. Et attendendum, quod diluuium aliud commune, aliud uerò particulare. Commune uerò continuum esse non potest, particulare uerò potest. Sicq́ alternatim pereunt mortalia. Vnde quia in tempore Noë per diluuium mundi fuit destructio, per exustionẽ mundus finietur

Vnde sit quod in lunatione modo crescunt humores, modo decrescunt. Caput XXII.

SEd quia in fine huius uoluminis de habitu maris est tractatum, unde in primis septem diebus lunationis fluctus illius decrescant, in alijs septem crescant, uideamus. Cum igitur interluniũ est, quod totus splendor solis, qui eam accendit, aëra subditum non potest tenuare, neq́ humorem desiccare. Est enim tunc plenus fluctus. Sed cum splendor incipiens descendere, accenditur luna & desiccat aera, minuitq́ humorem. Quantoq́ plus descendit splendor, desiccatur humor,

humor, usque ad septimum diem. Septima uerò die, quia tota medietate accensa est, mediante aere, calefacit humorem. Qui ebulliens sursum eleuater, & sic usque ad decimumquartum diem crescit fluctus, sed quia in tertia hebdomada calor eleuans in ea minuitur fluctus maris immoratur. In quarta uerò, quia splendore accendente calor deficit, spissatur aer, humorque crescit, & inde fluctuat usque ad Nouilunium.

LIBRI TERTII FINIS.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRESBYTERI.
In Librum Quartum Præfatio.

VPERIORVM uoluminū series à prima causa rerum orta, usq; ad terram defluxit, pruritum aurium non continens, sed utilitati legentium deseruiens, atque ideo animis stultorum non sedens. Iam enim illud impletum est: Erit cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus. Quæ igitur studij reliqua libertas sperari poßit, cum magistros discipulorum palpones, discipulos magistrorū iudices, legemq; loquendi & tacendi imponentes cognoscamus? In paucis enim magistri frontem, si adulantis uocem & uultum percipiens, etsi sit aliquis qui magistri seueritatem sequatur, ut insanus à Meretricibus magistra scholarum fugiatur, crudelisq; uocatur, & inhumanus: ut iam uerbis Verbicij poßit uti, atq; ideo nulli comes, ex eo tāquā Mancus, & existens corpus non utile dextræ. Vnde ergo deberent diligi, fugantur magistri. Secundum illud Ouidij:

Per quas

Per quas nos petitis, sæpe fugatis opes.
Sed quoniam probi est animum ad peiora nō flectere, sed melioribus conformare, remoto animo à peioribus, conformatoq; melioribus, ad cætera transeamus. Et quia de alijs elementis, & ornatu eorum sectantes compendia diximus, de terra & ornatu eius dicere incipiamus.

D. HONORII PRAEFATIONIS FINIS.

HONORII AVGVSTV DVNENSIS PRESBYTERI. DE PHILOSOPHIA MVNDI

Liber Quartus.

DE TERRA ET MVNDO.

CAPVT I.

EST ergo terra elementũ in medio mundi situ͂, atque ideo infimũ. Mundus nēpe ad similitudinem oui est dispositus. Nãq; terra est in medio ut uitellus in ouo. Circa hanc est aqua ut circa uitellum albumen. Circa aquã est aër, ut pãniculus cõtinẽs albumẽ. Extra uerò concludens omnia, est ignis ad modum testæ oui.

De diuersis qualitatibus terræ. Caput II.

HAec terra sic in medio mundi posita, & inde omnia recipiẽs põdera, etsi naturalit̃ sit frigida & sicca, in diuersit tamẽ partibus suis, ex accidente diuersas cõtinet q̃litates. Pars eñi illius torridæ zonæ, parti aëris subiecta, ex feruore solis, torrida est & inhabitabilis. Sed duo eiusdem capita, frigidis partibus

aëris ſubdita, frigida ſunt & inhabitabi lia. Pars uerò tēperatæ parti aeris ſubie cta, tēperata eſt & habitabilis. Sed quia duæ partes illius, ut prædiximus, intemperatæ ſunt, duæ infra ſunt temperatæ, & habitationis patientes. Vna extra torridam zonam, altera ultra: ſed quamuis habitabiles, unam tamen ab omnibus inhabitari tantum credimus, nec totā. Sed quia Philoſophi de habitationibus utriuſq;, non quia ibi ſunt, ſed quia ibi eſſe poſſunt, loquuntur de illis, quos nos non credimus eſſe, propter intellectū lectionis Philoſophicæ, aliquid inde dicamus.

De habitatoribus eius. Caput III.

PArs igitur zonæ habitabilis, in qua ſumus, in duo diuiditur. Cum enim temperies aeris ex omni parte ſit terræ, quædam pars temperata eſt, & habitabilis. Sed quoniam refluxiones Occeani latera terræ iuxta qualitatem Horizontis cingit, in duo illam diuidunt. Cuius ſuperiorē partē habitamus. Antipodes uerò noſtri inferiorem. Nullus tamē noſtrū ad illos, neq; illorū ad nos peruenire poteſt.

 Ex par

Ex parte enim Septentrionis, frigus & refluxiones, transitum prphibēt. Ex parte uerò Orientis & Occidentis, sol & refluxiones. Similiter alia habitabilis in duo diuiditur: Superius, quorum ἀντίοι nostri obtinent, & inferius ἀντίποδοι illorum. Sunt ergo in duabus habitabilibus quatuor habitatores, alij cum alijs in quibusdam temporibus conueniunt, in quibusdam differunt. Nos ergo & nostri Antipodes simul habemus æstatem, & hyemem, & alia anni tempora. Sed quando habemus diem, illi noctem, ecōuerso. Si enim ex propinquitate solis est Aestas, & ex remotione Hyems, ex mediocri distantia Ver & Autumnus: signa uerò nobis & illis æqualiter distant. quippe terram seruantia, & suum naturalem locum obeuntia, in quocunque signo sit sol, æqualiter erit nobis & illis, & idem efficiet. Meritò igitur habemus similes diuersitates, non tamen simul diē & noctem. Cum enim ex splendore sit dies ex umbra terræ fit nox. Vmbra uerò semper est in parte opposita splendori so

ri solis, cum in superiori parte terræ est splendor diei, in inferiori est umbra noctis, & econuerso. Nulla est ergo hora, in qua in aliqua parte non sit dies, & in aliqua non sit nox. Sed quęrit: Si nos, & illi, simul habeamus æstatem, & Hyemē, Sed quando nos diem, illi noctem. In æstate uerò nobis sunt longissimi dies, breues autem noctes. Habebunt ergo ipsi in æstate sua dies breues, & noctes longas, quod non est naturale æstatis? Contra hoc dicimus: Etsi quando nos diem, illi noctem, tamen in quodam tempore dies nobis & illis est communis, sed alteri in uespere, alteri in mane. Cum enim sol est nobis in ortu, adhuc est illis in occasu, habemusq; mane, illi uespere: ut circa horam primam nondum sit eis nox. Similiter in Occasu, ex quo sol incipit descendere, incipit illis apparere, & tunc est illis mane, nobis uespere. Inde est ergo, quod habemus, nos & illi, dięs æquales & noctes, etsi non simul. Similiter Hyems. Qualiter hoc sit, ingenijs legentium, discutiendum permittamus. Nos

uerò & ἄντιοι similem habemus diem et noctem, sed quando nos æstatem, illi hyemem, & econuerso. Cum enim in eodē Hemisperio simul nos & illi habemus splendorem, & simul umbram: sed quia quando nobis est sol propinquus, illis est remotus: quando habemus æstatem, illi hyemem. Sed hic oritur quæstio, similis priori, ad quam siquis prioribus instructus accesserit, illius solutionem facilè inueniet. Nos uero, & Antipodes ἀντιων, neq; simul estatem, neq; simul hyemem, neque diem, neq; noctem habemus. ἀντίδικοι uerò & sui Antipodes sic se habēt, ut nos & nostri Anteci & nostri Antipodes, ut nos & sui. Antipodes nostri & sui, ut nos & Anteci. Et quoniam de habitationibus tribus & earum habitatoribus satis docuimus, de nostra dicere incipiamus. Nostra igitur habitatio ab oriente in Occidentem, à meridie ad Septentrionem extenditur, quæ quamuis temperata dicatur, non æqualiter tamen in omnibus suis partibus temperata est. Pars enim torridæ zonæ propinquior,
ut

ut eſt Libia, Aethiopia, calida eſt & ſicca, uicina frigidæ, frigida eſt, & humida, Occidentalis, frigida & ſicca, Orientalis calida & humida. Aequaliter uerò diſtans, æqualiter eſt temperata.

De terminis Aſiæ, Africæ & Europæ.
Caput IIII.

HVius item tres partes ſunt principales, Aſia, Africa & Europa: & incipit Aſia ab Oriente, & extenditur lateraliter à Septētrione, uſq; ad torridam zonam, terminaturq; Thanai & Nilo, mediā partem habitabilis continens. Europa uero & Africa duas alias obtinet. Sūt uerò termini Africę, Nilus, ex parte Orientis: à meridie torrida zona, à Septētrione mediterraneum mare, ab Occidente refluxio mediterranei.

Termi-

Termini uerò Europæ ſunt ab Oriente Thanaís, ad Mediterraneum mare, ab Occidente refluxio, à Septentrione frigida zona, hoc modo.

Vnde in quibuſdam montibus perpetuæ ſint niues. Caput V.

IN hac itẽ ſunt mõtes, in quorum ſummitatibus ſunt perpetuæ niues, cum in conuallibus maximus ſit calor. Sed quæritur, cum calor ſit ex ſole, & ex ſuperioribus, montes uerò ſint propinquiores ſoli, quàm ſuæ conualles, quare in ſuperioribus illorum ſint niues, & in conuallibus non? Cõtra hoc dicimus, quod & in ſuperioribus breuiter tetigimus: Quod quãuis ex ſole ſit calor, qui idem eſt calidæ naturæ, donec tamen humido, quod in ſui naturam transmutet, ſe commiſceat, nihil calefacere poteſt. Vnde in prædictis montibus, quia aër ſubtilis eſt ex nimia remotione à terra, à ſole non poteſt accendi, ſed ex ſua leuitate impulſus, huc & illuc, frigidus efficitur. In conuallibus uerò, quia aër eſt ſpiſſus, & inde ferè immobilis, citò incenditur, et calefit,

quod

quod per hoc simile potest ꝓbari. Quia si aër est immobilis, accenditur, & est calidus, sed si uentus ueniat, qui illum moueat, frigus sentitur. Hic oritur quæstio alia: Si aër in superioribus prædictorum montium ita est subtilis, unde ergo spissatur in nubes & niues? Nos uerò dicimus quod ille aer non spissatur, sed fumus humidus qui ex conuallibus ascendit, ex frigiditate superiorũ in nubes & niues, constringitur.

Quas qualitates contrahat terra ex diuersis uentis. Caput VI.

HAec eadem habitabilis, diuersis uẽtis exposita, diuersas contrahit qualitates. Si enim aliqua pars eiusdẽ montibus oppositis oriẽti, Septẽtrioni clausa sit, & Occidenti, exposita uerò meridiẽi est calida & sicca, & Hyeme habitationi bona, in Aestate pessima. Si uerò ex contrario, in Hyeme mala, in Aestate bona. Pars uerò Orienti exposita, alijs itidem clausa est, & calida & humida, & Veri bona, econtrario frigida & sicca. In autumno mala, sed in Vere bona, Idem uerò de parti

de partibus terræ diximus, probari potest per fenestras domus: Austrinæ nanque in æstate sunt malę, in hyeme bonæ. Septentrionales econtrario. Inde erat quod Antiqui triclinia Australia & Borealia faciebant, ut in Australi hyeme, in Boreali æstate discumberent.

De insertis arboribus.

Caput VII.

ET quoniam de hoc elemento, & de partibus eius satis disseruimus, de terræ fructibus & arboribus cõsequens est ut dicamus. Sed quia Macer & Dioscorides omne illud apertè docent, de illis taceamus. Vnam solam eius quæstionem cum eius solutione ponentes, quæ talis est: Cum alterius sit naturæ truncus alterius surculus, quæ fit causa crescendi? Causa crescendi est fumus qui uenit de terra, per radices & truncum, & dum descendit, perforans radices, aliquid terræ & aquæ substantiæ trahens, causamque uiuendi augmentandi, fructusque ferendi conferens. Hoc per truncum ascendit

dit,truncusq́; quod suæ naturæ est conueniens,continet,naturaliq́; calore illud digerens,in medullam , & truncum,& corticem transmutat. Quod uerò ad surculum ascendit,surculus similiter , quod sibi conuenit,in sui naturā dirigit. Quū nobis hac quæstione & solutione,prædictorum autorū, satis superq́; dictum uideatur:restat ut de terreno animali aliquid loquamur . Quod cum omne sit mortale,quoddam tamen rationale ,sed quia irrationabilia infinita sunt lectioni Philosophorum multum pertinentia. de naturis illorum,& unde quædam ruminent quædam non, dicere postponamus,ut de rationali & mortali ,id est,de homine, quod dignius est, differamus, quod quia ex duobus,scilicet , ex anima & corpore constat,prius de humano corpore, quod nostræ cognitioni occurrit, deinde de Animæ uirtutibus doceamus. Sed quoniam de compositione primi hominis tam masculi quàm & fœminæ,qualiter & q̃modo ex limo homo factus sit

ctus sit, in primo uolumine docuimus, de cotidiana hominis creatione, formatione, natiuitate, ætatibus, membris, de officijs, & utilitatibus mẽbrorũ dicamus.

Quid sit sperma. Caput VIII.

CVm igitur ex spermate conceptio hominis fiat, de ipso aliquid dicamus. Sperma ergo est utile semen, ex pura substantia omnium membrorum cõpositum. Quod uerò ex substantia omnium membrorum illud sit cõpositum, ex hoc apparet, quod omnia membra inde creantur, naturaliterq́ est, ut similia con similibus nascantur. Aliud item ad hoc est argumentum, quod si pater in aliquo membro aliquam incurabilem infirmitatem habeat, filius in eodem membro eandem obtinebit.

Quare in pueritia coitus non contingat. Cap. IX.

A Quartodecimo anno tẽpus coitus incipit. Sed quęrit: Cũ calore & humore sperma causam cõtrahat, pueritia uerò calida & humida sit, quare in ea coitus non contingat? Cui dicimus, quod in illa ætate stricti sunt meatus, huic ad hoc

deseruia

deseruientes, unde sperma exire non potest. In aliis uerò aperti sunt, & apti coitui. In senectute uerò & senio propter frigiditatem coitus uix contingit. Post comestionem ante somnum molestum hoc opus, minuitur enim naturalis calor qui cibum debet digerere. Post somnum uerò quia cibus digestus est & uersus in sanguinem, tempus illius est. Quæ uerò complexio huic operi conueniat, ex secunda particula quæratur.

Coitus mox post sumptam escam inutilis.

De matrice. Cap. X.

MAtrix uerò est ista seminis susceptrix, intus uillosa, ut melius semē suscipiat, septem obtinens cellulas, humana figura, ut moneta impressas. Inde est, quod septē, nec unquam plures mulier uno lecto potest parere. Et quia ex matrice causa sterilitatis contingit aliquando, aliquid inde dicamus.

Quæ sit causa sterilitatis. Cap. XI.

CAussa igitur sterilitatis est nimia siccitas, nimia humiditas, nimis calor, nimium frigus. Cum enim sperma ex temperato, id est, sanguine con-

ſtet, ut inde aliquid fiat ſimile, requiritꝭ Aliquãdo nimia pinguedo eſt cauſa quare nihil concipiatur. Ex ea enim os folliculi obſtruitur, ne ſemen intrare poſſit. Vnde Virgil. in Georgic. dicit: Equas in tempore coitus macie eſſe extenuandas. Deinde ſubiungit Phyſicam:

Ne pinguior uſus ſu'cos oblimet inertes.

Iterũ frequẽtia coitus huius rei cauſa eſt, delinitur enĩ matrix intus ad modũ marmoris uncti, & nihil poteſt retinere. Si uerò in muliere nulla ſit cauſa ſterilitatis, ueniatq; ſperma geniturę conueniẽs in matricem, clauditur ſtatim, ita ut ait Hypocra. quod nec acus poſſit immergi, factaq; conceptio eſt. Ideoq; conueniens geniturę diximus, quia ſi nimis ſit calidũ uel ſiccũ, nõ eſt aptum geniturę.

Si aliqua nolens poteſt concipere. Cap. XII.

SEd quæritur, Si ſolũ uirile ſemẽ ſine muliebri ſpmate geniturę ſufficiat. (Dicunt quidã illud ſolũ ſufficere.) Cuius rei hæc eſt probatio: Quod ſæpe aliquis homo cum aliqua nolente eaq; flente, concubitũ & aliquãdo gignit, ubi nullum

nullum semen mulieris esse potest: non est enim sine uoluptate seminis emissio? Nos dicimus etiã muliebrem esse in cõceptione: quia per infirmitatem, quã puer contrahit, in simili membro à matre potest probari. Quod uero dicit, aliqua nolente, puerum concipi. Dicimus quia, etsi in principio displicet, in fine tamen ex fragilitate carnis concupiscentialis placet. Sed quia facta conceptione Mẽstruum solet cessare, unde contingat, & quare tunc cesset, edisseramus.

De superfluitatibus. Cap. XIII.

CVm mulier omnis naturaliter frigida sit, calidissima quippe, frigidissimo uiro frigidior est, cibum non potest bene digerere, remanetq; superfluitas, quæ per singulos menses purgatur, menstruumq; uocatur. Conceptione uero facta geminatur calor ex fœtu, unde melius cibus digeritur, ne tantæ superfluitates oriuntur ut prius. Item quia ex sanguine matricis nutritur fœtus, non indiget purgatione.

Quare homo cum natus est non graditur.

Cap. XIIII.

INde est, quod cætera animalia, ex quo nata sunt, gradiuntur: homo non graditur, quia ex sanguine menstruato homo in utero nutritur. Sed unde mulieres post conceptionem feruẽtiores sunt libidine, bruta uero animalia omnino ab ea cessant? Inde cum mulieres frigidiores sint uiris, luxuriosæ magis sunt illis. Vnde post coitum leprosi mulier nõ lædatur, accedens uerò uir, leprosus efficia tur dicere postponamus, ne corda religi osorũ si fortè hoc opus nostrum in mani bus acceperint, diu loquendo de tali re offendamus.

De formatione hominis in utero.

Caput XV.

SPermate igit in matrice locato, oreq; eiusdem clauso, si in dextra parte remaneat (quia epar est in dextra parte matrici uicinum) melior, & calido sanguine nutritur fœtus, masculus efficitur. Si autem in sinistra parte, quæ à fonte caloris, id est, ab epare est remota, fœmina

erit,

erit. Si uerò non bene in dexteram, ſed aliquantulum uerſus ſiniſtram, plus tamen uerſus dextram, uir effœminatus. Si in ſiniſtra, ita quod aliquantulum uerſus dextram, mulier uirilis. Cum uerò in una prædictarum quatuor partium ſemen locatum eſt, incipit uirtus digeſtiua operari, quæ calefaciendo calore matris illud ſpiſſat. Sed ex ſiccitate folliculum intra ſe conceptum continentem creat, ne aliquæ ſuperfluuitates ſe illi miſcentes, illum corrumpant: hic folliculus cũ puero creſcit, & oritur. Septima die conceptus, ut refert Macrobius, guttæ ſanguinis in ſuperficie folliculi incipiũt apparere. Tertia Septimana ad ipſum conceptionis humorem ſe demergũt. Quarta in quædam liquida ſoliditate, uelut inter carnẽ & ſanguinem coagulatᷣ. Quinta uerò ſi puer in ſeptimo menſe naſci debeat, ſin autem in nona, ſeptima incipit uirtus formatiua, cuius eſt officium, humanam figuram conferre. Hanc ſequitur uirtus aſſimilata, cuius eſt officium quod frigidum et ſiccũ eſt commutare in

frigidum et ſiccum, ut ſunt oſſa: quod frigidum & humidũ, in Phlegmata, ut eſt pulmo: quod calidũ & ſiccum, in cholerica, ut eſt cor: quod calidum et humidũ, in ſanguinea, ut epar. Deinde ſequitur uirtus concauatiua. Huius eſt officium manus concauare, nares perforare, & cętera. Formatis uerò mẽbris, aſſimilatis et cauatis, incipit fumus humidus per uenas, & arterias diſcurrere, motum uitãq; conferre. Hic motus ſeptuageſimo die à conceptu incipit, ſi puer in ſeptimo menſe naſci debeat: ſin autẽ in octies decimo nono. Sed quia omnia quæ temporaliter uiuunt, cibo aliquo indigẽt, ſequitur uirtus paſcitiua, quæ uſq; ad mortẽ extẽdit.

Vnde puer paſcatur in utero. Cap. XVI.

SEd quare, qualiter, & quomodo puer in utero paſcatur. Dicimus quod quibuſdam neruis, qui in umbilico ſunt, matrici cõiunguntur, per quos puro ſanguine ab epate matris deſcendente, nutritur puer & creſcit. Vnde quia digeſtum recipit, non indiget ægeſtate ſuperfluitatis.

De nati-

De natiuitate, & quare nati in septimo mense uiuant Cap. XVII.

HAs prædictas uirtutes, sequitur natiuitas, cuius duo sunt termini. Septimus mensis & nonus. Habet autem quæstionẽ, quæritur, si ante septimũ mensem nascatur, uiuere puer non potest, & cur in septimo natus, uiuat, in octauo non. Dicunt enim Physici: Quia ante septimum mensem, non est tantus motus in puero, quod si nascatur, uiuere posset. In septimo uerò est motus sufficiens uitæ, unde puer mouens se, debiles neruos, quibus matrici iũgitur si habeat frangens illos, nascitur uitæ idoneus. In octauo mense, motu septimi debilitatus, uiuere non potest, donec refectus in illo, & in parte Noni iterũ incipit moueri, rumpensq; neruos, idoneus uitæ nascitur: & quia in calido & humido nutritus est nascens, & ad dissimile prodiens, contrarietatem sentit, uocemq; æmulationis emittit, & ideo prima uox hominis est uox doloris.

De infantia, & sensu. Cap. XVIII.

A Natiuitate uerò usque ad annum quintum est infantia, quia in quadam parte illius fari non potest, in altera uerò si loquitur, imperfectè loquitur. In hac ætate sensum habere potest, rationẽ tamen & intellectum non. De sensu igitur aliquid dicamus. De ratione uerò & intelligentia, quare in tali ætate haberi non possint, quia sunt de uirtutibus animæ, loquendo de anima, satis inde dicemus. Et quia ex animali uirtute, quoniã præcedit naturalis & spiritualis sensus, habet principium, de istis uirtutibus, à naturali quæ prior est, inchoando delibemus. Cum igitur homo constet ex quatuor elementis, ex calore & humiditate, contingit humidum fumum nasci & calidum, qui diffusus per membra mouẽs illa, digestionem trinam operatur, uirtusq; naturalis uocatur. Et quia de tribus digestionibus facta est mẽtio, inquiramus quid sit, & ubi sit, & qualiter fiat.

De digestionibus & lapide urinæ.
Cap. XVIII.

Dige

DDigeſtio igitᷣ eſt alicuius rei ꝑ ebullitionẽ facta mutatio. Prima uerò digeſtio fit in ſtomacho, ſecũda in epare, tertia in omnibus mẽbris: quare de prima primum dicamus. Cum humanum corpus incremento indigeat, in quadam ætate, in omni uero reſtauratione, quippe interiori & exteriori, calore & frigore deuaſtantibus neceſſe fuit, cibum & potum, ex quibus eſſet mutatio & incremẽtum ſubintrare. Sed ſi cibus eſt groſſus, neceſſe fuit, ut priuſquã intraret ſtomachum, tenuis & deſiccatus redderetur. Ad hoc ergo dentes parati ſunt, nati ex phlegmate, per gingiuas deſcendente, & ex ſpiſſato frigore, & durato, cibũ conterant. Lingua ad modum manus Molendinarij illum uertat, & ſub dentes reducat, quæ ad hoc ſpongioſa eſt, ut cibi ſuccum recipiens, ſaporem diſcernat. Fit ergo in ore quædam primæ digeſtionis præparatio, cibus uero cum potu ſic præparatus, per νσσόφαγον, id eſt, in ſtomachum per portam, cuius introitus amplus eſt, deſcendit, ibiq; decoqui-

tur,& in speciem Typsanæ transmutat, & est hæc prima digestio. De stomacho uerò, utrum sit calidæ naturæ, est quæstio. Aiunt quidam, quod calidæ naturæ sit, aliter enim cibus non posset decoqui: cum ergo cibum decoquat, & transmutet, calidus est. Nos uero dicimus, stomachum frigidum esse naturaliter, calidũ accidentaliter. Est eñ neruosæ naturæ, ut quãdo homo plus solito comederet, extẽderetur, quãdo minus, cõtraheretur. Iterũ necesse fuit, q̃d esset neruosæ naturæ, ne cũ aliquid durũ, nec cõmasticatũ reciperet, lęderetur: cũ igitur omne neruosum frigidæ sit naturæ, ergo & stomachus. Sed ut melius cibũ retineat, donec decoquat, intus est uillosus. Quãuis tamẽ naturaliter sit frigidus, ex accidẽte calefit. Superpositus est eñ epati, ita scilicet ꝙ ferè totus ab eo includitur. Ex dextra uerò eius parte est fel, ex sinistra est cor, quæ calida sunt & sicca: inde calidus est stomachus, ut igni superpositus cacabus. Si ꝓpriè uolumus loq, in stomacho dicimus cibum coqui. Cibus igitur sic
est

est, in modum Typsanæ mutatus, per νσσόφαγον, foramen, quod porta dicitur, exiens intrat duodenum intestinum, sic dictum quia quantitatem duodecim digitorũ, quales sunt digiti eiusdem in unoquoq; obtinet. Relicto uerò eo quod eius nutrituræ est conueniens, transit in aliud quod ieiuniũ dicitur: quia nihil inde retinet. Huic ieiunio uenæ quædã ab epate uenientes se coniungunt, per quas quod liquidius est transit in infima epatis, Miseraicæ, quia succum mutant, sic dictæ. Quod uerò frigidum feculentum est, in longationem, & in secessum descendit: & hæc est primæ digestionis superfluitas. Illud uero liquidum q̃d in infima epatis transit, calore eiusdem digeritur. Quodq; in ea calidum & siccum est, transit in Choleram, per quasdam uenas, ad cistã fellis transmittit̃: & hoc est choleræ sedes, inde quædã pars ad cõfortandum in stomachum transit: quod frigidum & siccũ in Melancholiã transit, & ad splenẽ, sedem Melancholiæ trãsit. Sed quædã pars ad stomachũ descẽdit: inde

inde ad retentiuam confortandã. Quod uero frigidum & humidum in Phlegma mutatur, & ad pulmonem sedem phlegmatis transit, quadam parte propter expulsiuam uim in stomachum trãsmissa. Quod si calidum & humidum, in sanguinem uersum, remanet in epate, quod est sedes sanguinis. In epate ergo quatuor gignũtur humores, proprias sedes habẽtes, Cholera, Phlegma, Melancholia, id est, nigra Cholera. Sanguis epar, phlegma pulmonem, quamuis quidam dicũt Phlegma, proptiam sedem non habere, sed cum sanguine, ut melius possit per membra discurrere, remanere. Et hæc est secunda digestio. Quod ibi superfluum est, per λίριν, uel υλιν uel Quilim uenã quæ splene adiacet, & ad renes descẽdit. Quod ibi liquidum est, ad sui nutrimentum retinentes, reliquum per uricides poros ad uesicam transmittit. Quod per uirilem uirgam exiens, urina dicitur, & hæc est superfluitas secum digestionis. Sed quia pueri habent poros uricides strictos, quod ibi spissum est remanens

nens, in lapideam tranſit ſubſtantiam. In alijs uerò ætatibus, quia pori aperti ſunt non generatur ibi lapis, ſed circa renes: ergo pueris naſcitur lapis in collo ueſicæ, ſenibus circa renes. Sanguine uerò in epate prædicto modo generato, ad omnia tranſit membra per uenas, quorũ calore digeſtus, in eorum ſimilitudinem trãſit. Superfluitas uerò per ſudores exit. Alia uerò pars, ad epar reuertitur, ibi decocta deſcendens, exit cum urina, Sedimenę uocat̃. Sed ſi in fundo ſit urinæ, dicitur ὑπόστασις, id eſt, natura ſubſiſtens, ſiue ſubſtantia: ſi in medio ἐνιέμενον, ſiue ἐνίημι, id eſt, ad inferna in aluum fundẽs: ſi in ſummo, Nephile, nephi, id eſt, purificatio. Sed quid ſignificet in diuerſis locis exiſtens, quid quando eſt continuum quando diuulſum, quod ex ſubſtantia et calore, dicere non eſt noſtrum. Si quis uerò hoc ſcire deſiderat, Theophylũ de Vrinis legat.

Quod homo naturaliter ſit calidus et humidus, et unde longus et paruus, gracilis et groſsus. Cap. XX.

Huius

HVius item naturalis uirtutis est augmentum conferre, quod contingit ex humore et calore. Quod enim aliquis ascendit, est caloris: quod uerò spissatur, humoris. Sed dicetur: si ex calido & humido incremētū, unde cholerici et Melācholici, quorum alteri frigidi & sicci, alteri calidi & sicci sunt, crescunt? Nullū uerò esse hominem dicimus, q calidus nō sit, & humidus: sed tamē quidā plus qdā minus. Verbi gratia: Homo naturaliter calidus et humidus, et inter quatuor qualitates tēperatus, sed qa corrūpitur natura, cōtingit illas in aliq inīedi & remitti. Si uerò in aliq intendat calor, & remittat humiditas, dicit Cholericus, id est, calidus & siccus, nō est sine humiditate tamen. Sin uerò in aliquo intentus sit humor, calor uerò remissus, dicitur Phlegmaticus. Sin aūt intensa sit siccitas, remissus calor, Melancholicus. Sin uerò æqualiter insunt, dicitur Sanguineus. Sunt ergo omnes homines naturaliter calidi & humidi, sed propter qualitates intensas & remissas, recipiunt nomen in

tensio-

tensionis,& nomen cõtrarij, id est, remis
si. In omni igit̃ cõplexione homo potest
crescere, plus tñ in alia, & minus in alia:
in quadã in longũ, in quadã in latũ. Cho
lerici nãq; longi & graciles: longi ex ca-
lore, & graciles ex siccitate. Sãguinei ue
rò ꝓpter calorẽ longi, pingues propter
humiditatẽ. Phlegmatici uerò propter
frigiditatẽ parui, propter humiditatem
grossi. Melãcholici aũt propter siccitatẽ
graciles, propter frigiditatẽ breues. Istæ
naturales proprietates sæpe uariantur
ex accidente. Nã Cholerici et Melãcho-
lici uel ex ocio, uel comestione sunt pin-
gues. Sanguinei et Phlegmatici ex absti
nẽtia, uel labore graciles. Quod uero Sã
guinei & Phlegmatici et cæteri, pariter
sunt parui, ex paruitate matricis uel sper
matis cõtingit. Hæc naturalis uirtus ha-
bet quædã principalia mẽbra, quædã de
seruientia, & ad iuuãtia, quædã alterum
quædã neutrũ. Sed quia hæc à Iohanni-
cio in Hysagogis satis dictũ est, illo post
posito ad somnum, qui ad naturalem uir
tutem pertinet, transeamus.

De som-

De somno. XXI.

SOmnus ergo est quies animaliũ uirtutum cum intensione naturalium. Contingit autem fumo humido ad superiora ascendente, implentur nerui, quibus animalis uirtus solet descendere. Desinit ergo uidere animal, & audire, & cætera. donec naturali calore illo desiccato, animalis spiritus incipiat ascendere, & ad aliquem sensum animalem excitare.

Vnde somnia, et de animali et spiritali uirtute.

Cap. XXII.

SOmniũ uerò ex reliquijs cogitationum, ex cibo & potu, & ex temperie, & ex complexione, ex qualitate iacendi, habet existere, & hoc nihil significat. Alia ex ministratione Angelorũ, alia ex mundi causa, alia ex uirtute & libertate animæ, quorum omnium probationes in promptu habemus. Sed quoniam nostro proposito, hoc multum non attinet, & ad finem uoluminis tẽdimus, illo prætermisso ad spiritalem uirtutem transeamus. P ædictus ergo fumus per

diuersa

diuerſa foramina tranſeundo ſubtilia-tus ad cor perueniens,ad attrahenda aëra,illud dilatat,ut interior calor temperetur:ad expellendas uerò ſuperfluitates idem conſtringit,& tunc dicitur ſpiritalis uirtus,cui arteriæ deſeruiunt. Sed ad animalem uirtutem ueniamus. Prædictus uerò fumus per neruos aſcendens colando, ita ſubtilis efficitur: qui perueniens ad cerebrum,ſpiritus dicitur:deſcendensq; per diuerſa inſtrumenta, diuerſas operatur animales uirtutes, ut oſtendemus:quæ quia à cerebro prodeũt, de ipſo antè dicamus, deinde qualiter ſenſus inde prodeant,& quoniam in capite continentur,ab illo exordiamur.

De capite. *Cap.* XXIII.

CAput eſt quædam ſubſtantia Sphęrica,quaſi duobus digitis, antè & retrò expreſſa. Rotunda uerò,ut melius in eo cerebrum moueretur:& ne ſuperfluitates in angulis,ſi ibi eſſent,remanentes,illud corrũperent. Ante & retro propter neruos inde procedentes quorum priores ſenſus operãtur,poſteriores ue-

r rò

rò motum corporis uoluntarium. In eius exteriori parte, est graneum, cuius pelliculæ adhærent capilli, ex fumo ascẽdẽte, & per poros exeunte, nati. Fumus etenim exiens ille siccus, ex frigiditate aëris constringitur, & in corpulentam substãtiam uertitur: alio uerò fumo exeunte, impellitur sursum, quod induratũ est, & sic crescũt capilli: sed quia naturale est ponderosum descẽdere, curuant descendunt. Vnde quia & nulli ætati desunt superfluitates, neq; alicui deest incrementum capillorum. Similiter est de unguibus, qui ex superfluitatibus cordis per summitates digitorum exeuntibus, ex frigiditate iduratis, fiunt. Cæteri uerò pili barbæ, & pectoris, cuidam ætati desunt. Barbæ uerò fœmineo sexui desunt. Cum enim barba ex calore habet existere in homine, propter geminũ calorem cordis & testiculorum, potest esse. In muliere uerò propter frigiditatẽ esse non potest, nisi sit aliqua præter naturam calida. Eadem ratione nec est barba in Spadonibus. In pueritia uerò esse
non

non poteſt: propter ſtrictionem pororũ: & quoniã fumo aſcẽdẽte fiũt capilli: iuxta qualitates complexioni uniuſcuiuſq; contrahunt colores. De quibus in Phyſica ſatis dicitur. Ad cætera transſeamus.

De cerebro. Cap. XXIIII.

SVb graneo duæ pelliculæ ſunt, Miningæ dictæ, quarũ exterior, durior eſt, duraq; mater dicitur: propinquior uerò cerebro, ne lædat ipſũ, tenuior, diciturq; pia mater. Sub iſtis eſt cerebrũ, cuius talis à Cõſtãtino datur diffinitio. Cerebrum eſt alba & liquida ſubſtantia, ſine ſanguine. Quæritur an frigidum ſit, an calidum? Dicimus quia naturaliter ſit frigidum, ne continuo motu deſiccetur. Sed in capite ſunt tres cellulæ, in prora, in puppe, in poſteriori parte. Prima uerò cellula eſt calida & ſicca, & dicitur Phantaſtica, id eſt, uiſualis uel imaginatiuus, quia in ea uis uidendi eſt, & intelligendi, ſed ideo calida & ſicca eſt, ut formas rerum & colores attrahant. Media uerò dicitur λογιϛικὸν, id eſt, rationalis; quia in ea eſt uis diſcernendi. Quod

enim Phantastica trahit, ad hanc transit, ibiq; anima discernit. Est calida & humida, ut melius discernendo, proprietatibus rerum se cōformet. Tertia uerò, Memorialis dicitur, quia in ea est uis retinēdi aliquid in memoria Quod enim in logistica cella discretum est, transit ad memorialem, per quoddam foramen, quod claudit quidā panniculus, donec aperiatur, quando aliquid tradere uolumus, uel ad memoriam reducere. Ista est frigida & sicca, ut melius retineat. Frigidi enim & sicci est constringere. Sed dicet aliquis: Quomodo hoc in quoquā potuit probari? Dicimus per uulnera illis partibus accepta. Cum enim esset aliquis bonæ intelligentiæ, rationis & memoriæ, uidetur Physicis, quòd accepto uulnere, in aliqua illarum cellarum, uim illius amittat, uires aliarum retinens. Vnde Solinus in Polystorijs narrat, de quodam qui accepto uulnere in occipitio, ad tantam deuenit ignorantiam, quod nesciuit se habuisse nomen. Ergo merito antiqui dicebant, in capite esse sedem sapientiæ.

In

In capite enim habent sedem quę faciũt sapientem, intellectus, scilicet, ratio & memoria. Ab hoc cerebro ꝓdeunt nerui ad oculos, per quos animalis spiritus exiens, uisum operaẽ, ut ostẽdemus. Sed prius de substantia oculorũ aliqd dicamus.

De oculis. Cap. XXV.

OCulus ergo est quædam orbiculata substantia & clara, sed in superficie aliquantulum plana, ex tribus humoribus, & septem tunicis constans. Orbiculata est, ut huc et illuc uerti possit: in superficie plana, ut melius formas rerum & colores in se possit recipere, lucens & coruscans ex humoribus, ut à uisuali spiritu possit penetrari. Ex tunicis, ut superfluitates expellãtur, ne illum lędant. Sed si quis nomen humorum, & tunicarum, & dispositiones scire desiderat, Panthegiũ legat. Duos uerò oculos natura instituit, ut si unus læderetur, alter remanet. Deinde de uisu dicamus.

Qualiter uisus fiat. Cap. XXVI.

CVm igitur naturalis spiritus per ueruos à cerebro prodeuntes ad oculos

culos uſque peruenerit, exiens, ſi aliquē ſplendorem, uel Solis, uel alterius repe-rit, uſq; ad obſtaculum dirigitur: quia offerēs ſe, per ipſum ſe diffundit, formiſq; & illius coloribus informatus, per oculos, & per phantaſticam cellam tranſit, uiſusq; efficitur. Inde eſt, quod uiſu figuras rerum et colores diſcernimus. Stoyci tamen dicunt, uiſualem ſpiritum uſque ad obſtaculum non peruenire, ſed oculum figuras rerum & colores in ſe recipere, ad quam perueniens ille radius, ſimiliterq; informatus, uiſum operatur. Sunt alij qui dicunt, illum, formis & coloribus ad obſtaculū peruenire, neq; oculo informari, ad quē radius perueniens, informatusq; reuertens, uiſum operatur. Nobis uerò placet illa ſentētia, quia uiſualis ſpiritus uſq; ad rem perueniat. Cuius rei hæc eſt probatio: Quia ex uiſu alicuius lippientis ſæpe contrahimus eandem infirmitatem: Et unde hoc, niſi quod à uiſuali ſpiritu ad corruptionem oculorum perueniens corrumpitur, reuertenſque oculum corrumpit.

rumpitur. Huius eiusdem rei facilis probatio est, quia sic contingit: Cum homines sint contrariæ complexionis, alij etenim sunt calidi, alij frigidi, alij humidi, alij sicci, uisualis spiritus ab aliquo exiens, qualitates illius secum trahens, diffusus per faciem alterius contrariæ qualitatis, illum corrumpit. Contraria nanque contrarijs læduntur. Inde est quod uetulæ lingentes faciem, expuentes, illud curant. Quod enim ibi est nociuum expuunt. Vt igitur uisus fiat, tria sunt necessaria: Interior radius, exterior splendor, obstaculum rei. His enim concurrentibus, est uisus, aliquo uerò istorum deficiente, deficiunt.

De contuitione & intuitione & detuitione.

Cap. XXVII.

VIsus aũt species sunt tres: Contuitio, intuitio, detuitio. Et est cõtuitio, quãdo aliquid uidemus, nullo in eo occurrẽte simulachro, sed ostendẽtet qualiter uisus fieret, de ea satis diximus. Intuitio est quãdo aliquid uidemus, in cuius superficie aliq̃d occurrit symulachrũ. Detuituo

uerò est, quãdo nõ in supfilie, sed in fundo apparet, ut in aqua: diciturq; detuitio, quasi deorsum tuitio. Restat ergo de tuitione dicere: quorũ quia eadẽ est ratio, etiã de detuitione disputemus, ut q̃ de ea cõstituamus, de intuttione intelligamus. Cũ ergo uisualis spiritus ad aliquid uidẽdum dirigitur, ex labilitate huc & illuc impellitur, informatusq; formis circunstantia, si ad aliquid obscurum peruenerit, ex sui subtilitate uideri non potest. Sin autem ad aliquid radiosum, ex splendore illius apparet. Aristoteles uerò dixit, nullum apparere sibi ibi simulachrũ sed hominẽ se & posteriora uidere, hoc modo: Cum prædictus spiritus aliquid radiosum ostendit, radijs illius elisus repercutitur, reuersus ad faciem uidentis, & posteriora illa percipit: sed quia mediante speculo hoc contingit, uidetur hoc in speculo apparere. Sunt qui dicunt aẽra inter hominem & speculum diuersis formis & coloribus insignitum. Vnde si aliquid opponatur, splẽdidum apparet. Sin autem econtrario, non.

De

De auditu. Cap. XXVIII.

AVditus autem ſic contingit: Cum aër naturalibus inſtrumentis percuſſus, foramina uocis acceperit, exiens, primam partem aëris quam reperit, ſimili informat forma, & alia aliam, donec ad aures perueniat: ad modum tympani, ſiccas & concauas, quibus reſonantibus, excitatur ille ſpiritus animalis, deſcendensq; ad aures, per quoſdam neruos, informat ſe ſimili forma, ſicq; formatus, ad Logiſticam cellulam reuertẽs auditum operatur. Similiter alij ſenſus fiunt, eodem ſpiritu animali ad illorum inſtrumẽta per neruos à cerebro deſcendente. Et quoniã de perceptis ab illis iudicat anima, de anima & eius uirtutibus tempus eſt diſſerere.

Quid ſit anima. Cap. XXIX.

ANima eſt ſpiritus quidam coniunctus corpori, idoneam rationem diſcernendi & intelligendi conferens. Quod ex anima ſit diſcernere, & intelligere ſic probatur: quod creſcente cura corporis, minuuntur illæ uirtutes, decre

ſcente illa, & creſcente cura animæ, & illæ creſcent. Si enim ex natura corporis eſſent, creſcente cura corporis, creſcerẽt. Augmentata nanque cauſſa, augmentatur effectus. Iterum cum omnis creatura corporea uel ſpiritus ſit, conueniens fuit, ut homo ex ſpiritu & corpore conſtaret, ut cũ utroq; aliq̃ affinitatem haberet. Hoc ergo cũ corporibus uita carentibus cõmune exiſtere, cũ herbis & arboribus uiuere, cũ brutis animalib ſentire, cũ ſpiritib. diſcernere. Inde eſt, q̃d in diuina pagina, homo dicit̃ omnis creatura

Quæ actiones ſint animæ & corporis. Cap. XXX.

CVm ergo ex anima et corpore homo ſit, dominãte anima, q̃ppe in q̃ eſt ſimilis creatori, inconueniens eſſet ſi corpus ſuas actiones haberet, anima uero nõ. Sed dicet aliq̃s: Quomõ diſcernã, quæ actiones in homine debeãt iudicari animæ, & quæ corporis ſint? Dicimus: Oẽs illæ actiões quæ cõmunes ſunt homini cũ bruto animali, uel cũ corporib. uita carẽtibus, etſi anima illas in homine operet̃, nec debent dici animæ, ſed corporis. Quæ uerò inueniunt̃ in homine, &

in nullo alio corpore esse possunt, animę sunt: discernere, et intelligere animæ est, sentire uerò & similia corporis.

Quomodo motus corporis contingant. Cap. XXXI.

SEd dicet aliqs: Si animæ actiones nõ sunt, nec debent dici, uel uirtutes uel uitia animæ, & quare illa dãnant̃ uel remittãtur? Nos uerò dicimus: Etsi illius nõ sint actiões, esse possũt eius uitia. Cũ em̃ ad hoc sit anima homini data, ut illicitos motus corporis corrigat, ignorãtia illius uel negligẽtia contingunt. Sicut ergo, si discipulus uel seruus negligentia doctoris uel domini, peccet, magister uel dñs, extra culpam non est, sic nec anima illis contingentibus. Non ergo extra culpam est, etsi illius non sint actiones.

Qualiter anima sit in homine. Cap. XXXII.

CVm igitur homo ex anima & corpore constet, quærit̃ an sit apposita, an concreta, an commixta, an coniũcta? Vno qppe istorũ modorũ insuntomnia, quę sunt in alicuius cõpositione. Appo sita nõ est qa tũc extra corpus anima esset nec æqualiter illud moueret. Omne em̃ appositum extra illud est, cui est apposi-

tũ, & maiores uires habent in proximo, ut alicui ignis appositus. Concreta non est. Concretũ est q̃d ex substãtia trãsit in alterius substantiã, ut aqua per ebullitionẽ in salem, Cũ ergo anima non transeat in corporis substantiam, sed semper spiritus, concreta illi non est, Nullum etenim commixtorum, esse suum retinet. Non sunt ergo commixta, corpus & anima. Coniuncta ergo sunt, sed ita quia tota in omnibus partibus est corporis, esse suum retinens, tota & integra, hic subijcient: Si in omnibus partibus tota est, abscisa una parte corporis, anima tota abscisa est à corpore? Nos uerò dicimus: Animã nõ esse in aliqua parte corporis, nisi dũ anima est coniuncta corpori idoneo uitæ. Separata ergo corporis parte, remanet anima in alijs partibus, in quibus anima ante tota erat. Iterum quæritur, an anima sit ex eadem parte & corpus, an ex alio? Nos dicimus: Nullam illius esse certam, propter creatorem solũ, qui in omnibus dat esse. Vnde Plato omnium Philosophorum doctissimus dicit: Deum creatorem, stellis creatis à se,

ſpiritibus cauſam formandi hominem inieciſſe, ipſam uero animam feciſſe, & illis tradidiſſe: quia miniſterio ſpirituũ, & effectu ſtellarum, corpora humana exiſtunt & creſcunt, ſua uolunıate Creatoris anima exiſtit.

De tempore coniunctionis illius cum corpore.
Cap. XXX.

ITem quæritur: An humana anima, ante exiſtat, quàm corpus, & quando illi coniungitur. Dicimus illam ante nõ ſubſiſtere, quod probari poteſt hac ratione, & autoritate. Si enim ante eſſet, uel in miſeria uel in beatitudine eſſet, nullo præcedente merito. Autore hoc Auguſtino probatur, qui dicit: Deum cotidie creare nouas animas. Tempus uerò illius cum corpore, á nullo diffinitur. Nobis autem uidetur poſt operationem informatiuæ & cõcauatiuæ uirtutis. Tũc enim naturalis uirtus per mẽbra diſcurrere incipit, ſine qua uita non poteſt eſſe nec anima in corpore.

De uirtutibus. Cap. XXXIIII.

HVius animæ diuerſæ ſunt poten-

tiæ, scilicet: Intelligentia, ratio, memoria & est intelligentia uis animæ, qua percipit homo incorporalia, cum certa ratione quare ita sit. Ratio est uis animæ, qua pcipit homo q̃d sit, in q̃ res cõueniant, cũ alijs, & in q̃ different. Memoria uero est uis, q̃ firme retinet homo ante cognita.

Quare non discernat & intelligat infans.

Cap. XXXV.

SEd quæritur cũ istæ proprietates sint animæ, quare infans, in quo est et anima, nec discernat, nec intelligat, etc. Ad hoc dicimus, quia anima hominis à creatore habens principium, ex quo est perfecta quidem in genere suo. Vnde est, quod ex quo est anima quod nescit, æque ab homine sciri possunt, nisi grauitas carnis esset, quod per primum hominem qui ante corruptionem humanitatis, ex quo fuit, habuit scientiam humanã perfectã, probari potest. Si uero corrupta humanitate, ex quo coniungitur, corrũpitur, nec proprietates suas potest exercere, donec usus experientia & alicuius doctrina execrata, incipit discerne-

re, ue

re, ueluti si aliquis subtili acie oculorum, tenebroso carceri detrudatur, uidere nõ potest, nisi consuescat tenebris, uel lumẽ accendatur. Vnde Virgilius:

Quantum non noxia corpora tardant!

In prima uerò ætate, nec præcessit usus, nec experiẽtia, nec est tẽpus doctrinę cõueniens. Cum enim illa ætas sit calida & humida, statim cibum digerit & appetit, unde frequenti influxione indiget, et effluxione, spissusq; fumus generatur, qui ascendens, cerebrum in quo uis est discernendi & intelligendi, turbat.

De iuuentute et senectute, & senio. Cap. XXXVI.

HAnc ætatem sequitur iuuẽtus, quæ est calida et sicca. Desiccatus est enim ille naturalis humor, quem contrahit homo ex matris utero: unde non tam spissus nascitur fumus, neq; ita cerebrũ turbatur, estq; ætas conueniẽs ad discernendũ, &c. Et maximè si lampas diligentis doctrinæ accendatur. Sequitur senectus, frigida & sicca. Extinctus est enim naturalis calor, unde in hac ætate uiget memoria; sed uires corporis deficiunt.

Ex fri-

Ex frigiditate enim & siccitate, cuius est constringere, est memoria. Ex calore uerò, cuius est impetum facere, uires corporis. Hanc sequitur senium, frigidum & humidum. Extincto enim calore naturali, crescit frigidum phlegma. Vnde in illa deficit memoria, fiuntq́ꝫ homines pueriles. Est enim à phlegmate uis expulsiua. Hanc sequitur animæ et corporis dissolutio. Non enim extincto naturali calore, diu potest homo uiuere. Et quia de homine satis docuimus, cuius est docere & doceri, dicamus, quales ut doceant, quærendi sint, & quales ut doceantur, qualis complexio doctrinæ conueniens, in qua ætate sit incipienda, & quando finienda, quis ordo discernendi.

Qualis quærendus sit magister.

Cap. XXXVII.

TAlis igitur quærendus est, qui doceat: qui neq́ꝫ causa laudis, nec spe temporalis emolumenti, sed solo amore sapientiæ doceat. Si enim propriam diligit laudem, nunquam discipulum ad suã perfectionem uenire desiderat. Subtrahit er

hit ergo doctrinam, ne in eo quod plus diligit æquetur, uel superetur. Si em̃ spe commodi temporalis inductus, doceat, non curabit quid dicat, dum numum extorqueat. Sæpe uerò plus placent nugæ, quàm utilia. Sed si amore scientiæ ad docendum accesserit, nec propter inuidiam doctrinam subtrahet; nec ut aliquid extorqueat, ueritatem cognitã fugiet, nec si deficiet multitudo sociorum, desinet, sed ad instructionem sui & aliorum, uigil & diligens erit.

Qualis discipulus. Cap. XXXVIII.

VT doceatur uerò talis eligendus est qui non sit doctrinæ obstrepens nec superbus, ne uideatur aliquid esse, cum nihil sit, qui magistrum ut patrem diligat, uel etiam plus quàm patrem. A q̃ enim maiora & digniora accipimus, magis diligere debemus. A patre autem rudes esse accipimus, à magistro autem esse sapientes, quod maius & dignius est. Plus ergo diligendi sunt boni doctores, quàm parentes. Nec tamen iustum, ut plus diligantur doctores, sed utile, ut sen

tentiæ illius nobis placeant, & uerba in eo quem diligimus, quia quem non diligimus, sæpe etiam nobis uerba displicẽt illaq́ꝫ fugimus, dum studemus non imitari illos, quos non diligimus.

Qualis complexio conueniens sit doctrinæ.
Cap. XXXIX.

QVamuis uerò sanguinea complexio sit habilis ad doctrinam, in omni tamen aliquis perfectus potest esse, cum labore, quia labor omnia uincit.

Quæ ætas & quis terminus discendi.
Cap. XL.

PRincipio uerò doctrinæ, adolescentia est conueniens: quia, ut ait Plato, ætas hominis similis est ceræ, quæ si nimis mollis sit, figuram non recipit, nec retinet. Similiter si sit dura. Ergo nec nimis tenera ætas, nec nimis dura, conueniens est doctrinæ. Terminus uerò doctrinæ est mors. Vnde quidam sapiens, cum ab eo quæreretur ita: Vbi est terminus discendi? Respondit: Vbi & uitæ. Quidam uerò Philosophus cum nonagenarius moreretur, inquisitus à quodã discipulo

discipulo suo, an de morte doleret, ait: Sic. Quo interrogante: Quare? Quia nunc cœpi discere.

Quis sit ordo discendi. Cap. XLI.

ORdo uerò discendi talis est, ut quia per eloquentiam omnis sit doctrina prius instruatur in eloquentia. Cuius sunt tres partes, rectè scribere, & rectè pronunciare scripta, quod confert Grãmatica, probare quod probandum est, quod docet Dialectica. Ornare uerba & sententias, quod tradit Rethorica. Iniciandi ergo sumus in Grammatica, deinde in Dialectica, postea in Rhetorica: quibus instructi, & ut armis muniti, ad studium Philosophiæ debemus accedere. Cuius hic ordo est, ut prius in quadriuio, id est, in ipsa prius Arithmetica, secũdus in Musica, tertius in Geometria, quartus in Astronomya. Deinde in diuina pagina: Quippe cum per cognitionẽ creaturæ, ad cognitionem creatoris perueniamus. Quoniam in omni doctrina Grammatica præcedit. De ea dicere pro posuimus; quoniam etsi Prisc. satis dicat, tamẽ

tamen obſcuras dat diffinitiones, nec ex ponit cauſas, nec inuentiones diuerſa- rum partium & diuerſorum accẽtuum in unaquaq; prætermittit. Antiqui uerò gloſſatores ſatis bene literam continua- uerunt, et uerè & plerunq;, & bene regu las exceperunt; ſed in expoſitione accen tuum errauerunt. Quod ergo ab iſtis mi nus dictũ eſt, dicere ꝓpoſuimus q̃d ob- ſcurè exponere ut ex noſtro opere ali- quod cauſas inuẽtionis prædictarũ quæ rat, & diffinitionũ Priſciani expoſitiões Ex antiquis uerò gloſſis continuationẽ, & expoſitionem literæ eiuſdem, & ex- poſitiones regularum, & ferè & plerun- que petat. Sed quoniam de propoſitis ſu prà, id eſt, de eis quæ ſunt & non uiden- tur, ſectãtes compendia diximus, ut ani- mus lectoris alacrior ad cætera di- ſcenda accedat, hic quartæ par ticulæ longitudinem terminemus.

LIBRI TERTII FINIS.

Hono-

HONORII AVGVSTV DVNENSIS PRESBYTERI, DE SOLIS AFFECTIBVS.

Liber Quartus.

DE HEMISPERIO.

CAPVT I.

H Emisperium nullus uidet, quia si uisus super terrā dirigitur, & recta linea in firmamentum, tunc non uidet dimidiū cœlū. Respōdemus: Licet plana sit terra, tamen linea secus terrā protēsa, & si sit directa, nō tamen est inclinata sed tumor est, & ubi terra deest, uisus adhuc per candē lineā descendit usq; in cœlum, cum nunquam uisus possit esse tortuosus: ideoq; si plana esset terra, sicut aliqui putant, uideret polum utrunque, ita modo cum sit rotunda.

D *ortu & occasu solis.* Cap. II.

QVare Sol in æstate uidetur oriri, & occidere in Septentrione: Meridie ante esse in Austro, sic collige: Cuiuscunque uertici immineret polus,

ei ſol ambiret terram, quaſi circa pedes. Recedenti tamen uerſus Auſtrum, tantum quod æſtiui tropici retro aliquid abſcondatur, nihilominus tamen in angulo uerſus Septentrionem uidemus, quaſi acumina eius Paralelli, qui æqualiter undiq; diſtat à polo. Ergo & ſol in illo exiſtens, non poteſt hinc & hinc polo eſſe uicinior. Si enim per lineam quæ uidetur, deberet ſol ab oriente ad ortũ peruenire, tunc in Meridie polo eſſet uicinior, quod eſſe non poteſt. Hinc eñ quæſtio, quæ ſequitur, ſoluta eſt: Quomodo in ortu ſolis Diametros eius inueſtigetur, cum uideatur oriri per rectam lineam, & umbra orientis ſolis, illic uideatur, debere eadẽ quo etiã inſidentis Orizonti. Sed notandum eſt, quod obliquè oritur, quaſi per arcum.

De horis artificialibus. Cap. III.

OMni die præter Aequinoctium, ſunt artificiales horæ, et ſemper uigintiquatuor æquales inter ſe, ſic, ut totum ſpacium diuidas inter ſe æqualiter in duodecim partes æquales, ſiue breue

ſit

ſit, ſiue longum. Naturales autem tantum in Aequinoctio.

Altitudo ſolis & Climatis. Cap. IIII.

EST autem altitudo alia Climatis, alia ſolis. Altitudo ſolis cotidie deprehenditur, id eſt, quantum ſol cotidie aſcẽdat in Meridie. Porrò altitudo Climatis uocatur illud, quod eſt à capite cuiuſque hominis, uſq; ad ſolẽ in Meridie in Aequinoctio. Bene autem dicitur, Altitudo Climatis: nam cum in Climate cuiuſque id quod ei ſit altiſſimum, quod eſt ſuper caput eius, in noſtro Climate quadraginta ſeptem gradus in meridie, in Aequinoctio ſunt uſq; ad ſolem: ergo tã altũ eſt Clima noſtrum, quod ſi adderentur ſoli, ſexaginta octo gradus, perueniret ſuper uerticem noſtrum: ideoq; in Meridie in Aequinoctio ſol ab Horizõte aſcendit ſexaginta duo gradus adde ſexaginta octo, & erunt nonaginta uſq; ad uerticem noſtrum.

De terra & magnitudine ſolis. Cap. V.

CVm Philoſop. terrã centrũ eſſe aſſerut, uerũ dicũt: ſicut eñ pũctũ in circulo

nullam habet proportionem usitatam, sic nec terra ad superiora. Ideoq; cum dicit Macrobius, quod terra sit punctum ad circulum solis, sol autẽ octies maior terra, patet quomodo se habeat terra ad circulum Solis: sed tamen quia non est usitata, ideo dicitur centrum illius circuli, utpote multo mitior in comparatione in eum, quàm Sol.

De aquæ tumore. Cap. VI.

QVæritur de aqua: Si tumorem habeat, quod uidetur esse non posse, cum liquida, & descendit usque ad planitiem, sed uidendum est quod hoc non est: quippe eius natura est semper in tumorem descendere, ut uidetur in gutta, & ubicunque est aqua, pone oculum in uno littore, iam præ tumore medio aliud littus non uidebis.

De solis uicinitate. Cap. VII.

QVanto sol est uicinior, tanto facilior longiores dies: uerum est, sed radijs est uicinior, quàm nolim: uerum est: ergo facit longiores dies, quam nobis: falsum est. Sic determina: Lõgiorem

rem diē facit eius uicinitas Rhodijs, quā prius habuerunt, ſed non longiorem, reſpectu aliorum, ſed reſpectu ſui.

Quod nihil ante ſolem occidat, quod cum ſole oritur. Cap. VIII.

ITem ad hoc quod dicimus pluſquam hemiſperium in ortu directorum ſignorum. Opponitur: Sol oritur cum aliqua parte, ſed nulla pars, quæ oritur cū ſole, occidit ante ſolem. Dicimus autem Hemiſperium in ueſpera, ſuper nos, & non plus. Ergo non oritur niſi Hemiſperium. Ad hoc dicimus, quia partes, quæ oriuntur cum gradu Solis, & iam quæ poſt eum emergunt, quædam, inquam, illarum partium ante ſolis occaſum, in inferius hemiſperium conuoluuntur.

Quomodo fiat Eclipis. Caput IX.

QVare uel totus Sol ineſt Eclipſi? Ad hoc hoc dicimus, quod uel uiſum iudicabit: fit autem, ut aiunt, Eclipſis ſic: etſi nullus homo eſſet in mūdo, tamen neceſſe eſt, ut Luna tamē inferior ſit ſole, cum fuerit in centro ſolis, ita quando ſit in centro terræ, id eſt, in Ae-

quinoctiali circulo, id est, in Ariete, uel Libra, tunc sua oppositione facit tenebras toti mundo. Aliter autem mihi uidetur, si enim fieri Eclipsin non credo posse, quippe cum in hoc Septentrionali lucem simus positi, & luna Soli subsit nobis inspicientibus, ad Austrum non oboritur luna, nec aliquid impedit, ergo non fit ibi Eclipsis. Sic factis tenebris, in Eclipsi uidētur stellæ in die. Nec etiam potest fieri in illo latere Zodiaci, sed tantum in hoc, quia dum luna euagatur ad finem latitudinis zodiaci, tunc tantum nostris uisibus opponitur. Est autē maior luna, quàm terra: quia si tota terra esset ignis unus, & aliquis esset, ubi modo est luna, non tanta appareret ei terra inde, quanta nobis uidetur luna hinc, id est, à terra. Sed opponitur: Luna ubicunq; sit, potest in omni loco facere Eclipsin toti terræ, quia ita magna est, quod totam terram tegit? Ad hoc respondemus: Quia magna res & lata aliqua, prope aufert alicui totum

tum uisum, sed remota minus. Videtur mihi: Si sol patiatur Eclipsin, quod oporteat eum in ecliptica linea pati, licet luna non. Si luna autem patiatur, oporteat eum esse in Eclipsi, licet solem non, & hanc secundum nostram rationem, non secundum publicam.

De Lunæ saltu. Cap. X.

SAltus Lunę, nihil aliud est, quàm detractio unius diei à decemnouenali circulo: quia quod debet contrahi in singulis lunationibus, illud reseruatur. Et quia plus in singulis computatur, ergo in una aufertur, unde uidere potest per contrarium. In anno bisextili sunt trecenta sexagintasex dies, hoc non habet de sui solius augmento, cum omnes anni sint æquales, sed quod prius dimissum erat, per singulos annos, hoc in quarto corrigitur, eodem modo ultimus annus Embolismatis minus habet uno die alijs annis Embolismatibus: quod non est illius anni damnum solius, sed quod

quod in singulis lunationibus prius nimis computatum est, hic corrigitur. Ergo cũ dicit auctor, Lunam accendi post uigintinouem dies, & hora duodecima nondum completa, bene dicit, ut de his minutis dies unus colligatur. De Oriente in Occidentem notantur Climata.

De Oriente & alijs. Cap. XI.

RAtio uidetur ut qui habent eundem Orientem, habeant & eũdem Occidentem, & qui habent eundem meridiem, habeant & Orientem, sed utrunque falsum est, quod habet modo liquebit. Constituamus in primo Climate uirum unum, uel in quarto unum, uel in septimo, in linea directa à Septentrione in Austrum, tunc ei qui Septentrionali est, prius Sol orietur, utpote lõgiores dies habeant. Item constituamus à latere Australis uiri, contra Orientem uirum, tantum ut cum eo Solem uideat oriri, qui est Septentrionalis, ecce eundem habent Orientem, sed non eundem Occidentem.

De meridie. Caput XII.

De

EAdem quoque poſitione hominum uidebis eos qui habent Meridiem unum, non eundem habere Orientem. Cōſtituti enim in linea à Septētrione in Auſtrum, duo priores, quos dixi, cum ſol ad lineam illā uenerit, Meridies erit utriq;, ſed tamen unum Orientem non habuerunt. Quippe Sepirētionalior, prius uidet ſolem oriri, utpote productiores dies habiturus.

De Cancro et Capricorno. Cap. XIII.

DIcitur Cancer nobis eſſe uicinior, quàm Capricornus, quod quidam non eſſe aſſerere conantur, ſic: Terra eſt centrum, ſed ad quamcunq; partem circuli à centro ducatur linea, æqualis erit, ergo quæ à terra ducitur ad Capricornum, ſimilis eſt ei, quæ ducitur ad Cancrum. Tota terra centrum eſt ſuperior, non quælibet eius pars.

De Horizonte. Cap. XIIII.

HOrizon alius terræ, alius cœli. Sed breuis & longus homo differentes habent Horizontes, quod & Macro

bius innuit, cum dicit: Vltra centum o/ctaginta stadia inde extenditur humanus aspectus, quia infrà potest mutari. Horizon autem cœli, neque pro longitudine hominis uariatur, nec pro qua/libet mutatione loci: quia si quis staret in altissima turri, & aliquis in uno eiusdem cum Astrolabio eodem tempore, quo per foramen unius, eodemq; tempore, & per foramen alterius transiret radius solis, ita Horizon terræ mutatur qualibet progressiōe, nec Horizon cœli

De Aequinoctio. Cap. XV.

AFfirmant quidam Aequinoctium habere illos, supra quorũ capita est Paralellus. Aestiuus sic: Omnis circulus in modum coluri ductus, super caput alicuius uidetur ab eo dimidius, uerum est, ergo super cuius caput ducitur, Aestiuus tropicus, tantum uidet eius medietatem, & ita Aequinoctium est in illo. Hoc ita esse quidam uere affirmant, sed non est ita, quia propter nostram positionem quodammodo in finibus uidetur eleuari, & in medio uersus Austrũ defle-

deflecti, & coniungitur ei circulo, qui du citur recte super caput alicuius, ab Oriente in Occidentem. Sed dicit: super caput cuius aliqua pars sit eius circuli: q̃d totus super eũ uoluat, quod probare potest: uerte globũ pro placito tuo, & tene aliquid supra Paralellũ, & uerte, semper circulus opponetur ei qui supra se est. Itẽ est aliud quod obest, scilicet, quãdo plus uidet de Paralello: sed dicũt talẽ esse illius loci naturã, quod hic plus operat̃ una sexagena, q̃ ibi tres, ꝓpter solis uicinitatẽ

De die & nocte. Cap. XVI.

DIes est sol lucẽs super terrã, uel aẽr illuminatus, sed in æquinoctio ante solis ortũ, & post solis occasum, aẽr est illuminatus, ergo nox nõ est ęqualis diẽi Sed notandum est, quod in talibus locutionibus per causan nõ attendit̃ natura rei expressæ: Gnomoicæ enim arti studẽtes, ab umbra orientis, usq; ad umbram insidẽtis Orizonti, tantum diem numerat, & uerum est, dum dies est, quando aẽr illuminatus est: sed aẽr & in lumine est anteq̃ sit dies, per distinctionẽ horarũ

incipiat computari. Item cum de naturali die agitur, uiginti quatuor horarum, scilicat diem uocamus, ab ortu ad ortũ, quod est conuersio firmamenti : sed si quis dicat, quod interea sol gradum unũ transierit, & ita in die naturali plusquã firmamentum conuertitur, uerum est, sed nõ notatur; quia in tam magno quasi nihil est hic. Itaque propter gradum illum cottidianum, fit in anno, ut plures sint cœli conuersiones, quàm dies, id est, trecenta sexagintaquinque dies, & trecentæ sexagintasex conuersiones. Verbi gratia: Hodie Sol oritur cum primo gradu Arietis, cras in secundo, & ita in uno die conuertitur totum firmamentũ & grddus unus. In secunda die tantundem. Ita in duobus diebus conuertitur firmamentum bis, & duo gradus.

De Paralellis. Cap. XVII.

Forsitan quærat aliqs, & dignũ quæstione uidetur, cũ ille eũ q esset in medio perustæ, uidere omnes Paralellos in dimidia parte, & inde recederet cõmutatio loci mutare, etiã ei Paralellos scilicet ut de

ut de quibuſdam plus aſſumeret, de alijs tantundem amitteret. Quod ſi eſt tunc etiã illius æquinoctialis, aut plus aſſumit aut aliquid perdidit, quod ſi fit, tunc non poteſt in eo fieri Aequinoctiũ. Sed notandum quod fere omnes Paralelli mutãtur, pręter æquinoctialem. Hoc enĩ natura facit medietatis.

Horologiorum diuerſitas. Cap. XVIII.

HOrologiorum uarietates ſcire non eſt inutile. In concauo enim ſtante, in terra, in modũ pedis, ut mihi uidetur: pro uarietate dierum, erit & uariatio ortuum: ſed & umbra, ut reor, in illo per ſuperius labrum uagatur. Impendente uero ſuper terram, non poteſt, ut æſtimo, deprehendi; niſi uerus Meridies, ſed & umbra inferius peruagatur.

Ad inueniendum interuallum in Horologio. Cap. XIX.

TErtiumdecimum interuallũ in Horologio ad menſuras rerum diſtinctum, ſic inuenito. Gnomonem in octo partire, & ipſas partes in Horologio æqua menſura diuide. Ad unũ igitur men

t ſura

ſura erit octuplus Gnomo,ad duas quadruplus, ad tres duplus, ſuper partiens, tertias ad quatuor duplus,&c. Ad octo partes æquales. Deinde umbra uincit Gnomonẽ,ergo adiecta ad umbrã una menſura,umbra ad gnomonem erit ſeſqui octaua duabus,erit ſeſqui quarta,tribus erit ſuper partiens octauas,& ita in infinitum. Eodem modo ſi quodlibet interuallum in duo æqualia diuiſus erit, Gnomõ eſt,ſed feſcuplus ad primũ,&c.

Quod Sol medius numero dicatur.

Cap. XX.

CVm Sol dicatur medius numero, non ſpacio,uidetur quod iure deberet medius ſpacio. Vnde Ouidius dicit de Phœtonte: Vt terra & cœlum ferant æquum calorem medio ibis. Sed cum ſit uicinior terræ,non fert æquum calorem ſuperis & inferis. Reſpondeo: Natura caloris eſt,aſcendere,& omni licet ſit remotior à ſuperis,tamen recompenſatur per naturam aſcenſus,ut hic operetur uicinitas,illic natura aſcenſionis.

De ſtellarum lumine. Cap. XXI.

Si à

SI à sole lumen accipiunt omnes stellæ & eandem lucem tam in die quám in nocte non amittunt, cur in die sicut in nocte non uidentur, uel non in nocte sicut in die obscurãtur? Respõdeo: Claritas diurna impedit. In nocte aũt uident, per obscurum aëra existentes in lucido.

De distinctis sphæris. Cap. XXII.

SPheras esse distinctas, & distinctum esse eclypsim, taliter ut sit interstitium sphæræ unius ab alia, nihil est: quomodo eñ Planetæ traherent à Sphæra firmamẽti, quæ est ultima? ergo totus ille æther unum continuum, & naturali motu, scilicet circulari mouetur, & trahit secum Planetas: cum enim moueri necesse sit, sed nec sursum nec in aliam lineam possit, in circulum rapitur.

Terra unde frigida. Cap. XXIII.

LIcet autoritatis uerba sint, temperari tẽperatã uicino calore & frigore, hinc inde tamen sic est accipiendũ, ut totam nostram frigidam naturaliter esse sciatis, sed à frigida zona, quia multum recessit sol, ideo multum permittit suæ

naturæ, & quæ multum habet frigoris; uidetur temperare calorem, cum potius calor imminuat intemperata naturalem frigus terræ, minus autem frigida.

Terra unde frigida. Cap. XXIII.

SOl octo sexagenas collustrans perustæ, cum in tropico æstiuo fuerit, calorē facit his, qui sunt sub hyemali tropico, & si non adeò uehemētem, ut prius; ergo uidetur ut per totidem sexagenas uersus Septentrionē æquū calorē sit fusurus: quod si est iam frigida, non est aliqua. Solutio: Aēr illę perustæ solaris corporis præsentia ita incēditur, ut citò cale fiat diei præsentia: sed posito sole in Capricorno, cum per tredecim sexagenas distet à frigida, ita solaris absentia corporis, permittit aërem naturalem terreno frigore consolidare & frigere, ut licet ad eum uicinius quandoque accedat: tamē minus ei dominetur, quàm illi remotiori, quoniam præsens accendit, uicinitas enim non tantum confert, quantum diuturnitas, & frequentia accensionis, ut de sole uidemus in Leone remotior, quàm in

in Cancro uiciniori, plus calido.

De linea Zodiaci. Cap. XXIIII.

ZOdiaci lineã, utpote obliquã, aiunt longiorem, quàm æquinoctialem, quod non est: quia quæcunq; linea quocunq; modo ducatur, tantum ut transeat centrum, æqualis est alijs. Quod autẽ ista uidetur obliqua, hoc euenit ex Parallelorum diuersa sectione: tã recta enim in sui natura est Ecliptica linea, sicut æquinoctialis.

Zodiacus quò ducatur. Cap. XXV.

QVoniam zodiacus obliquè ducitur per perustã, quare, si sol singulas partes per ustæ accingat, cum zodiacus nunquã exeat? Solutio: Perustam terræ haud dubio peragrat, non perustã cœli. Quod si quis conetur ostẽdere sic: Sol est longè sub firmamento, & rapitur ab eo contra omnes partes perustæ cœli, falsum est: Cum enim ipsa quoq; perusta cœli rapta trahat solem, non potest contra eius partes rapi. Verum autem esset hoc, sed si raptato sole staret, per usta cœli itidem.

Planetæ quo uadant. Cap. XXVI.

VTrique sententiæ, siue contra firmamentum uadunt Planetæ, seu cum firmamento, potest opponi. Contra firmamentum non uadunt, quia nulla res dum rapitur ab alia, potest suo motu procedere eos sua celeritate, non præcederet eos obliqua, sed directa linea. Et sic sol, aliqua extra zodiacum esset. Quia omnes stellæ sunt igneæ naturæ, ideo necesse est ut moueantur, ignis enim semper in motu est.

De æquinoctiali linea. Cap. XXVII.

HI qui essent in perusta, semper haberent æquinoctiũ, nec sic dico, quod tantum dies sit æqualis suæ nocti, sed dies diebus, et ñox noctibus: quia etsi Aequinoctialis linea sit maior alĳs, tamen dies in ea non fit longior: celerius enim ibi rapitur. Item si in Cancro altior esset raptus, q̃ sub libra, tamen nec citius, uel tardius in utrãque lineã cõuolueretur.

De Solstitio in Cancrum. Cap. XXVIII.

SI in primo gradu Cancri fit solstitiũ, ille nullum habet similem. Altrinsecus

cus autem æquipollent sibi uigintinouē gradus cancri, & uigintinouē geminorū & ita respondent sibi primus geminorum & primus Leonis, et sic per cætera: nec tamē hæc signa sibi sunt opposita in uicē, sed à solstitiali loco æqualit̄ distātia.

Vnde uisus recidat. Cap. XXIX.

PRoprium est & naturale, ut de leuigata superficie, uisus recidat, in conspicientem, certum quod est, sed opponitur de baculo: tango umbram in alicuius in aqua, nec tamē eū. Solutio: imò in illo loco, ubi uideor tāgere imaginē, ibi impeditur uisus, ne cadat in altū. Visum à leuigato relabi, in aliqua sic argumentum astrue: facies posita in luce, uidetur uisu relabente à speculo. Item auerte faciem à luce, ut sint tenebræ in faciem etiāsi speculum sit in luce, tamen non inspicies faciem tuam: quia dum uisus relabitur in tenebris faciēi, non uidet faciem tenebris impedientibus. Ideo & Plato tractat de natura speculorū, ad probādā sententiāsuā de uisu: qa dicit, quod ignis

exeat p oculos, quia apparet in speculis.

De signis duodecim obscurantibus solem.
Cap. XXX.

DVodecim signa obscurare Solem sic astrue: Pone aliquod in mundi umbilico, in superiori Hemisperio, unũ hominẽ oppositũ illi, similiter in umbilico inferioris hemisperij, deinde solis medio corpore super Horizontẽ exorto, claritate sua statim sex signa supiora impedit, similiq́; modo in inferiori sua sex, ita duodecim. Ad quod dicendum sic: quod fieri, ut & illi, & huic homini auferat, nec tamen eo minus sex uidentur. Sol enim semper totam sphæram cœli illuminat utpote in q̃ est lumẽ omniũ, corporis uerò terræ medietatem etiam illuminat tunc, quæ in umbra sunt posita: quia per umbram uident, sex signa uident: & ita aliquis habet partem Hemisperij in nostri super suum Horizontẽ. Et ego quia per illuminatum aẽrem nullum signum uideo. Ille alter eiusdem Hemisperij signa uidet sed per umbrã: aliud est enim per claritatẽ uidere post umbrã

umbrã, aliud per umbrã ad claritatem.

Quod Planetæ non semper sint æquè celeres. Cap. XXXI.

CVm Planetæ dicantur æquè celeres, hoc esse non potest. Quippe si contra firmamẽtum uadunt, hi qui sunt superiores plus impediuntur, quàm inferiores, & ita æquale spacium non potest conficere eodem tempori, superior & inferior. Ideo sic dicas: Aequè celeres sunt ad motũ, ubi una tantũ laboret, quã tum alia, si nõ æquè permoueatur: si em̃ rapitur, dum contra firmamentũ moue tur, necesse est uel impediatur, nec enim in ulla duci posset, & non retardari.

De Sole ascendente, & quid efficiat. Cap. XXXII.

NOtandum est, Cum Sol uersus cœlum eleuetur, ut in Geminis duos dies supra triginta ponat, descendendo recompensat, ita ut opposita signa diuidat inter se, quicquid fuit supra triginta. Nam cum unumquodque signum diuisum sit in triginta partes, & sol in uno quoque ponere dicatur secũdum æqualem diuisionem triginta dies, quicquid

in Geminis plus ponit quàm triginta, hoc datur Sagittario, & erunt unde duobus ſexaginta dies, ſicut & cæteris oppoſitis ſignis. Item notandum, quod Aequinoctialis circulus diuidit æqualiter zodiacum, ſed nõ in duo æqua, abſides planetarum. Ergo ſolaris abſis minus eſt à Libra ad Arietem, quàm ab Ariete ad Libram. Ideoq; plures dies ponit in Hemiſperio dextro, quàm ſiniſtro.

In Ariete ſol multiplicat dies.

Cap. XXXIII.

ITem ab Ariete in tribus ſignis duo dies plus ponit, quàm in reliquis tribus. Nam minutis ſedecim horis in Cancro, æquipollet Cãcer Tauro in numero dierũ & horarum, & ita duo illi dies in Geminis ſuperſunt. Aequipollent autẽ gradus, proximus ante ſolſtitium, & proximus poſt ſolſtitium, in æquali remotione, ſi non ſol in illis, quippe ab Ariete uſque ad cãcrũ ſunt nonagintaquatuor dies, á Cancro ad Libram quatuordecim. Ergo dici non poteſt, quod ſolita deſcen

das

dat sicut ascendit quia tunc tot dies poneret hic, quot ibi. Item dici non potest, quod ante æquinoctium duos ibi dies prætermittamus: quia tunc oporteret quod æquinoctialis circulus declinaret ad Solem, sed hoc est dicendum. Sol ascendēs, præ nimio ascensu parum spacij transit de gradu, descendens autem plus spacij de gradu, transit ita, scilicet, ut capita huius sphæræ longius à se distent, quàm illius, quam facit ascendens, & ita dies proximus post Solstitium non omnino similis est illi, qui fit ante solstitium, sed tamen parum deest, quod tunc omnes gradus diuideretur illud spacium, quod sol consummauit per dies duos ascendens. Quod autem in dextro Hemisperio plures dies ponit, non nocet ad Aequinoctium: quia in paucitate uel pluralitate dierum non est uis, sed in medietate, potest autem in confinio Geminorum & Cancri, esse & altitudo uersus uel erga cœlum, & altitudo uicinitatis nobis: Attamen altitudo uersus cœlum Geminis

ascribitur

ascribitur, quia ibi finitur: altitudo uersus nos Cancro datur, quia ibi incipit descendens.

De linea tendente per Centrum. Cap. XXXIIII.

OPpositionibus & quæstionibus faciendis, illud præmittas, & scias uisum admitti in plano ut terra, & ubi non adhæret terræ, secundum hoc quod ab oculo descendit, adhuc usque decidat in firmamentum, quod est causa quare Hemisperium uideatur. Item sciendum, lineam tendi per centrum terræ, de polo ad polum, eodemq; modo ab Oriente in Occidentem per centrum terræ in firmamentū. Porrò fit unus in medio perustæ, & alter in inferiori Hemisperio oppositus illi, uisus illorum non incidet: lineis sic ductis per centrum terræ, in modum crucis, nisi in fine linearum, id est, ubi incidit firmamentum. Sol igitur cū uenerit ad lineam ductam per centrum terræ, nequaquam adhuc uidetur: cum autem uenerit ad lineam uisus, tunc primum oritur; ergo longius spacium est per

per quod non uidetur, quàm per quod uidetur. Ergo his, qui ſunt in peruſta, non poteſt eſſe Aequinoctium. Adhuc & aliud inconueniens, quod gradus prius oritur, quàm Planeta. Harum oppoſitionum talis eſt enodatio: Duos Horizontes eſſe, in plano unum, alterum in alto, nullus unquam dubitauit Philoſophorum. Dimerſio eius quæ habetur in plano, per Macrobiũ innotuit: eius qui ſit in alto dimerſio, comprehenſioni nõ ſubiacet. Sciendum autem eſt, Hemiſperium terræ uideri non poſſe, tumore terræ interueniẽte. Hemiſperium uerò firmamenti uiſu in altum directo uidetur. De lineis uerò quæ ſe in centro terræ ſecant, & per terram de polo ad polum, de ortu ad occaſum protendi intelliguntur, hoc habeto, quod locũ, ubi exire intelliguntur non uides, nec quicquam de ipſa linea, niſi tantum ubi capita earum gradibus iunguntur, in ipſo firmamento, ut præſens figura docet. Sed dices: Ergo prius uidetur gradus ſolis, quàm ipſe

Sol

Huic paginæ apponatur præsens figura.

ſol? Ad hoc ita reſpondemus: Non negamus, nec eſt inconueniens ſanè intelligenti, ſi pars ipſius gradus prius uideatur quàm ſol, nam magnitudo gradus magnitudinem ſolis infinita & incomprehenſibili quantitate uincit, etſi affixus eſſet ipſi gradui, ſæpe hoc continget.

Sed nõ concedo, ubi totus prius emergatur, eodẽ modo intelligas in occidẽte partem gradus adhuc apparere, quamuis Sole uiſui, iam ſubtracto. Quare diem naturalem dices, non de ortu Solis ad ortum, ſed ortu gradus, ad ortum eiuſdem.

An ſol diutius ſub terra ſit, quàm in æquinoctio.
Cap. XXXV.

QVod autem ſolem dicunt diutius eſſe ſub terra, quàm ſuprà in Aequinoctio, falſum eſt. Sunt enim in hoc decepti, quod non putant ſolem eſſe ſuper terram, niſi occurrat uiſui eorum. Sed non ita eſt. Nam dum ſupereminet lineæ ſupradictæ, ſcilicet, quæ tranſit

ſuper

ſuper terram, in noſtro Hemiſperio incipit tunc eſſe, quamuis non uideamus eum, nec ad locum, ubi uiſus dirigitur, peruenerit, quod probari poteſt per hãc comparationem. Hoc modo: Si aliquis eſſet in inferiori Hemiſperio oppoſitus illi, quod propoſuimus in ſuperiori, non magis uidetur ſolem, quam ſuperior, quia eorum uiſus non conueniunt in regione ſolis, ſed in ipſo gradu firmamenti, à quo multum diſtant. Et quanto plus ſtella quælibet à firmamento deſcendit, tanto magis ſpacium eſt inter utrunq;, ſuperioris ſolis & inferioris.

De Luciſero & Heſpero. Cap. XXXVI.

NEceſſaria igitur ratione probatur ſi Venus ſit ſupra ſolem, quod ſit eadem die Lucifer & Heſperus ſimul. Nec aliquid inconueniens inde incurrimus, quàm hoc quod duos Luciferos & duos Heſperos habemus. Aliquando nanq; inuna die habemus uel uicinius ad terram, ſcilicet cum uterq; ſupra ſo-

ſupra ſolem uagatur, & duos Luciferos & unum Heſperum, cum unus fuerit ſupra ſolem, & alter antè: quandoque duos Heſperos & unum Luciferum, cum unus fuerit ſupra ſolem; & alter retrò. Si firmamēto longius à terra acceſſiſſet, non uideremus Hemiſperium. Si ſolem uideremus in linea Orientali, tunc plus uideremus, quàm Hemiſperium; quia oporteret ut per ſolem dirigeretur uiſus in cœlum, infrà quàm modo, ubi iungitur lineæ orientali in cœlo. Cum ſol uenit ad lineam orientalem, non ſtatim uidetur: ſic etiã tantè occidit, quantũ ad uiſum conueniat ſub lineam occidentalem: ſecundum quod igitur dicemus habere Aequinoctium? Per Solem dici non poteſt, quia per longius tempus non uidetur, quàm uideatur? Reſpondeo: Secundum Solem dicitur æquinoctium: quia dum adhuc quaſi inſideret lineæ orientali, peruenit ad ortum eius cantus, & nec per aquam nec per Horologium poſſet deprehēdi, per maius ſpacium latere, quàm uideri: quoniã cum Sol

ſol ſit maior terra, tam magnum uitam paruo non ſubito, facit notabilem differentiam. Regio uero gradus uidetur ante ſolis ortum, ſtellæ uerò eius habetantur. Venus autem licet rarò, tamen quandoq; eſt ſuper ſolem, prius uenit ad lineam uiſus, quàm ſolare corpus: etſi Venus ſit minor ſole, tamen non tantum, quantum terra. Porrò de hoc inueſtigando ſagatius, non erit inutile.

Quod Horologium in prima & ultima hora non habeat partes. XXXVII.

IN Horologio prima hora & ultima non habent partes: quia neq; primæ initium, ſed finis tantum attenditur: nec finis ultimæ, ſed initium. Sed quomodo nouies in hora ſol uoluitur, cum aliquid pertinet primã ad horam? De hoc quod ſol uadit de linea Orĩetali in quã, quæ oritur, ſed Oriens non uidetur? uel quomodo ſibi reſpõdere poſſunt, circulus cœleſtis & Aſtrolabij, uel Horologij, Gnomonẽ habentes, cum ſol in linea prædicta non uideatur oriri? Reſpõdetur: Tãtę eſt magnitudinis ſol, quod in

paruo nullã facit diuersitatem, insidente enim Alhidada lineæ Orientali, penetrat radius utrunque foramen: sol enim magnus est, & à terra remotus. Et ideo licet ipse cantus eius in linea Orientali non uideatur, tamen nõ obest instrumẽtis, quia rationis datæ sunt, secũdũ quod deprehenduntur res in instrumento, & ideo etiã secundũ solem bene dicitur æquinoctium: quia in instrumẽto per tantum tempus medietatem circuli percurrit, per quantum tempus non uidetur. Et ita ratio, quod aliud habere uidetur, quàm res: sed nos sequamur actum, sicut est deprehensum.

Quod sol ducentesima sexta pars circuli sui dicatur.
Cap. XXXVIII.

CVm Sol dicitur ducentesima sexta decima pars circuli sui, uidetur nõ esse uerum: quia si totidem soles ponerẽtur ab Oriente ad Occidentem, & inferius, nõ impleret totum circulum? Respõdetur: Alius est ille circulus, cuius, ipse est, ducentesima decimasexta pars, & uisus noster fallitur; quia nõ potest habere

in il-

in illo circulo, in quo sol uoluitur in æthere, sed in ipsum firmamentum cadit. Sol aũt nõ est pars circuli firmamẽti, sed sui, in quo rapitur, qui est terræ uicinus.

De plano & alto. Cap. XXXIX.

AN fiat in alto per æquã remotionẽ mutatio quæ fit in plano? Respondetur: Si quis in altissima terra staret, & alter in imo eccius, fieret eis diuersitas quę in plano mutatio Meridiei uel umbrę, quia aliud est solis ortui occurrere p uisum, aliud cũ quis eleuato soli in altũ opponitur: tãtus em̃ est sol, quod non facilè aliquis centrum eius euadat, & ita cũ quis habet meridiem alius longè inde remotus, etiã habet Meridiẽ, nec mirũ cũ eleuat solis in altũ utrisq; sit idẽ centrũ.

De gradibus & Climatis. Cap. XL.

DEprehenso uno gradu in terra per umbram omnes trecentos quadraginta constat inuestigandos. Item & Climata per umbræ uariationem inueniuntur. Igitur uidetur gradus unus Clima unum continere, sed habitabilis nostra quandoq; habet sexagenas, unaquæq;

habet ſeptem gradus, ideo non quælibet mutatio umbræ facit Clyma, ſed in unoquoq; Clymate notabilis uariatio umbræ in principio, & in medio, & in fine. Quare ergo ſeptimo Clymate potius quàm quadrageſimo, duodecim eſſe dicuntur, de hoc quærendũ eſt: Planetæ omnes dicuntur eſſe eiuſdem celeritatis quod eſſe non uidetur: quia quãto ſunt altiores, tanto magis impediuntur à firmamento? Reſpõdetur: Verè magis impediuntur ſuperiores, quàm inferiores, & tamen æqua eſt omniũ celeritas: quia quanto ſuperiores, tanto leuiores: quanto leuiores, tanto celeriores. Sed firmamentum plus impedit ſuperiores, nec minorum, quia naturaliter ſunt celeriores, & ſic attemperantur inferioribus.

De ſole hyemali. Cap. XLI.

QVando ſol habet noſtrum Parallellum ab hyemali diſtat octo ſexagenas à ſeptentrionali quinq;. Igitur qui ſunt in frigida debẽt plus habere caloris, q̃ aliqui q ſunt in peruſta? Solutio: Nulla pars puſtæ, ſuper quã ſol in anno

bis

bis non eat. Ad has autem partes semel tantum uenit, non igitur uicinitas, sed assiduitas calorem facit.

Aequales possunt esse ortus, occasus non item.
Cap. LXII.

NOn omnes qui possunt habere eundem ortum, eundem habere possunt occasum. Proba: Illi q sunt in Climate Rhodiorum habent longissimũ diẽ sedecim horarũ. Sed illi qui sunt in Climate Rhodiorum. Si aliquis modo iret de Syene tam longè uersus Orientẽ, ut duabus horis prius oriretur sibi sol, quàm illi qui esset in Siene, ille haberet Orientẽ solem, cũ illis quæ sunt in Climate Rhodiorum, sed nõ haberet Occasum cũ eis.

Quod non sint æquales, meridies & Occasus.
Cap. XLIII.

NOn omnes qui habẽt eundem Meridiem eundem habent Occasum. Proba: Dicimus, qui sunt sub linea quæ protenditur de polo ad polum, eundem habent Meridiem, sed non eundem occasum; quia quando Sol habet Cancrũ tunc Rhodus citius occidi quàm no-

bis, & tardius oritur, quàm nobis.

Quod sol sit administrator æthereæ lucis.
Cap. XLIIII.

QVærit̃ cum sol administrator sit totius ætheræ lucis, quare non in medio positus sit? Respondetur: Sol superior & inferior à luce & calore illustrare debet, sed cum natura sit totius caloris semper ascendere, & nunquam descendere, necesse erat ut uicinior inferioribus, quàm superioribus esset.

De corpore solari. Cap. XL V.

QVando solare corpus dimidium super Horizontem nostrum uenit, sex signa in nostro obscurat Hemisperio, & similiter in inferiori sex, igit̃ duo decim? Solutio: Verũ est, & tamen non nisi sex obscurat: quia illi qui sunt in Occidente, uident sex, & hæc est causa quare uideant, quod umbra adhuc ante oculos eorum est.

De medijs perustæ. Cap. XLVI.

QVæritur de illis q̃ sunt in medio pustæ, si semper habeãt Aequinoctium? Respondetur: Habent, quia semper

per dimidios Paralellos uidēt. Item quæritur: Quãdo sol Aequinoctialem habet Paralellũ, si tunc longior sit dies & nox, quàm tunc, quando habet tropicus? Respondet: Nõ, quia nõ citius uoluitur paruissimus circulus in Sphæra, quã & longissimus. De Aequinoctio poteris hoc modo probare: Quod si in medio perusta esset positus, omnes Paralellos ex dimidia parte uideret, quorum unusquisque totus infra uigintiquatuor horas euoluitur, dimidius infra duodecim, quãcunq; illorum seruat sol oriendo & occidendo, in quanto spacio illi euoluitur, in tanto & sol. ἀνώμαλοι sunt illi Planetæ, qui non uadunt in sequenti anno ut in priori, quod maximè Mars facit. Anomale enim sonat, sine regula.

De ortu matutino & uespertino. Cap. XLVII.

NOtandum quod alius ortus Matutinus, alius Vespertinus. Matutinus ubi aliqua stella orientẽ solem præcedet, post mediã noctẽ. Vespertinus ubi post occasum solis aliqua stella apparuit. Est aũt præterea ortus alius mundanus,

alius Heliacus alius Acronicus. Mundanus cum de inferiori Hemiſperio quælibet ſtellæ in ſuperius Hemiſperiū emerſerit. Heliacus cum recedente ſole ab aliqua ſtella, permittit eam uideri. Acronicus eſt cum Sole occidente uagatū quælibet per Diametrum ſoli appoſita exierit. ἀκρόνυχος etenim eſt, intēpeſtiuus, ſiue ſine tēpore. Occaſus alius Mūdanus alius Heliacus. Mūdanus cū de ſuperiori Hemiſperio in inferiori quælibet ſtella deſcendens. Heliacus eſt cum acciden te ſole ad aliquam ſtellam uideri eā non poſſe, efficit.

Quid ſtatio Matutina & Veſpertina.

Cap. XLIX.

EST ſtatio alia matutina alia ueſpertina. Matutina cum ante ortū ſol eſt in ſtatione in legitimo termino. Veſpertina eſt cum occidente ſole apparet aliqua in ſtatione. Ipſorūquoq; Planetarū alij ſunt Hypolitici, id eſt, tranſitorij, alij ſtationarij, alij retrogradi, alij Anomali. Hypolitici ſiue tranſitorij ſunt, qui è priori ſigno tendunt ad poſterius: cumq; hoc

hoc omnes faciant, præcipuè tamen sol & luna. Ita enim hi duo de prioribus ad posteriora tendunt, quod nunquam obsistunt, nunquam retrogradantur. Si solem aliquis opponat subsistere, quod in Geminis tardius mouetur, quàm in Sagittario, dicite, ipse nũquam subsistit. Nam ubiq; æqualiter celer est: sed quia maius spacium ibi complere habet, dicitur ibi subsistere, quod patet in extremitate.

Vnde stellaria creata sint. Cap. XLIX.

QVod uerò stellaria ex aquis materialiter facta sunt, isto argumento probari potest. Nam cum duo superiora elementa, ignem & aëra ex sua natura, ita absq; omni spissitudine esse manifestum est, ut nihil horum ex sua natura nisi ex accidẽte uisui peruium sit. Nã cum hoc, quod quidam rudes dicunt se coelum uidere, quando aër purus est, cum aliquid uidere se fingunt, conspicere illud falsissimum est. Nam ubi uisus deficit, ibi error: sensus dat imaginationem ui dendi, quod non uidet. Sicuti aliquis clausis oculis uidetur sibi tenebras

uidere. Nã quamuis uisus ex luce oculorum sumit exordium, nihil tamen ualet nisi ex obstaculo alicuius spissitudinis repercutiatur. Si uerò aẽr iste inferior, qui est inter nos & parietem, uel materiam, uel aliquid tale, non potest uisui adsentiendum obstare, multo minus qui superior & purior est, unde propriè aẽr cœlũ dicitur, eo quòd à uisibus nostris celetur. Vnde constat, quod omne corpus uisibile alicuius densationis est, quod ex spissitudine aquæ uel terræ contingit. Nam nubes ex uapore aquarum densatæ uisibiles apparent: etiã flammæ quæ in nubiloso aẽre, uel in aliqua materia qua comburitur, fiunt ex uaporibus.

Libri quarti finis.

IN

IN CHRONICON
D. HONORII
Præfatio.

NON arbitror infructuosum, seriem temporum huic operi inserere, quo Lector transacti mundi tempora queat uno intuitu agnoscere.

HONORII AVGVSTV
DVNENSIS PRESBYTERI, CHRONICON SIVE DE ætatibus Mundi.

LIBER V.

SATHAEL primus Archangelus, signaculum similitudinis Dei creditus, plenus sapientia & perfectus decore, in delicijs cœlestis Paradysi non plenam horam mãsit, atq; ob superbiam cum uniuersis sibi consentaneis, æternum exilium incidit.

Prima

PRIMA AETAS.

Adam primus homo ad imaginem Dei in Hebron formatus, in Paradyso cũ Eua septẽ horis cõmoratus, ob mandati transgressionem huius mundi exilium subijt, in quo triginta filios, & totidem filias, absq; Abel & Cain genuit. Ipse uerò post noningentos & triginta annos in Hierusalem obijt, in loco Caluariæ sepultus, aliquandiu requieuit: deinde in Hebron translatus, in terrã, de qua assumptus est, redijt.

Abel filius Adæ triginta annorum à fratre Cain apud Damascum occiditur.

Seth frater Abel uixit noningentos duodecim annos.

Enos uixit noningentos uigintiquinque annos.

Cainan uixit noningẽtos decẽ annos

Malalech uixit octingentos nonagintaquinq; annos.

Iareth uixit noningentos sexaginta duos annos.

Enoch uixit trecentos sexagintaquinque annos, & translatus est in Paradysum

ſum. Hic literas reperit, & libros conſcripſit. Huius tẽpore Adam mortuus eſt. Huius etiã tempore Gigantes orti ſunt, quorum ſtatura erat quindecim uel triginta cubitorum.

Mathuſalem uixit annos noningentos ſexagintanouem.

Lamech uixit annos ſeptingentos octuagintaſeptem.

REGNVM CAIN.

CAin primus condidit ciuitatem Enoch, in qua ipſe primus rex regnauit. Poſt hunc Enos filius eius. Huic ſucceſſit Iareth filius eius. At illi Madiel filius eius. Huic Matuſaël filius ipſius. Illi uerò Lamech ſucceſſit, hic in diluuio periјt, hic & Cain occidit. Iabel filius Lamech reperit uſum tabernaculorũ. Cuius frater Thubal inuenit Muſicam. Illorum frater Thubalcain inuenit artem fabrilem, ferri & æris. Soror eorũ Noëma reperit artem uariæ texturæ.

DECIMVS AB ADAM.

NOë uixit noningentos quinquaginta annos. Huius tempore extitit diluuium.

uium. Huius etiam tempore primitus ui ſa eſt Iris, & pluuia, & hominibus uſus carnium conceſſus. Hæc prima ætas cõtinet annos iuxta Hebraicam ueritatem mille ſexcentos quadraginta duos. Iuxta Septuaginta interpretes bis mille ducentos ſexagintaduos, Generationes decem.

SECVNDA AETAS.

Sem filius Noë, ipſe Eſſedem, qui & Melchiſedech, uixit ſexcentosduos annos. Huius tẽpore diuiſum eſt genus humanum in tria, in liberos, in milites, in ſeruos. Liberi de Sem, milites de Iaphet, ſerui de Cam.

Arphaxad, à quo Chaldæi filius Sem uixit trecentos trigintaocto annos. Secundum Septuaginta interpretes quingentos ſexagintaquinq;.

Caynan uixit quadringentos trigintaocto annos.

Salẽ uixit quadringentos trigintatres annos. Hic condidit Salem, ab hoc Samaritæ, & Indi.

Heber

Heber, à quo Hebræi, uixit quadringentos sexagintaquatuor annos. Huius tempore turris Babilonica construitur.

Phalec uixit ducentos trigintanouem annos. Huius tempore diuisæ sunt linguæ in septuaginta & duas. Huius etiã tempore Idolatria exorta est.

Rhagau uixit ducentos trigintanouem annos.

Huius tempore regnum Scytharum & Aegyptiorum exortum est.

Saruch uixit ducentos triginta annos. Huius tempore regnum assyriorum & Sicimorum siue Samaritanorũ nascitur.

Nachor uixit annos centum quadragintaocto.

Thara uixit ducentos quinque annos. Babylonia conditur.

Hæc secunda ætas continet annos à diluuio usque ad Abraham, iuxta Hebraicam ueritatem ducentos nonaginta duos, generationes decem.

decem. Iuxta Septuaginta interpretes, noningentos quadragintaquinq;,uel adiecto Caynan,qui septuaginta,& Lucas ponit mille septuagintaduos, generationes undecim. Ab Adam usq; ad Ninum sunt anni ter mille centum octuaginta quatuor, quiab omnibus Historicis uel omissi,uel ignorati sunt.

REGNVM ASSYRIORVM SVB SEM.

SEcunda ætate apud Babel,primus regnauit Nemroth triginta cubitorum Gigas,cui successit filius eius Assur,à quo Assyrij. Huius filius Bel, qui & Belus, regnauit annos sexagintaquinq;. Belo primū sacrificia facta sunt. Huius filius Ninus regnauit annis quinquagintaduobus. Hic cōdidit Niniuen. Huius tēpore inuēta est Magica ars á Zoroastę rege Bactrianorū,quē idem Ninus bello uictū occidit; qui & Syrophanē primum Idolatram Aegypto subiecit. Tēpore Nini natus est Abraham.

SVB ABRAHAM.

Post Ninum regnauit Semyramis uxor eius sexagintaduos annos. Hæc cō didit

didit magnam Babyloniam, & subiuga uit Indiam & Aethiopiā. Huic successit filius eius Zameis. Zamei uerò Arrius, qui & Erioch. Huic successit Xerxes. Post hunc regnauit Belotus, deinde Armamitres.

SVB MOSE.

Post hunc Baal, qui & Balcus. Deinde Mamithus, exin Sparetus, post hunc Ascades. Post hūc Amyntes, post hunc Lampares, post illum Thineus: deinde Europs, exin Sardanapallas, sub quo defecit regnum Assyriorum, quod stetit annos mille centum sexagintaquatuor.

REGNVM SCYTHARVM.

Post diuisionem linguarum surrexit regnum Scytharum sexaginta annis antequam Assyriorum, ubi primus regnauit Tanaus, à quo flumē Tanais dicitur.

REGNVM AEGYPTI.

In Aegypto primus regnauit Pharao à quo Pharos ciuitas, & posteri reges dicti, hic et Zoes. Ab hoc decimoseptimo, Amasis, sub quo uenit Ioseph in Aegyptum. Post hunc regnauit Hebron, de-

inde Amenophis, exin Mestres, sub quo moritur Ioseph. Inde regnauit Misphor: post hunc Muthusis, deinde Thimosis, item Amenophis Horus, Acheneres, Achoris, item Cencres, qui submersus est in mari Rubro.

REGNVM ARCHADIAE.

Apud Sicimos id est Archades, regnauit primus Aegyalęus, qui et Aegelas. Huic successit Archas à quo Archadia, inde Tantalus, inde Europs, qui Europam subiugauit, unde & Europa dicit.

SVB ABRAHAM.

Cuius tēpore Ephron, qui & Enachgygas Hebron cōdidit, postquam septimo anno cōdita est Thanais à Thanao in Aegypto. Europi successit Stelchin, deinde Thurimachus, cui facta sunt sacrificia, post hunc Leucippus, inde Mesappus, qui & Cæphisus, post hunc Eratus, inde Plemmeus, exinde Orthopolis, post hunc Maratheus.

SVB MOSE.

Deinde Chorax, deinde Hercules, exinde Menalion, post hunc Parthono-

peus

peus, post illum Phineus, deinde Pallas, exin Dutanos, deinde Polyphides, post hunc Pelasgus, à quo Pelasgi, post hunc Zeuxippus, quem occidit Alethes rex Corinthiorum, & tunc consumptum est regnum Sicimorum, quod stetit annos noningentos, deinde sacerdotes populũ rexerunt.

TERTIA AETAS.

ABraham duodecimus ab Noë uixit centum septuaginta annos. Huic primò repromissus est Christus, & huic primitus data est circuncisio. Hic inuenit Hebræas literas. Hic etiam docuit Chaldæos Astronomiam, Aegyptios Geometriam. Huius tempore quinque ciuitates Sodoma & Gomorrha, cum alijs submersæ sunt.

Isaac uixit centum uiginti annos. Huius tempore ortum est regnum Argorũ

Iacob uixit centum quadraginta septẽ annos. Huius tempore fuit diluuium nouem menses in Achaia, sub Ogygio rege Thebanorum, in quo Cerambus uolasse fertur. Hoc tempore claruit Miner

ua in Africa. Tempore Iacob mortuus est Sem, qui & Melchisedech. Post sexcentos duos annos, Memphs in Aegypto conditur.

Ioseph uixit centum decẽ annos. Huius tempore fuit fames septem annis. Caath filius Leui fratris Ioseph, uixit cẽtum trigintatres annos.

Amram filius eius uixit centum trigintaseptem annos. Hoc tnmpore oppressi sunt filij Israël in Aegypto. Cecrops Athenam condidit.

Moses filius eius uixit centum uiginti annis. Huius tempore percussa est Aegyptus decem plagis. Hic eduxit filios Israël de Aegypto, & hic primus legem populo conscripsit. Huius tempore exiuit diluuium in Thessalia sub Deucalione. Tempore etiam Mosi Lacedæmon urbs condita est à Cecrope, & templum Delphicum.

IVDICES ISRAEL

Iosue uixit centum decem annis. Huius tempòre exiccatus est Iordanis populo Dei, & sol stetit spacio duorum dierũ.

Caleph

Caleph successit Iosue, qui in morte Iosue erat centum annorum. Huius tempore fictę sunt fabulæ. Hoc tẽpore claruit Orpheus in musica à Lesbo. Hoc tẽpore etiã fuit Saturnus & Iupiter: prima Sibilla Persica floruit. Solinus & Varro-scribunt decem Sybillas. Othoniel filius Caleph iudicauit populum quadraginta annis. Huius tempore condidit Cathmus Thebas.

PRIMVM CIVILE BELLVM.

Loth iudicauit Israël annos octoginta. Huius tempore fuit bellum inter populum Israël, & Beniamin propter uxorem Leuitæ apud Gabaon constupratam: & de Israël qui idem occisi sunt quadraginta millia: de Beniamin autem triginta quinque, & c. uiri. Troia construitur. Amphion Musicus claruit.

Sangar iudicauit populum decem annis. Huius tempore ortum est regnum Laurentum.

Barach cum Debbora iudicauit Israel quadraginta annis. Huius tempore fuit Sybilla Libica secunda. Picus rex

in Italia. Gedeon cum Debbora iudicauit Israël annis quadraginta. Huius tempore erat Hercules. Orpheus Musicusclaruit.

Abimelech filius Gedeon regnauit filios Israël annos duos. Huius tempore extitit Theseus.

Thola iudicauit Israel annis uigintitres. Huius tempore fuit tertia Sybilla Delphica. Priamus in Troia.

Iair iudicauit Israel uigintiduos annos. Huius tempore fuit bellum Thebanum. Carmentis Nympha claruit.

Iephthe iudicauit Israël sex annis. Huius tempore erant Amazones.

Abessan iudicauit Israël septem annis. Huius tēpore Booz sumpsit Ruth. Hoc etiam tēpore claruit Sybilla quarta Ericthrea uel Babylonica.

Elon iudicauit Israel decem annis. Huius tempore obsessa est Troia.

Abdō iudicauit Israel octo annis. Huius tempore capta est Troia. Ex parte Græcorum occisi sunt nouies centum septuaginta millia septem millia: ex parte

te Troianorum ſexies centum octuaginta ſex millia. Aeneas in Italia pugnat cũ Turno.

Samſon iudicauit Iſrael uiginti annis Huius tempore regnum Albanorũ ortum eſt. Aſcanius Albam condidit.

Heli ſacerdos iudicauit Iſrael quadraginta annis. Huius tempore claruit Sybilla quinta Cumana, ad quam uenit Aeneas.

Samuel iudicauit Iſrael duodecim annis. Huius tempore Oreſtes & Pilades fuerunt. Lacedæmoniorum regnum oritur.

Saul primus rex Hebræorum regnauit uiginti annis, ſiue (ut actus regum teſtãtur) quadraginta annis. Huius tempore occidit Dauid Goliad Gygantem ſex cubitorum.

Hæc tertia mundi ætas continet generationes ab Abraham uſque ad Dauid, iuxta utranque autoritatem quatuordecim. Annos uerò noningentos quadraginta. A diluuio uſque ad Dauid ſunt anni duo millia centum decem & ſeptem.

Ab initio mundi uſque ad Dauid quater mille centum uigintiquatuor.

REGNVM IDVMEAE.

Tertia ætat primus rex Idumęorum erat Balaac, filius Beor, poſt quẽ regnauit Iobab, qui & Iob: deinde Huſan, exin alij quinq; reges: deinde duces. Iob autem erat quintus ab Abraham. Abraham genuit Iſaac, Iſaac genuit Eſau, qui & Edom, à quo Idumęi. Eſau Zara, is genuit Iob.

SVB MOSE.

Alius Balac filius Beor erat rex Moab & Madian, qui conduxit ariolum Balaam, qui & Eliu, in libro Iob legitur. Iob octagintanouem annorũ tentatus eſt: poſt plagam rex factus, uixit centum quadraginta annis.

REGNVM ARGORVM SVB. ISAAC.

Apud Argos primus rex regnauit Inachus quinquaginta annis. Cuius filia Io à Græcia nauigãs, in Aethiopiam uenit in Aegyptum, ibi literas reperit, leges docuit, iuſtè imperauit, unde Iſis dea

dicta,

dicta,eius maritus Osiris.

SVB IACOB

Phoroneus successit Inacho. Huic Apis,qui & Epaphus,qui postea in Aegypto regnans,Serapis uel Sorapis deus est dictus. Post hunc regnauit Argus, à quo ciuitas Argos,& à quo Argiui.

SVB IOSVE.

Deinde Honoreus, qui primus boues ad aratrũ iũxit. Huic successit Eryasis,illi Phorbas,illi Triophas uel Crotopus huic frater Dardani.

SVB MOSE.

Illi Sthelenus,huic Danaus,qui habuit quinquaginta filias, frater eius Aegistus uel Aegyptus,totidẽ filios,qui omnes præter unum à filiabus sunt interfecti. Ab hoc Aegisto, Aegyptus est dicta Post Danaum regnauit Abas,huic successit filius Acrisius,illi Euristius,illi Euchippus,at illi Adrastus,post quem Theseus Argos destruxit,& sic regnum Argiuoru m defecit.

Tertia quoque ætate Prometheus rex Caucasi primus docuit Philosophiam in

Oriente. Athlas frater eius rex Africæ docuit Astrologiã. Hesperus eorũ frater regnauit in Italia, & Hesperiã uocauit.

REGNVM ATHENIENSIVM SVB MOSE.

Athenas condidit Cecrops, qui primus regnauit ibi. Hic Aegyptum subiugans cum Pharaone submersus est in mari rubro.

SVB CALEPH.

Post hunc regnauit Menander, post hunc Amphitrion pater Herculis. Exinde Erictonius inuentor currus: post hunc Pandion pater Prognes & Philomelæ. Deinde Aegeus, exin Theseus, post hunc Demophon.

SVB SAMVEL.

Post illum Mnestęus, deinde Melantho, exin Codrus, qui se pro populo hostibus tradidit, post hunc magistratus populo præfuerunt.

REGNVM AMAZONVM SVB GEDEON.

Hac ætate Amazones in Asia regnabant. In primis Marsepia & Lampeto, qui Ephesum condiderunt, deinde Sino

pe

pe, exin Anthiopa, & Hyppolitæ, post hanc Orethia, post illã Penthesilæa, hanc occidit Pirrhus apud Troiam.

REGNVM TROIANORVM.

Hac ætate Dardanus in Phrigia regnauit. Huic successit filius Erictonius, huic filius Trous, à quo Troia. Ipsi filius Ilus, á quo Ilium. Ei uerò filius Laodæmon, illi filius Priamus, pater Hectoris & Paridis.

SVB IEPHTHE.

Tunc Græci destruxerunt regnum Phrigiarum, quod stetit annos noningentos duos.

REGNVM THEBANORVM.

Thebas Cathmus condidit, qui primus ibi regnauit, & Græcas literas reperit. Huic successit Pentheus, illi Lachis, huic Aedyppus, illi Aetheocles & Polinices. illis Creon, post hũc Theseus Thebas destruxit.

REGNVM CRETENSE

SVB IOSVE.

In Creta regnauit Saturnus, post hũc Iupiter, deinde Minos, exin Idumenæus qui

qui cum alijs Troiam obſedit. Liber in India, qui occidit Liberum.

REGNVM MI AENARVM SVB IOSVE.

Apud Micænas regnauit Tantalus, deinde filius eius Pelops, exin filius huius Atræus, poſt hũc filij Agamẽnon, et Menelaus, poſt hos Oreſtes filius Agamemnonis.

REGNVM ITALIAE SVB MOSE.

In Italia regnauerunt hi: Heſperus, à quo Heſperia, Oenotrius filius Lycaonis, Dardanus, Italus à quo Italia. Sabinus à quo Sabinia. Glaucus filius Minois. Tybris, á quo fluuius Tyberis. Ianus, Saturnus, à quo Saturnia, & Lacium. Picus qui auguria reperit.

SVB SAMSON.

Faunus, Latinus, ab hoc dicti ſunt latini. Euander, cuius mater Carmẽtis latinas literas reperit. Poſt hunc defecit regnum Laurentum.

REGNVM HIERVSALEM VEL IVDA.

QARTA. AETAS.

Quarta

Quarta ætate rex Dauid quartuſdecimus ab Abraham, regnauit in Hieruſalem quadraginta annis. Huius tempore claruit Homerus, & Carthago conditur. Nathan & Gad prophetæ.

Salomon filius Dauid regnauit annis quadraginta. Hic fecit primum templum in Hieruſalem.

Roboam filius Salomonis regnauit annis decem & ſeptem. Huius tempore regnum Iſraël oritur. Smirna conditur à Amazonibus.

Abias regnauit annis tribus. Samus conditur.

Aſa regnauit annis quadraginta uno.

Ioſaphat regnauit annis uigintiquinque. Helias propheta claruit. Huius tempore non pluit annis tribus. Hic primus mortuum ſuſcitauit.

Ioram regnauit annis octo. Heliſæus propheta claruit. Helias translatus eſt.

Zacharias uel Ochozias regnauit unum annum.

Gotholia mater eius regnauit ſeptem annis.

Ioas filius Zachariæ regnauit annis quadraginta. Zachar. Ioadæ fil. lapidat.

Amasias regnauit annis uigintinouẽ.

Ozias qui & Azarias regnauit annis quinquaginta duobus. Esaia, Osea, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michęas prophetæ claruerunt. Huius tempore Sybilla sexta claruit. Regnum Macedonũ oritur. Regnum Assyriorũ in Mædos transfertur, quod stetit per annos trecentos quinquagintaquinque.

Ioathan regnauit annis sedecim. Hoc tempore Olympias instituitur à Græcis, apud Elidem ciuitatem.

Achaz regnauit annis sedecim. Roma conditur, regnum Romanorum oritur. Israel transfertur.

Ezechias regnauit annis uigintiocto. Romulus senatum cõstituit & annum.

Manasses regnauit annis quinquagintaquinq;. Numa duos mẽses adiecit.

Amon regnauit annis duob. Arion Citharista claruit.

Iosias regnauit annis triginta. Hic à rege Aegypti occiditur. Huius tempore

Niniue

Niniue destruitur à rege Giaxare, quæ stetit an. mille quadringentos septuagin ta, Sybil Samya claruit, et Hiere. proph.

Ioachaz qui & Ieconias filius Iosiæ re gnauit menses tres.

Eliachim uel Ioachim Iosue filius re-gnauit annis quadraginta.

Ioachim qui & Eliachim regnauit menses tres.

Sedechias qui & Mathanias filius Io-siæ regnauit annis undecim. Huius tem pore destructa est Hierusalem à Babylo nijs. Post hūc defecit regnum Iuda, quod iam stetit per annos quadringentos qua dragintanouem.

Hæc quarta mundi ætas à Dauid us-que ad transmigrationē Babylonis colli git annos iuxta Hebraicam ueritatem quadringenta septuagintaquinque. Iu-xta Septuaginta translatores, duodecim amplius. Generationes quatuordecim, uel decem & septem. Ab initio mundi, quatuor millia sexcentum & decem.

REGNVM ISRAEL.

Hac ætate regnauit in Israël Hiero-boam

boã annis uigintiduob. Hũc uincit Abia rex & occidit.

Nabath filius eius regnauit annis duobus. Hic occidit Nadab.

Baaſa regnauit annis duobus. Hunc occidit Zambri ſeruus eius.

Zambri regnauit ſeptem dies. Hunc occidit Amri princeps militiæ.

Amri regnauit duodecim annis in Samaria, hic morbo periȷ̃t.

Achab filius eius regnauit annos uigintiduos, hunc occidit rex Syriæ.

Ochozias filius Achab regnauit annis duobus, hic cecidit per cancellos & obiȷ̃t.

Iorã frater Ochohiæ regnauit annis uiginti, hũc occidit. Iehu ſeruus Achab.

Iehu regnauit annis uigintiocto, morbo interiȷ̃t.

Ioachaz filius eius regnauit annis decem & ſeptem, morbo periȷ̃t.

Ioas huius filius regnauit annos ſedecim, morbo periȷ̃t.

Ieroboam filius eius regnauit annis quadragintauno, ſimilitet morbo periȷ̃t.

Zacharias

Zacharias filius huius regnauit mensibus sex, hunc occidit Sellum.

Sellum regnauit mensem unum, hũc occidit Manahen.

Manahen regnauit annis decem, morbo obijt.

Phaceia filius eius regnauit annis duobus, hunc occidit Phaceẽ dux eius.

Phaceẽ regnauit annis uiginti, hunc occidit Oseẽ.

Oseẽ regnauit annis nouem. Hunc Salmanassar, qui & Senacherib, rex cũ omni populo transtulit in Assyrios. Et sic defecit regnum Israẽl, quod stetit per annos trecentos quinquaginta. In hac captiuitate fuit Tobias.

REGNVM MACEDONVM SVB TOBIA.

In Macedonia regnauit primus Charanus annis uigintiocto. Cui successit Perdica, tunc Alexander, deinde Archelaus filius Perdicæ, illi Amynthas, huic Philippus, illi Alexander Magnus, huic frater Alexandri Philippus, illi Cassander. Stetitq; regnum Macedonum per

annosducentos usq; ad tempora Ptolomæi Phylometoris & tunc defecit.

REGNVM ALBANIAE
SVB SAMSON.

Apud Albam regnauit Aeneas annis tribus. Hic Lauinium condidit, & fulmine perijt.

Ascanius qui & Iulus filius Aeneæ regnauit annis triginta octo. Hic Albam cōdidit, & Iuliū filiū genuit, à quo Iulia gēs.

Syluius Posthumus frater Ascanij regnauit annis triginta nouem, ab hoc omnes reges Albæ Syluij dicti sunt. Ideo Syluius quia in silua est natus: ideo Posthumus, qa post mortē patris est natus.

Aeneas Syluius regnauit annis trigintauno.

Latinus Syluius regnauit annis quinquaginta.

Alba Syluius regnauit annis triginta nouem. Ab hoc Albani reges.

Aegyptus uel Atis Syluius regnauit annis uigintiquatuor.

Capis Syluius regnauit annis uigintiocto. Hic Capuam condidit.

Calpetus

Calpetus Syluius reg. annis tredecim

Tyberius Syluius regnauit annis nouem. Ab hoc fluuius Tyberis dicitur, quia in eo est extinctus, qui antea Albula est dictus.

Agrippa Syluius regnauit annis quadraginta.

Aremulus Syluius regnauit annis decem & nouem. Hic fulmine interijt.

Auētinus Syluius regnauit annis trigintaseptē, ab hoc Auentinus mōs dicit̃.

Procus Syluius regnauit annis uiginti tribus.

Amulius Syluius regnauit annis quadraginta tribus. Huius frater erat Numitor, cuius filia Rhea. Romulum & Remum. Quo occiso Amulio, Numitorem in regnum statuit, sub qub defecit regnū Albanorum, quod iam stetit per annos quadringentos quadraginta.

REGNVM ROMANORVM SVB ACHAB.

Romulus condidit Romam, & primus regnauit annis trigintaseptem. Hic fulmine interijt.

Numa Pompilius regnauit annis quadragita uno. Hic inuenit Nigromantiã, & primus sacra instituit, morbo perijt.

Tullius Hostilius regnauit annis triginta duobus. Hic etiam fulmine perijt.

Ancus Marcius regnauit annis uigintiduobus. Hic hostiam condidit, morbo perijt.

Tarquinius Priscus regnauit annis trigintaseptẽ. Hic circum & ludos Romæ constituit, hunc filij Anci occidunt.

Seruius Tullius regnauit annis trigintaquatuor. Hic à Superbo Tarquinio occiditur.

Taquinius Superbus regnauit annis uigintiquinq;. Hic regno expellitur, & Consules creantur. Fuerũtq; reges per annos ducentos quadragintaquatuor.

QVINTA. AETAS.

REGNVM BABYLONIAE.

Quinta ætate apud Babyloniam regnauit Nabuchodonosor quadraginta quatuor annis. Sybilla septima Cumana claruit, & Ezechiel propheta.

Euilmerodach filius Nabuch. regnauit

uit annis decem & octo. Daniel & tres pueri claruerunt.

Egusar huius filius regnauit annis quadraginta. Septē sapientes claruerūt.

Zabosordach regnauit mensibus nouem. Abacuc propheta claruit.

Balthasar regnauit annis decem & septem. Hunc Cyrus occidit & Babylonē destruxit.

REGNVM PERSARVM.

Cyrus Persarum primus regnauit cum Dario annis triginta. Hic laxauit captiuitatem. Hunc regina Amazonū occidit. Sybilla octaua claruit.

Cambyses, qui & Nabuchod. filius Cyri regnauit annis octo. Huius tempore fuit Iudith, hic condidit Babylonem in Aegypto.

Smerdes Magus regnauit mensibus septē. Pythagoras Philosophus claruit.

Darius regnauit annis triginta septē, Aggæus, Zacharias, & Malachias claruerunt.

Xerxes filius eius regnauit annis uiginti. Sybilla nona, Phrigia claruit.

Arthabanus regnauit mēſes ſeptem. Herodotus claruit.

Artaxerxes qui & Longimanus regnauit annis quadraginta. Ypocras medicus claruit, & Eſdra.

Xerxes ſecundus filius eius regnauit duos menſes. Socrates claruit.

Sogdianus regnauit octo menſes. Democritus claruit.

Darius Nothus filius Artaxerxis regnauit annis octodecim. Plato claruit.

Artaxerxes, qui & Mnemon filius Darij regnauit annis quadraginta. Heſter claruit, et Sybilla decima Tiburtina.

Artaxerxes, qui & Ochus regnauit annis uigintiſex. Ariſtoteles claruit.

Arſes qui & Xerxes Ochi filius regnauit annis quatuor. Zenon Stoicus claruit.

Darius Arſami ultimus Perſarum regnauit annis ſex. Hunc occidit Alexander. Sub hoc defecit regnū Perſarū, q̄d ſtetit per annos ducentos triginta tres.

REGNVM ALEXANDRIAE.

Alexander Magnus Alexandriam

condidit

condidit. Hic ueneno interijt, & duodecim annis regnauit. Hic Tyrũ destruxit

Ptolomæus, qui & Sother, uel filius Laij, regnauit in Alexandria quadraginta annis, morbo perijt. Ab hoc Ptolomęi uel Lagidæ sunt dicti.

Ptolomæus Philadelphus, alterius filius regnauit annis trigintaocto, morbo obijt. eptuaginta Interpretes claruerũt Hic Philadelphiam condidit.

Ptolomæus Euergetes frater Philadelphi regnauit annis uigintisex, morbo obijt. Iesus filius Syrach claruit.

Ptolomæus Phylopator frater Euergetis regnauit annis decem & septem, morbo perijt.

Ptolomæus Epyphanes regnau t annis quatuordecim, similiter obijt.

Ptolomæus Philometor, regnauit annis trigintaquinq;, similiter obijt.

Ptolomæus Euergetes frater supioris regnauit an. uigintinouē, similiter obijt.

Ptolomæus Phiscon, qui & Sother, regnauit annis septemdecim. Hic pulsus est regno, quia filium fratris occidit.

Ptolomæus Alexander frater Sother regnauit annis decem, & hic regno pellitur, quia matrem occidit.

Ptolomęus Phiscon, qui & supra Cleopatræ filius regnauit secundo, annis septem, morbo obijt.

Ptolomæus Dyonisius regnauit annis triginta. Hic naufragio perijt. Hic sororem Cleopatram habuit. Hic Pompeium occidit.

Cleopatra soror & uxor Ptolomæi regnauit annis uigintiduobus. Hæc à serpente interijt. Et sic regnum Ptolomæorum uel Lagidorum defecit, quod per annos ducentos nonagintaquinq; stetit.

REGNVM SYRIAE.

In Syria regnauit Seleuchus, post Alexandrum Magnum. Hic condidit Seleuciam, hunc Ptolomæus Lagides occidit.

Antiochus qui & Sother filius eius regnauit post eum. Hic condidit Antiochiam, morbo obijt.

Antiochus Theos filius alterius post hunc regnauit, similiter obijt.

Seleucus

Seleucus Callinicus cũ fratre Antiocho filÿ superioris post illum regnauit. Hunc Ptolomæus Euergetes occidit.

Antiochus Magnus cum fratre Seleuco Ceraunio, filÿ Seleuci deinde regnauit. Hic filiam suam habuit, & fulmine interijt, Seleucus uerò in Phrigia occiditur.

Seleucus Philopator filius Antiochi Magni post patrem regnauit. Hic ueneno occiditur à ducibus.

Antiochus Epiphanes frater Seleuci illustris Romæ obses, post hunc regnauit. Sub hoc Machabæorũ bella scribũtur. Hic magno tormẽto doloris obijt.

Antiochus Eupator filius Antiochi post patrem ragnauit. Hunc occidit Demetrius filius Seleuci.

Demetrius filius Seleuci deinde regnauit. Hunc occidit Alexander filius Antiochi.

Alexãder nobilis filius Antiochi post hunc regnauit. Hunc Ptolomæus Philometor occidit.

Demetrius filius Demetrij post hunc regnauit,

regnauit. Hunc occidit Alexander filius Antiochi.

Antiochus filius Alexandri post hũc regnauit. Hunc occidit Triphon.

Alexander filius Antiochi post illum regnauit. Hunc occidit Diodates rex.

Antiochus Pius filius Demetrij, post hũc regnauit, hic in Parthia occiditur.

Antiochus Spondius uel Dionysius filius Antiochi post illum regnauit. Hic de regno fugatur.

Demetrius Macero, frater Antiochi post hunc regnauit Hunc Alexãder rex Iudæorum occidit.

Antiochus qui & Dionysius frater Demetrij regnauit, hunc rex Arabum occidit. Post hũc defecit regnũ Syriæ, q̃d stetit per annos ducentos septuaginta.

DE CONSVLIBVS ET DICTATORIBVS.

Romani post reges habuerunt Cõsules, quorũ præcipuos hic annotabimus.

Anno urbis conditæ ducẽtesimo quadragesimoquarto primi Consules, Brutus & Tarquinius fuerunt.

Hi

Hi cum Porſenna rege bellum egerunt.

Anno urbis conditæ ducẽteſimo qua drageſimoctauo, Valerius & Poſthum9 Cõſules Sabinos & Auruncos uicerũt.

Anno urbis conditæ ducẽteſimo qua drageſimoprimo dictator uel imperator creatur Largius. Hic præfuit Conſulib. Conſules Poſthumus & Communius.

Anno urbis cõditæ, ducẽteſimo quin quageſimoprimo Poſthumus Dictator: Conſules Butius & Vetuſius. Hi cum Tarquinio Superbo pugnarunt.

Anno urbis cõditæ ducẽteſimo quin quageſimooctauo, Valerius Dictator: Conſules Appius & Seruilius. Hi cum Volſcis & equis pugnant.

Anno urbis cõditę ducẽteſimo ſexage ſimoſecũdo, Cincinnatus ab aratro ſum ptus, Dictator efficit: hic urbẽ ab hoſtib. liberat. Cõſules Minucius et Sẽpronius

Anno urbis cõditæ ducenteſimo ſexa geſimoquinto, Caſſius et Proculus Con ſules, ſeditio inter ſenatores & plebem.

Anno urbis cõditæ ducẽteſimo ſeptu ageſimoprimo, Fabius & Mamilius Cõ ſules

ſules. Hi cum Veientibus pugnant.

Anno urbis conditæ ducẽteſimo octa gesimotertio, Hæmilius & Quintus Cõſules, hi Luſtrum inſtituarunt.

Anno urbis conditæ ducenteſimo ſecundo, Volumnius & Publicola Conſules. Hi cum exulibus ſeruis ingẽs bellum habuerunt.

Anno urbis conditæ trecẽteſimo ſecũdo Decãuiri proconſules creantur. Hi leges Romanis ſtatuerunt.

Anno urbis conditæ trecẽteſimo duodecimo, Tribuni militum Proconſules creantur.

Anno urbis cõditæ trecenteſimo decimoſexto, iterũ Dictator creat̃, Mamercus, et Conſules Greganius & Sergius. Hi maximum bellum egerunt cum Phaliſcis & Phidenis.

Anno urbis conditæ trecenteſimo uigeſimoſecũdo Aurelius Dictator Iulius & Mento Conſules. Hi cũ Volſcis & equis ingens bellum habuerunt.

Anno urbis cõditæ trecẽteſimo uigeſimoſeptimo, Hæmilius dictator, & quatuor Tribuni

tuor Tribuni Procõsules constituti. Ab his Veientes septies uicti.

Anno urbis cõditæ trecentesimo quadragesimo octauo, Cornelius Dictator, Fabius & Cossus Proconsules. Hi cum Volscis & equis pugnarunt.

Anno urbis cõditæ trecẽtesimoquinquagesimosexto, Camillus ab agro Dictator, Tribuni Cõsules, hi Hetruscos uicerunt.

Anno urbis conditæ trecentesimo sexagesimo secũdo, tres Fabij tribuni militũ Proconsules creati. Hi cum Gallis pugnauerunt, sed Romani uicti sunt.

Anno urbis cõditæ trecẽtesimo uigesimooctauo, Sulpicius Dictator, Põpilius & Mallius Cõsul. Hi Gallos uicerũt.

Anno urbis cõditæ quadringẽtesimo nono, Valerius & Cornelius Consules, hi Samnitas graui bello uicerunt.

Anno urbis cõditæ quadringẽtesimo uigesimoseptimo. Torquatus & Decius Cõsules. Hi cum Alexandro rege Epiri pugnauerũt, & occiduntur.

Anno urbis cõditæ quadringẽtesimo sexagesimo

ſexageſimo ſeptimo, Fabricius & Curius Cõſules. Hi cũ Pirrho rege Epiri pugnauerunt & occiduntur.

Anno urbis conditæ quadringenteſimo ſeptuageſimoquinto Gemitius Conſul Picentes uicit.

Anno urbis conditæ quadringenteſimo ſeptuageſimoſeptimo Sempronius Aphros & Tarentinos uicit.

Anno urbis conditæ quadringenteſimo octuageſimotertio, Claudius & Fabius cõſules, hi ſiculos et Pœnos uicerũt

Cornelius & Duilius Conſules cum Hannibale ſeniore Chartaginenſi Imperatore pugnauerunt & occiduntur.

Scipio & Florus Conſules cum Hanibale Carthaginẽſi Imperatore pugnauerunt, & occiduntur.

Regulus & Manlius Conſules cum Amilcare Pœnorũ Imperatore pugnauerunt & occiduntur.

Paulus & Fuluius Conſules cũ Carthaginenſibus nauali prelio pugnauerunt & occiduntur.

Attilius Manlius Conſules ab Hannibale

nibale filij Amilcaris Impatore uicti sũt.
Metellus & Furius Consules cũ Hastrubale Carthaginensi Imperatore pugnauerunt & occiduntur.
Scipio & Sempronius Consules ab eodem uicti sunt.
Aemilius & Varro Consules cum omni exercitu ab eodem uicti occisi sunt.
Scipio qui postea Africanus Magonem ducem fratrem Hannibalis uicit & cœpit.
Leuinus alter Consul Hannonem ducem Afrorum cœpit.
Scæuola Consul, Graccus prætor occiduntur.
Marcellus Consul Hannibalem prelio uicit.
Cato Censorius Consul Hispaniam uicit.
Fabius Consul Chartalonem ducem Hannibalis cum omni exercitu deleuit.
Drusus & Flamminius Consules Hastrubalem fratrem Hannibalis cum omni exercitu occiderunt.
Lelius Cõsul Siphacem regem uicit.
Alter

Alter Consul Scipio Hannibalem & omnem populum Chartaginensem uicit, & Terentium abduxit.

Licinius & Cassius Consules Macedones maximo prelio uicerunt.

Censorius & Manlius Consules cum Scipione deleuerunt Chartaginem cum omni populo occiso, quæ stetit annis septingentis.

Metellus & Marius Consules, Iugurtham regem uarijs prelijs uicerunt.

Manlius & Cepio consules, Cimbros & Tautones maximo prelio uicerunt.

Sylla consul Mitridatem regẽ multis prelijs uicit.

Cinna consul Senatum occidit, & ipse occiditur.

Tullius & Antonius consules Catilinam cum suis deleuerunt.

Pompeius Dictator & consul in Oriente cum uigintiduobus regibus pugnauit, & uicit.

Crassus Dictator & consul Parthiam uicit & occiditur.

Iulius Cæsar Dictator & consul Gal

liam

liam uicit, Pompeium Consulem cũ omni populo Orientis deuicit, à Senatu occiditur. Ab hoc Cæsares sunt dicti.

Iulius Cæsar primus Monarchos quinque annos regnauit. Hic Bisextum immò Cyclum magnum composuit.

Lepidus Dictator & Consul Africã & Siciliam deuicit.

Antonius Dictator & Consul, Aegyptum deuicit & Ydumęam.

Octauianus Dictator & Consul qui postea Augustus, Antonium cum Cleopatra maximo prelio uicit, & totum orbem pacificauit. Post hunc Consules destituerunt, qui per quadringẽtos septuagintaquatuor annos fuerunt. Hisq́ Augusti uel Cæsares successerunt.

DE SACERDOTIBVS IVDAEORVM.

Hi sacerdotes præfuerunt populo Dei sub lege usq́ ad ad Christũ: Aaron, Eleazar, Phinees, Abiu, Booz, Ozias, Zacharias, Maraioth, Amasias, Achitophel, Sadoch, Achias, Azarias, Iohannã, Ezechias, Amarias.

SVB DAVID.

Achitophel, Sadoch, Mosolla, Helchias, Azarias, Sarayas.

IN TRANSMIGRATIONE BABYLONIS.

Iosedech, Iesus, Ioachim, Eliachim, Ioiada, Ionathas uel Ionan.

SVB ALEXANDRO MAGNO.

Addus Onias, Symon, Eleazarus, Manasses, Onias, Symon, Iason, Menelaus, Lisimachus, Iudas Machabęus, Ionathan frater eius, Symon frater Iudæ, Iohannes filius Symonis, Aristobolus rex & sacerdos, Alexãder & ipse rex, Hircanus hic rex & sacerdos, Aristobolus rex et sacerdos, Antigonus rex & sacerdos. Hic sub Herode ab Antiocho Romano Consule occiditur, & Herodes Idumæus rex constituitur, qui regnauit trigintasex annis. Sicq; defecerũt sacerdotes ex stirpe Aaron, qui præfuerunt ab Aaron usque ad Christum annos mille sexcentos septem.

Quinta

Quinta ætas à captiuitate Babylonis uſque ad Chriſtum continet generationes quatuordecim, annos quingentos octoginta ſeptem.

Ab exordio mundi uſque ad Chriſtum ſecundum Hebraicam ueritatem ſunt anni quatuor millia ducenti ſexaginta tres: ſecundum Septuaginta Interpretes, quinque millia ducenti uigintiocto.

DE AVGVSTIS ROMANORVM.

SEXTA AETATE.

Sexta ætate regnauit Auguſtus Cæſar quinquagintaſex annis, & menſes ſex, hic ueneno interijt. Huius tempore Chriſtus naſcitur. Huius tempore Ioannes Baptiſta claruit, & Virgilius & Horatius, & Ouidius Poëtæ. Colonia ab Agrippa rege conditur. Auguſta á Druſo rege priuigno Auguſti conditur.

Tyberius priuignus Auguſti triginta tres annis regnauit, Tandem malo

in anno ueneno perijt. Huius tempore Ioannes decollatur, Christus crucifigit.

Caius Caligula tres annos, & menses decem. Asius occiditur, Mattheus Euangelium scripsit, Philo claruit.

Claudius tredecim annos mēses octo ueneno perijt. Marcus euāgeliū scripsit.

PRIMA PERSECVTIO.

Nero tredecim annis menses nouem, seipsum occidit, Lucas Euangelium scripsit. Iacobus Apostolus à Iudæis lapidatur, Petrus crucifigitur, Paulus decollatur, Lucanus claruit.

Galba & Piso septem menses hos occidit Ottho.

Ottho tres mēses, hic seipsum occidit.

Vitellus septem menses, hunc occidit Vespasianus.

Vespasianus annos nouem, profluuio uentris mortuus est. Hierusalem à Romanis destruitur, quæ stetit annos mille octaginta nouē. Iosephus claruit.

Titus annos duos mēses duos morbo (obijt.

SECVNDA PERSECVTIO.

Domitianus frater Tyri quindecim annis

annis menses quinque. Hic à suis confossus est.

Nerua annum unum menses quatuor, morbo interijt. Ioannes Euãgelium scripsit.

TERTIA PERSECVTIO.

Traianus nouemdecim annis, mẽses sex & dimidium, uentris profluuio interijt. Ioannes Apostolus claruit, & obijt.

Helius Adrianus uigintiuno anno morbo obijt. Hic Hierusalem reædificauit, & Heliam nominauit. Aquila interpres claruit.

QVARTA PERSECVTIO.

Antonius Pius cum filio Aurelio & Lucio uigintiduobus annis, menses tres similiter obijt.

Marcus Antonius Verus cum fratre Lucio Aurelio Commodo annis decem & nouem, mensem unũ, similiter obijt.

Lucius Antonius filius Antonini tredecim annis. Teodocion interp. claruit.

Helius pertinax menses sex. Hic à milite Iuliano in Palatio occiditur. Theophilus Cyclum paschalem scripsit.

Iulianus regnauit menſes ſeptem, à Seuero occiditur.

QVINTA PERSECVTIO.

Seuerus pertinax ſeptemdecim annis. Albinus Imperator occiditur. Narciſſus epiſcopus claruit.

Antoninus Caracalla ſeptem annis, ab hoſtibus occiditur.

Macrinus uno anno, hic à militibus occiditur.

Marcus Aurelius Antonius quatuor annis, à militibus occiditur. Sexta editio inuenitur.

Aurelius Alexander tredecim annos à militibus occiditur. Origenes claruit.

Maximinus tres annos. Hic à Pupieno occiditur. Qui & ipſe regnum uſurpans occiditur.

Gordianus ſeptē annis, à ſuis occidit̃.

Philippus cum Philippo filio ſeptem annis. Hic Chriſtianus per Origenem efficitur, ambos Decius occidit.

Decius uno anno octo menſes & ab hoſtibus, à Diabolo uel ab hoſtibus occiditur. Antonius claruit.

Septima

SEPTIMA PERSECVTIO

Gallus cum Volusiano filio duobus annis menses quatuor. Ab Aemilio occiditur.

Aemilius tres menses regnauit & occiditur.

OCTAVA PERSECVTIO.

Valerianus cũ filio Gallieno sedecim annis, alter à Parthis capitur & cæcatur, alter à militibus occiditur. Sub hoc Gallieno septem tyranni regnauerunt. Genuus apud Mirsam occiditur. Posthumius decem annis in Gallia regnauit, & occiditur. Emilianus Moguntiæ occiditur. Tetricus à militibus occiditur. Donatus in Syria ab uxore occiditur, frater eius septemdecim dies regnauit, & occiditur. Marius Moguntiæ interficitur, Victorinus à Gallis creatur & occiditur

Claudius uno anno menses octo morbo obijt. Quintillus Aurelianus annis quinq; menses sex, à suis occiditur.

Tacitus menses sex. Hic apud Pontum occiditur.

NONA PERSECVTIO.

Aurelianus regnauit duos menſes & dimidium,& in Tharſo occiditur.

Probus annis ſex menſes quatuor. Hic à militibus occiditur. Ipſe tres tyrannos occidit Saturninũ, Proculũ, Bonoſũ

Carus cum filijs, Carino & Numeriano annos duos. Carus fulmine interijt, Carinus occiditur. Numeranus á ſocero ſuo interfectus eſt.

DECIMA PERSECVTIO.

Diocletianus cum Herculio Maximiano uiginti annos. Alter regno pellitur, alter occiditur.

Conſtantinus cum Galerio Maximino ſedecim annis. Galerius ſeipſum interfecit. Conſtantinus in Anglia morit̃.

Carauſius ſeptẽ annis regnauit. Ab Alecto occiditur.

Allectus tres menſes regnauit. Hunc Præfectus ſuus occidit.

Achilleus Imper. in Aegyp. occidit̃.

Allectus tres menſes regnauit. Hunc Præfectus ſuus occidit.

Maximinus & Seuerus annis quatuor.

or. Maximinus apud Tharſum dolore perijt, Seuerus uerò occiditur.

Conſtantinus Conſtantij filius ex concubina Helena triginta annis menſes decem communi morte obijt. Hic á Syluestro baptizatur, & ab hoc Nicea Synodus cõgregatur. Cõſtãtinopolis cõditur.

Maxentius & Licinius annis decem. Ambo à Conſtantino occiduntur.

Criſpus & Conſtantinus, Conſtantini filij, & Licinius, Licinij filius Cæſares à Conſtantino occiduntur.

Dalmacius Imperator à militibus occiditur.

Conſtantinus cũ Cõſtãtino & Cõſtãte fratrib. annis uigintiquatuor, menſes quinq; & dimidium. Conſtantius dolore perijt, Conſtantinus occiditur à fratre Cõſtante. Cõſtãs uerò in Hiſpania occiditur. Sub Cõſtãtio fuerũt hi ſeptẽ tyrãni: Magnentius, qui ſeipſum occidit, Decẽtius frater eius, qui laqueo uitã finiuit. Gallus, quẽ ipſe Conſtantius occidit: Siluanus, quẽ etiã occidit: Veterion qui imperium depoſuit. Nepocianus quẽ Ma-

gnentij duces occiderunt. Iulianus postea fit Augur.

Iulianus apostata annis duobus menses octo. Hic idolatra efficitur, & à Mercurio matre, uel ab hoste quodã occidit.

Iouinianus menses octo morbo obijt. Athanasius claruit.

Valentinianus cum Valente fratre annis undecim, hic fluxu sanguinis obijt Procopius tyrannus occiditur. Martinus & Ambrosius, Episcopi claruerunt.

Valens cum Gratiano & Valentiniano fratris filijs, annis quatuor. Valens igni crematur à Gothis. Firmius tyrannus occiditur. Hieronymus claruit.

Gratianus cum Valentiniano fratre annis sex. Hic à Maximino tyranno occiditur. Valentinianus regno pellitur.

Theodosius & ualentinianus, qui & suprà, annos undecim, hic laqueo suspenditur, alter morbo perijt. Maximus & Victor filij eius Imperatores occiduntur. Eugenius tyrannus occiditur.

Archadius filius Theodosij annos tredecim

decim obijt. Ioannes Chryſoſtomus & Auguſtinus claruerunt.

Honorius frater Archadij cum Theodoſio filio fratris anno quindecim ſimiliter obijt. Halaricus rex Gothorum Romam deuaſtat, quæ ſtetit annis mille ſexagintaquatuor. Sub Honorio fuerunt hi ſeptem tyranni: Eucherius quem Honorius occidit. Conſtantinus, hunc Conſtantinus Comes occidit. Conſtans filius Conſtantini, hunc Gerontius Comes occidit. Maximus hic exilium ſubijt. Iouinius qui mox occiditur. Athalus huic manus ab Honorio abſciduntur. Heraclius hic à militibus occiditur.

Theodoſius filius Archadij, qui & Minor, uigintiſex annis morbo obijt. Gildo tyrannus occiditur.

Valentinianus filius Conſtantini Comitis regnauit annis duodecim. Hic confoditur.

Attila rex Hunorum claruit.

Marcianus & Valentinianus annis ſeptem, hi occiduntur.

Angli

Angli Britanniam inuadunt.

Leo annis ſeptemdecim, hic obijt. Victorius Cyclum paſchalem ſcripſit.

Zenon annis decem & ſeptem, ſimiliter obijt. Theodoricus rex Gothorum occiditur.

Anaſtaſius hæreticus annis uigintiſeptem, fulmine perijt. Fulgentius Epiſcopus claruit.

Iuſtinus Senior annis octo, hic morbo perijt. Benedictus Abbas, & Boëtius claruarunt.

Iuſtinus maior, nepos Iuſtini annis trigintaocto, morbo obijt. Dionyſius Abbas Ciclum paſchalem ſcripſit.

Iuſtinus Minor annis undecim, morbo obijt. Totila rex occiditur.

Iulius Conſtantinus ſeptem annis, ſimiliter obijt. Lõgobardi Italiã inuadũt.

Mauricius annis uigintiunum. Hic occiditur. Gregorius Papa claruit.

Phocas tyrannus annis octo, occiditur & crematur. Anglia conuertitur.

Heraclius annis uigintiſex, Hydropi obijt. Crux exaltatur.

Conſtan

Constantinus filius Heraclij menses sex, ueneno perijt.

Heraclonas annis duob. nasu trũcat᷑.

Constantinus hęreticus, filius illius superioris annis uigintiocto, hic occiditur. Hysidorus episcopus claruit.

Constantinus filius illius annis septẽ & decẽ. Hic morbo obijt. Synodus sex Constantinopoli.

Iustinianus filius Constantini annis decem, nasu & lingua truncatur. Hic regno pellitur.

Leontius annis tribus, hũc occidit Iustinianus. Gudbertus Episcopus claruit

Tyberius annis septem. Hunc Iustinianus in custodia perdidit. Beda monachus claruit in Anglia.

Iustinianus secundo cum Tyberio filio annis sex. Iustinianus à Philippo occiditur, Tyberius uerò strãgulatur. Pippinus rex Francorum.

Philippus announo menses sex. Hic ab Anastasio excæcatur.

Anastasius annis sex. Hic à Theodosio captus, presbyter ordinatur.

Theodosius

Theodosius anno uno. Hic Catholicus obijt.

Leo hæreticus annis octo, hic morbo (obijt.

Constantinus hæreticus filius Leonis annis trigintaquinque, similiter obijt.

Leo filius Constantini annis quinque. Hic occiditur.

Constantinus filius Leonis cum matre Hirenæ, annis uiginti. Constantinus excæcatur, Hirene à regno pellitur.

Carolus Magnus filius Pippini regnauit annis quadragintaseptem. Brema construitur. Dania conuertitur á Vuillibaldo Episcopo.

Ludouicus filius eius annis uigintiseptem. Ansgarius Episcopus, Suuędos cõuertit.

Lotharius filius Ludouici annis septemdecim. Rabanus Episcopus claruit

Ludouicus filius Lotharij cum fratribus Lothario Carolo & Pippino annos trigintasex.

Carolus filius Ludouici cum fratribus, Carolomanno & Ludouico annis undecim.

Arnol-

Arnoldus filius Carolomanni annis duodecim.

Ludouicus filius Arnoldi annis duodecim.

Chunradus filius Chunradi principis annis ſeptem.

Henricus comes regnauit annis octodecim, Vdalricus Epiſcopus claruit.

Otho Magnus Hērici filius annis trigintaocto. Parthenopolis conſtruitur.

Otho filius eius annis octo.

Otho filius ſuperioris annis octodecim. Nodker abbas claruit.

Henricus dux Bauariæ annis uiginti tres menſes ſex. Babingerg conſtruitur, Ruzi, Polani & Vngari facti ſunt Chriſtiani.

Chunradus annis quindecim. Spira conditur.

Heinricus Pius filius Chunradi annis decem & ſeptem.

Heinricus filius eius annis quadragintanouem.

Rudolphus & Hermannus reges occiduntur, Chunradus rex obijt.

Heinricus

Henricus filius superioris decem & septem annis regnauit.

Lotharius annis duodecim.

Chunradus successit.

SERIES ROMANORVM PONTIFICVM.

PEtrus annis uigintiquinq;, menses duos dies tres.

Linus annis duodecim, menses tres, dies duodecim.

Cletus annis duodecim, mensem unũ dies undecim.

Clemens annis nouem, menses duos dies decem.

Anacletus annis nouem, mẽses duos, dies decem.

Euaristus annis nouem menses decẽ dies duos.

Alexander annos duodecim menses septem dies duos.

Sixtus annis decem menses duos, diẽ unum.

Higinus annos quatuor menses quatuor

tuor dies quatuor.

Anicetus annos undecim mēſes quatuor dies ſex.

Pius annos nouemdecim menſes ſex dies uigintiunum.

Sother annos nouem menſes ſex dies uigintiunum.

Eleutherius annos quindecim menſestres dies duos.

Victor annos undecim menſes duos dies duos.

Zepherinus annos nouē menſes ſex dies decem.

Caliſtus annos ſex menſes duos dies decem.

Vrbanus annos quatuor menſes tres dies duodecim.

Pontianus annos nouem mēſes quinque dies quinq;.

Antheros annos undecim menſem unum dies duodecim.

Fabianus annos tredecim menſes undecim dies undecim.

Cornelius annos duos menſes duos dies tres.

Lucius annos tres mēſes tres dies tres

Stephanus annos ſeptem menſes ſex.

Sixtus ſecundus annum unum menſem unum dies decem.

Dionyſius annos ſex menſes duos dies quatuor.

Felix annos quatuor menſes quatuor dies quindecim.

Euticianus annum unum menſem unum diem unum.

Gaius annos undecim menſes quatuor dies duodecim.

Marcellinus annos quatuor menſes quatuor dies ſedecim.

Marcellus annos quinque menſes ſeptem dies uigintiunum.

Euſebius annos ſex mēſem unū dies tres.

Melciades annos quatuor.

Sylueſter annos uigintitres menſes decem dies decem.

Marcus annos duos menſes octo dies uiginti.

Iulius annos duodecim menſes duos dies ſeptem.

Liberius annos ſex menſes tres dies quatuor.

Felix annum unum menſes ſeptem dies undecim.

Damaſus annos octodecim menſes ſex dies decem.

Siricius annos quindecim.

Anaſtaſius annos quindecim.

Innocentius annos quindecim menſes undecim dies uigintiunum.

Sozimus annos tres menſes tres dies (undecim.

Bonifacius annos ſex menſes octo dies ſeptem.

Celeſtinus annos quatuor menſes decem dies quatuordecim.

Sixtus tertius annos ſeptẽ dies octo- (decim.

Leo annos uigintiunũ menſem unum dies tredecim.

Hylarius annos ſex menſes tres dies decem.

Simplicius annos quindecim mẽſem unum dies ſeptem.

Felix annos octo menſes undecim dies ſeptemdecim.

Gelaſius annos quatuor menſes octo dies octodecim.

Anaſtaſius annum unum menſes

undecim dies uigintiduo.
Symmachus annos quindecim menses septem dies uigintisex.
Hormisda annos octo dies octodecim
Ioannes annos duos menses octo dies quindecim.
Felix annos septem menses quinque dies quindecim. (sex.
Bonifacius annos duos dies uiginti
Mercurius qui Iesus annos duos dies quinque.
Agapitus menses undecim dies nouemdecim.
Syluerius annum unum menses quinque dies undecim.
Vigilius annos septemdecim menses sex.
Pelagius annos duodecim menses decem dies uigintiocto.
Ioannes annos duodecim menses undecim dies uigintisex.
Benedictus annos quatuor mensem unum dies uigintiocto.
Pelagius annos decem menses duos dies decem.

Gregorius

Gregorius annos tredecim menses sex dies decem.

Sabinianus annum unũ menses quinque dies nouem.

Bonifacius annos quinq; mẽses decẽ.

Honorius annos duodecim menses decem dies septemdecim.

Seuerinus mẽses duos dies quatuor.

Ioannes annum unum menses nouẽ dies nouemdecim.

Theodorus annos sex menses decem dies octodecim.

Martinus annos sex mensem unum dies uigintisex.

Vitalianus annos quatuordecim mẽses sex.

Adeodatus annos quatuor menses quinque dies quinque.

Donus annum unum menses quinq; dies decem.

Agatho annos duos menses sex dies octo.

Leo iunior menses decem dies septẽdecim.

Benedictus menses decem dies quindecim.

Ioannes annum unum dies nouem.
Conon menſes undecim.
Sergius annos tredecim menſes octo dies uigintiquatuor.
Ioannes annos ſex menſes quinque dies ſeptemdecim.
Ioannes annos duos menſes ſex dies (quindecim.
Gregorius annos ſedecim menſes nouem dies undecim.
Siſinius dies triginta.
Cōſtantinus annos ſeptē dies quinde(cim.
Gregorius annis decem menſes octo dies uigintiquinque.
Zacharias annos decem menſes quatuor dies quatuordecim.
Stephanus annos quinque dies uiginti octo.
Adrianus annos uigintiquinque menſes decem dies quatuordecim
Leo annos uiginti menſes quinque dies ſedecim.
Stephanus menſes ſeptem.
Paſchalis annos ſeptem dies ſeptemdecim.
Eugenius annos quatuor menſes. ſeptem

ptem dies uigintiduos.
Valentinus dies quadraginta.
Gregorius ſeptemdecim annos.
Sergius tres annos.
Leo annos octo menſes tres dies ſex.
Benedictus annos duos menſes ſex dies ſex.
Nicolaus annos nouem mēſes ſex dies triginta.
Adrianus annos quinq;.
Ioannes annos decem dies duos.
Martinus annum unū mēſes quinq;.
Adrianus annū unū menſes quatuor.
Stephanus annos quinq;.
Formoſus annos quinq; menſes ſex.
Bonifacius dies quindecim.
Stephanus annis quinq; menſes tres.
Romanus menſes quatuor.
Theodorus dies uiginti.
Ioannes annos duos.
Benedictus annū unū mēſes quinq;.
Leo dies ſexagintaſeptem.
Christophorus menſes quatuor.
Sergius annos ſeptem menſes tres dies ſedecim.

Anaſtaſius annos duos.
Lando mẽſes ſex dies trigintaquinq;.
Ioannes quatuordecim menſes duos dies tres.
Leo menſes ſeptem.
Stephanus annos duos menſem unũ dies duodecim.
Ioannes annos quatuor.
Leo annos tres mẽſes ſex dies decem.
Stephanus annos quatuor mẽſes tres dies quindecim.
Marinus annos tres menſes ſex dies duodecim.
Agapitus annos decem menſes ſeptẽ dies decem.
Ioannes annos nouem menſes tres.
Octauianus annum unum.
Leoptus annum unum.
Benedictus dies ſexaginta.
Ioannes annos ſex menſes decem.
Benedictus annos decẽ menſes octo dies uigintinouem.
Ioannes annum unum.
Petrus Ioannes annum unum.
Gregorius regnauit annos tres. Syl-
ueſter

uester qui & Gerbertus.
Ioannes, Ioannes, Sergius, Benedictus, Ioannes, Nicolaus, Gregorius, Leo, Victor, Stephanus, Alexander, Gregorius, Vrbanus, Paschalis, Gelasius, Calixtus, Honorius, In nocentius.

LIBRI QVINTI FINIS.

IN LIBRVM DE LVMINARIBVS ECCLESIAE D. Honorij Præfatio.

ROGO *autem te Lector (si tamen præ dona inuidie audeas) ne huius opusculi laborem uilipēdas. Ego quippe uigilaui ut tu dormias: ego laboraui ut tu quiescas. Tuus solummodo labor erit, ut perlegendo intelligentia replearis, & præditus, clarus ab omnibus habearis. Si autem (quod magis spero) tabido corde & nebulosa facie his flosculis ornatè contextis liuidum dentem inprimis, ac rosigerum sertum, candidulis lilijs connexum, uenenata lingua carpis, inuidia quidem te ut proximum seruum caligini ignorantiæ inuoluet, me autem beneuolentia per lumen scientiæ ad gloriam & hono-*

rem perducet. In hoc libello omnes Ecclesiasticos scriptores à tempore Christi usque ad nostra tempora nominatim expreßi, quos ex Hieronymo, Gennadio, & Hysidoro, Beda, & alijs cognoscere potui.

DE LVMINARIBVS ECCLESIAE, SIVE DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS, D. HONORII AVGVSTVDVNENsis Presbyteri.

LIBER SEXTVS.

YMON Petrus filius Ioannis prouinciæ Galliæ, uico Bethsaida, frater Andreæ apostoli, et princeps Apostolorũ scripsit duas epistolas, quæ Canonicæ nominantur. Euangelium quoque Marci eius esse dicitur. Libri autem, de quibus unus Actorũ eius inscribitur, alius Euangelij, tertius Prædicationis, quartus Apocalypseos, quintus Iudicij, inter Apocriphas scripturas repudiãtur. Hic post episcopatũ Anthiocensis

cēsis ecclesiæ, ad expugnandū Symonē Magū Romā pergit, ibiq; uigintiquinq; annis cathedrā Episcopalem tenuit, usq; ad quartumdecimum annū Neronis, à quo & crucifixus est, Romæq; sepultus.

Iacobus frater domini cognomēto Iustus Ioseph, ut quidā existimant, ex alia uxore, ut alij Mariæ sororis matris domini filius, scripsit unam de septem Canonicis epistolam. Hic post passionē Domini ab Apostolis Hierosolymorum ordinatur Episcopus, triginta annis rexit Ecclesiam, iuxta templum Domini ubi præcipitatus fuerat, sepelitur.

Matthæus qui & Leui ex publicano Apostolus, primus in Iudæa Euangeliū Christi Hebræis literis composuit.

Iudas frater Iacobi unam de septem Canonicis reliquit epistolam.

Paulus apostolus, q antea Saulus extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Beniamin, & oppido Iudææ Giscali scripsit decem epistolas ad Ecclesias, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galathas unam, ad Ephesios unam

unam, ad Philippenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas, ad Hebræos unam: præterea ad discipulos suos quatuor, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam, Ad Laodicenses unam, quæ quidem legitur, sed ab omnibus exploditur. Hic quartodecimo Neronis anno, eodē die quo Petrus Romæ pro Christo capite truncatur, & in uia Ostiensi sepelitur tricesimoseptimo anno post passionem Domini

Barnabas Cyprius, qui & Ioseph Leuites cum Paulo Gentium apostolus ordinatus, unam ad ædificationem ecclesię epistolam composuit, quæ inter apocriphas scripturas legitur.

Lucas Medicus Anthiocensis, sectator Pauli Apostoli scripsit Euangelium, & Actus apostolorum Romæ. Hic octogesimo & quarto anno in Bythinia moritur, & postmodum Constantinopolim transfertur.

Marcus discipulus & interpres Petri Romanis scripsit Euangelium. Hic passus

ſus eſt octauo Neronis anno, & Alexan driæ ſepultus.

Ioannes apoſtolus, filius Zebedæi, & frater Iacobi, ſcripſit Aſię epiſcopis Euã gelium, & Apocalypſim, & tres Canonicas epiſtolas. Hic ſexageſimooctauo anno poſt paſſionem Domini ſub Traiano moritur & apud Epheſum ſepelitur.

Hermas, cuius Apoſtolus Paulus ad Romanos meminit, ſcripſit librum, qui appellatur Paſtoris.

Phylo Iudæus, natione Alexãdrinus, de genere ſacerdotum, ſcripſit librum unum, de uita noſtrorum ſub Marco de gentium. Huius extant præclara & innumerabilia opera:

In quinq; libros Moſi.

De confuſione linguarũ liber unus.

De natura & inuentione liber unus.

De his quæ ſenſu precamur & teſtamur, liber unus.

De eruditione, liber unus.

De hærede diuinarũ rerũ liber unus.

De diuiſione æqualium & contrariorum, liber unus.

De tri-

De tribus uirtutibus liber unus.

Quare quorundam in scripturis muta sint nomina liber unus.

De pactis libri duo.

De uita sapientis liber unus.

De tribus uirtutibus liber unus.

Quòd somnia mittantur à Deo, libri quinque.

Quæstionum & solutionum in Exodum libri quinq;.

De tabernaculo, & de catalogo libri quatuor.

De uictimis & repromissionibus.

De maledictis.

De prouidentia.

De Idæis.

De conuersatione uitæ Alexandri.

Quòd ꝓpriã rationẽ habeãt muta animalia.

Quod om̃is insipiẽs seruus sit.

De Apostolicis uiris, quem inscripsit de contemplatiua uita.

De agricultura duos.

De æbrietate duos. Hic conscripsit secundum librum Machabæorum.

Lucius Anneus Seneca Cordubensis

Fotini

Fotini Stoici diſcipulus, & patruus Lucani Poëtæ ſcripſit quaſdam epiſtolas ad Paulum apoſtolum, & Apoſtolus quaſdam reſcripſit.

Ioſephus Mathatiæ filius ex Hieroſolymis ſacerdos á Veſpaſiano captus, ſcripſit Romæ ſeptẽ lib. Iudaicæ captiuitatis, & alios uigintiquatuor, Antiquitatũ libros, ab exordio mundi uſq; ad quartũ decimũ annũ Domiciani Cæſaris, & duos conflictus aduerſus Apionem Grammaticum Alexandrinum, & unum qui inſcribitur De potentia, in quo digeſta ſunt Machabæorum martyria.

Iuſtinus Tyberiẽſis de prouincia Galilæa, ſcripſit hyſtoriam Iudaicarũ rerũ, & quoſdam cõmẽtariolos de ſcripturis.

Clemens, cuius apoſtolus ad Philippenſes meminit, quartus poſt Petrum Apoſtolum, Romę epiſcopus, ſiquidem ſecundus Linus, tertius Anacletus fuit, ſcripſit epiſtolam ad Corinthiorum eccleſiam ualdé utilẽ, & itinerariũ Petri, et diſputationẽ Petri & Apionis, & multa alia, quæ inter Apocripha numerãtur.

Dionyſius

Dionysius Ariopagita Philosophus à Paulo apostolo conuersus, Athenis Episcopus ordinatus, scripsit librũ de Hierarchia, & multa alia.

Ignatius Antiochenæ ecclesiæ post Petrum apostolum tertius Episcopus, scripsit ecclesiæ Ephesiorum epistolam, alteram ad Magnesianos, tertiã ad Troienses, quartam ad Romanos, deinde ad Philadelphios, & Smirnes. Hic passus est sub Traiano.

Polycarpus Ioannis apostoli discipulus, ab eo Smirnæ episcopus ordinatus, scripsit ad Philippenses ualdè utilem epistolam, quædam de die Paschæ. Hic sub Commodo pro Christo igni traditur.

Papias Ioannis auditor, Hieropolytanus in Asia episcopus, quinq; scripsit uolumina, quæ prænotauit Explanatio sermonum Domini.

Quadratus Apostolorum discipulus, Athenarum episcopus, scripsit librum pro Christiana religione ualde utilẽ apostolica doctrina dignum.

Aristides Atheniensis Philosophus eloquen-

eloquentissimus, scripsit uolumen nostri dogmatis rationem continens.

Agrippa cognomento Castoris, uir ualdè doctus, aduersus uigintiquatuor uolumina Basylidis hæretici, quæ in Euangelium confecerat, fortissimè disseruit. Sub Adriano claruit.

Egesippus Vicinus Apostolorũ temporum, omnem à passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum texens hystoriam, quinq; libros composuit.

Iustinus Philosophus de Neapoli urbe Palæstinæ, patre Prisco Bachio, scripsit libros quatuor pro religione Christi contra Gentes, & unum De monarchia Dei, & unum quem prænotauit Psalten, & unum De anima, & dialogum contra Iudæos, & insignia uolumina, contra Marcionem, & librũ contra omnes Hæreses. Ad ultimum pro Christo sanguinem fudit.

Melito Asianus Sardẽsis Episcopus, librum pro Christiano dogmate composuit, Scripsit etiã de Pascha duos libros.

De uita Prophetarum librum unum.
De Ecclesia unum.
De die dominico unum.
De fide unum.
De plasmate unum.
De senibus unum.
De corpore & anima unum.
De baptismate unum.
De ueritate unum.
De generatione Christi unum.
De prophetia sua unum.
De hospitalitate unum. Et aliũ librũ, qui Clauis inscribitur.
De diabolo unum.
De Apocalypsi Ioannis unum.
Aeglogarum libros sex.

Theophylus sextus Antiochenæ Ecclesiæ episcopus, contra Marcionem librum composuit, & ad Auctolicum tria uolumina, & contra hæresim Hermogenis librum unum, & alios tractatus.

Apollinaris Asiæ Hieropolitanus episcopus, insigne uolumen pro fide Christianorum edidit, & quinq; libros aduersus Gentes, & tres de ueritate, & duos aduer

aduersus Cathaphrygas.

Dionysius Corinthiorũ ecclesiæ Episcopus multas epistolas ad ecclesias scripsit. In quibus est una:

Ad Laodicenses, alia

Ad Athenienses.

Tertia ad Nicomedienses.

Quarta ad Cretenses.

Quinta ad Ponti Ecclesias.

Sexta ad Ignosianos.

Octaua ad Chrysophoram, sanctam fœminam. Sub Marco Antonio claruit.

Pinitus Cretensis Ignosiæ urbis Episcopus, scripsit ad Dionysium Episcopũ ualdè elegantem epistolam.

Tacianus Hæresiarches infinita scripsit uolumina. Hic Iustini Philosophi discipulus fuit, in Rhetorica quàm maximè floruit, nouam hæresim condidit.

Philippus Cretensis Coritinæ urbis episcopus præclarum aduersus Marcionem edidit librum.

Musanus non ignobilis scriptor cõfecit librum aduersus quosdam, qui ad hæresim Tacianam declinauerunt.

Modestinus aduersus Marcionem fecit librum & alia quædam.

Bardesanes in Mesopotamia clarus infinita aduersus penè omnes hæreticos scripsit uolumina. Hic nimis eloquens fuit & nouam hæresim condidit.

Victor tertiusdecimus Romanæ urbis episcopus De pascha & alia quędam scripsit uolumina.

Hireneus Lugdunensis Galliæ Episcopus scripsit:

Aduersus hæreses libros quinque.
Contra Gentes uolumen breue
De disciplina aliud, &:
Ad Marcionis fraudem.
De Apostolica prædicatione,
Librum uariorum tractatuum,
Ad Blastum de scismate,
Ad Florinum de Monarchia,
De Ogdoade egregium documentũ.

Et quædam:

Ad Victorem Papam de Pascha.

Panthenus Stoicæ sectæ discipulus tã in sanctis scripturis, quàm in seculari literatura eruditus, Alexandriæ multos

commen

commentarios in sanctam scripturam fecit. Hic ad Indiam missus ubi Bartholomeus docuit, ibi Euangelium Mathæi reperit, quod & secum detulit.

Rhodon genere Asianus à Thaciano in scripturis Romæ eruditus, edidit plurima, præcipuumq; aduersus Marcionē opus, sed & in Hexaemeron elegantes tractatus composuit, & aduersus Cathaphrygas insigne uolumē. Sub Commodo floruit.

Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, Pantheni auditor, post eum Ecclesiasticā scholam tenens, scripsit insignia uolumina, plena eruditionis & eloquentiæ, tam de scripturis diuinis, quàm de secularis literaturæ instrumento. Quibus sunt illa Stromatum & informationum libri octo.

De pædagogis unus.

De Pascha unus.

De Ieiunio unus.

De disceptatione unus, & alius qui inscribitur: Quisn'am ille diues sit.

De obtrectatione liber unus.

De canonibus ecclesiasticis unus. Hu ius discipulus fuit Origenes.

Melciades scripsit præcipuum uolumen aduersus Montanum, & Priscam, & Maximillam, & alios libros aduersus Gentes & Iudæos.

Apollonius uir disertissimus scripsit aduersus Montanum, & Priscam, et Ma ximillam insigne & magnum uolumẽ. Contra hunc scripsit Tertullianus. Hic claruit sub Seuero.

Serapion Antiochiæ Episcopus, scripsit epistolam ad Carinum, & Pontum de hæresi Montani. Ad Dommonẽ quo que librum composuit, & unum de Euã gelio, & alias breues epistolas.

Apollonius Romanæ urbis Senator insigne uolumen pro fide nostra compo suit. Hic sententia Senatus pro Christo, capite truncatur.

Theophilus Cæsariæ Palæstinæ, quæ olim turris Stratonis uocabatur, episcopus, de Pascha synodicam & ualdè utilẽ composuit epistolam.

Bachilus Corinthiorum Episcopus elegantem librum de Pascha composuit.

Policrates Ephesiorū Episcopus, scripsit Synodicam epistolam:

Ad Victorem Romanum Episcopū.

Heraclitus in Apostolum commentarios composuit.

Maximinus famosam quæstionem insigni uolumine uentilauit, unde malum & quod materia à Deo facta sit.

Candidus in Hexaemeron pulcherrimos tractatus edidit.

Appius similiter in Hexaemeron tractatus fecit.

Sextus sub Seuero scripsit librum de resurrectione.

Arabianus quædā opuscula ad Christianum dogma pertinentia edidit.

Iudas plenissimè disputauit de septuaginta Ebdomadibus apud Danielem, & Cronica usq; ad Seuerum perduxit.

Tertullianus presbyter prouinciæ Africanæ ciuitatis Carthaginensis, patre Centurione proconsulari, acris & uehementis ingenij multa scripsit uolumina. Specialiter autem aduersus ecclesiā texuit uolumina. De pudicitia:

De persecutione.

De ieiunijs.

De Monogamia.

De Extasi libros quinq;, & sextum aduersus Apollonium, & multa alia quæ non extant uolumina.

Origenes, qui & Adamantius Leoni de patre, matre Alexādriæ, à Demetrio eiusdem urbis episcopo in locum Clemētis presbyteri confirmatus, tantum in scripturis habuit studij, ut & Hebræam linguam contra ætatis gentisq; suæ naturā edisceret: & exceptis Septuaginta Interpretibus alias quoque editiones in unum congregatet, Aquilæ scilicet Pontici Proseliti, & Theodocionis Ebionæi & Symmachi eiusdē dogmatis. In Euāgelium quoq; κατὰ Matthæum scripsit commentarios. Præterea quintam & sextam, & septimam editionem cum cæteris comparauit. Dialecticam quoque & Geometriam, & Arithmeticā, & Astronomiam, Musicam & Grammaticam, et Rhetoricam, omniumq; Philosophorū sectas ita didicit, ut studiosos quoque secularium

cularium literarium sectatores haberet, concursusq; ad eum mirificè fierent. Sex milia librorum scripsit. Sub Seuero floruit.

Ammonius uir disertus & ualde eruditus, in Philosophia clarus, Alexãdriæ inter multa ingenij sui præclara monumenta etiam de consonantia Mosi & Iesu, elegans opus composuit, & Euangelicos canones excogitauit, quos postea secutus est Eusebius Cæsariensis.

Ambrosius primum Martionites, deinde ab Origene correctus Ecclesiæ Alexandriæ Diaconus, multas epistolas ad Origenem scripsit. Ad hunc Origenes infinita dictauit uolumina.

Triphon Origenis auditor in scripturis eruditissimus multa fecit opuscula, præcipuè librum, quem composuit:

De uacca rufa, in Deuteronomio.

De diuisione columbæ & turturis ab Abraham.

Minutius Felix Romæ insignis causidicus scripsit altercationis dialogũ, Christiani & hæretici disputantis, & librum:

 De facto

De facto contra Mathematicus.

Gaius aduersus Proculũ Montani sectatorẽ ualde insignẽ habuit disputatiõẽ

Berillus Arabiæ Botrenus Episcopus, in quandam hæresim lapsus, ab Origine correctus, scripsit uaria opuscula, & maximė epistolas. Extat & Dialogus Origenis & Berilli.

Hippolytus cuiusdam urbis episcopus, scripsit de Pascha & temporibus, & nonnullos in scripturas commentarios:

In Hexaemeron.
In Exodum.
In Cantica canticorum.
In Genesim.
In Zachariam.
De Psalmis.
In Esaiam.
In Danielem.
In Apocalypsim.
In Prouerbia.
In Ecclesiasten.
De Saul & Phytonissa.
De Antichristo.
De resurrectione.

Con

Contra Marcionem.
De Paſcha, aduerſum omnes hæreſes narrationem. De laude Saluatoris.
Alexander Cappadociæ Epiſcopus, ſcripſit epiſtolã ad Antiochenſes, & aliã Ad Originem, aliam
Ad Demetrium, & alias ad diuerſos epiſtolas. Hic ſub Decio martyrio coro (nat.
Iulius Aphricanus ſcripſit quin que de tẽporibus uolumina. Hic ab Aurelio Imperatore ſuſcepit legationẽ pro inſtauratione urbis Emaus, quæ poſtea Nicopolis eſt appellata.
Geminus Antiochenæ eccleſiæ presbyter quædã ingenij ſui monumenta cõ (poſuit.
Theodorus qui poſtea Gregorius appellatus eſt, Neocæſariæ Ponti Epiſcopus, Origenis auditor, ſcripſit Metaphraſin in Eccleſiaſten, breuem quidẽ, ſed ualdè utilẽ, & alias de fide epiſtolas.
Cornelius Roman. urbis epiſ. ſcripſit epiſtolã ad Fabiũ Antiochenæ Eccleſiæ epiſcopũ, de Synodo Romana, & Italica, aliã de Nouatiano, & de his qui lapſi ſunt: tertiam De geſtis Synodi, quartã: Ad

Ad eundem Nouatum, & Fabiũ ualde prolixam.

Cecilius Cyprianus Aphricus Carthaginensis Episcopus multa composuit opera, quæ sole sunt clariora, passus est sub Valetiano, quo Cornelius Romæ.

Pontius Diaconus Cypriani, egregiũ uolumen uitæ & passionis Cypriani reliquit.

Dionysius Alexandriæ urbis Episcopus, Origenis insignissimus auditor, scripsit quatuor libros:

Ad Dyonisium Romanæ urbis Episcopum, &

Ad Leodicenses de pœnitentia.

Item Canonem de pœnitentia.

Ad Origenem de martyrio.

Ad Armenios de pœnitentia, &:

De ordine delictorum.

De natura ad Timotheum, &:

De tentationibus ad Euphranonem.

Ad Basilidẽ quoq; multas epistolas.

Donatus Romenæ urbis presbyter, aduersus Corneliũ Cathedrã sacerdotalẽ inuadẽs, lapsos recipere nolẽs, scripsit:

De Pa-

De Pascha.

De sabbato.

De oratione.

De cibis Iudaicis.

De Attalo, multaq; alia, &c.

De trinitate grande uolumen, quod plurimi Cypriani existimant.

Malchion disertissimus Antiochenæ Ecclesiæ presbyter dialogum aduersus Paulum Samosatenum disputauit.

Archelaus Episcopus Mesopotamiæ librum aduersum Manichæũ cõposuit.

Anatholius Alexandrinus Laodiciæ Syriæ episcopus, uolumen de pascha cõposuit, decem libros, de Arithmetica, Geometria, Astronomia, Grammatica, Rhetorica, Dialectica.

Victorinus Pictauiensis episcopus, scripsit commentarios:

In Genesim,

In Exodum,

In Leuiticum.

In Esaiam.

In Ezechielem.

In Habacuc.

In Can/

In Ecclesiasten.
In Cantica canticorum.
In Apocalypsim Ioannis, & aduersum omnes hæreses, & multa alia, ad extremum martyrio coronatur.

Pamphilus presbyter Eusebij Cæsariensis episcopi necessarius, tāto bibliothecæ diuinæ amore flagrauit, ut maximam partem Origenis uoluminum sua manu conscripserit, & in duodecim Prophetas uigintiquinq; quæstionum Origenis uolumina, sub Maximiano passus est martyrio pro Christo.

Pierius Alexandrinæ ecclesiæ presbyter, scripsit longissimum tractatum in Osee Prophetam, & alios diuersos tractatus, tanta sermonis elegantia, ut iunior Origenes uocaretur.

Lucianus uir disertissimus Antiochenæ ecclesiæ presbyter, postmodum Nicomediæ episcopus, magno scripturarū studio laborans, scripsit librum de fide, & epistolas ad nonnullos. Passus est sub Maximiano, & Helinapoli sepultus.

Phileas de urbe Aegypti, quæ uocatu

tur Thebais, nobili genere, magnis opibus, elegantissimum librum de martyrũ laude composuit. Hic pro Christo capite truncatur.

Arnobius Rector, scripsit aduersus Gentes duo uolumina.

Firmianus, qui & Lactantius Arnobij discipulus, scripsit in Scholis Africæ Itinerarium Hexametris uersibus: & alium librum, qui inscribitur Grammaticus, & alium pulcherrimum:

De ira Dei, & institutionũ diuinarũ.

Aduersus Gentes libros septem.

Ad Asclepiadem duos.

Ad Demetrium auditorem suum epistolarum libros septem.

De persecutione unum.

Ad Probũ epistolarũ libros quatuor.

Ad Seuerum epistolarũ libros duos.

Ad Demetriadem de opificio dei, uel formatione hominis librũ unũ. Hic magister Cæsaris Crispi filij Cõstantini fuit.

Eusebius Cæsariæ Palæstinæ Episcopus, in scripturis diuinis studiosissim9, et bibliothecæ diuinæ cũ Pãphilo martyre diligen-

diligentissimus inuestigator, edidit infinita uolumina, de quibus hæc sunt:

Euãgelicæ expositionis libri uiginti.

Euangelicarũ quæstionũ libri quindecim.

Thophaniæ libri quinque.

Ecclesiasticæ hystoriæ libri decem.

Omnimodam hystoriam, & eius breuiarium.

De Euangeliorum dissonantia, &c.

In Esaiam libri decem, &c.

Contra Porphyrium, qui eodem tempore scribebat in Sicilia, (ut quidam putant) libri triginta.

Topicorum liber unus.

Pro Origene libri sex.

De uita Pamphili martyris tres.

De martyribus, & alia opuscula, &c

In cẽtum quinquaginta psalmos eruditissimos commentarios, & alia multa. Floruit maximè sub Constantino, & ob amicitiam Pamphili martyris, cognomẽtum ab eo Eusebius Pãphili, sortitus est.

Rethicius Augustudunensis Episcopus, scripsit cõmentarios in Cantica canticorum

ticorum, & aliud grande uolumen aduersus Nouatianum.

Methodius Olympi Lyciæ, & postea Tyri episcopus, nitidi compositiq; sermonis aduersus Porphyrium confecit libros, & Symposion decem uirginum:

De resurrectione opus egregium.

Contra Origenem, &

Aduersus eundem de Phitonissa.

De animæ exitu.

In Genesim.

In Cantica canticorum commentarios, et multa alia. Sub Decio & Valeriano martyrio coronatus est.

Iuuencus nobilissimi generis Hispanus presbyter, quatuor Euangelia Hexametris uersibus, quatuor libros composuit, & nonnulla eodem Metro ad sacramentorum ordinem pertinentia. floruit sub Constantino.

Eustachius genere Pamphilus, primus Beriæ Syriæ, deinde Antiochiæ episcopus, multa composuit, aduersus Arrianum dogmata, & de Anima multa uolumina, & aduersus Origenẽ, & infinitas epistolas.

Marcellus Anchiranus episcopus, sub Constantino et Constantio multa diuersarum expositionum scripsit uolumina, & maxime aduersum Arrianos.

Athanasius Alexandriæ urbis episcopus, sub Constante scripsit duos libros,

Aduersum Gentes.

Contra Valentem et Vrsaicum librũ unum.

De uirginitate librum unum.

De persecutionibus Arrianorum plurimos.

De psalmorum titulis.

Hystoriarum Antonij Monachi, & multa alia.

Antonius monachus cuius uitam Athanasius insigni uolumine prosecutus est, misit septem epistolas ad diuersa monasteria, Apostolici sensus & sermonis.

Basilius Anchiranus episcopus, artis medicinæ, sub Constantio scripsit,

Contra Marcellum, &

De uirginitate librum, & nonnulla alia.

Theodorus Heracliæ Thraciarũ episcopus,

ſcopus elegantis apertiq; ſermonis edidit ſub Conſtantio commentarios,

In Matthæum.

In Ioannem.

In Apoſtolum.

Euſebius Emiſenus Epiſcopus, elegãtis & Rhetorici ingenij, innumerabiles confecit libros, è quibus præcipui ſunt,

Aduerſus Iudæos & Gentes.

Ad Nouatianos.

In epiſtolam ad Galathas libri decẽ.

In Euangelia Homiliæ plurimæ, ſed breues. Floruit ſub Conſtantio.

Triphilius Cyprilitēſis ſiue Leucontheon Epiſcopus eloquentiſſimus, ſub Conſtantio ſcripſit commentarios in Cãtica canticorum, & multa alia.

Donatus, à quo Donatiani, per Africam ſub Conſtantio multa ſcripſit opuſcula, ad ſuam hæreſim pertinentia, & de Spiritu ſancto librum, Arriano dogmati congruentem.

Aſterius Arrianæ factionis Philoſophus, ſub Conſtantio ſcripſit in Epiſtolam ad Romanos.

In Euangelia.
In Psalmos cōmētarios,& alia multa.
Lucifer Caralitanus episcopus contra Constantinum Imperatorem scripsit libros.
Eusebius natione Sardus, ex lectione urbis Romæ Vercellēsis episcopus, ob confessionem fidei à Constantino principe Scitopolim, inde Capadociam relegatus, & sub Iuliano Imperatore reuersus, edidit in Psalmos commentarios Eusebij Cæsariensis.
Fortunacius natione Afer, Aquilegiensis Episcopus, sub Constantino scripsit commentarios in Euangelia, titulis ordinatis.
Achatius Cæsariensis Palæstinæ Episcopus, elaborauit in Ecclesiasten octodecim uolumina, ad dogma populorum sex. Præterea multos diuersosq; tractatus composuit. Interim autem sub Constantio Imperatore claruit, ut in locum Liberij episcopi Felicem Arrianum episcopum constituerit.
Serapion Themuseos Episcopus, qui ob

ab elegantiam ingenij cognomen scholastici accepit, Charus Antonij monachi edidit:

Aduersus Manichæum egregium librum.

De Psalmorum titulis unum, & ad diuersos utiles epistolas. Sub constantino claruit.

Hilarius Pictauiensis episcopus, factione Saturnini Arelatensis Episcopi, de Synodo Biterensi Phrygiam relegatus, sub Valētiniano confecit duodecim libros:

Aduersus Arrianos, & alium librū,

De Synodis, quem ad Galliarum episcopos scripsit.

In Psalmos commentarios.

In primum, uidelicet & secundum, et à quinquagesimo primo, usque ad sexagesimum secundum: & á centesimo octauo, usq; ad extremum. In quo opere imitatus Origenem, nonnulla etiam de suo addidit. Scripsit duos libros ad Constantium, & unum aduersus Valentem & Vrsacium. Hystoriam Ariminensis &

Seleucienſis Synodi continẽs. Et ad Prefectum Saluſtium, ſiue contra Dioſcorũ & librum Hymnorum, & alium myſteriorum, & commentarium in Matthæum, & Tractatus in Iob, & elegantem librum contra Auxentium, & nonnullas ad diuerſos epiſtolas, & librum in Cantica canticorum.

Victorinus natione Afer, Romæ ſub Conſtantio Rhetoricam docens, ſcripſit aduerſus Arrianũ more Dialectico ualde obſcuros, qui inde ab eruditis non intelligũtur, & cõmentarios in Apoſtolũ.

Titus Botrenus epiſcopus, ſub Iuliano fortes aduerſus Manichæos ſcripſit libros, & nonnulla alia uolumina.

Damaſus Romanæ urbis epiſcopus, ſub Theodoſio multa & breuia uolumina, heroico Metro edidit.

Apollinaris Laodicenus Syriæ epiſcopus, patre presbytero, ſub Theodoſio innumerabilia in ſanctas ſcripturas cõpoſuit, et cõtra Porphiriũ triginta lib.

Gregorius Boëticus, Hiliberri epiſcopus, diuerſos tractatus cõpoſuit, & de fide ele

de elegantem librum.

Pacatius in Pirenæis iugis Barcinonæ episcopus, tam uita quàm sermone clarus, scripsit uaria opuscula cõtra Nouatianos sub Theodosio.

Fotinus Marcelli discipulus In Sirmi episcopus ordinatus in hæresim Thebionis lapsus plura scripsit uolumina, in quibus uel præcipui sunt cõtra Gentes, & ad Valentinianum librum.

Phœbadius Agenni Galliarum Episcopus, edidit contra Arrianos librum. & alia multa.

Dydimus Alexãdrinus captus à parua ætate oculis, & ob hoc quoq; elementorum penitus ignarus, tantũ miraculũ sui omnibus præbuit, ut Dialecticam & Geometriam, quæ uel maximè uisu indigent, usq; ad perfectum didicerit. Hic plurima, nobiliaq; conscripsit, commentarios in Psalmos, commentarios

In Euangelium Matthæi & Ioannis.
De dogmatib. et cõtra Arrianos li. duos.
De Spiritu sancto librum unum.
In Esaiam tomos octodecim.

In Osee libros tres.

In Zachariam quinque, & commentarios in Iob, & multa alia.

Optatus Afer Mileuitanus Episcopus, sub Valente scripsit libros sex,

Aduersum Donatianæ partis calumniam.

Achilius Seuerus Hispanus sub Valentiniano composuit uolumen, quasi Hodiporicum, totius uitę suæ statum cõtinens, tam prosa quàm uersibus, quod uocauit Cathastrophen.

Cyrillus Hierosolimæ Episcopus, sæpe pulsus ab Ecclesia & receptus, sub Theodosio scripsit quædam uolumina.

Eulonius Thespesium episcopus, uarios & multiplices tractatus composuit.

Epyphanius Cypri Salaminæ episcopus, scripsit aduersus omnes hæreses libros, & multa alia.

Effrem Edissenæ Ecclesiæ Diaconus, multa composuit opuscula, & de spiritu sancto.

Basilius Cæsariæ Capadociæ, quæ prius Mazaca uocabatur, Episcopus, egregio

gios contra Eunomium elaborauit libros, & de sancto spiritu uolumen, & in Hexameron Homelias nouem, & uarios tractatus. Claruit sub Gratiano.

Gregorius Nazazenus, uir eloquentissimus, ad triginta milia uersuũ, omnia opera sua composuit. E quibus illa sunt:

De morte fratris Cæsarij.

Laudes Machabæorum.

Laudes Cypriani.

Laudes Athanasij.

Laudes Maximi Philosophi, & postea Episcopi; & librum Hexametro uersu uirginitatis & nuptiarum, contra se differentium.

Aduersus Eunomium libri duo.

De spiritu sancto liber unus.

Contra Iulianum Imperatorem liber unus. Sub Theodosio floruit.

Lucius Alexandrinus episcopus, Arrianæ partis, composuit solemnes epistolas de Pascha, & non paucos uariarum expositionum libellos.

Diodorus Tharsensis episcopus, commẽtarios in Apostolũ fecit, & multa alia

Eunomius Arrianæ partis Euzizonus Episcopus, multa contra Ecclesiam scripsit. Responderunt ei Apollinaris, Dydimus, Basilius Cæsariensis, & Gregorius Nazanzenus, & Nisæus.

Priscillianus Abilæ episcopus, qui factione Idacij & Itacij Treueris à Maximo cæsus est, edidit multa opuscula.

Latronianus ꝓuinciæ Hispaniæ, uir ualde eruditus, & in Metrico opere ueteribus comparandus, cæsus & ipse Treueris cum Priscilliano, diuersis Metris edidit multa opera.

Tyberianus Boëticus, scripsit Apologeticum tumenti cõpositoq; sermone.

Ambrosius Mediolanēsis episcopus, scripsit Hexameron, & librum de Officijs, & unum de Sacramentis, & multa alia egregia.

Euagrius Antiochiæ episcopus, acris & feruentis ingenij, diuersarum expositionum tractatus edidit, & uitam Antonij de Græco in Latinum transtulit.

Ambrosius Alexandrinus auditor

Dydi

Dydimi aduersum Apollinarem uolumen multorum uersuū de dogmatibus scripsit, & commentarios in Iob.

Maximus Philosophus, natus Alexandriæ, Constantinopoli episcopus ordinatus & pulsus, insignem de fide aduersum Arrianos scripsit librum, quem Gratiano Imperatori edidit.

Gregorius Emisenus episcopus, frater Basilij Cæsariensis, Hieronymo & Gregorio Nazazeno legit libros.

Contra Eunomium, quiet alia multa scripsit.

Ioannes Antiochenæ ecclesiæ, presbyter Eusebij Niseni Theodoriq; sectator, multa composuit opuscula.

Gelasius Cæsariæ Palæstinæ episcopus, post Eunomium episcopum, accurati limatiq; sermonis scripsit quædam capitula.

Theotimus Scithiæ, Thomorum episcopus, in morem dialogorum, & ueteris eloquentiæ breues commaticosq; tractatus edidit.

Dexter

Dexter Patiani filius clarus ad seculũ & Christi fidei deditus, texuit Omnimodam hystoriam.

Amphilogius Iconij episcopus edidit librum de spiritu sancto.

Sobronius uir adprimę eruditus, laudes, adhuc puer, & de subuersione Serapis insignem librum composuit, & opera Hieronymi in Græcum transtulit.

Hieronymus natus, patre Eusebio, oppido Stridonis Pannoniæ cõfinij, scripsit sub Theodosio uitã Pauli monachi.

Epistolarum ad diuersos librum unũ.

Ad Elidorum exhortatoriam.

Altercationẽ Luciferiani & orthodo

Chronicõ Omnimodæ hystoriæ. (xi.

In Hieremiam & Ezechielem.

Homelias Origenis uigintisex.

De Seraphin.

De Osanna.

De frugi & luxurioso filio.

De tribus quæstionibus ueteris legis

Homelias tres.

In Cantica canticorum duas.

Aduersus Heluidium unam epistolã.

De

De sancta Maria.
Ad Eustochium de uirginitate seruā da unam.
Ad Marcellum epistolarum librum unum.
Consolatoriam de morte filiæ ad Paulam unam.
In epistolam Pauli ad Galathas commentarios libros quatuor.
Itē in epistolā ad Ephesios libros tres.
In epistolam ad Titum librum unū.
In epistolam ad Philemonem librum unum.
In Ecclesiasten commentarios.
Quæstionum Hebraicarum in Genesim librum unum.
De locis librum unum.
De spiritu sancto librum unum.
In Lucam Homelias trigintaocto.
In psalmos à decimo usq; ad sextumdecimum tractatus septem.
De captiuo Monacho.
Vitam beati Hylarionis.
Vitam Paulæ.
Nouum testamentum de Græco, Vetus de

tus de Hebræo in Latinum transtulit, duodecim Prophetas exposuit, infinitas epistolas, & alia innumerabilia cōposuit

Iacobus cognomento Sapiens, Nisebenæ nobilis, Persarum ciuitatis episcopus, sub Maximiano confessor, scripsit uigintisex libros, idem

De fide contra omnes hæreses.
De charitate generali.
De ieiunio.
De oratione.
De dilectione erga proximū, speciali.
De resurrectione.
De uita post mortem.
De humilitate.
De patientia.
De pœnitentia.
De satisfactione.
De uirginitate.
De sensu animæ.
De circuncisione.
De azymo benedicto in Esaia.
De Christo, quòd filius Dei sit, & consubstantialis patri.
De castitate aduersus Gentes.

De constructione tabernaculi.
De Gentium conuersatione.
De regno Persarum.
De persecutione Christianorum.
Scripsit & Chronica .Sub Constantio moritur.

Iulius, urbis Romæ Episcopus scripsit ad Dyonisium quendam de Incarnatione domini epistolam unam.

Paulonas presbyter discipulus beati Effrem, homo ualde acris ingenij, & in diuinis doctus scripturis, ab Ecclesia se separans, scripsit multa fidei contraria.

Vitellius Afer Donacianorũ scisma defendens, scripsit aduersum Gentes, & aduersum nos, uelut traditores in persecutione diuinarum scripturarum, & ad regulam Ecclesiasticã pertinentia, multa disseruit. Sub Constante claruit.

Macrobius presbyter, & ipse Donatista, postea in urbe Roma occulte Episcopus, scripsit ad Confessores & ad uirgines librum unum, moralis quidẽ, sed ualde necessariæ doctrinæ.

Heliodorus presbyter scripsit librũ.

De naturis rerum exordialium.

Bachomius Monachus, fundator cœnobiorum Aegypti, ſcripſit regulã utrique generi Monachorum aptam, quam angelo dictãte perceperat. Scripſit & ad collegas præpoſituræ ſuæ epiſtolas, in quibus Alphabetum myſticis tectum myſterijs, uel humanæ conſuetudinis excedentem intelligentiã clauſit, ſolis credo eorum genere uel meritis manifeſtatum. Scripſit & de Paſcha.

Theodorus presbyter ſucceſſor Bachomij, ſcripſit ad alia monaſteria epiſtolas ſanctarum ſcripturarum ſermone digeſtas.

Orieſieſis Monachus amborum ſupradictorum collega, uir in ſcripturis ad perfectum inſtructus, compoſuit librum diuino conditum ſale, totiusq; Monaſticæ diſciplinæ inſtrumentis conſtructũ, in quo totum penè Vetus & Nouum teſtamentum compendioſè eſt compoſitũ.

Macharius ille Aegyptius ſignis & uirtutibus clarus, unam tantum ad iuniores ſuæ profeſſionis ſcripſit epiſtolam.

Euagrius

Euagrius Monachus ſupradicti Macharij familiaris diſcipulus, diuina & humana literatura inſignis, ſcripſit multa neceſſaria Monachis, ſcilicet uitam Patrum, & aduerſum octo principalium uiciorum ſuggeſtiones, octo ex ſacrarum ſcripturarum teſtimonijs libros. Compoſuit & Cœnobitis ac Synoditis doctrinam aptam uitæ cõmunis: & ad uirgines deo ſacratas libellum unum, competentem religioni & ſexui. Edidit & paucas ſententiolas ualde obſcuras, & (ut ipſe ait) ſolis Monachorum cordibus cognoſcibiles.

Theodorus Antiochenæ eccleſiæ preſbyter, uir ſcientia cautus, & lingua diſertus, ſcripſit

Aduerſus Appollinariſtas & Eunomianos,

De incarnatione dñi lib. quindecim ad quindecim milia uerſuũ continantes.

Prudentius uir ſeculari literatura eruditus, compoſuit Dirochæum de toto ueteri Teſtamento, perſonis exceptis. Cõmentatus eſt autem & in morem Græ-

corum Hexameron de mundi fabrica. Compoſuit & libellos, quos Græcè prætitulauit ἀποθέωσις, φυχομαχεία, αμαρτία, id eſt, De diuinitate.

De compugnantia animi.

De origine peccatorum.

Fecit et in laude martyrum librum unũ & alterum aduerſus Symachum.

Audentius epiſcopus Hiſpanus ſcripſit aduerſum Manichæos, & Sabellianos, & Arrianos, maximè contra Fotinianos.

Commodianus quidam ſcripſit librũ aduerſus Paganos:

Fauſtinus presbyter ſcripſit ad perſonam Flaccillæ reginæ,

Aduerſum Arrianos, & Macedonios libros ſeptem, & unum Valentiniano & Theodoſio Imperatoribus.

Rufinus Aquilegienſis Eccleſiæ preſbyter non minima pars doctorum eccleſiæ, & in trãsferendo de Græco in Latinum elegans habẽs ingenium, maximã partem Græcorum bibliothecæ Latinis exhibuit:

Baſilij

Basilij uidelicet, Cæsariensis episcopi.
Grægorij Nazanzeni, eloquentissimi hominis.

Clementis Romani recognitionum libros.

Eusebij Cæsariensis Palæstinæ hystoriæ nouem libros, quibus duos addidit.

Syxti philosophi sententias,

Aduersus Mathematicos.

Origenis autem nõ omnia, quia & Hieronymus aliquanta transtulit. Symbolum sic exposuit, ut in eius expositione alij nec exposuisse credantur. Differuit & benedictionem Iacob super Patriarchas, triplici modo, id est, hystorico, morali & mystico sensu. Scripsit et epistolas

Ad timorem Dei hortatorias multas.

Suo obtrectatori duobus uoluminibus respondit.

Tichonius natione Afer in diuinis literis eruditus, in secularibus non ignarus, in Ecclesiasticis negotijs studiosus, scripsit,

De bello intestino libros tres.

Expositiones diuersarum causarum. Composuit & regulas octo ad inuestigandum intelligentiam scripturarum, quas in uno uolumine conclusit. Exposuit & Apocalypsim Ioannis ex integro nihil in ea carnale, sed totum intelligens spiritale. Sub Theodosio floruit.

Seuerus presbyter cognomento Sulpitius Aquitaniæ prouinciæ, uir genere & literis nobilis, scripsit uitam Martini Thuronensis Episcopi, & Paulini Nolanensis, & sororis suæ, epistolas multas hortatorias.

Ad amorem Dei, & contemptũ mundi. Scripsit & ad Paulinum duas, & ad alios alias. Sub Archadio claruit.

Antiochus scripsit aduersus Auaritiã unum & longum uolumen, & Homeliam de cœco nato. Sub Archadio morit.

Seuerianus Gauellensis Ecclesiæ episcopus, in diuinis scripturis eruditus, & in Homelijs mirabilis declamator, frequenter à Ioanne episcopo, & Imperatore Archadio, ad faciendum sermonẽ Cõstantinopoli uocatus, scripsit expositionem

nem in Epiſtolam
Ad Galathas.
De baptiſmo, & Epiphaniæ ſolemnitate libellum gratiſſimum.
Niceas Romatianæ ciuitatis Epiſcopus, compoſuit ſimplici & nitido ſermone ſex, competentes ad baptiſmum inſtructionis libellos. Ex quib. primus eſt
De Competentibus baptiſmi. Secundus:
De Gentilitatis erroribus. Tertius:
De fide unicæ Maieſtatis. Quartus:
Aduerſus Genealogiam. Quintus:
De ſymbolo. Sextus:
De agni Paſchalis uictima. Condidit & ad lapſam uirginem libellum, penè omnibus labentibus emendationis incentiuum.
Olimpius natione Hiſpanus epiſcopus, ſcripſit librum fidei aduerſus eos, qui naturam & non arbitrium in culpã uocant.
Bachianus uir Chriſtianæ Philoſophiæ nidus & expeditus, edidit grata opuſcula de fide.

Sabacius Gallicanæ ecclesiæ episcopus, rogatus á quadam casta & Deo dicata uirgine Secunda nomine, composuit librum de fidei aduersus Marcionē & Valentinum eius autorem, & aduersus Eunomium, & eius magistrū Aëtiū.

Isaac scripsit de tribus personis sanctæ Trinitatis, & Incarnatione Domini librum obscurissimę disputationis, & inuoluti sermonis.

Vrsinus Monachus scripsit aduersus eos, qui hæreticos rebaptizandos decernunt.

Macharius alius Monachus scripsit in urbe Roma:

Aduersum Mathematicos librum.

Heliodorus alius Antiochiæ presbyter, edidit de Virginitate egregium, & sanctis scripturis instructum, uolumen.

Ioannes Hierosolymorū episcopus, scripsit aduersus obtrectatores studij librum, dicens se Origenis ingenium, nō fidem, secutum.

Paulus episcopus scripsit:

De pœnitentia libellum.

Helui-

Heluidius Auxentij discipulus Symmachi imitator, scripsit:

De sancta Maria librum erroris plenum. Cui Hieronymus respondit libello doctrina pleno.

Theophilus Alexandrinæ ciuitatis episcopus, scripsit:

Aduersus Origenem grande uolumen, & aliud:

Aduersus Anthropomorphitas hæreticos, qui deum humana figura & membris constare credunt, & Paschalem Cyclum, & tres libros edidit.

Eusebius scripsit de crucis domini mysterio, & Apostolorum constantia.

Vigilantius presbyter, natione Gallus, Hispaniæ Barcilonēsis Parrhochiæ ecclesiam tenens, scripsit quædam hæresi plena, cui Hieronymus respondit.

Simplicianus episcopus Mediolanensis, multis epistolis hortatus est Augustinum, ad hunc presbyterum agitare ingenium, ut nouus quidam Ambrosius Origenis compulsor operis uideretur.

Vigilius episcopus scripsit ad Simplicianū

plicianum in laude martyrũ libros quinque.

Augustinus Afer Hypponensis oppidi episcopus, uir eruditione diuina & humana orbi clarus, fide integer, & uita purus, scripsit tanta, quanta nec inueniri possunt. Quindecim libros:

De Trinitate. Vigintiduos

De ciuitate dei: & alia innumerabilia.

Orosius presbyter Hispanus genere, uir eloquens & hystoriarum cognitor, scripsit septem libros, in quibus descripsit hystoriam ab origine mundi usque ad sua tempora. Hunc misit Augustinus ad Hieronymum pro discenda ratione animæ. Sub Honorio claruit.

Maximus Thauriensis Ecclesiæ episcopus, uir in diuinis scripturis satis intentus, composuit

In laudem Apostolorum tractatus, et

In Ioannis Baptistæ, & generalem omnium martyrum Homeliam. Sed &

De Capitulis Euangeliorum & Actuum apostolorum multa sapienter exposuit. Fecit & duos:

De

De conuersatione sancti Eusebij Vercellēsis episcopi, & cōfessoris tractatus.
De sancto Stephano.
De baptismi gratia librum edidit.
De auaritia.
De hospitalitate.
De defectu lunæ.
De Eleemosynis.
De passione Domini.
De Ieiunio seruorum dei generali.
De Ieiunio speciali quadragesimæ.
De Calendis Ianuarijs.
Homelias de Natiuitate Domini.
De Epiphania.
De Pascha.
De Penthecostes multas. Et alia plurima. Sub Theodorico claruit.

Petronius Bononiensis ecclesiæ episcopus, uir sanctæ uitæ & Monachorū. studijs ab adolescentia exercitatus, scripsit uitas patrum Aegypti monachorū. Floruit sub Theoderico.

Pelagius hæresiarches scripsit tres libros de fide Trinitatis, & pro actuali uita librum, pro hæresis suæ fauentia. Cui

respondit Augustinus.

Innocentius urbis Romæ episcopus, scripsit decretum occidentalium & orientalium ecclesiarum,

Aduersus Pelagianos, q̊d postea successor eius papa Zozimus latius ꝓmugauit.

Celestinus scripsit ad parentes su(os de monasterio epistolas, in modum libellorum tres morales.

Iulianus episcopus Campanus uir acris ingenij in diuinis scripturis doctus Græca & Latina lingua, scholasticus in hæresim Pelagij lapsus, scripsit,

Aduersus Augustinum libros quatuor. Et iterũ lib. septẽ. Est & liber altercationis amborũ partes suas defendentiũ.

Lucianus presbyter uir sanctus, scripsit reuelationẽ sancti Stephani Græco sermone. Hanc Auitus presbyter Hispanus genere in Latinũ trãstulit sermonẽ.

Paulinus Nolæ Cãpaniæ episcopus, cõposuit breuia, sed multa, & ad Celsum quendam Epitaphij uice consolatorium libellũ super morte Christiani & baptizati infantis. Et ad Seuerum plures epistolas,

ſtolas, & ad Theodoſium Imperatorem Panagericum ſuper uictoria Tyrannorum. Fecit & Sacramentoricũ & Hymnarium. Ad ſororẽ quoq; epiſtolas multas De contemptu mundi, & de diuerſis cauſis diuerſos tractatus: & librum De pœnitentia, & unum De laude martyrum. Sub Honorio claruit.

Eutropius presbyter ſcripſit ad duas ſorores ancillas Chriſti duas epiſtolas, in modum librorum conſolatorias, eleganti & aperto ſermone.

Euagrius alter, ſcripſit altercationem Symonis Iudæi, & Theophili Chriſtiani, quæ penè omnibus nota eſt.

Vigilius Diaconus, compoſuit ex traditione patrum Monachorum regulam breuiato & aperto ſermone.

Atocius monaſticæ profeſſionis in ſe tenentem diſciplinam.

Atticus Conſtãtinop. epiſ. ſcripſit ad reginas Archadij imperatoris filias de fide, & uirginitate|librũ ualde egregium.

Neſtor hæreſiarches Antiochenæ eccleſ. presbyter inſignis in dicẽdo declamator

mator,composuit infinitos tractatus di uersarum ὑποθέσεων. Postea Constantino politanæ ecclesiæ episcopus, scripsit lib.

De Incarnatione Dñi hæresi plenum.

Celestinus urbis Romæ episcopus, scripsit aduersus Nestorium uolumen.

Sixtus successor Celestini, scripsit etiã Aduersus Nestorium.

Theodorus Anchiranus Galaciæ episcopus, scripsit aduersus Nestorium librum Dialectica arte compositum.

Fastidius Britannorũ episcopus, scripsit ad Fotalem quendam:

De Vita Christiana librũ unũ,& aliũ:

De uiduitate seruanda, sana & Deo digna doctrina.

Cyrillus Alexandriæ Ecclesiæ episcopus, edidit uariarum ὑποθέσεων tractatus. Homelias etiam composuit plurimas,& libros:

De Synagogæ defectu.

De fide aduersum hæreticos, & librũ specialiter aduersus Nestorium.

Timotheus Episcopus, composuit librum de Natiuitate Domini secundum

Lepori

carnem, quã credidit in Epiphania factã:

Leporius adhuc Monachus, postea presbyter, secutus dogma Pelagianum, sed per Augustinum correctus, scripsit librum emendationis suæ.

Victorinus Rhetor Massiliensis, edidit libros:

In Genesim.

Cassianus natione Afer, Constantino poli à Ioanne Magno episcope Diaconus ordinatus, apud Massiliam presbyter, condidit duo monasteria, id est, uiro rum & mulierum, quæ usque hodie extant: scripsit experientia magistrante librato sermone, & (ut apertius dicam) sensu uerba inueniens, & actione linguam mouens, res omnium Monachorum ne cessarias professioni, id est, de habitu Mo nachi, & de Canonico orationum modo atq; psalmorum, qui in monasterijs Aegypti, die noctuq; tenentur, libros tres,

Instructionum librum unum.

De Origine & qualitate ac remedijs Principalium uitiorum libros octo.

Singulos quidem de singulis uicijs expe diens

diens. Digessit etiam collectiones cum patribus Aegypti habitas, hoc est, de destinatione Monachi ac fine.

De discretione.

De tribus ad seruiendum Deo uocationibus.

De pugna carnis aduersus Spiritum, & spiritus aduersus carnem.

De natura omnium uiciorum.

De nece Sanctorum.

De mobilitate animæ.

De octo principalibus uitijs.

De qualitate orationis.

De perfectis.

De castitate.

De protectione Dei.

De scientia spiritali.

De diuinis Charismatibus.

De amicitia.

De diffiniendo uel non diffiniendo.

De tribus antiquis generibus Monachorum, & quarto nuper exorto.

De fide Cœnobitæ & Heremitæ.

De satisfactione pœnitentiæ.

De remissione quinquagesimæ.

De nocturnis illusionibus:
De eo quod dicit Apostolus: Non enim quod uolo, facio bonum.
De mortificatione.
Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono, postea urbis Romæ episcopo, scripsit aduersus Nestorium:
De Incarnatione Domini lib. septē. Et in his scribdndi apud Massiliam, & uiuendi finem fecit sub Theodosio.
Philippus Presbyter auditor Hieronymi, edidit librum in Iob, & plures epistolas.
Eucherius Lugdunensis ecclesiæ presbyter, disseruit Soloni & Vranio episcopis obscura quæque sanctarū capitula scripturarum. Sed & scripta Cassiani longo sermone distenta, breuiter coarctauit. Sub Valentiano floruit.
Vincentius natione Gallus, apud monasterium Lirinensis insulæ presbyter uir in scripturis sanctis doctus, scripsit ualidissimam disputationē, quā abscōso nomine suo, attitulauit Peregrini, aduersum hæreticos. Sub Theodosio claruit.
Siagrius

Siagrius ſcripſit de Fide aduerſum hæreticos.

Iſaac presbyter Antiochenæ eccleſiæ ſcripſit multa adudeſum Neſtorianos & Circianos. Ruinam etiam Antiochiæ lõgo carmine planxit, eo auditores imbuens ſono, quo Effrem diaconus Nicomediæ lapſum. Sub Leone moritur.

Saluianus Maſſiliẽſis eccleſiæ presbyter, humana & diuina literatura inſtructus: & (ut abſq; inuidia loquar) epiſcoporum magiſter, ſcripſit Scholaſtico & aperto ſermone multa, id eſt,

De uirginitatis bono ad Marcellum presbyterum libros tres.

Aduerſus auaritiam libros quatuor.

De præſenti iudicio libros quinq;.

Ad Solonum epiſcopum librum unũ

In Geneſim Hexameron unum.

Homelias epiſcopis multas, & ſacramentorum plures.

Paulinus compoſuit tractatus:

De initio quadrageſimæ.

De die dominico Paſchæ.

De obedientia.

De

De pœnitentia.
De Neophitis.
Hilarius Arelatẽsis episcopus, in sanctis scripturis doctus, absq; personarum acceptione omnibus castigatum opus prædicationis ingessit. Sub Valentiniano floruit.
Leo urbis Romæ episcopus, scripsit ad Flauianum Constantinopolis ecclesiæ episcopum,
Aduersus Euticen presbyterum epistolam. Sub Leone claruit.
Mochimus Mesopotamius presbyter apud Antiochiam scripsit,
Aduersum Euticen egregium libellũ
Timotheus Alexandriæ episcopus, scripsit ad Leonem Imperatorem librũ ualde suasorium.
Asclepius Afer in Vagiensi territorio episcopus, scripsit,
Aduersus Arrianos.
Petrus Edissenæ ecclesiæ presbyter, declamator insignis, scripsit uariarum causarum tractatus: & in mortem sancti Effrẽ diaconi psalmos Metro cõposuit.

Petrus natione Pannonius presbyter ſcripſit duos libros:

De uirginitate,& cõtemptu mundi.

Paſtor epiſcopus compoſuit libellum in modum ſymboli paruum.

Victor Cartennæ Mauritaniæ ciuitatis epiſcopus,ſcripſit,

Aduerſum Arrianos librum unum,

De pœnitentia unum.

Ad Baſilium quendam,ſuper morte filij cõſolatorium librum.Homelias etiam multas compoſuit.

Buconius Caſtellani Mauritaniæ oppidi epiſcopus,ſcripſit aduerſum Eccleſiæ inimicos,Iudæos & Arrianos,& aliſos hæreticos. Compoſuit etiam Sacramentorum egregium uolumen.

Muſſæus Maſſilienſis eccleſiæ presbyter in diuinis ſcripturis doctus,excerpſit de ſanctis ſcripturis lectiones totius anni,feſtiuis diebus aptas,Reſponſoria & Pſalmorum capitula temporibus & lectionibus congruentia & ſacramentorum egregium uolumen, & Homelias quaſdam.

Vincentius

Vincentius presbyter natione Gallus, in diuinis ſcripturis exercitatus, fecit commentarium in Pſalmos.

Cyrus genere Alexādrinus, arte medicus, ex philoſopho Monachus, uir dicendi peritus, ſcripſit,

Aduerſus Neſtorium eleganter & fortiter.

Samuël Ediſſenæ eccleſiæ presbyter, multa aduerſus Eccleſiæ inimicos hæreticos compoſuit.

Claudianus Mennenſis eccleſiæ preſbyter, uir ad loquendum artifex, & ad diſputandum ſubtilis compoſuit tres, quaſi De ſtatu, uel de ſubſtātia animæ libros.

Proſper epiſcopus Aquitaniæ regionis ſermone Scholaſticus, & aſſertionibus neruoſus, multa cōpoſuit Chronica à conditione primi hominis uſque ad captā urbem Romā, á Geneſerico Vuandalorum rege. Fecit & librum,

Aduerſum opuſcula Caſſiani, quæ eccleſia Dei probat ſalutaria, ille infamat nociua. Et reuera Caſſiani, & Proſperi,

De gratia Dei.

De libero arbitrio, sententiæ sibi contrariæ inueniuntur. Epistolæ quoq; Leonis Papæ,

De incarnatione Christi aduersus Euticen ab ipso dictatæ sunt.

Faustus ex Abbate Lirinensis monasterij, apud regium Galliæ episcopus factus, uir in diuinis scripturis satis intentus, composuit librum,

De Spiritu sancto, & egregium opus

De gratia Dei qua saluamur, & alia.

Cæsarius Arelatēsis urbis episcopus, uir sanctitate & uirtutibus celebris, scripsit egregia & grata, & Monachis ualde necessaria opuscula.

De gratia quoq; & Libero arbitrio. Floruit sub Anastasio.

Seruus Dei episcopus, scripsit aduersus eos, qui dicunt Christum in hac uita degentem. non uidisse carneis, suis oculis patrem, sed post resurrectionem ex mortuis, & ascensionem in cœlos, cum translatus est in gloriam patris, hoc dantis ei in remunerationem martyrij, ostendens ex scripturis dominum Iesum semper car-

per carneis oculis, & patrem & ſpiritum ſanctum uidiſſe.

Victorinus natione Aquitanicus, calculator ſtudioſiſſimus, compoſuit Paſchalem curſum, poſt quatuor priores Compotiſtas id eſt, Hypolitum, Euſebium, Theophilum & Proſperum.

Theodoricus Cyriæ ciuitatis Epiſcopus à Cyro rege Perſarum conditæ, ſcripſit De incarnatione Domini, aduerſum Euticen presbyterum, & Dioſcorũ Alexandriæ epiſcopum, qui humanam carnem in Chriſto fuiſſe negant. Scripſit & decẽ libros Eccleſiaſticæ hyſtoriæ. Sub Leone floruit.

Gennadius Conſtantinopolitanus epiſcopus, uir lingua nitidus & ingenio acer. Danielem ex integro commentatus eſt, Homelias & multas ſcripſit.

Theodorus presbyter in Cæleſiria cõpoſuit librum aduerſum hæreticos,

De conſonantia Veteris & noui Teſtamenti. Claruit ſub Zenone.

Sidonius Auernorum epiſcopus, ſcripſit uaria & grata opuſcula aduerſos di

uerſo metro uel proſa & epiſtolarum in ſigne uolumen. Sub Zenone claruit.

Ioannes Antiochenæ parrochiæ ex Grammatico presbyter, ſcripſit quædã aduerſus hæreticos,

De Dei & hominis perſona.

Gelaſius urbis Romæ epiſcopus, ſcripſit aduerſus Euticen & Neſtorem grãde uolumen ac præclarum, & tractatus diuerſarum ſcripturarum, & Sacramentorum elimato ſermone, & aduerſus Petrũ & Achaiũ epiſtolas. Fecit & Hymnos in ſimilitudinẽ Ambroſij. Sub Anaſtaſio claruit.

Honoratus Conſtantinæ, Africæ ciuitatis epiſcopus, ſcripſit

Ad Archadium quendam, epiſtolam exhortatoriam.

Cærealis epiſcopus, natione Afer, edidit libellum,

De Catholica fide.

Euſebius Carthaginis Africæ ciuitatis epiſcopus & confeſſor publicus, ſcripſit expoſitionem fidei & altercationes, quaſcũq; Præſulib. Arrianorũ habuit.

Gẽnadius Maſſiliç presbyter ſcripſit,

Aduerſus omnes hæreſes libros octo

Aduerſus Neſtorem libros ſex,&
Aduerſus Euticen libros undecim.
Aduerſus Pelagium libros tres.
Tractatus de mille Annis in Apocalipſin,& Epiſtolam de fide.

Oſius Cordubenſis ciuitatis Epiſcopus, ſcripſit ad ſororem ſuam,

De laude uirginitatis epiſtolam pulchro ac diſerto comptã eloquio. In Sardicenſi etiam concilio quàmplurimas ipſe edidit ſententias. Hic in ſenectute à Conſtantio perterritus Arrianæ impietati conſenſit. Qui cum contra Gregorium Eliberritanæ epiſcopum reſidens faſtu, quaſi regalis imperij ſententia conaretur exprimere, os uertit diſtorquẽs pariter & ceruicem, ac de ſeſſu naturam eliditur, atq; ilico expirauit.

Anicius Hiſpaniarum epiſcopus cognomento & eloquio clarus, ſcripſit

Aduerſus Priſcilliam dogma,& maleficiorum eius artes librum. Hic cum Vrſaico epiſcopo ob necem eiuſdẽ Vrſacij, cuius accuſatores extiterãt eccleſiæ cõmunione priuatus, exilio condẽnatur

Siricius Romanæ urbis Episcopus scripsit Decretalia opuscula.

Paulinus presbyter edidit libellum, De benedictionibus Patriarcharum librum triplici intelligentia. Hic scripsit uitam Ambrosij petente Augustino,

Proba uxor Adelphi proconsulis cōposuit Centonem de Christo, Virgilianis cooptatum uersibus, qui inter Apocriphas scripturas computatur.

Ioannes Constantinopolitanæ sedis episcopus, cognomento Chrysostomus scripsit multa & præclara opuscula, et diuersos tractatus. Cuius quàmplurima eloquentiæ fluenta de Græco in Latinū sermonem translata sunt Hic Theophili Alexandrini episcopi discordia oppressus, ab Archadio Imperatore innocenter damnatus, atq; ab episcopatu eiectus, pōto in exilium retrusus moritur

Sedulius presbyter, edidit tres lib. heroico metro cōpositos, quorū primus signa & uirtutes ueteris testamēti potētissimè resonat. Reliqui uerò gestorū Christi sacramenta, uel miracula intonant.

Possidonius

Poſſidonius Africæ prouinciæ epiſcopus ſtilo proſecutus eſt uitam ſancti Auguſtini, in qua plus quàm quadringentos libros eius enumerat.

Primaſius Africanus epiſcopus, compoſuit ſermone ſcholaſtico,

De hæreſibus in libellos, libros,

Ad Fortatunatum epiſcopum.

Proterius Alexandrinæ eccleſiæ Antiſtes ſcripſit epiſtolas,

Ad Leonẽ Romanæ ſedis Antiſtitẽ,

De feſtiuitate Paſchali.

Paſcaſinus Sicilienſis epiſcopus edidit unam Paſchalem epiſtolam,

Ad Leonem ſupradictum Papam.

Ioannes Scotus uel Chryſoſtomus in ſcripturis inſegniter eruditus, ſcripſit eleganti ſtilo librum περιφυσιων, id eſt,

De natura omnium rerum.

Theodolus natiõe Italus, ſcripſit unã Aeglogam,

De ueteri Teſtamento, & fabulis Gẽtilium contextam, in qua ueritatem fidei aſtruxit, perfidię falſitatem deſtruxit.

Iulianus cognomento Pomerius na-

tione Maurus in Gallia presbyter ordinatus, scripsit octo libros,

De animæ natura in Dialogi morem. Quorum primus continet:

Quid sit anima, uel qualiter credatur ad imaginem Dei facta. In secundo loquitur:

Vtrum anima corporea sit an incorporea. In tertio disseruit,

Vnde primo homini sit anima facta. In quarto:

Vtrum noua anima sine peccato fiat, ac peccatum primi hominis ex illo propagata originaliter trahat. In quinto describit, Quæ sit facultas animæ. In sexto loquitur, Vnde sit ea discordia, qua carnis spiritus uel caro spiritui aduersatur. In septimo autem describit:

De differentia uitarum ac mortium, uel resurrectione carnis & animæ, siue

De morte carnis, ac de eius resurrectione. In octauo loquitur:

De his quæ in fine mūdi futura sunt: uel de quæstionibus, quæ solent de resurrectione proponi, siue de finibus bonorum ac-

rum atq; malorum. Condidit etiam unũ libellum de uirginibus instituendis, alios quoq; tres Prognosticos de futuræ uitæ contemplatione, uel actuali conuersatione: nec non etiã de uicijs atq; uirtutib.

Egippius Abbas composuit uitã sancti Seuerini Monachi, & regulã monachis.

Fulgentius Afer ecclesiæ Ruspẽsis episcopus in cõfessiõe fidei clarus, in scripturis copiosissimè eruditus, loquẽdo quoq; dulcis, in docẽdo ac disserendo subtilis, scripsit multa, ex quib hæc sunt:

De gratia Dei, & Libero arbitrio,

Libri responsionum septem.

Contra hæreticos, & unus liber,

De sancta Trinitate, & liber regulæ ueræ fidei, & alius:

De sacramento incarnationis Christi, & duo libri de ueritate prædestinationis liber, de quæstionibus, liber altercationis, plurimi tractatus & sermones. Sub Anastasio claruit.

Eucherius episcopus elegans sententijs, ornatus in uerbis, edidit unum opusculum de laude heremi dulci sermone dictatum.

Hilarij

Hilarius Arelatensis episcopns scripsit uitam prædecessoris sui Honorij episcopi, suaui ac præclaro eloquio.

Aprigius Pacensis Ecclesiæ Hispaniarum episcopus disertus lingua, & scientia eruditus, exposuit Apocalypsim Ioannis Apostoli subtili sensu, atq; illustri sermone, meliꝰ planè quàm ueteris Ecclesiastici uiri exposuerunt. Scripsit & nonnulla alia.

Iustinianus Imperator quosdā libros, De incarnatiōe Domini edidit, quos etiam per diuersas prouincias misit. Cōdidit & rescriptum contra Illyricianam Synodum.

Cassiodorus ex senatoribus Rauennæ præfectus, arte Philosophus, professione Monachus, transtulit de Græco Tripartitam hystoriam, exposuit magnificè Psalterium, & multa alia scripsit.

Boëtius Patricius uel Consul, scripsit librum,

De sancta Trinitate, & alium,

De consolatione, & Quadriuium de Græco transtulit, idest, Arithmeticam, Musicā

Musicam, Geometriam, Astronomiam, Dialecticam uerò explanauit, à Theoderico Gothorũ rege Mediolani interficitur.

Secundus Ermianensis Ecclesiæ episcopus duodecim libros de professione Catholicæ ecclesiæ edidit.

Iustinianus Valentiæ ecclesiæ episcopus ex quatuor fratribus & episcopis, eadem matre progenitus, unus, scripsit librum Responsionum ad quendam rusticum, de interrogatis quæstionibus. Quarum prima responsio est,

De spiritu sancto. Secunda:

Contra Bonosianos, qui Christũ adoptiuum & non proprium dicũt. Tertia:

De baptismo Christi, quod iterare nõ licet. Quarta:

De distinctione baptismi Ioannis & Christi. Quinta:

Quod Filius sicut pater inuisibilis sit.

Iustus Orgellitanæ Ecclesiæ Episcopus, & frater prædicti Iustiniani, edidit libellum expositionis,

In Cantica canticorum. Huius quoq; frater

frater Nibridius & Elpidius quædam scripserunt.

Martinus Dumiensis monasterij sanctissimus, pontifex ex Orientis partibus nauigans, Galliam uenit, ibiq; conuersis ab Arriana impietate ad fidē Catholicam Suæuorum populis, regulam fidei & sanctæ religionis constituit, ecclesias informauit, monasteria condidit, copiosaq; præcepta piæ institutionis cōposuit. Librū quoq;, de differētijs quatuor uirtutū, prudentia, fortitudine iustitia, & tēperantia, scripsit & aliud uolumē Epistolarū plenum cultura omnium uirtutum.

Auitus episcopus scientia sanctarū literarū doctus, edidit quinq; libellos heroico metro cōpositos, quorū primus est

De origine mundi. Secundus:

De Originali peccato. Tertius:

De sententia Dei. Quartus:

De diluuio mundi. Quintus:

De transitu maris Rubri. Scripsit & ad Fulcinam sororem de laude uirginitatis librum unum pulcherrimo carmine compositum, & elegāti Epigrammate coaptatū.

Dracōtius cōposuit he

roicis uersib. hexamerō creatiōis mūdi.
Victor Cēmensis Africę ecclasiæ episcopus, scripsit à principio mūdi usq; ad Iustini tempora nobilem hystoriam.
Benedictus Abbas monasterij Cassini scripsit regulam Monachorū per totum mundum promulgatam, qui omnium iustorum spiritu plenus scribitur.
Ioannes Constantinopolis episcopus natione Capadox edidit ad Alexandrū episcopū lib. de Sacramēto baptismatis.
Gregorius Romanę urbis episcopus organum sancti Spiritus incomparabilis omnibus suis præcessoribus, multa præ sole præclara, ac præ Obrizo auro præciosa, scripsit ad supradictum Ioannem Pastoralem curam, ad Leandrū episcopū librū Iob triginta et quinq; uoluminibus largo eloquentiæ fonte explicuit dialogum de miraculis sanctorum ad Petrū Archidiaconū. Quadraginta oracula Euāgeliorū immò totū textū quatuor euāgeliorū sermocinando populo exposuisse dicit: & 20. Homelias in Ezech. et infinitas epist. quarū collectio registrū dicitur. Floruit sub Mauricio

Gregorius Episcopus Turonensis scripsit librum hystoriæ.

Leander ex Monacho Hispalensis ecclesiæ prouinciæ Beticæ Episcopus, uir suauis eloquio, ingenio præstans, uita atque doctrina clarus, cõposuit duos lib.

Aduersum hręticorũ dogma, & unũ

Ad Florentinam sororem, de institutione uirginum. Et unum:

Contra Arrianos, & unum:

De contẽptu mũdi, et multas epistol.

Ad Gregorium Papã, & ad alios coëpiscopos, & orationes in toto Psalterio, & in sacrificij laudibus multa dulcisonè composuit. Floruit sub Phoca.

Lucinianus Chartaginis Spartariæ Episcopus in scripturis doctus, scripsit epistolam de Sacramentis baptismatis, & alias mnltas de diuersis causis. Claruit sub Mauricio.

Seuerus Malacitanæ sedis Antistes, edidit libellum,

Aduersus Vincentium episcopum Arrianum, & unum,

De uirginitate, qui dicitur Annulus:

Sub

Sub Mauritio floruit.

Ioannes Gorundensis ecclesiæ episcopus, natione Gothus scripsit regulã, Monachis, & omnibus Dei timentibus necessariam.

Eutropius Valentiæ ecclesiæ episcopus, scripsit epistolam,

De Vnctione Chrismatis, & aliam,

De distinctione Monachorum.

Maximus Cæsar Augustæ ciuitatis episcopus, multa composuit uersu prosaq́ꝫ, & quandam hystoriã Gothorum.

Hysidorus Hispalẽsis episcopus innumera scripsit opuscula, ex quib. hęc sunt:

Libros Etimologiarũ uigintiduos.

Librum glosarum.

Librum Sententiarum.

Synonima.

Librum de differentia, totum uetus Testamentum dupliciter exposuit, historicè & allegoricè, & multa alia. Floruit sub Heraclio.

Beda Monachus & presbyter Anglicæ prouinciæ, scripsit infinita, ex quibus sunt hæc:

In Genesim libros quatuor.
De tabernaculo & uasis eius, ac uestibus sacerdotum libros quatuor.
De ædificatione templi libros duos.
In librum Regum librum unum.
Quæstionum triginta.
In Prouerbia Salomonis libros tres.
In Cantica canticorum libros septẽ.
In Esaiam & Danielem & duodecim prophetas, & in partem Hieremiæ.
In Esdram & Neemiam libros tres.
In librum Tobiæ libros duos.
In canticum Abacuc librum unum.
Item In libros Regum & Paralippomenon.
In Iob.
In Pentateucum Moysi, & Iosuæ, & In parabolas.
In Ecclesiasten.
In Cantica canticorum.
In Esaiam.
In Estram capitula multa.
In Euangelium Marci libros quatuor
In Lucam sex.

In Ho

In Homelias Euangelij libros duos.
In Apostolum multa capitula.
In Actis apostolorum libros duos.
In epistolas Canonicas libros septē.
In Apocalypsin tres.
In Capitula De toto Nouo Testamento.
Epistolarum librum ad diuersos.
De sex ætatibus unum.
De mãsionibus filiorum Israël libros nouem.
De Esaia unum.
De ratione bisextili.
De æquinoctio nouem.
De Hystorijs sanctorum.
Librum uitæ & passionis sancti Felicis confessoris de Metro in prosam transtulit.
Vitam & passionem sancti Anastasij de Græco in Latinum correxit.
Vitam sancti Cutberti Monachi & episcopi, Metro & prosa composuit
Hystoriam Anglorum quinque libris edidit.

Martyrologium de natalicijs sancto-
rum librum.

Hymnorum diuerso Metro siue Ri-
thmo.

Librũ Epigrammatũ Eleiaco metro.

De natura rerum, &

De temporibus singulos libros. Item
alium:

De temporibus maiorem.

Librũ de Orthographia Alphabeti.

Librum de Metrica arte.

De Schematibus & Tropis, hoc est,

De figuris & modis locutionum sa-
cræ scripturæ. Sub Leone floruit. Ro-
mæ moritur & sepelitur.

Alcuinus natione Anglus, Eboraicæ
ciuitatis diaconus, officio Scholasticus,
dignitate Abbas, magister Caroli Impe
ratoris, scripsit breuiter omnes liberales
artes ad prædictum Imperatorẽ, & mul
ta alia præclara.

Amelarius Metensis Episcopus sub
Ludeuico scripsit libros quatuor,

De diuinis Sacramentis.

Raba

Rabanus ex monasterio Fuldensis Abbate, Moguntiensis episcopus, scripsit mirabilem librum,

De mysterio sanctæ crucis, & totum Vetus & Nouum testamentū exposuit. Sub Ludeuico claruit.

Paterius quidam redegit in librum testimonia scripturarum, quæ beatus Gregorius introducendo exposuit.

Smaragdus Abbas monasterij sancti Michaëlis lectiones & Euangelia in diuinis officijs legenda per circulum anni exposuit, & librum monasticæ professionis congruum composuit, quem Diadema Monachorum uocauit, & Grammaticam, maiorem Donatum exponendo explicuit.

Haymo quidam Homelias in Euangelia solemnia fecit. Hic & librum

De uoluptate mundi composuit.

Henricus quidam Homelias in Euāgelia fecit.

Notgerus Abbas monasterij sancti Galli sequentiarum & tropicos uersus,

& multa alia. Sub Ottone floruit.

Paſcaſius librum de corpore Domini compoſuit.

Petrus cognomento Damiani ex monacho & Hæremita epiſcopus, ſcripſit librum contra illos qui Simoniacos reordinare cenſuerũt, et multa alia. Sub Henrico Pio floruit.

Hermanus Monachus cognomento Contractus, quædam ſcripſit, & dulciſonum cantum compoſuit. Sub eodẽ Henrico floruit.

Bernoldus Conſtantienſis Eccleſiæ presbyter Romanum ordinẽ ſub quarto Henrico compoſuit.

Lantfrancus Cantuarienſis ex Abbate epiſcopus ſcripſit librum,

De corpore Domini contra Beringarium hæreticum. Sub eodem Henrico flouit.

Anshelmus eiuſdem Lantfranci diſcipulus ex Abbate eiuſdem Cãtuarienſis eccleſiæ Angliæ ꝓuinciæ epiſcopus, multa memoranda cõſcripſit, ex quibus hæc ſunt, librum qui dicitur:

Cur

Cur Deus homo.
Monologium librum ſcilicet,
De ſancta Trinitate. Vnum,
De incarnatione uerbi. Vnum,
De proceſſione ſancti ſpiritus unum.
De lapſu diaboli unum.
De Libero arbitrio.
De gratia Dei.
De prædeſtinatione, & multa alia deo

Ropertus Tuicienſis monaſte (digna. rij Abbas ſpiritu ſancto peruiſionem illum natus totam penè ſcripturam egregio ſtilo expoſuit. Sub quinto Henrico floruit.

Honorius Auguſtudunenſis Eccleſię presbyter, & ſcholaſticus, non ſpernenda opuſcula edidit. Elucidarium in trib. libellis. Primum,
De Chriſto. Secundum,
De Eccleſia. Tertium,
De futura uita diſtinxit. Libellum,
De ſancta Maria, qui ſigillum ſanctæ Mariæ intitulatur. Vnum de libero arbitrio qui Ineuitabile dicitur: unũ libellũ Sermonũ, qui Speculũ eccleſ nuncupat.

De Incontinentia ſacerdotum, qui offendiculum appellatur.

Summam totius

De Omnimoda hyſtoria.

Gemmam animæ.

De diuinis officijs.

Sacramentarium de Sacramentis.

Neocoſmum de primis ſex diebus.

Euchariſtion de corpore Domini.

Cognitionem uitæ de Deo & æterna uita.

Imaginē mūdi de diſpoſitione orbis.

Summam gloriam de Apoſtolico & Auguſto.

Scalam cœli.

De gradibus uiſionum.

De Anima & de Deo quædā, de Auguſtino excerpta, ſub dialogo exarata.

Expoſitionem totius Pſalterij cū canticis miro modo.

Cantica canticorum, ita ut prius expoſita non uideantur.

Euangelia quæ beatus Gregorius nō expoſuit.

Clauem Phyſicæ de naturis rerum.

Refe-

Refectionem mentium.
De festis Domini & sanctorum.
Pabulum uitæ.
De præcipuis festis. Hunc libellum,
De luminaribus Ecclesiæ.

Sub quinto Heinrico floruit. Quis post hunc scripturus sit, posteritas uidebit 1125.

LIBRI SEXTI FINIS.

HONORII AVGVSTVDVNENSIS PRESBYTERI, DE HAERESIBVS PRAEFATIO.

Quum eos summatim notauimus, qui claro lumine Catholicæ doctrinæ Ecclesiam illustrauerunt, restat ut etiam illos strictim notemus, qui eam quasi tetro fumo hæretici dogmatis obfuscauerunt. Heresis igitur dicitur electio. Inde hæreticus dicitur elector, quia quisque hanc sectam, quam sequitur, eligit. Fit autem hæreticus errore & contentione, dum quis errorẽ suum contentiose defendit, & sapientum dicta uel scripta contemnit. Is quippe Ecclesiæ contradicit, & ab eius fide alienus existit. Non est autem hæreticus iudicandus, qui scripturam aliter quàm est, intelligit, si modo sese correxerit, cum à doctiore audierit.

HONORII

HONORII AVGVSTV DVNENSIS PRESBYTERI. DE HAERESIBVS Liber Septimus.

DE HAERETICIS IVDAEORVM.

PVD Iudæos fuerunt hæ octo hæreſes. Phariſæi erant Clerici Iudæorum, et dicuntur diuiſi. Horum hęreſis erat q̄d traditiones ſuas præferebant mandatis Dei. Saducæi erant Monachi Iudæorum, & dicũtur Iuſti. Horum hæreſis erat, quod eſurrectionem corporum negabant, rnimam cum corpore interire prædicabant. Legem Moyſi receperunt, ſcripta Prophetarum reſpuerunt.

Eſſeni quidam Iudæorum hæretici, dicentes hunc eſſe Chriſtum, qui docuit illos omnem abſtinentiam.

Marbonæi

Marbonæi alij hæretici, qui dicunt ipſum eſſe Chriſtum, qui docuit illos in omni re ſabbatizare.

Geniſtæ hæretici de ſemine Abrahæ ſe gloriantes. In Babylone quippe alij Iudæi Paganis mulieribus, alij Iſraëlitis mixti, reuerſi in Hieruſalem, ab omni populo ſe diuiſerunt, & hoc nomen iactantiæ ſibi ſumpſerunt.

Meriſtæ hæretici, quoſdam prophetas recipiunt, quoſdam non recipiunt.

Samaritæ hæretici, ſolam legem cuſtodiunt, prophetas reſpuunt.

Eromerobaptiſtæ hæretici cotidie ueſtimenta & corpora ſua lauant.

DE HAERETICIS PAGANORVM.

Philoſophi erant Patriarchæ hæreticorum, inter quos plures fuerunt hæreſes.

Platonici à Platone dicti, qui Deum animas, angelos uerò corpora creaſſe, & poſt multa ſecula animas in diuerſa corpora redire, & omnia in priſtinum ſtatũ reuerti, dixerunt.

Stoici à loco dicti. Stoa quippe porti

cus

cus erat Athenis, in qua ſapientium & fortium facta erant. In hac Zeno Philoſophus diſcipulos ſuos inſtituit. Hi omne peccatum uniforme dicunt, tam graue eſſe triticum quàm aurum furari. Beatitudinem in ſola anima cõſtare, animã cum corpore interire affirmabant.

Achademici à uilla Platonis Achademia dicti. Hi omnia incerta opinantur. Huius ſectæ repertor fuit Archiſelaus, & ſectator eius Democritus, qui dixit ita ueritatem in occulto latere, ut aquã in alto puteo ſine fundo.

Perypatetici à deambulatione dicti, quia autor eorum Ariſtoteles de ambulando diſputabat. Hi dicunt animam ex parte æternam, ex parte mortalem, fortuito caſu agi ferunt.

Cinici ab immundicia dicti. Hi ut canes in uicis & in plateis cum uxoribus coibant, dicentes, Cõiugium eſſe iuſtum et ideo honeſtũ, iure in publico agẽdum.

Epicuræi ab Epicuro philoſopho dicti. Hi ſummum bonum in uoluptate corporis conſtituunt, animam nihil aliud

ud quàm corpus esse dicunt: mundum non à Deo regi, sed ex Athomis, unde productum, dicunt.

Gymnosophistæ nudi in desertis in die philosophantur, pudienda tantum cõtegunt. Hi se in ignem proijciunt, amore alterius uitæ.

Quidam philosophi dixerunt, hic mundum esse Deum, ut Dionysius: quidam mentem dixerunt Deum, ut Tales Milesius: quidam animum in hominibus manentem, & lucidum, ut Pythagoras: quidam sine tempore incommutabilem, ut Plato: quidam solutam mentem, ut Cicero: quidam spiritum & mentem, ut Maro.

Item alij philosophi, ut Platonici mundum affirmant incorporalem: Stoici corporalem, Epicurus ex Athomis. Pytagoras ex numeris, Heraclitus ex igne.

In Ecclesia fuerunt hi hæretici:

Symoniaci à Symone Mago dicti, qui pecunia tentauit donũ Spiritus sancti, ab Apostolis comparare. Hi dicunt creaturam non á Deo, sed à quadam su-

perna

perna uirtute creatã. Omnes qui emunt ſpiritualia, ſunt Symoniaci, cum Symone damnandi: qui autem uendunt, ſunt Iezitæ, cum Iezi, ſeruo Helyſei reprobandi, qui ſalutẽ uẽdidit, quã Helyſæus gratis dedit, & ideo lepra Naamã ei adhęſit.

Menandriani à Menandro diſcipulo Symonis dicti. Hi mundum non à Deo ſed ab angelis factum aſſerunt. Hi Chriſtum paſſum negant. Hi coniugia communia habent.

Nicolaitæ à Nicolao Diacono Stephani ſocio dicti, qui uxores ſuas communes fecerunt.

Gnoſtici ab excellentia ſcientiæ dicti. Hi animam naturam Dei eſſe dicũt, bonum deum & malum fingunt.

Carpocraciani à Carpocrate quodam dicti. Hi Chriſtum hominem tantum de utroq; ſexu natum dicunt.

Cirinthiani à Cirintho quodã dicti. Hi circuncisionem obſeruant, mille annos in uoluptate carnis poſt reſurrectionem futuros prædicabant.

Naza-

Nazaræi à Nazaret uico dicti. Hi Christum filium Dei confitentur, omnia tamen ueteris legis custodiunt.

Ophi dicitur coluber. Inde Ophitæ hæretici, quia colunt serpētem, eo q̃d in Paradiso induxerit uirtutis cognitionē.

Valentiniani à quodam Valentino dicti. Hi secula quædam in originem dei creatoris inducunt, Christū nil corporis de uirgine assumpsisse, sed per eam quasi aquam per phistulam transisse.

Apellitæ ab Apelle quodā dicti. Hi Christum non deum in ueritate, sed hominem in Phantasia apparuisse dicunt.

Acōthiani à principibus dicti. Hi omnia opera dei, opera angelorum dicunt.

Adamiani dicti, quia Adæ imitantur nuditatem. Nudi enim orant & nudi coeunt.

Caiani dicti, quia Cain oderant.

Sethiani à Seth filio Adam dicti, qui dicunt eundem esse Christum.

Melchisediani dicti, quia Melchisedech non dei sacerdotem, sed dei uirtutē prædicant.

Angelici

Angelici dicti, quia angelos colunt.
Apostolici dicti, qui nihil proprium possidentes, non recipiunt eos qui aliquid in hoc mundo utuntur.
Cerdoniani à Cerdone quodã dicti. Hi duo principia contraria asserunt.
Marcionistæ à Marcione quodam dicti. Hi alterum bonum alterum iustum Deum asserunt, tanquam duo principia Creatoris dicunt.
Artotheritę ab oblatione dicti. Hi panem & caseum offerunt, dicentes à primis hominibus oblationem à fructibus terræ, & ouium celebratam.
Aquarij dicti, quod aquã solam offerunt in calice Sacramenti.
Seueriani à Seuero exorti. Hi uinum non bibunt, Vetus tastamentum & resurrectionem non recipiunt.
Taciani à quodam Taciano dicti, qui et Creathitæ. Hi carnes abominantur.
Alogij, tanquam sine uerbo dicti. Hi Deum uerbum non credunt, Ioannis Euangelia, & Apocalypsim non recipiũt.
Cataphrygiæ à Phrygia prouincia dicti.

cti,unde Montanus. Hi spiritum sanctum,non in apostolos,sed in se traditũ asserunt.

Cataroæ à munditia dicti. Hi pœnitentibus ueniam peccatorum negant,uiduas,si nupserint,tanquam adulteras damnant,mundiores se cæteris prædicãt.

Pauliani à Paulo Samosateno episcopo exorti. Hi dicunt non semper Christũ fuisse,sed à Maria inicium sumpsisse.

Hermogeniani ab Hermogene quodam uocati. Hi materiam mundi Deo æqualem faciunt.

Manichæi à Manes quodam Persa dicti. Hi duas naturas & substantias,id est bonam & malam, introducunt, animas ex Deo,quasi ex aliquo fonte manare asserunt: uetus Testamentum respuũt, nouum ex parte recipiunt.

Canomiani sine lege uiuentes.

Anthropomorphitæ ab homine dicti Anthropos enim homo dicitur. Hi Deũ humana membra & humanam formam habere autumnant,cum Deus sit spiritus & incorporeus.

Heracli

Heraclitæ ab Heraclio quodam exorti. Hi monachos tantum recipiunt, coniugia respuunt, paruulos regnum cœlorum habere non credunt.

Nouatiani à Nouato urbis Rom. presbytero dicti Hi lapsos ad pœnitentiã nõ recipiunt, & baptizatos rebaptizabant.

Montani á montibus dicti. Hi tempore persecutionis in montibus latuerunt, & se à corpore ecclesiæ diuiserunt.

Ebionitæ ab Ebione siue à paupertate uocati. Hi Christum perfectum tantũ & iustum uirum putant. Hi semijudæi sunt, Euangelium tenent, & legem carnaliter seruant.

Fotiniani à Fotino Smirnæ Episcopo dicti. Hi Christũ à Maria per Ioseph nuptiali coitu conceptum prædicant.

Aeriani ab Aërtio quodam dicti. Hi offerre sacrificiũ pro defunctis spernũt.

Etiani ab Etio nominati ijdem.

Eunomiani ab Eunomio quodã Dialectico Etij discipulo dicti. Hi asserunt, patri filium similem, & filio spiritũ sanctum dissimilem. Dicunt etiam nullum

imputari peccatum in fide manentium.

Origenistæ ab Origine dicti. Hi dicunt quod non possit filius uidere patrē: neq; spiritus sanctus. Dicunt etiam animas in mundi principio peccasse, & pro diuersitate peccatorum è cœlis lapsas, corpora diuersa in terris intrasse quasi uincula: & hac causa mundum factum fuisse.

Noëtiani à Noëto quodam dicti. Hi dicunt Christum eundem esse & patrem & spiritum sanctum. Trinitatem in officiorum nominibus, non in personis accipiunt. Vnde & Patripassiani uocantur, quia patrem passum dicunt.

Sabelliani à Sabellio discipulo Noëti dicti. Hi unam personam patris & filij & spiritus sancti astruunt.

Arriani ab Arrio Alexandrino presbytero exorti. Hi diuersas substantias in Trinitate faciunt.

Macedoniani à Macedonio Constantinopolitano episcopo dicti. Hi negant spiritum sanctum Deum esse.

Apollinaristæ ab Apollinare uocati. Hi

Hi dicunt Chriſtum corpus tantum ſine anima ſuſcepiſſe, & deitatem pro anima habuiſſe.

Antedicomaritæ contradicunt uirginitati Mariæ, dicentes eam poſt natum Chriſtum uiro commixtam.

Metangoſitæ à uaſe dicti. Angios em̃ uas dicitur. Hi ſubſtantiam humanæ carnis à diabolo conditam dicunt.

Coliciani à Colico quodam nuncupati. Hi dicunt Deum non facere mala, cõtra illud: Ego dominus creans mala.

Floriani à Florino quodam dicti. Hi dicunt Deum creaſſe mala, contra illud: Fecit Dominus omnia bona.

Donatiſtæ à Donato quodam Afro uocati. Hi aſſerunt filium patre minorẽ, & ſpiritum ſanctum filio maiorem, & rebaptizabant Catholicos.

Bonoſiaci à Bonoſo quodam epiſcopo exorti. Hi Chriſtum filium Dei adoptiuum, non proprium aſſerunt.

Circuncelliones, id eſt, agreſtes, idem Cotopitæ ſuperiorum, hæreſim ſectantes. Hi amore martyrij ſemetipſos inte-

timunt, ut martyres nominentur.

Priscillianistæ à Priscilliano episcopo uocati. Hic in Hispania ex hæresi Gnosticorum & Manichæorum permixtũ dogma composuit.

Luciferiani à Lucifero Smirnæ episcopo exorti. Hi in hæresim lapsos, et postea ad Catholicam Ecclesiam reuersos recipere nolunt.

Iouinianistæ à Iouiniano quodam monacho dicti. Hi asserunt nullam distantiam esse inter nuptias & uirgines, inter abstinentes & epulantes.

Eluidiani ab Eluidio quodã presbytero nominati. Hi dicũt Mariam alios filios post natũ Christũ de Ioseph peperisse

Paterniani à Paterno quodam exorti. Hi inferiores corporis partes à Diabolo dicunt factas.

Arabici ab Arabia prouincia dicti. Hi animam cum corpore mori, et utrunque in nouissimo resurgere asserunt.

Tertullianistæ à Tertulliano Africæ prouinciæ Carthaginẽsis ciuitatis presbytero dicti. Hi animã nõ immortalem,

sed

ſed corpoream prædicant: animas pecca torum poſt mortem in Dæmones conuerti affirmant.

Teſſereſcedecaditę à quatuordecim di cti: Teſſera enim quatuor, deca dicitur decem. Hi paſcha quartadecima luna cũ Iudæis celebrabant.

Nyetiges à ſomno uel à nocte uocati. Hi uigilias noctis reſpuunt, dicentes no ctem ad requiem datam.

Pelagiani à Pelagiano quodã Mona cho exorti. Hi Liberum arbitrium gratiæ Dei anteponunt, dicentes, ſufficere uoluntatem ad implenda diuina iuſſa.

Neſtoriani à Neſtorio Conſtantinopolitano epiſcopo nuncupati. Hi ſanctã Mariam non Dei ſed hominis tantum genitricem prædicant, aliam perſonam carnis, aliam deitatis facientes, nec unũ Chriſtum in uerbo & carne, ſed alium filium dei, alium filium hominis, affirmãt.

Eutíciani ab Euticete Conſtantinopolitano Abbate ita nominati. Hi negant in Chriſto duas naturas eſſe, ſed

ſolam diuinam in eo poſt aſſumptam carnem, ſcilicet carnem in Deitatem uerſam prædicant.

Acæphali ſine capite dicti, à quippe ſine: cęphas dicitur caput. Hi ſine autore ſunt, & duas ſubſtantias in Chriſto negant, unam naturam in eius perſonam prædicant.

Theodoſiani & Gaianitæ à Theodoſiano & Gaiano epiſcopis Alexandriæ exorti. Hi ex duabus unam in Chriſto naturam aſſerunt.

Gnoitæ ab ignorantia dicti. Hi dicũt quod Chriſti diuinitas ignoret futura, de die nouiſſimo.

Tritoitæ à tribus dicti. Hi ſicut tres perſonas in Trinitate: ita aſſerunt, tres eſſe deos.

Sunt & aliæ hæreſes, & ſine nominibus: ex quibus aliæ triformem putant eſſe Deum: aliæ Chriſti diuinitatem paſſibilem dicunt: aliæ Chriſti natiuitati de patre initium dant: aliæ unam operationem & unam uoluntatẽ in Chriſto deitatis & humanitatis prædicant: aliæ libe

rationẽ

rationem hominum, apud inferos Christi descensione negant: aliæ Dei imaginem habere non æstimant.

Item, aliæ de mundi statu dissentiunt, aliæ innumerabiles mundos opinantur: aliæ aquam Deo coëternã faciunt, aliæ nudis pedibus ambulant, aliæ cum hominibus non manducant: aliæ de corpore Christi dubitant, quas omnis Catholica Ecclesia damnat.

LIBRI SEPTIMI ET VLTIMI FINIS.

DE QVO DVBITAS LECTOR.
consule Errata, quæ sic emendabis.

Pagina 1. linea 5. lege Quid sit mundus. pag. 34. lin. 8. lege sulphure. pag. 40. lin. 3. lege putida. pagina 43. lin. 23. lege spirando. pag. 75. lin. 8. in principio lege sabbati. pag. 81. lin. 22. lege (post undecimus) Nouember, quasi nonus Imber. Duodecimus. pag. 105. linea ultima in fine, lege terminum. pag. 108. lin. 1. lege Embolismus. pag. 199. linea 12. leg. mentem. pag. 113. lin. 19. leg. comprehendimus. pag. 115. lin. 1. leg. uel aliquid. pag. 116. li. 17. lege diuina. Pag. 119. lin. 22. lege incarnatio. pagina 120. lin. 22. lege diuinæ. pag. 122. lin. 6. lege tardant. pagina 126. lin. 18. leg. Caledæmonum. pagina 27. lin. 3. in fine. lege continuus. pag. 132. lin. 1. lege Sunt. Ibidem li. 5. lege omnia. Pag. 139. lin. 9. lege poßibiles. pag. 141. liner 21. lege ergo. pag. 144. lin. 16. lege sensibile. pagina 146. lin. 6. lege quàm. pag. 147. lin. 6. lege cæterorum. pag. 149. lin. 2. lege uoluntatem. Ibidem. lin. 17. & 18. lege credere. pag. 154. lin. ultima lege igni, si. pagina 161. lin. 1. lege arietatem. Ibidē lin. 13. lege circulus. pag. 169. lin. 16. leg. expulisse. pag. 177. lin. ultima lege pro à naui, nauis. Ibidem lin. 18. leg. radij. Ibidem lin. ultima. lege (pro defertur) secum defert. pag. 178. linea 4. lege ad occasum. pagina 180. linea 1. leg. quomodo. pag. 182. lin. 20. leg. Vere. Ibidem. lin. ult. leg. aliquam. pag. 183. lin.

1.leg.infirmitatem.pag.88.linea 6.lege æstat. pag. 192.
lin.3.in prin.lege Annumeratis affectibus.pag.243.linea 9.
lege muliebre.pag.246.linea.18.lege quæritur.pag.261.li.
ultima lege neruos.pag.263.linea 1.lege corrumpit.pagina
285.linea 8.lege Septentrionalior.pag.188.linea 3.lege scili
cet. Ibidem linea.17.lege gradus.pag.293.linea 14.leg.quæ
ritur.pag.197.lin.10.lege quotienscunq;. pag.205.lin.12.
lege descendat.Ibid.linea penultima lege Aeris. pag .206.
linea 12.lege qui.pag.207.linea 5.lege pluere.Ibid . linea 11.
lege causam ignio.pag.207.linea 15.ante Ignis.lege ultimæ
tres lineas,n ã transpositæ sunt.pag.208.lin.8 le. ubi.pag.
303.linea 8. lege uideret.pag 309.linea 19.et 22.lege eandem.Ibid.lin.ult.lege Rhodijs.pag.452.lin.4.lege aduersum.pag.435.lin.20.lege Gensprico.pag.437.lin. ultima
lege ad diuersos.pag.438.lin.18.lege exhortatoriam. pag.
439.lin.11.lege edidit.pag.440.lin.23.lege ueteris.pagina
44..lin.8.lege fortunatum.pag.447.lin.2. lege ecclesiæ.
pag.448.lin.7.lege hæreticorum.

OMNIVM, QVAE IN OMNIBVS HVIVS OPERIS LIbris, notatu digna uidebantur, tam copiosissimus, quám utilissimus, INDEX.

A

Aequino-

Astrologicè

Conus

Eale

membra

Horæ

Infirmita

Meridianus

Lagidorũ

Mars

Meridianus

Pannonia

Pyritis

S. lstitum

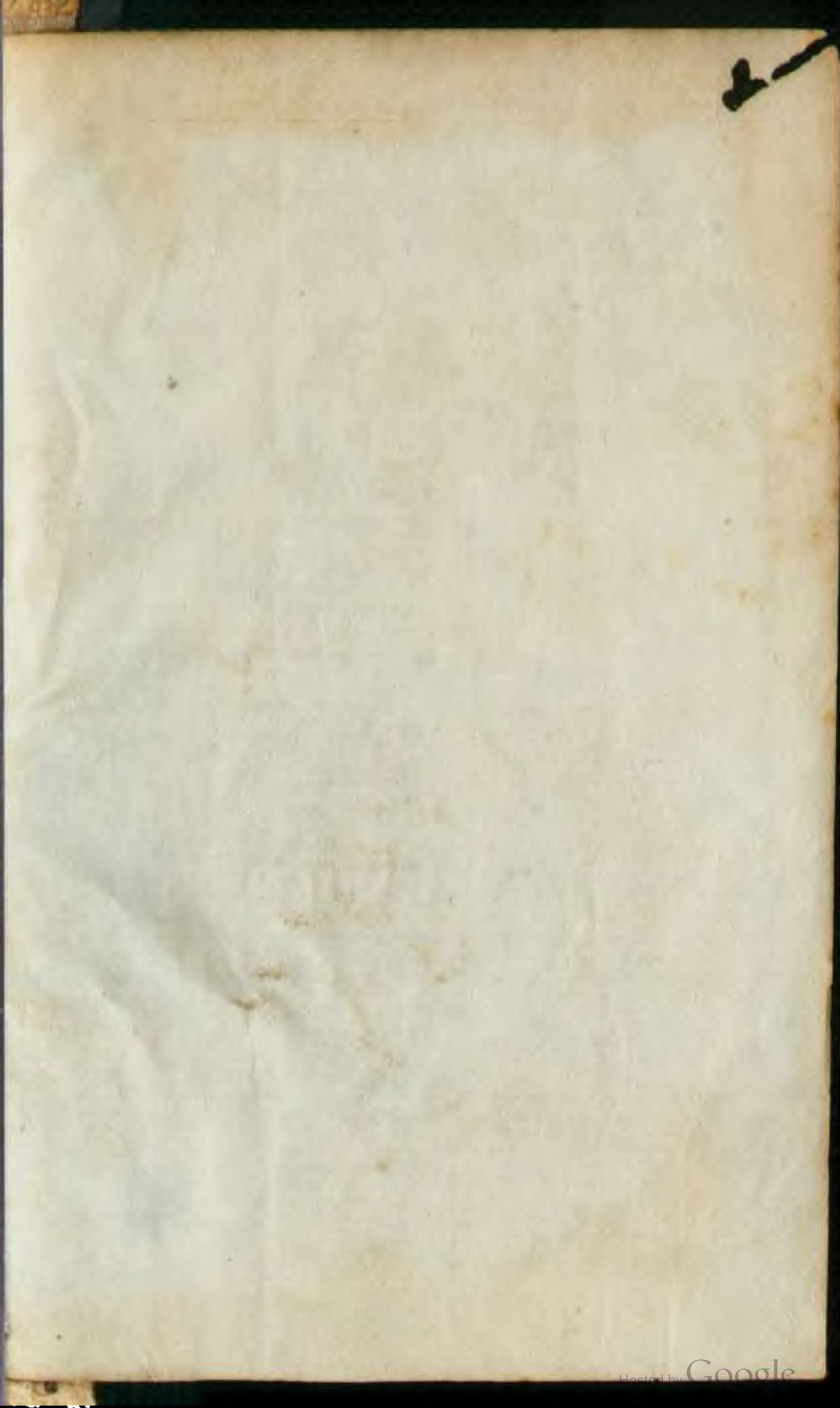
Testudinũ

Vespertina

FINIS.

BASILEAE
APVD HAERED. AND.
CRATANDRI.
ANNO M. D. XLIIII.
MENSE MARTIO.

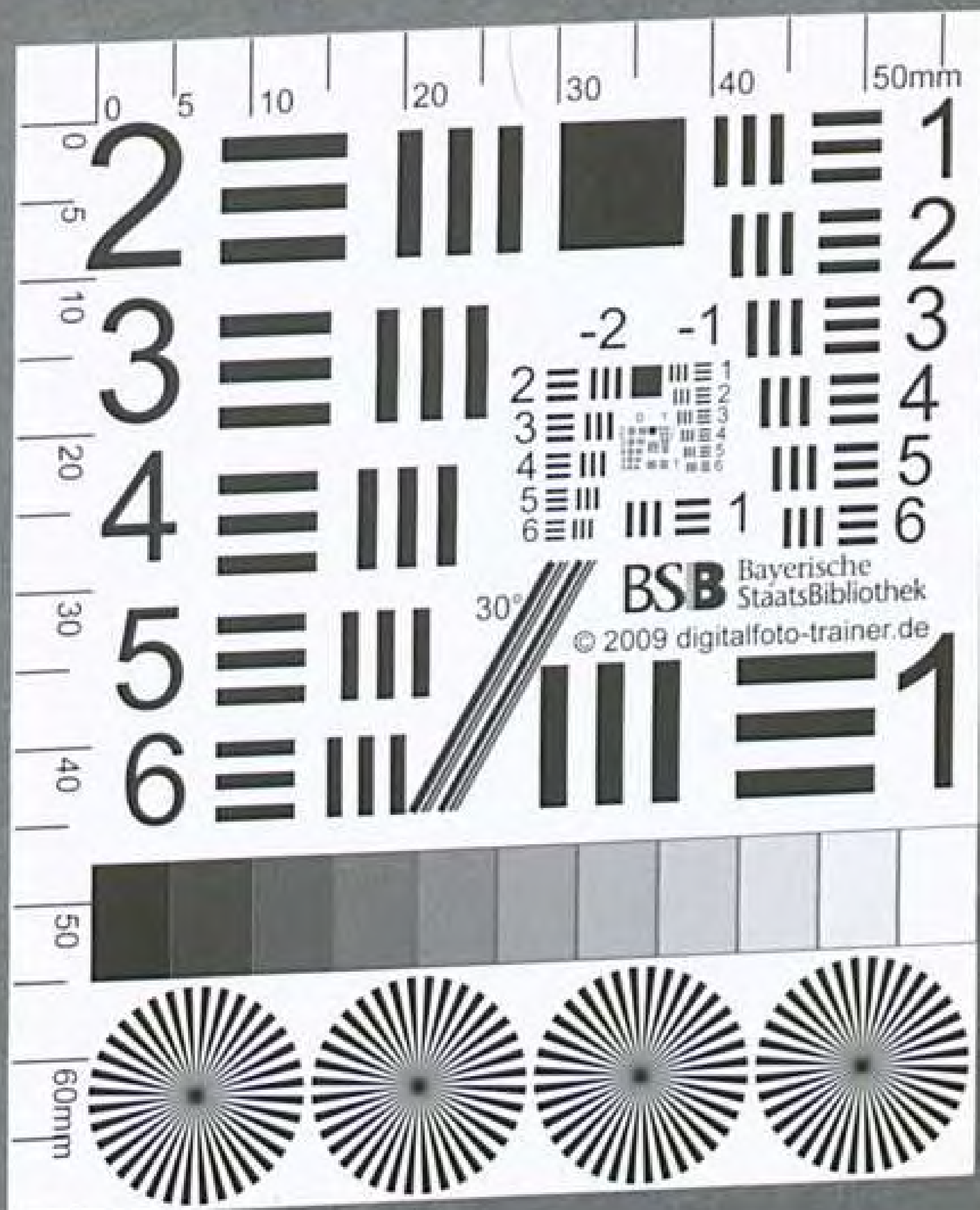

B A S I L E A E

APV

A N

M

BASILEAE

AP

AN

M

